

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี 2560

จัดทำโดย

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นางสาวอรุณี เวียงแสง

นางวาสนา เกษอินทร์

นายพนา ชอบขุนเขา

นายชูชัย ศรัทธาธรรม

นายนิติศักดิ์ โตนิติ

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี 2560

จัดทำโดย

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นางสาวอรุณี เวียงแสง

นางวาสนา เกษอินทร์

นายพนา ชอบขุนเขา

นายชูชัย ศรัทธาธรรม

นายนิติศักดิ์ โตนิติ

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ตุลาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 นโยบายรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อกับชุมชนสู่การปฏิบัติงาน CBR แนวใหม่	11
2.2 แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้	18
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง	21
2.4 การสนับสนุน CBR ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	27
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร”	33
3.2 รูปแบบการสื่อสารให้คนแม่ฮ่องสอนเข้าใจและออกจากระบบพืชเชิงเดี่ยว	41
3.3 การพัฒนาบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อคุณภาพทุกระดับ	45
3.3.1 กลไกการจัดการ	45
3.3.2 กระบวนการติดตามหนุนเสริมโครงการวิจัย	69
3.4 การเชื่อมร้อยภาคีเครือข่าย	75
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	
4.1 การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นปี 2560 โจทย์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร”	89
4.2 การบริหารจัดการองค์กร (โหนด ฯ แม่ฮ่องสอน) ฯ	124
1) การติดตามโครงการวิจัยคุณภาพ	124
2) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)	127
3) การพัฒนาศักยภาพทีมงานโหนด ฯ และภาคีประชาสังคม	131
4) การต่อยอดผลงานวิจัยสู่นโยบายสาธารณะ	134
5) การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโหนด	143
4.3 ผลการจัดกิจกรรมโหนดแม่ฮ่องสอน ปี 2560	144
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานและแนวทางการดำเนินงานในระยะต่อไป	
5.1 สรุปผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2560	147
5.2 ข้อค้นพบและบทเรียนสำคัญในการดำเนินงาน	149
ภาคผนวก 1 รายละเอียดงาน RE การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย ฯ ปี 2560 (15 เรื่อง)	157
ภาคผนวก 2 สถานะโครงการวิจัย ปี 2560	189

ส่วนที่ 1

บทนำ

● หลักการและเหตุผล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ “ความมั่นคงทางอาหาร” (FS) ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2554 โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก เป็นยุทธศาสตร์ 3 ปี (2554-56) เพื่อ “สถาปนาความมั่นคงด้านอาหารบนฐานนิเวศวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ “กลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ” โดยได้สนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 12 โครงการ (ดูแลโดย CBT-I จำนวน 1 โครงการ) ช่วงที่ 2 เดินหน้ายุทธศาสตร์ FS ต่อเนื่องอีก 4 ปี (2557-60) รวม 7 ปี ได้ดำเนินงานมาแล้ว 6 ปี (2554-59) โดยในปี 2557-59 สนับสนุนโครงการวิจัยฯ จำนวน 14 โครงการ รวม 2 ช่วง สนับสนุนโครงการไป 26 โครงการ (เฉลี่ย 4-5 โครงการต่อปี) และปี 2560 จะเป็นปีสุดท้ายของการทำงานยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านอาหาร

ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานตามยุทธศาสตร์ 6 ปี เริ่มจาก **ความรู้** เกิดชุดความรู้การขับเคลื่อนงาน FS ใน 3 ระดับคือ ระดับจังหวัด ได้แก่ (1) ความรู้ “กระบวนการขับเคลื่อนงานความมั่นคงด้านอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอนบนฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” โดยได้สังเคราะห์และนำเสนอในเวทีความมั่นคงด้านอาหารภาคเหนือ เมื่อ 12 กันยายน 2556 เพื่อเปิดรับข้อเสนอแนะแล้วปรับปรุงและจะพิมพ์เผยแพร่ในปี 2560 นี้ (2) ความรู้จากงานวิจัยระดับจังหวัด 2 เรื่อง คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฯ ปี 2555 และข้าวที่สูงฯ ปี 2556 ที่ เป็นความรู้เกี่ยวกับการสถานการณ์การผลิต การตลาด ความเสี่ยง ความเพียงพอ ผลกระทบที่เกิด และแนวทางการจัดการเพื่อลดความเสี่ยง/ เพิ่มศักยภาพในการจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน รวมถึงมีข้อเสนอเกี่ยวกับโจทย์ใหม่ที่จะลดความเสี่ยง ทั้งนี้ได้สังเคราะห์เป็นชุดความรู้เผยแพร่ไปแล้ว คือ 1) คำถาม 10 ข้อต่อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จ.แม่ฮ่องสอน 2) การสังเคราะห์งานสู่ข้อเสนอโยบายสาธารณะ “สุขภาวะเกษตรกร จ.แม่ฮ่องสอน” ร่วมกับเครือข่ายสมาชิกสุขภาพ (สช.) จ.แม่ฮ่องสอน ได้งบประมาณการจัดทำจากโครงการเมืองสุขภาวะ-สสส. (3) โครงการสังเคราะห์ความรู้และการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยด้านความมั่นคงทางอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี 2558 (อ.บุศรา) ระดับอำเภอ ได้แก่ความรู้ “กระบวนการขับเคลื่อนความมั่นคงทางอาหารอำเภอปาย” โดยสังเคราะห์สู่เวที FS ภาคเหนือ

ส่วนความรู้ระดับชุมชนวิจัยนั้น ได้ความรู้ผ่านการสนับสนุนโครงการวิจัยฯ ที่หลากหลาย นิเวศวัฒนธรรม (ชาติพันธุ์) ระหว่างปี 2554-59 โดยใช้กรอบเนื้อหาตามประเด็นย่อยในระบบอาหารเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อขึ้นโจทย์ที่ยังขาดความรู้ ได้แก่ (1) ความรู้ด้านฐาน

ทรัพยากร (ดิน น้ำ ป่า) ได้สนับสนุนไป 6 โครงการ 10 ชุมชนได้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการอาหารบนฐานทรัพยากร (บ.แม่อุคหลวง) การสืบทอดการจัดการที่ดินโดยชุมชน (บ้านแม่ปิง) การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน (ต.นาปู่ป้อม) การจัดการน้ำวิถีละเวื้อะ (บ้านละอูบ) การอนุรักษ์พัฒนาปลาสาละวิน (3 หมู่บ้าน) และแหล่งอาหารจากธรรมชาติ ไทย-พม่า (บ.ปางคาม-คอยไตแลง) (2) ด้านการผลิตตามแนวทางเกษตรยั่งยืน มีความรู้จาก 5 โครงการวิจัย 5 ชุมชน ได้แก่ การจัดการพันธุ์กรรมข้าวและพืช (บ้านแม่จิด บ้านท่าตาฝั่ง) กระเทียมคุณภาพรูปแบบการส่งเสริมและรองรับ AEC (บ้านห้วยโป่ง) พืชอินทรีย์ที่สูง (บ้านแม่ลิดป่าเหว) และ การจัดการระบบการเลี้ยงสัตว์อย่างยั่งยืน (บ้านแม่ละนา) (3) ด้านการตลาดและเศรษฐกิจชุมชน มีโครงการวิจัย 5 โครงการ 3 ชุมชน 2 เครือข่าย ได้แก่ ตลาดทางเลือกที่แม่สะเรียง (เครือข่ายเกษตรฯ) หลักสูตร CBT วชช.มส. (เครือข่าย CBT) CBT บนวิถีพอเพียง (บ้านแพมบก) สหกรณ์ FS (บ้านปางหมู) และ เศรษฐกิจฐานรากจากน้ำผึ้งป่า (บ้านห้วยผึ้ง) (4) ด้านการบริโภคและสุขภาพ สนับสนุน 5 โครงการ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ การจัดการอาหารในภาวะวิกฤต (บ้านปางคอง) ระบบอาหารไทใหญ่ (บ้านปางหมู) ระบบอาหารปวาเกอะญอ (บ้านห้วยกระต่าย-บ้านแม่ลามาน้อย) และการกิน-อยู่ของผู้สูงอายุ (บ้านกลาง)

ผลงานในช่วง 6 ปี ที่ผ่านมา นอกจากจะสามารถสร้างความรู้ โดยการสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 26 โครงการ ดังที่กล่าวมาแล้ว ยังเกิดมรรคผลต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

การสร้างพื้นที่รูปธรรม ทีมโหนดแม่ฮ่องสอนและภาคี ได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาของจังหวัด ที่ชัดเจนร่วมกัน และปักธงร่วมที่จะพัฒนา ยกระดับพื้นที่รูปธรรมในการแก้ปัญหาหลัก ๆ ของจังหวัด ได้แก่ การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน 6 ตำบล (พอช เป็นเจ้าภาพ) และ 3 หมู่บ้าน (ผ่านโครงการ CBR-เจ้าภาพ) การศึกษาทางเลือก 2 หมู่บ้าน (สถาบันปัญญูปิติ เป็นเจ้าภาพ) นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านที่สามารถยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามประเด็นในห่วงโซ่ระบบอาหารอีกกว่า 10 ชุมชน ซึ่งการพัฒนายกระดับเหล่านี้ต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน เช่น บ้านห้วยโป่ง ได้รับการสนับสนุนจากเกษตรและสหกรณ์จังหวัด อบต.ในพื้นที่ นักวิชาการจาก มข. เครือข่ายเกษตรทางเลือก อ.ขุนยวม เป็นต้น จึงสามารถยกระดับตนเองเป็นพื้นที่เรียนรู้การปลูกกระเทียมอินทรีย์ได้เช่นเดียวกับหลายหมู่บ้าน แต่ต่างประเด็นกันออกไป

การสื่อสารสร้างความเข้าใจ และกลไกการจัดการ FS โดยเป็นทั้งการสร้างความรู้เข้าใจต่อสาธารณะ ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ผ่านเวที และต่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในการขับเคลื่อนประเด็นห่วงโซ่ เช่น ระบบเกษตรยั่งยืน การลด ละ เลิก การใช้สารเคมีเกษตร อาหารปลอดภัย ผลกระทบจากพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งการสร้างความรู้เข้าใจ จะทำเป็นช่วง ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป ยังขาดการต่อเนื่องและเกาะติดแบบหวังผลต่อการเปลี่ยนแปลง และยังไม่แหลมคมและเข้มข้นพอ ส่วนกลไกการจัดการในระดับ

จังหวัดยังคงผ่านเครือข่ายเกษตรทางเลือก จ.แม่ฮ่องสอน และเชื่อมกับ “สภาพลเมือง” ในปี 2559 ซึ่งจะต้องสร้างความชัดเจนให้ได้ ในปี 2560 นี้ รวมถึงการทำงานร่วมกับ กลไกท้องถิ่น ที่กำหนดเพียง 1 ตำบลคือ อบต.ปางมะผ้า

การทำงานร่วมกับภาคี และการขยายความรู้สู่นโยบายจังหวัด ภาคีหลักคือ เครือข่ายภาคประชาสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ยกระดับตนเองเป็น “สภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ในปี 2558 ได้เสนอนโยบายการจัดการที่ดินเพื่อความมั่นคงด้านอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ถอดองค์ความรู้ ขึ้นโจทย์วิจัยใหม่ 1 โครงการ และนำเสนอต่อเวทีสมัชชาด้านที่ดินของจังหวัดในวันที่ 22 กันยายน 2558 โดย อบจ.แม่ฮ่องสอนเป็นเจ้าภาพสนับสนุนงบประมาณ พอช. เป็นผู้หนุนการสร้างพื้นที่รูปธรรม สกว.มส. หนุนกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และมีภาคีเครือข่ายอื่นในพื้นที่อีกมากที่หนุนประเด็นนี้ เพราะเรื่องที่ดินเป็นปัญหาร่วมของคนแม่ฮ่องสอน และในปี 2559 ได้ร่วมกันจัดงาน “สานพลังพลเมืองสร้างแม่ฮ่องสอนพื้นที่พิเศษด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม” ซึ่งทางเครือข่ายเกษตรทางเลือกและทรัพยากร ได้เตรียมยุทธศาสตร์พุ่งเป้าที่จะยืนยันเรื่องนี้ ในประเด็น “การปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ที่จะเป็นที่ทางหลักร่วมกันในปี 2560 นอกจากนี้ยังทำร่วมกับเครือข่าย “สมัชชาสุขภาพจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ในหลายประเด็นเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ

ทิศทางการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2560 ได้มาจากการหารือหลายระดับ ทั้งนอกพื้นที่กับเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (3 เวที : อยุรยา-สมุทรสงคราม-อินทนนท์ เชียงใหม่) และในพื้นที่ เริ่มจากการวิเคราะห์ตนเองของทีมโหนด ขยายไปสู่เครือข่าย CBR แม่ฮ่องสอน (สถาบันปัญญาวีถี) และสุดท้ายกับภาคประชาคมสังคม (สภาพลเมือง) จ.แม่ฮ่องสอน (2 ครั้ง) พบว่า องค์ความรู้ พื้นที่รูปธรรม (ที่ยืนยันว่าความรู้ใช้ได้ผล) คนรู้กลุ่ม เครือข่าย ที่เคลื่อนไหวงานอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น สามารถ “สานพลัง” เพื่อแก้ไขปัญหาลใหญ่ที่เป็น “ทุกข์ร่วม” ของคนแม่ฮ่องสอน หรือของคนทั้งประเทศได้ โดยเริ่มจากการเลือกประเด็นที่โดนใจคนส่วนใหญ่ ที่มีความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อความมั่นคงอาหารซึ่งได้แก่ การสูญเสียพื้นที่อาหารให้กับพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเกษตร (ดินเสื่อม พังทลาย ป่าหาย สารพิษปนเปื้อน) ระบบอาหารจากธรรมชาติ และจากการผลิต (มีปริมาณลดลง อาบยาพิษ) พื้นที่อาหารหาย หนี้สินเกษตรกรพอกพูน และลูกหลานทิ้งอาชีพเกษตร ทำให้การพัฒนาไม่มีความยั่งยืนอีกต่อไป

ดังนั้นถึงเวลาแล้วที่คนแม่ฮ่องสอนจะลุกขึ้นมาเพื่อ “ปกป้องพื้นที่อาหาร” ที่มีเพียง 5 % ของพื้นที่จังหวัด โดยนำพลังทั้งหมดที่มี ทั้งพลังความรู้ พื้นที่รูปธรรม คนรู้ กลุ่ม เครือข่าย องค์กร หน่วยงาน สมัชชา ที่เกี่ยวข้อง มาสร้างความเข้าใจแก่คนแม่ฮ่องสอน ให้เกิดความชัดเจนว่า ทำไม

ต้องสานพลัง ใช้พลังอะไรได้บ้าง เพื่อไปขับเคลื่อนอะไร กับใคร อย่างไร ใครทำ ใช้งบประมาณจากไหน เพื่อให้บรรลุผลอะไรในแต่ละช่วงเวลา สู่เป้าหมายใหญ่ร่วมกัน

บทบาทหลักของทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมี “สถาบันปัญญาวิถี” เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เครือข่ายทรัพยากร เครือข่าย CBT เครือข่าย สข เครือข่าย พอช วชช.แม่ฮ่องสอน และสภาพลเมืองแม่ฮ่องสอน ที่เป็นทีมหลักของงานนี้ จะต้องร่วมกันหาเป้าหมายร่วม รวบรวมสังเคราะห์ทุนเดิม (ความรู้ประเด็นย่อย-พื้นที่รู้ปราชญ์-ผู้รู้-คน-กลุ่ม-ข่าย-เทคโนโลยี-การสื่อสาร ฯลฯ) วิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมถึงสถานการณ์ปัญหา ความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดล้าช้าร่วมกัน เห็นตนเองในห่วงโซ่ปัญหา สร้างความเป็นเจ้าของร่วมของปัญหา จนอยากแสวงหาทางออกร่วมกัน หากกระบวนการนี้ยากและต้องการเวลาอาจต้องมีการใช้ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เป็นเครื่องมือหลักในการแสวงหาคำตอบก็ได้ เช่น การสื่อสารสร้างความเข้าใจพืชเชิงเดี่ยวกับชาวบ้านและส่วนราชการ การสถาปนา “สถาบันปัญญาวิถี” ให้เป็นหน่วยจัดการความรู้ทุนภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น รวมถึงงานความรู้อื่น ๆ ที่ยังขาด ที่จะเติมเต็ม หรือสร้างความมั่นใจต่อ “ทางเลือกอาชีพ” ที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้มากกว่า เท่ากัน หรือต่ำกว่าเล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร หากต้องออกจากระบบพืชเชิงเดี่ยว และเอื้อต่อ “การปกป้องพื้นที่อาหาร” นั่นเอง

1.2 คำถามวิจัยหลัก (เป็นคำถามต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2557)

“แนวทางการขับเคลื่อนและยกระดับองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้สู่ความมั่นคงทางอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี 2557-2560 ควรเป็นอย่างไร”

คำถามวิจัยย่อย (ภายในปี 2560)

- กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารจากพืชเชิงเดี่ยว” เป็นอย่างไร
- รูปแบบของการสื่อสารให้คนแม่ฮ่องสอนเข้าใจ และออกจากระบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นอย่างไร? (ได้คำตอบภายใน 3 ปี 2560-62)
- การเชื่อมร้อยงานข้ามโหนด เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วม ควรมีกลไก และกระบวนการขับเคลื่อนร่วมอย่างไร ใช้อะไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

- เพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารจากพืชเชิงเดี่ยว” และติดตามโครงการเดิมให้เกิดความต่อเนื่อง

- เพื่อสื่อสารความรู้ สร้างความเข้าใจงานวิจัย FS ตามยุทธศาสตร์ (ปี 2553-60) สู่สาธารณะ และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้นำไปปรับใช้และต่อยอดการดำเนินงาน
- เพื่อยกระดับการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์งานวิจัยข้ามโหนด ตามยุทธศาสตร์พุ่งเป้าของโหนดแม่ฮ่องสอน และของเครือข่ายโหนด ภาคเหนือ

1.4 กรอบแนวคิด

การบริหารจัดการงานวิจัยและเชื่อมประสานภาคีความร่วมมือ เพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ด้านความมั่นคงทางอาหาร และยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร” ผ่านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

1.5 พื้นที่การทำงาน

พื้นที่การสนับสนุนงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ภายในขอบเขตของ 7 อำเภอในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันได้แก่ อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า อำเภอเมือง อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย

1.6 ระยะเวลาดำเนินการและงบประมาณ

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี (ระหว่าง 1 ตุลาคม 2559 - 30 กันยายน 2560)

งบประมาณรวมทั้งสิ้น 1,200,000 บาท

- ทีมงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - ทีมเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน
 - นางสาวอรุณี เวียงแสง ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (บางเวลา)
 - นางวาสนา เกษอินทร์ ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (เต็มเวลา)
 - นายพนา ชอบขุนเขา ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (เต็มเวลา)
 - นายนิติศักดิ์ โตนิติ สถาบันปัญญาปิติ (บางเวลา)
 - นายชูชัย ศรีทราธรรม เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก จ.แม่ฮ่องสอน (บางเวลา)
 - ทีมหนุนเสริมการทำงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน (ตามชิ้นงาน)
 - น.ส.ทวิวรรณ สัมพันธ์สิทธิ์ นักวิจัยและนักพัฒนาอิสระ

- นายบุญสุข เตือนขวัญ นักวิจัยเด่นปี 2547 /รองนายก อบต ขุนยวม
- นายอดิศร มูลคำ เลขานุการองค์กรเพื่อนเดือนเพื่อน
- ที่ปรึกษา/ คณะกรรมการกำกับทิศทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ที่ปรึกษา

- ดร.จรรณพ คำนวนตา ประธานสภาวิทยาลัยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะกรรมการกำกับทิศทาง

- นายบุญยืน คงเพชรศักดิ์ ที่ปรึกษาเครือข่ายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- ดร.โยธิน บุญเฉลย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- นายประเสริฐ ประดิษฐ์ ประธานสภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- นางสาวกรองทอง เก่าสุวรรณ ครูชำนาญการ โรงเรียนห้องสอนศึกษา
- นายอารยะ ภูสาหัส นักวิชาการอิสระ/นักวิจัย อิสระ
- นายพันศักดิ์ จิตสว่าง ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก จังหวัดฯ
- นายธนันชัย มุ่งจิต ผู้จัดการศูนย์ท่องเที่ยวโดยชุมชนชาติพันธุ์แม่ฮ่องสอน
- นายวิสุทธิ์ เหล็กสมบูรณ์ เครือข่ายสื่อสร้างสรรค์แม่ฮ่องสอน
- นายพงษ์พัฒน์ มีเบสจมาต นักข่าวพลเมืองปะกาเกอญอ
- ประธานสถาบันปัญญาวัดจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษา / คณะกรรมการกำกับทิศทาง

- ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทาง ยุทธศาสตร์ แผนงาน การขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สามารถตอบปัญหาสังคมแม่ฮ่องสอนได้
 - ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการทำงาน และการจัดการองค์กร ให้บรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายตาม ข้อ 1)
 - ให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามงานขององค์กร ปีละ 2 ครั้ง (6 เดือน/ ครั้ง)
 - ติดตามหนุนเสริมงานขององค์กร ตามความสมัครใจ ความจำเป็น และการร้องขอ
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มติเชิงวิจัย

- ได้องค์ความรู้ “กระบวนการพัฒนาโจทย์คุณภาพที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ทุ่งป่า”
- ได้องค์ความรู้ “กระบวนการสื่อสารให้ตระหนักถึงความเสี่ยงพืชเชิงเดี่ยวสู่การเกิดสำนักปกป้องพื้นที่อาหาร”
- ได้องค์ความรู้แนวทางการยกระดับการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์งานวิจัยข้าม
โหนด ตามยุทธศาสตร์ทุ่งป่าของโหนดแม่ฮ่องสอน และของเครือข่ายโหนด ภาค
เหนือ

มิติเชิงพัฒนา

- ได้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ใหม่จำนวน 4 โครงการ
- มีการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ อย่างน้อยโครงการละ 1 เรื่อง (4 เรื่อง)
- มีกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนประเด็นร่วมที่ตอบโจทย์คนแม่ฮ่องสอน ในปี
2560

ปฏิทินการดำเนินงานกิจกรรมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนปี 2560 (ปรับตาม
จริง)

ที่	แผนกิจกรรม	ปี 2559			ปี 2560					
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
1	การติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยที่กำลังดำเนินงานจากปี 2558-59 (9 โครงการ)	9	9	9	9	3	3	3	3	3
2	การพัฒนาโครงการวิจัยสำหรับขึ้นโครงการในปี 2560 (5 โครงการ)	***	***	***	** *	***	***	***	***	เวทีพิจารณา
3	ประมวลองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับยุทธฯ ทุ่งป่าฯ มส./ ภาคเหนือ	***	***	***	** *	***	***	***	***	เสนอ PUG
ที่	แผนกิจกรรม	ปี 2559			ปี 2560					
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
4	เวทีประมวลความรู้ทุ่งป่าภาคเหนือ ฯ	มส.				มส.			ภาค	

5	เวทีเสวนาชุมชน วิจัยเพื่อพัฒนา ศักยภาพนักวิจัย ทีม งาน และพันธมิตร			***		***				***
6	ประชุม กก.กำกับ ทิศของโหนด						***			
7	เวทีนำเสนอร่าง รง. สมบูรณ์ฯ โครงการ วิจัยปี 2558							***		
8	เวทีนำเสนอ รง. ความก้าวหน้าโครง การวิจัย ปี 2559									***
9	ประชุมสรุปงาน ประจำเดือน NODE	***	***	***	***	***	***	***	***	***
10	พัฒนาศักยภาพเจ้า หน้าที่ NODE	***	***	***	***	***	***	***	***	***
11	การสนับสนุนงาน ฝ่ายอื่นๆ	***	***	***	***	***	***	***	***	***

แผนปฏิบัติงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ปี 2560

ที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	เป้าหมาย	ระยะเวลา
1	การติดตามสนับสนุนโครงการ วิจัยที่ดำเนินงาน ต่อเนื่องปกติ (จำนวน 9 โครงการ) • ปี 2558 = 6 โครงการ • ปี 2559 = 3 โครงการ	- เพื่อสนับสนุนให้ทีมวิจัยสามารถทำงานวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ - เพื่อหนุนเสริมศักยภาพทักษะที่จำเป็นในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น - เพื่อเชื่อมภาคีมาหนุนกิจกรรมต่อเนื่อง-วิชาการ	- โครงการวิจัยสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย ปิดโครงการได้ทันเวลาตามกำหนด - งานวิจัยสามารถผลิตองค์ความรู้เพื่อการจัดการความมั่นคงทางอาหารในระดับพื้นที่ได้	- ปิดโครงการได้ตามกำหนดเวลาตามสัญญา - งานวิจัยมีคุณภาพมีการขยายผลต่อเนื่อง	ต.ค. 59 – 30 ก.ย. 60 (ติดตามตามแผนกิจกรรมของโครงการ วิจัยแต่ละโครงการ การเชื่อมร้อยภาคีมาสนับสนุน)

2	การพัฒนา โครงการวิจัย สำหรับขึ้น โครงการในปี 2560 (จำนวน 4 โครงการ)	• เพื่อสนับสนุนงานด้านความมั่นคงทางอาหารในลุ่มน้ำและชุมชนให้เป็นรูปธรรม (สเบย – ปางมะผ้า 2 โครงการ) • เพื่อนำความรู้จาก CBR ไปสื่อสารในการแก้ปัญหาพื้นที่อาหารและพัฒนากลไกการจัดการ • เพื่อพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ยกระดับความรู้ โดยการใช้ CBR	• ขึ้นโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดได้ • ได้คนรุ่นใหม่ ความรู้ใหม่ กระบวนการใหม่ที่นำเครื่องมือ CBR แก้ไขปัญหาและเผยแพร่สู่ชุมชนอื่นๆ	โครงการที่สามารถเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ฟ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารคนแม่ฮ่องสอน”	ต.ค. 59 – มี.ค. 60
3	เวทีพิจารณา โครงการใหม่ปี 2560 ระดับพื้นที่	เพื่อเป็นเวทีระดับจังหวัดในการพิจารณาโครงการใหม่ 4 โครงการปี 2560	ได้รับผลการพิจารณาเพื่อการปรับแก้จากผู้ทรงฯ ในจังหวัดก่อนเวทีพิจารณาโครงการของฝ่ายฯ	จัดเวทีพิจารณาโครงการ 1 ครั้ง	ม.ค. 2560
4	ประมวลความรู้ จากโครงการ วิจัยเดิมที่เชื่อมโยงกับประเด็น การปกป้องพื้นที่ อาหาร จ.มส.	เพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนยุทธศาสตร์ฟ่งเป้าร่วมของภาคเหนือ “การปกป้องพื้นที่อาหาร”	• ได้ข้อมูลความรู้สำหรับใช้จัดเวทีแบบมีส่วนร่วมและประกอบการพัฒนาโครงการฯ RDG/ PUG • (ร่าง) แนวทางขับเคลื่อน	สื่อเพื่อนำเสนอในเวที ในรูปแบบต่าง ๆ	ต.ค. 59 – 30 ก.ย. 60

5	เวทีประมวลองค์ความรู้ จากข้อ 3	เพื่อประมวลองค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการทำงานร่วมกันของเครือข่ายนักวิจัย มส.-เหนือ	- ได้องค์ความรู้ - มีแนวทางการขับเคลื่อน 2 ระดับ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน/ ภาคเหนือ (บน)	- จัดเวทีอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 2 ครั้ง ตามแผนการ - มีองค์ความรู้ 1 ชุด	ครั้งที่ 1 ต.ค. 59 (ร่วมกับเวทีสานพลังพลเมืองมส. 20-21 ตค.59)และ ก.พ. 60 (ร่วมกับเวทีเสวนานักวิจัย มส. #2) ครั้งที่ 2 พค.60
6	เวทีเสวนาชุมชนวิจัย และเวทีนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์งานความมั่นคงทางอาหาร	- เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการ - เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการทำงาน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์งานด้านความมั่นคงทางอาหาร - เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและทีมวิจัยแต่ละโครงการ - เพื่อเป็นเวทีระดับจังหวัดในการนำเสนอผลการศึกษวิเคราะห์งาน “การปกป้อง พื้นที่อาหาร”	- NODE รับทราบความก้าวหน้างานแต่ละโครงการและเกิดการแลกเปลี่ยน เกิดความสัมพันธ์ของเครือข่ายนักวิจัย - เกิดการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย หรือทีมวิจัย กล้าแสดงออกเห็นปัญหาที่ใหญ่กว่าระดับชุมชน - เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ตามยุทธฯพุงเป้า	จัดเวทีอย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 4 ครั้ง ตามแผนการดำเนินงาน	- ครั้งที่ 1 เดือน ธันวาคม 2559 - ครั้งที่ 2 เดือน กุมภาพันธ์ 2560 - ครั้งที่ 3 เดือน มิถุนายน 2560 - ครั้งที่ 4 เดือน กันยายน 2560

7	ประชุมที่ปรึกษา และคณะกรรมการ การกำกับทิศ โหนด คแม่ฮ่องสอน	• เพื่อหารือสถานการณ์ความเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอก สู่แนวทางการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์อย่างเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง • เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางงานของโหนด	• โหนดฯ ได้รับคำปรึกษา เพื่อแก้ไข ปัญหา หรือการทำงานร่วมกับภาคีเห็นแนวทางการขับเคลื่อนงานเชิงยุทธศาสตร์ • เจ้าหน้าที่โหนด ได้รับคำปรึกษาที่เป็นประสบการณ์จริงของที่ปรึกษา เป็นการพัฒนาศักยภาพการที่เลี้ยง	จัดเวที จำนวน 2 ครั้ง	ต.ค.59 – 30 ก.ย.60
8	เวทีนำเสนอร่าง สมบูรณ์ฯ โครงการวิจัยปี 2558	เพื่อเป็นเวทีระดับ จังหวัดในการนำเสนอ ข้อมูลดำเนินงานวิจัย ตลอดระยะเวลา โครงการ จำนวน 6 โครงการที่ได้เซ็น สัญญาปี 2558	• โครงการวิจัย 6 โครงการได้นำเสนอผล การดำเนินงานตลอด ระยะเวลาโครงการ • โครงการวิจัยได้รับฟัง ผลการพิจารณาและใช้ เป็นแนวทางในการ ปรับรายงานสมบูรณ์	จัดเวที จำนวน 1 ครั้ง	เม.ย. 60
9	เวทีนำเสนอ รายงานความ ก้าวหน้า โครงการวิจัยปี 2559จำนวน 3 โครงการ	เพื่อเป็นเวทีระดับจังหวัด ในการนำเสนอความก้าวหน้า การดำเนินงานวิจัย ระยะที่ 1 จำนวน 3 โครงการที่ได้เซ็นสัญญาปี 2559	• โครงการวิจัยได้นำ เสนอความก้าวหน้าการ ดำเนินงานระยะที่ 1 • โครงการวิจัยได้รับฟัง ผลการพิจารณาและใช้ เป็นแนวทางในการปรับ ดำเนินงานระยะที่ 2	จัดเวที จำนวน 1 ครั้ง	ช่วง มิ.ย.-ส.ค. 60

10	ประชุมสรุปงานประจำเดือน โหนด	• เพื่อนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานภายใต้แผนการทำงานของตนเอง • เพื่อแลกเปลี่ยน ช่วยเหลือกรณีมีปัญหาในการดำเนินงาน	• เกิดแนวทางในการช่วย เหลือกรณีงานล้นมือ • เห็นความก้าวหน้าของแต่ละโครงการที่ดำเนินการ • เพื่อจัดบทบาทการทำงานในแต่ละช่วงแต่ละเวลา	เดือนละ 1 ครั้ง รวม 12 ครั้ง	ต.ค. 59–30 ก.ย. 60 (ตลอดปี)
11	การสนับสนุนงานฝ่ายอื่นๆ ๑	• เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนงานฝ่าย • เพื่อร่วมร้อยให้เกิดพลังของคนหนุ่มวัยในระดับภาค	• เกิดความสัมพันธ์ของคนหนุ่มวัยระดับภาค ร่วมคิด ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง • เกิดการพัฒนาศักยภาพ เปิดโลกทัศน์ของคนหนุ่มวัย	(ไม่สามารถระบุ) ตามแผนงานกิจกรรมงานฝ่าย ๑	ต.ค. 59–30 ก.ย. 60 (ตลอดปี)
12	การบริหาร/จัดการสำนักงาน	เพื่อใช้จ่ายในการบริหารจัดการสำนักงาน	ได้ใช้จ่ายในการบริหารจัดการสำนักงานประจำเดือน	12 ครั้ง	ต.ค. 59–30 ก.ย. 60 (ตลอดปี)
13	การจัดทำรายงานความก้าวหน้า/รายงานฉบับสมบูรณ์	เพื่อรวบรวมและประมวลผลการดำเนินงานของศูนย์ประสานงาน๑	ได้รายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์	2 ครั้ง	มี.ค.60 / ก.ย.60

ส่วนที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอนปี 2560 ได้ดำเนินงานตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขและบริบทที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งในแง่ของความหลากหลายทางนิเวศวัฒนธรรม และเชื่อมประสานภาคีความร่วมมือ ในการจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการทรัพยากร สุขภาพทางเลือก และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดการความมั่นคงทางอาหารในระบบนิเวศ วัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน ผ่านการสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการสังเคราะห์องค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงการแสวงหาแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดการยกระดับการใช้ประโยชน์จาก งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก่ภาคีภาครัฐ และอปท เพื่อยกระดับและขยายงานความมั่นคงด้านอาหาร บน พื้นฐานของการพัฒนาและหนุนเสริมโครงการวิจัยให้เป็นโครงการวิจัยที่มีคุณภาพ ทีมงานหนุน เสริมโครงการได้ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการดำเนิน งานตามกรอบแนวคิด ประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ต่อไปนี้

- นโยบายรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนสู่การปรับงาน CBR แนวใหม่
- แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้
- แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
- สรุปการสนับสนุน CBR แนวใหม่ของโหนดให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

2.1 นโยบายรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนสู่การปรับงาน CBR แนวใหม่

การศึกษาวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและเป็นอุปสรรคในการดำเนิน ยุทธศาสตร์ของโหนดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายสำคัญ “เพื่ออาศัยพลังจากคลื่นนโยบาย” ร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายตามเจตจำนงร่วมของเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ให้บรรลุผลได้เร็วขึ้น นโยบายที่สำคัญที่เป็นปัจจัยเอื้อ มีดังนี้

- **บริษัทประชารัฐรักสามัคคี** โดย .. คุณวัชชัย รัตนช้อน ประธานกรรมการบริษัทประชารัฐจำกัด จ.แม่ฮ่องสอน

บริษัทประชารัฐรักสามัคคี คือ การทำวิสาหกิจเพื่อสังคม มี 1 เป้าหมาย 3 กลุ่มงาน 5 กระบวนการ กระจายสู่ 76 จังหวัดทั่วประเทศ

เป้าหมาย คือ สร้างรายได้ให้ชุมชน ให้ประชาชนมีความสุข

กลุ่มงาน ได้แก่ 1) เกษตร 2) แปรรูป (SME/ OTOP) 3) ท่องเที่ยวโดยชุมชน

กระบวนการ (5 วงล้อการขับเคลื่อนในระดับชุมชน) คือ 1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) การตลาด 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน 5) การบริหารจัดการ

ปฏิบัติการ มี 2 ระดับ คือ บริษัทประชารัฐรักสามัคคี (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (จังหวัด) จำกัด ซึ่งมี 76 แห่ง

หลักการที่ใช้ คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการมี 5 ประการ คือ

- มีเป้าหมายหลักเพื่อสังคม ไม่ใช่เพื่อกำไรสูงสุด
- เป็นรูปแบบธุรกิจที่รายได้หลักมาจากการให้คำปรึกษาแก่ธุรกิจชุมชน ไม่ใช่เงินจากรัฐหรือเงินบริจาค
- กำไรต้องนำไปใช้ขยายผล ไม่ใช่ปันผลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
- จัดทะเบียนในรูปแบบ “บริษัท”
- การจะตั้งบริษัทประชารัฐ ฯ
 - ต้องมีผู้เริ่มก่อการอย่างน้อย 3 คน
 - จัดให้มีการจองซื้อหุ้นทั้งหมด ใครๆ ก็ถือหุ้นได้ และควรรหาผู้ถือหุ้นจากหลายๆ ภาคส่วน (5 ภาค) ได้แก่ รัฐ เอกชน วิชาการ ประชาสังคม และประชาชน (ชุมชน)
 - ต้องมีการตั้งกรรมการบริษัท 5-10 คน จากภาคเอกชน วิชาการ ประชาสังคม และประชาชน
 - มีการประชุมจัดตั้งบริษัทและจัดทำรายงานเป็นหลักฐานชัดเจน
 - ต้องไปจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทที่พาณิชย์จังหวัดและออกทะเบียนผู้ถือหุ้น
 - ต้องหาเงินทุนให้ได้อย่างน้อย 1 ส่วน 4 ของทุนจดทะเบียน

โดยจะมีการระดมหุ้นเพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงาน ส่วนกำไรที่ได้มาจะไม่นำมาแบ่งปันกันของผู้ร่วมถือหุ้นแต่จะนำมาใช้เพื่อใช้เป็นทุนสำรอง ขยายกิจการช่วยชุมชน และสร้างสาธารณประโยชน์ต่อสังคม จึงพูดได้ว่า “ท่านใดถือหุ้นถือว่าได้ทำบุญ” แล้วขอให้บุญนั้นแบ่งปันกลับคืนมาไม่มีวันหมด ให้มีบุญไปเรื่อยๆ เพราะเป็นการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในท้องถิ่น นอกจากบุญที่ได้แล้วผู้ถือหุ้นยังได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือชุมชน มีสิทธิเข้ามาสอดส่องดูแลการทำงานของบริษัท มีสิทธิช่วยกำหนดทิศทางบริษัท มีสิทธิในการเลือกกรรมการเข้ามาบริหารงานบริษัท และยังสามารถขายหุ้นต่อให้กับคนอื่นได้ด้วย

บริษัทนี้ถือว่าเป็นของทุกคน ไม่ได้ทำมาเพื่อมาแข่งกับนักธุรกิจชุมชนที่ทำอยู่แล้ว หรือทำให้ฐานรากพัง และไม่ใช่ว่าต้องมาเริ่มทำงานใหม่ แต่จะเป็นการศึกษาทุนเดิมที่มีอยู่แล้ว และหาแนวทางในการต่อยอดให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ซึ่งบริษัท ฯ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2559 โดยมีองค์ประกอบ คือ ผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการย่อย ผู้จัดการ ทีมพัฒนาธุรกิจชุมชน และทีมบริหารงานภายใน

จากการประชุมกันหลายครั้งได้วางแผนการขับเคลื่อนงานบริษัทในปี 2560 เพื่อส่งเข้าพิจารณาอนุมัติ ดังนี้

- ด้านการเกษตร เสนอไว้ 4 กิจกรรม
- เข้าพื้นที่ศึกษาข้อมูลและพบปะกับกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผลิตงา กาแฟ ถั่วเหลือง กระเทียม เป็นต้น เข้าพื้นที่ในช่วง 3-4 เดือนแรก เพื่อจัดทำแผนพัฒนารัฐกิจกับกลุ่มที่คัดเลือก ผู้ประกอบการตลาดที่ชัดเจนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ
- จากการศึกษาข้อมูลแหล่งฟาร์มต้นแบบ เช่น คุณวัธนะ ที่ อ.ขุนยวม เป็นต้น ทำให้เห็นว่าสามารถต่อยอดได้ เช่น การค้าขายผลผลิต (หาช่องทางทางการตลาด) เป็นฟาร์มต้นแบบที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยว พัฒนาสู่ฟาร์มสเตย์ อาจจะฟาร์มเดี่ยว หรือ กลุ่มฟาร์มด้วยกัน จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพิ่มการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์
- ศึกษาข้อมูลกลุ่ม เรื่อง “บุก” เนื่องจากที่ผ่านมาไม่มีใครได้ศึกษาการจัดการบุกสู่ตลาด ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเลย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการผลิต ปริมาณการผลิต การดูแล การเก็บเกี่ยว การแปรรูปและการตลาด เพื่อให้มีข้อมูลในการทำสัมปทานบุกจากจังหวัด
- ศึกษาข้อมูลการผลิตและผลผลิตทางการเกษตรที่โดดเด่นอื่นๆ เช่น ส้ม กาแฟ งา เป็นต้น เพื่อรวบรวมผลผลิต แล้วหาตลาด
- การแปรรูป ทำควบคู่ กับร้านค้าประชารัฐ
- ศึกษาข้อมูลทุนเดิมจากกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในจังหวัด
- เปิดร้านค้าบริษัทประชารัฐ ฯ ณ ที่ว่าการอำเภอ (เก่า) หน้าไปรษณีย์ โดยทุกคนสามารถนำสินค้ามาฝากจำหน่ายได้ และจะทำการตลาดสินค้าออนไลน์ ซึ่งจะทำให้รู้จักกลุ่ม และสามารถตามลงไปว่าสามารถไปพัฒนาสินค้าใหม่ๆ ได้หรือไม่ (ทำตลาดนำการผลิต) ซึ่งร้านค้าจะเป็นการทำข้อมูลจัดทำบัญชี ตรวจสอบ และพัฒนาสินค้าให้ดีขึ้น ทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงการเปิดตลาดท่องเที่ยว

ทั้งนี้ได้นำตัวอย่างจากร้าน “เฮ็ดก่อเหลียว” (ทำเอง) ร้านขายของฝากที่ขายของจากชุมชนที่สนับสนุนโดย อบจ.มส. โดยเห็นว่าการบริหารที่ดี ยอดขายดี มีสถานที่ดี เพื่อนำมาเป็นตัวอย่าง แต่บริษัทประชารัฐจะมีทำเลที่ดีกว่า ถ้าทำให้ดีจะถือว่าเป็นจุดกระจายสินค้าที่สำคัญอีก

จุดหนึ่ง

- การท่องเที่ยวโดยชุมชน

- จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีกลไกที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่แล้ว มีประมาณ 14 ชุมชน และอาจจะเพิ่มมากขึ้นในชุมชนที่กำลังพัฒนา และได้คุยกับคุณปณต ซึ่งทำงานนี้ และสนใจที่จะร่วมกับบริษัทประชารัฐ และมีแนวคิดที่จะทำบริษัทขึ้นมาอีกหนึ่งแห่ง โดยให้ชุมชน และผู้ทำเรื่องการท่องเที่ยว เข้ามาร่วมหุ้นกัน อาจจะเป็นกลุ่มสหกรณ์ ชื่อที่คิดไว้เบื้องต้น คือ ไทยโลคอลริต้า (Thai Localita) และจะมีการจัดการทั้งรายได้และพัฒนา ให้เป็นกระบวนการแบบครบวงจร และมีแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนใหม่ๆ เสนอว่า ต้องมีการคุยกับผู้เกี่ยวข้องอีกครั้ง บริษัทประชารัฐสนใจจะเข้าร่วมลงทุน ซึ่งจะทำในครึ่งปีนี้ได้ และเริ่มดำเนินการต่อเนื่อง และคาดว่าจะสามารถพัฒนาไปจนถึงบริษัทมหาชนได้ และมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์

- มีการเสนอรายชื่อผู้ทำการท่องเที่ยวชุมชนหลายแห่ง ซึ่งจะศึกษาเชิงลึกและพัฒนาให้ดีขึ้น

- การจัดการบริหารจัดการสำนักงาน

- ทำงานในรูปของกรรมการ จิตอาสา 10 คน ไม่มีค่าตอบแทน แต่ละท่านมีธุรกิจของตนเอง มีงานประจำ จะช่วยกันคิด เขียนแผน และตอนนี้มี 3 คน คือ

- คุณธวัชชัย รัตนซื่อน ประธานกรรมการประชารัฐ (อาสาสมัคร)
- คุณณิชาภัทร ศรีสถิตธรรม บทบาท ผู้จัดการบริหาร (อาสาสมัคร)
- คุณพิทักษ์ เกษมจิตร บทบาท คือ นักพัฒนาธุรกิจชุมชน (มีค่าตอบแทน)

- เปิดรับสมัครผู้ร่วมหุ้น

โหนดแม่ฮ่องสอนสนใจงานของบริษัทประชารัฐฯ เพราะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE) สามารถร่วมกับชุมชนพัฒนา “ตลาดทางเลือก” ที่เป็นปัญหาคอขวดในกระบวนการพัฒนาของชุมชนวิจัย ในประเด็นเกษตรยั่งยืน ความมั่นคงด้านอาหาร และการจัดการทรัพยากรในปัจจุบัน

- นโยบาย SDGs แผนชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแนวนโยบายที่สอดคล้อง

- การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย (2559)

มีประเด็นขับเคลื่อน 17 ด้าน ดังนี้

- ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่
- ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่ง

เสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

- สร้างหลักประกันว่า คนมีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย
- สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศและให้อำนาจของผู้หญิงและเด็กหญิงทุกคน
- สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
- สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน
- ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลดีภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับทุกคน
- สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม
- ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ
- ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกัน ทาน และยั่งยืน
- สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน
- ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น
- อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ปกป้อง ป่าฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้ อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดิน และฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
- ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึง ความยุติธรรม และสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดรับชอบ และครอบคลุม ในทุกระดับ
- เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความ

ร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ กับ SDGs

- ความสำคัญ และสถานะของ SDGs สำหรับประเทศไทย
 - เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางนโยบายสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ในทางการเมือง : SDGs – คสช. - ยุทธศาสตร์ชาติ
 - เปิดพื้นที่ทางนโยบายสาธารณะข้ามกลุ่ม- สักการเมือง

•

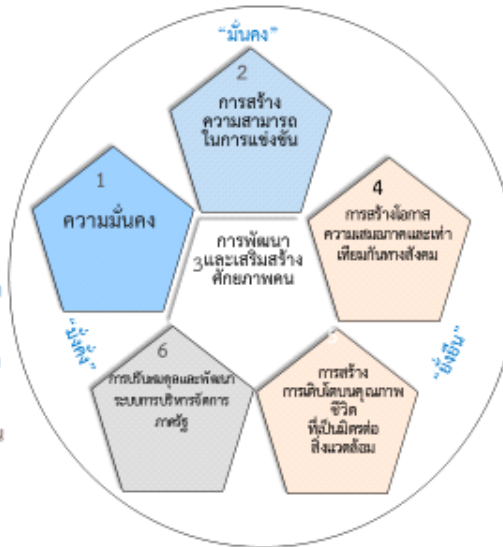
โอกาสของการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง-ระบบ : เช่น เรื่องเกษตรกรรมยั่งยืน

• กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและสนองตอบต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุขของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ โดยมีกรอบยุทธศาสตร์ชาติในระยะ 20 ปี 6 ด้าน ดังนี้

- ความมั่นคง
- การสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
- การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์
 “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน
 เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา
 ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”
 นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข
 และตอบสนองต่อการบรรลุ
 ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนา
 คุณภาพชีวิต สร้างรายได้ระดับสูง
 เป็นประเทศพัฒนาแล้ว และสร้างความสุข
 ของคนไทย สังคมมีความมั่นคง เสมอภาค
 และเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ใน
 ระบบเศรษฐกิจ

2.2 แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้

เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน, 2543. ได้ทบทวนความหมาย “องค์กรแห่งการเรียนรู้” จาก Peter Senge ศาสตราจารย์วัย 50 ปี ของสถาบัน MIT ของสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ MIT Center for Organizational Development และเป็นผู้เขียนหนังสือชื่อ **"The fifth Discipline"** ได้ให้ความหมายของ **"Learning Organization"** ว่า **"เป็นองค์กรที่ซึ่งคนในองค์กรได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์กรเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่บุคคลในระดับต่างๆ ต้องการอย่างแท้จริงเป็นองค์กรที่มีความคิดใหม่ๆ และการแตกแขนงของความคิดได้รับการยอมรับเอาใจใส่และเป็นองค์กรที่ซึ่งบุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในเรื่องของวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์กร"**

Peter Senge ได้เสนอแนวความคิดของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยกรอบความรู้ 5 สาขา วิชาการที่เรียกว่า The five disciplines ซึ่งจะเป็แนวทางหลักในการสร้างองค์กรการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น The five disciplines หรือแนวทางสำคัญ 5 ประการที่จะผลักดันและสนับสนุนให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้น ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (Personal Mastery)

คือลักษณะการเรียนรู้ของคนในองค์กรซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ขององค์กรได้

สมาชิกขององค์กรที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะมีลักษณะสนใจและใฝ่หาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตน มุ่งสู่จุดหมายและความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้

2. ความมีสติ (Mental Model)

คือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กรซึ่งจะต้องสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนในองค์กร “องค์กรแห่งการเรียนรู้” จะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกในองค์กรมีแบบแผนทางจิตสำนึกหรือความมีสติที่เอื้อต่อการสะท้อนภาพที่ถูกต้องชัดเจนและมีการจำแนกแยกแยะโดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงความถูกต้องในการมองโลกและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการทำความเข้าใจในวิธีการที่จะสร้างความกระจ่างชัดเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องหรือมีวิธีการที่จะตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏอยู่ได้อย่างเหมาะสม มี Mental Ability ไม่ผันแปรเร็วหรือทอดลอยเมื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการที่จะปรับ Mental model ของคนในองค์กรให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอาจจะใช้หลักการของศาสนาพุทธในการฝึกสติ รักษาจิต และดำรงตนอยู่ในธรรมะ

3. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร (Shared Vision)

คือการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนทั้งองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องเป็นองค์กรที่สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์รวมขององค์กร ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการรวมพลังของสมาชิกที่มีความคาดหวังต่อความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าต่อไปภายใต้จุดหมายเดียวกันของคนทั้งองค์กร

4. การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning)

คือการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในองค์กร โดยอาศัยความรู้และความคิดของมวลสมาชิกในการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความฉลาดรอบรู้และความสามารถของทีมให้บังเกิดผลยิ่งขึ้น เรียกว่า การอาศัยความสามารถของสมาชิกแต่ละบุคคล องค์กรแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการรวมพลังของกลุ่มต่าง ๆ ภายในองค์กรเป็นการรวมตัวของทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในทีมมีการเรียนรู้ร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

5. ระบบการคิดของคนในองค์กร (Systems Thinking)

คือ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการในการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเห็นแบบแผนเห็นขั้นตอนของการพัฒนา คือ เห็นทั้งป่า และเห็นต้นไม้แต่ละต้นด้วย (See Wholes instead of part, See the forest and the trees)

อุปสรรคต่อการเรียนรู้ขององค์กร

- สมาชิกในองค์กรรู้แต่หน้าที่ของตนเองแต่ไม่รู้เป้าหมายขององค์กร (I'm my position)

- สมาชิกรู้ว่าปัญหาขององค์กรอยู่ที่ใด แต่ไม่รู้ว่าคุณมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร (The enemy is out there)
- ทำตามแบบที่เคยทำ เห็นแต่ภาพลวงตาไม่ได้แก้ปัญหามาเหตุที่แท้จริง (The Illustration of taking change)
- ยึดติดอยู่กับเหตุการณ์มากเกินไป (A fixation on events)
- ความเข้าใจผิดว่าการเรียนรู้มาจากประสบการณ์เท่านั้น แต่ไม่เข้าใจในความแตกต่างของอดีตกับปัจจุบัน (The delusion of learning from experience)
- มีผู้บริหารที่ดี แต่ไม่ได้สืบทอดความรู้ให้ผู้บริหารรุ่นต่อไป (The myth of management team)
- ขาดสติไม่รู้ตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไป (The boiled frog syndrome)

องค์กรที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะมีลักษณะสำคัญ 5 ประการดังนี้คือ

- มีการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ (Systematic problem Solving) โดยอาศัยหลักทางวิทยาศาสตร์ เช่น การใช้วงจรของ Deming (PDCA : Plan, Do, Check, Action)
- มีการทดลองปฏิบัติ (Experimental) ในสิ่งใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กรเสมอโดยอาจจะเป็น Demonstration Project หรือเป็น Ongoing program
- มีการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต (Learning from their own experience) มีการบันทึกข้อมูลเป็น case study เพื่อให้สมาชิกในองค์กรได้ศึกษาถึงความสำเร็จและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในอนาคต มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของสมาชิก
- มีการเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning from the Others) โดยการใช้การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) ฯลฯ
- มีการถ่ายทอดความรู้โดยการทำ Report, Demonstration, Training & Education, Job Rotation ฯลฯ

การพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

พระเจ้าใช้เวลาสร้างโลกถึง 7 วัน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของเราที่ไม่อาจเกิดได้ในชั่วข้ามคืน การเปลี่ยนแปลงด้วยความเร่งรีบมักจะนำมาซึ่งปัญหาข้อขัดแย้ง และความล้มเหลว การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมควรจะประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นดังนี้ คือ

1. Unfreeze คือ ขั้นเตรียมความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่จำเป็น ในขั้นตอนนี้คือสร้าง

กระแสนี้ของความต้องการการเปลี่ยนแปลงระดมความคิดว่า ต้องการความเปลี่ยนแปลงอย่างไร
องค์กรต้องการอะไร โดยอาจจะใช้การทำ FSC (Future Search Conference) ในขณะเดียวกันก็ต้อง
คำนึงว่าผู้ใดที่มีอำนาจที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย

2. Change คือ ขั้นตอนในการเปลี่ยนแปลงซึ่งการที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรนั้นเราควรจะ
ศึกษาถึงองค์กรของเราให้เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่
ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงองค์กรโดยทั่วไป

ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง

- ความกลัวในสิ่งที่ไม่รู้ (Fear of unknown)
- ไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน (Lack of information)
- ต้องการรักษาสถานภาพของตัวเองภายในองค์กรไว้ (Treat to status)
- กลัวความล้มเหลว (Fear of failure)
- กลัวสูญเสียผลประโยชน์ที่เคยได้รับ (Lack of perceive benefit)
- กลัวเสียหน้า (Loss of face)
- กลัวว่าจะเพิ่มภาระงานของตน (Increase in work : I'm too busy already)
- ยึดติดอยู่กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมขององค์กร (History-culture)
- กระแสความกดดันภายในองค์กร (Stress)
- กลัวความไม่แน่นอน (Uncertainly)

3. Refreeze เมื่อองค์กรของเราเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแล้วก็ควรที่จะหยุด
ภาวการณ์เปลี่ยนแปลงแล้วกลับเข้าสู่ภาวะงานตามปกติถ้าองค์กรของเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่
ตลอดเวลาคงไม่เป็นผลดีต่องานของเราเป็นแน่ เช่นเดียวกับการย้ายบ้านถ้าเราย้ายบ้านบ่อย ๆ เราคง
ไม่มีเวลาจัดบ้านให้สวยงามน่าอยู่เพราะว่าเมื่อจัดบ้านเสร็จก็ต้องย้ายบ้านอีกแล้ว

การเปลี่ยนแปลงขององค์กรไม่ว่าจะประสบความสำเร็จเสมอไป แต่อาจจะประสบกับ
ความล้มเหลวก็ได้การบริหารในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสำคัญมากและการเปลี่ยน
แปลงมากไปนั้นก็ไม่ใช่สิ่งที่ดี (Too much change is too bad)

บทสรุป

องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรในอุดมคติที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ด้วยความร่วมมือของ
สมาชิกในองค์กรโดยอาศัย The five disciplines เป็นหลักที่สมาชิกในองค์กรจะใช้เพื่อพัฒนาตนเอง
และองค์กรสู่ความเป็นองค์กรอัจฉริยะที่จะสามารถดำรงอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงซึ่งการที่
จะปรับเปลี่ยนองค์กรสู่ความเป็น **Learning Organization** นั้น เราจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายและ

ภาระหน้าที่ขององค์กรเป็นหลัก วิเคราะห์หาปัญหาที่แท้จริงขององค์กรโดยไม่หลงยึดติดอยู่กับภาพลวงตา ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ไขปัญหาก็ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยของแต่ละองค์กรเป็นหลัก วิธีการที่ใช้ได้ผลดีในองค์กรหนึ่ง ๆ อาจจะใช้ไม่ได้ผลในองค์กรหนึ่งก็เป็นได้ องค์กรจะต้องมุ่งไปในทางใด จะต้องปรับตัวอย่างไร จะต้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างไรที่จะทำให้องค์กรอยู่รอดเจริญเติบโตและทรงประสิทธิภาพสูงสุดได้ตลอดไปนั้น The five disciplines เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาทำความเข้าใจและเชื่อมโยง ตลอดจนการบูรณาการ (Integration) ทางความคิดอีกมากเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจองค์กรแห่งการเรียนรู้และวิธีที่จะสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง

การสื่อสาร จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี

การสื่อสาร คือกระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัส ไปยังผู้รับสารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์ บ้างอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารอาจจำแนกได้หลายหมวดหมู่

ความหมายของการสื่อสารข้อมูล

การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน โดยมนุษย์ใช้ภาษาเป็นสื่อในการส่งข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมีอากาศเป็นตัวกลาง ซึ่งในภาษาที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันนั้น จะมีข้อตกลงกันว่าแต่ละสัญลักษณ์หรือคำพูด แทนหรือหมายถึงสิ่งใด มนุษย์ได้คิดค้นวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ยกตัวอย่างเช่น การใช้สัญญาณควันไฟของชาวอินเดียนแดง หรือการใช้ม้าเร็วในการส่งสาส์น จนกระทั่งพัฒนามาเป็นการใช้โทรเลข วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต

ความหมายของการสื่อสารข้อมูล เกิดจากคำสองคำ คือ การสื่อสาร (Communication) ซึ่งหมายถึง การส่งเนื้อหาจากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง และคำว่าข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นหลักอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ [17] ซึ่งในที่นี้เราจะหมายถึงข้อมูลที่เกิดขึ้นจากเครื่องคอมพิวเตอร์ในรูปตัวเลข 0 หรือ 1 ต่อเนื่องกันไป ซึ่งเป็นค่าที่เครื่องคอมพิวเตอร์เข้าใจ นั่นคือ การสื่อสารข้อมูล หมายถึง การส่งเนื้อหาที่อยู่ในรูปตัวเลขฐานสองที่เกิดจากอุปกรณ์หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ 2 เครื่องขึ้นไป โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการติดต่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนแบ่งปันการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิด

ประโยชน์สูงสุด

การสื่อสาร (Communication)

ทำตัวหนา การสื่อสาร (Communication) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คำว่า Communis ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Communicate ซึ่งแปลตามตัวอักษรว่า Make Common หมายถึง ทำให้มีสภาพร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายที่ตรงกับธรรมชาติของการสื่อสาร คือ การทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ตรงกัน กล่าวคือ มนุษย์มีการสื่อสารซึ่งกันและกันก็เพื่อเข้าใจให้ตรงกันนั่นเอง ดังนั้นการนิยามความหมายคำว่า การสื่อสารจึงเป็นการนิยามที่ตั้งอยู่บนรากฐานของรากศัพท์เดิม คือ ความเข้าใจร่วมกัน

องค์ประกอบของการสื่อสาร

กระบวนการถ่ายทอดสารของมนุษย์ประกอบโดยทั่วไป จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- ผู้ส่งสาร หรือผู้เข้ารหัส (sender / encoder)
- ผู้รับสาร หรือ ผู้ถอดรหัส (receiver / decoder)
- สาร (message)
- ช่องทางการสื่อสาร (channel)

ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสาร (sender) คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มหรือเริ่มต้นส่งสารไปให้อีกบุคคลหนึ่งจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หรือเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร ฉะนั้น ผู้ส่งสารจึงมีบทบาทในการชี้นำว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่งๆ นั้น จะเป็นไปในรูปใดและมีผลอย่างไรหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ส่งสารคือ ผู้กระตุ้น (stimulus) ที่ทำให้เกิดการตอบสนอง (response) จากผู้รับสาร หรือผู้ส่งสารอาจเรียก ผู้เข้ารหัส (encoder) คือ ผู้ที่รับผิดชอบในการนำความคิดของผู้ริเริ่ม ความคิดหรือแหล่งสาร (source) ส่งไปยังผู้ที่ต้องการจะสื่อสารด้วย โดยการใช้อยุณญาณ (signal) และสัญลักษณ์ (symbol) หรือเรียกว่าการเข้ารหัส (encoding) ซึ่งแสดงถึงเป้าหมายหรือสิ่งที่แหล่งสารต้องการสื่อ

ผู้รับสาร

ผู้รับสาร (decoder) คือ ผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสารผู้รับสารจะเกิดการตีความและการตอบสนองจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม และส่งปฏิกิริยาตอบสนอง

(feedback) กลับไปให้ผู้ส่งสาร หรือผู้รับสารเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ถอดรหัส (decoder) คือ ผู้ที่ถอดความหมายของสัญญาณหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เข้ารหัสส่งมา หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ผู้รับผิดชอบการถอดรหัสของสาร (decoding) เพื่อให้ผู้รับสารปลายทาง (receiver / destination) หรือผู้รับสารที่ผู้ส่งสารต้องการให้ได้รับสารของตน

สาร

สาร (message) หมายถึง สิ่งที่ผู้ส่งสารไปให้ผู้รับสารในรูปของรหัสคำว่า “รหัส” หมายถึง สัญญาณ (signal) หรือสัญลักษณ์ (symbol) หรือกลุ่มของสัญลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในลักษณะที่มีความหมายต่อคน และผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของมันได้ต่อเมื่อมีการถอดความหมายของสัญญาณหรือสัญลักษณ์ออกมา สัญญาณหรือสัญลักษณ์ในที่นี้อาจเป็น คำพูด ตัวหนังสือ รูปภาพ เครื่องหมาย หรืออิริยาท่าทางต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการและวัตถุประสงค์ของผู้รับสาร ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว สารก็คือ ภาษา (language) โดยสามารถแบ่งเนื้อหาของสารได้ 2 ประเภทคือ

1. รหัสของสารที่ใช้คำ (Verbal Message Codes) ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นระบบของสัญลักษณ์ และหรือระบบของสัญญาณที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อซึ่งกันและกัน มนุษย์ได้สร้างขึ้นและพัฒนาสืบต่อมาโดยลำดับ ภาษาจะมีโครงสร้าง (Structure) ที่ทำให้ส่วนประกอบต่างๆ (Elements) รวมเข้าไปด้วยกันอย่างมีความหมาย (ส่วนประกอบของภาษา เช่น เสียง (Sound) ตัวอักษร (Letters) คำ (Words) คำสะกดการันต์ เครื่องหมายต่างๆ ฯลฯ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาเรียบเรียงเข้าเป็นถ้อยคำ เป็นวลี และประโยคที่มีความหมาย โดยอาศัยระเบียบและกฎเกณฑ์ของภาษานั้นๆ เป็นหลัก เช่น โครงสร้างประโยคตามหลักการเขียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Nonverbal Message Codes) ได้แก่ ระบบสัญลักษณ์สัญญาณหรือเครื่องหมายใดๆ ก็ตามที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ถ้อยคำ เช่น คนตรี การเดินระบำ อากัปกิริยาท่าทาง (Gesture) การแสดงทางหน้าตา (Facial Expression) สี รัง สัญญาณไฟ ควั่น สัญญาณ การวาดภาพ ฯลฯ ซึ่งแต่ละอย่างมีส่วนประกอบย่อย และเมื่อรวมเข้าด้วยกันตามแบบที่กำหนดก็ทำให้มีความหมายขึ้น

ช่องทางการสื่อสาร

ช่องทางการสื่อสาร คือ ตัวกลางที่ช่วยในการนำส่งสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ช่องทาง

เปรียบเทียบช่องทางหรือพาหะระหว่างผู้ร่วมสื่อสาร

เบอร์โล (Berlo) เป็นใครบอกด้วย อยู่ในยุคไหน แบ่งช่องทางการสื่อสารออกเป็น 3

ประเภท

- ช่องทางที่เป็นตัวกลางนำสารจากผู้ส่งสารไปให้ผู้รับสาร ซึ่งได้แก่ คลื่นแสง คลื่นเสียง วิทยุ โทรเลข โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ช่องทางเหล่านี้เน้นหนักในเรื่องสื่อทางเทคโนโลยี
- ช่องทางที่เป็นพาหนะของสิ่งที่นำสาร เช่น อากาศ ซึ่งเป็นตัวนำคลื่นเสียงไปสู่ประสาทรับความรู้สึกต่างๆ หรือประสาททั้งห้า (ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การสัมผัส และการลิ้นรส) ช่องทางประเภทนี้พบในกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล
- วิธีในการเข้ารหัสและถอดรหัสสาร (mode of encoding and decoding) เช่น การใช้วิธีพูด การใช้วิธีเขียน เป็นต้น ซึ่งนักทฤษฎีนิเทศศาสตร์โดยทั่วไปไม่ยอมรับนิยาม “ช่องทางการสื่อสาร” ในความหมายนี้

เรโอ (Rao) เน้นว่าช่องทางการสื่อสารมีลักษณะดังต่อไปนี้

- ช่องทางเป็นหน่วยพลังงานมวลสาร (matter – energy unit) ประเภทหนึ่งที่เรียกว่าสื่อ (medium)
- ช่องทางเป็นตัวนำส่งหน่วยพลังงานมวลสาร ซึ่งมีการจัดเป็นระเบียบแบบแผนที่เรียกว่า สารสนเทศ (information)
- ช่องทางเป็นตัวเชื่อมระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

องค์ประกอบเพิ่มเติมของการสื่อสาร

สิ่งรบกวน

สิ่งรบกวน (noise) คือ สิ่งจำกัดประสิทธิภาพการถ่ายทอดสารหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสาร ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุผลเท่าที่ควร หรือบางครั้งอาจทำให้การสื่อสารไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ มีการแบ่งประเภทของสิ่งรบกวนหลายวิธีด้วยกัน เช่น แชนนอนและวีเวอร์ (Shannon and Weaver) แบ่งสิ่งรบกวนเป็น

- สิ่งรบกวนทางกายภาพ (physical noise) หมายถึง สิ่งรบกวนซึ่งเกิดขึ้นภายนอกตัวบุคคล เช่น เสียงรถยนต์ เสียงคนคุยกัน เสียงประตู่ ฯลฯ

- สิ่งรบกวนทางจิตใจ (psychological noise) หมายถึง สิ่งรบกวนซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล ภายในความคิด จิตใจ และอารมณ์ของผู้สื่อสาร เช่น ผู้พูดมีอคติต่อเรื่อง มีปัญหาในใจก่อนการพูด หรืออารมณ์ไม่ดี หรือผู้ฟังขาดสมาธิในการฟัง เป็นต้น

ปฏิกิริยาตอบสนอง

ปฏิกิริยาตอบสนอง (feedback) คือ สาร แต่เป็นสารที่ผู้รับสารไปให้กับผู้ส่งสารเมื่อได้ตีความหมายของสารที่ตนได้รับ ในเมื่อความหมายของสารมิได้อยู่ที่ตัวสาร แต่อยู่ที่การตีความของผู้รับสาร ผู้สื่อสารจึงจำเป็นที่จะต้องสนใจและให้ความสำคัญกับปฏิกิริยาตอบสนอง เนื่องจากบางครั้งผู้ส่งสารอาจต้องการส่งสารที่มีความหมาย X ไปให้ผู้รับสาร แต่ผู้รับสารกลับตีความหมายของสารนั้นเป็น Y ซึ่งไม่ตรงกับที่ผู้ส่งสาร ถ้าผู้ส่งสารสังเกตปฏิกิริยาตอบสนองว่าไม่เป็นไปในทางที่ตนต้องการ ผู้ส่งสารก็สามารถปรับสารของตนให้ผู้รับสารเข้าใจสารตรงตามที่ตนต้องการได้ในที่สุด

(รวบรวมและเรียบเรียงบทความ ศูนย์สื่อสารนานาชาติแห่งจุฬาฯ)

ความหมาย วัตถุประสงค์ และประเภทของการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้ผู้รับข่าวสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งต้องการ

องค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย

- ผู้ส่งข่าวสาร (Sender)
- ข้อมูลข่าวสาร (Message)
- สื่อในช่องทางการสื่อสาร (Media)
- ผู้รับข่าวสาร (Receivers)
- ความเข้าใจและการตอบสนอง

วัตถุประสงค์ของการสื่อสารได้จำแนกไว้ ดังนี้

- เพื่อแจ้งให้ทราบหรือเพื่อทราบ หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารจะแจ้ง หรือบอกกล่าว
- ข่าวสาร ข้อมูล เหตุการณ์ ความคิด ความต้องการของตนให้ผู้รับได้ทราบ
- เพื่อสอนหรือให้การศึกษา หมายถึง การสื่อสารที่มุ่งจะให้ผู้รับมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านองค์ความรู้ ความคิด สติปัญญา ฉะนั้นจึงมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ การสอนหรือการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการโดยเฉพาะ
- เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง หมายถึง การสื่อสารที่มุ่งให้เกิดผลทางจิตใจหรืออารมณ์ ความรู้สึกแก่ผู้รับสาร ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ส่งสารมีข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับสาร และมีกลวิธีในการนำเสนอเป็นที่พอใจ
- เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ มุ่งเน้นให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมคล้อยตาม หรือยอมรับปฏิบัติตาม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการสื่อสารในแต่ละระดับมี จุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะสำเร็จได้ต้องขึ้นอยู่กับทั้งฝ่ายผู้ส่งสารและฝ่ายผู้รับสาร มีความต้องการที่สัมพันธ์กัน โดยรวมแล้วพอสรุปวัตถุประสงค์การสื่อสารได้ ดังนี้

- เพื่อแจ้งให้ทราบ คือ การรับและส่งข่าวสารด้านต่างๆ การนำเสนอเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ หรือสิ่งอื่นใด ที่ต้องการให้ผู้รับสารรู้และเข้าใจข้อมูลนั้นๆ โดยมุ่งให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง
- เพื่อความบันเทิงใจ คือ การรับส่งความรู้สึกที่ดี และมุ่งรักษามิตรภาพต่อกัน เป็นการนำเสนอเรื่องราวหรือสิ่งอื่นใดที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดความพึงพอใจ
- เพื่อชักจูงใจ คือ การนำเสนอเรื่องราวหรือสิ่งอื่นใดเพื่อจูงใจให้เกิดความร่วมมือ สร้างกำลังใจ เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความคิดคล้อยตาม หรือปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ และนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข

ประเภทของการสื่อสาร

ได้จำแนกประเภทของการสื่อสารไว้แตกต่างกันหลายลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ในที่นี้จะแสดงการจำแนกประเภทของการสื่อสาร โดยอาศัยเกณฑ์ในการจำแนกที่สำคัญ 3 ประการ คือ

- จำแนกตามกระบวนการหรือการไหลของข่าวสาร
- จำแนกตามภาษาสัญลักษณ์ที่แสดงออก
- จำแนกตามจำนวนผู้สื่อสาร

1. จำแนกตามกระบวนการหรือการไหลของข่าวสาร แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) คือการ

สื่อสารที่ข่าวสารจะถูกส่งจากผู้ส่งไปยังผู้รับในทิศทางเดียว โดยไม่มีการตอบโต้กลับจากฝ่ายผู้รับ เช่น การสื่อสารผ่านสื่อ วิทยุ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ การออกคำสั่งหรือมอบหมายงานโดยฝ่ายผู้รับไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้รับอาจไม่เข้าใจข่าวสาร หรือเข้าใจไม่ถูกต้องตามเจตนาของผู้ส่งและทางฝ่ายผู้ส่งเมื่อไม่ทราบปฏิกิริยาของผู้รับจึงไม่อาจปรับการสื่อสารให้เหมาะสมได้ การสื่อสารแบบนี้สามารถทำได้รวดเร็วจึงเหมาะสำหรับการสื่อสารในเรื่องที่เข้าใจง่าย

ในสถานการณ์ของการสื่อสารบางอย่าง มีความจำเป็นต้องใช้การสื่อสารทางเดียว แม้ว่าเรื่องราวที่สื่อสารจะมีความซับซ้อนก็ตาม เช่น กรณีผู้รับและผู้ส่งไม่อาจพบปะ หรือติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรง การสื่อสารแบบกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารมวลชนซึ่งไม่อาจทราบผู้รับที่แน่นอน

1.2 การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) คือการสื่อสารที่มีการส่งข่าวสารตอบกลับไปมาระหว่างผู้สื่อสาร ดังนั้นผู้สื่อสารแต่ละฝ่ายจึงเป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับในขณะเดียวกัน ผู้สื่อสารมีโอกาสทราบปฏิกิริยาตอบสนองระหว่างกัน ทำให้ทราบผลของการสื่อสารว่าบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ และช่วยให้สามารถปรับพฤติกรรมในการสื่อสารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตัวอย่างการสื่อสารแบบสองทาง เช่น การพบปะพูดคุยกัน การพูดโทรศัพท์ การออกคำสั่งหรือมอบหมายงานโดยฝ่ายรับมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การสื่อสารแบบนี้จึงมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากกว่า แต่ถ้าเรื่องราวที่จะสื่อสารเป็นเรื่องง่าย อาจทำให้เสียเวลาโดยไม่จำเป็น

ในสถานการณ์ของการสื่อสารบางอย่าง เช่น ในการสื่อสารมวลชน ซึ่งโดยปกติมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว นักสื่อสารมวลชนก็มีความพยายามที่จะทำให้มีการสื่อสาร 2 ทางเกิดขึ้น โดยการให้ประชาชนส่งจดหมาย โทรศัพท์ ตอบแบบสอบถาม กลับไปยังองค์กรสื่อมวลชน เพื่อนำผลไปปรับปรุงการสื่อสารให้บรรลุผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. จำแนกตามภาษาสัญลักษณ์ที่แสดงออก แบ่งเป็น

2.1 การสื่อสารเชิงวัจนะ (Verbal Communication) หมายถึงการสื่อสารด้วยการใช้ภาษาพูดหรือเขียนเป็นคำพูด ในการสื่อสาร

2.2 การสื่อสารเชิงอวัจนะ (Non-Verbal Communication) หมายถึงการสื่อสารโดยใช้รหัสสัญญาณอย่างอื่น เช่น ภาษาท่าทาง การแสดงออกทางใบหน้า สายตา ตลอดจนถึงน้ำเสียง ระดับเสียง ความเร็วในการพูด เป็นต้น

3. จำแนกตามจำนวนผู้สื่อสาร กิจกรรมต่างๆ ของบุคคลและสังคม ถือว่าเป็นผลมาจากการสื่อสารทั้งสิ้น ดังนั้นการสื่อสารจึงมีขอบข่ายครอบคลุมลักษณะการสื่อสารของมนุษย์ 3 ลักษณะคือ

3.1 การสื่อสารส่วนบุคคล (Intrapersonal Communication)

3.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

3.3 การสื่อสารมวลชน (Mass Communication)

2.4 การสนับสนุน CBR ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

● ตำแหน่งแห่งที่ของ CBR ในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

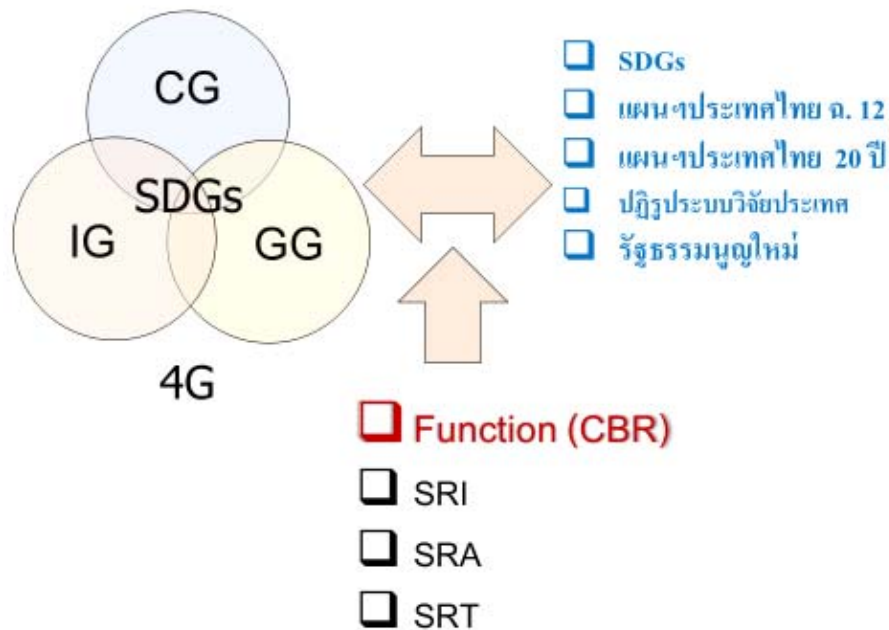
องค์กรการวิจัยของประเทศไทย ในยุค คสช มีการปรับบทบาท และ “ตำแหน่งแห่งที่” ของแต่ละองค์กร ในยุคนี้ (ปี 2559) มีการ “ปฏิรูประบบวิจัยประเทศ” องค์กรวิจัยที่อยู่คู่ประเทศไทยมานาน เช่น สช. (สภาวิจัยแห่งชาติ) กลายเป็นองค์กรที่ทำงานด้านนโยบาย และการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในงานวิจัยของชาติ และไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัยอีกต่อไป

สกว. สวก. สวทช. สวรส. ฯลฯ ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัย เช่นเดิม สถาบันอุดมศึกษา สทวท. วว. กระทรวง เอกชน หน่วยงานรัฐ ฯลฯ เป็นองค์กร/ หน่วยงาน/ สถาบัน ที่ทำหน้าที่ดำเนินงานวิจัย นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานและยกระดับงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ (scale up + Technology transfer) การทดสอบคุณภาพ/ มาตรฐาน โดยมี ภาครัฐ ธุรกิจ ชุมชน เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ดังกล่าว (มีรายละเอียด ดังภาพ)

■ นโยบาย/ มาตรการ	○ สวทช. วช.
■ การสนับสนุนทุนวิจัย	○ สกว. สวก. สวทช. สวรส. ฯลฯ
■ องค์กร/ หน่วยงาน/ สถาบัน ที่ดำเนินงานวิจัย	○ สถาบันอุดมศึกษา สทวท. วว. กระทรวง เอกชน หน่วยงานรัฐ ฯลฯ
■ การบริหารงานและยกระดับงานวิจัยใช้ประโยชน์ (scale up + Technology transfer)	
■ การทดสอบคุณภาพ/ มาตรฐาน	
■ ผู้ใช้ประโยชน์	○ ภาครัฐ ธุรกิจ ชุมชน

งานวิจัยที่ สกว. จะสนับสนุนนั้น ต้องสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล สามารถตอบโจทย์ SDGs แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 20 ปี การปฏิรูประบบวิจัยประเทศ และรัฐธรรมนูญใหม่ และนโยบาย Thailand 4.0 ร่วมด้วย

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็เป็นส่วนหนึ่งของ สกว. แต่วิเคราะห์แล้วพบว่า ไม่มีปัญหาในการปรับตัว เพราะจุดเน้นของงานวิจัย ในกรณีไหนดเมื่องสอน สอดคล้องกับทุกนโยบายอยู่แล้ว ไม่ที่จะเป็นการสนับสนุนทุนวิจัย หรือการจัดการความรู้และการทำงานร่วมกับภาคี

สกว. หน่วยงานสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก/ หน่วยงานสนับสนุนในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (27 ม.ค. 59) ดังตาราง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	หน่วยงานหลัก ร่วมรับผิดชอบ	หน่วยงานสนับสนุน
• จัดความยากจนทุกรูปแบบในทุกพื้นที่	มท. / พม.	กค./ทส./รง./พณ./สธ./สธ./ทก./สก ว./สศช./กษ./สศช.
• จัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ปรับปรุง โภชนาการ และสนับสนุนการทำเกษตรกรรมยั่งยืน	กษ.	ทส./รง./พณ./พม./สธ./อก./วช./ มท./สกว./สศช./สธ.
• สร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งเสริมสุข ภาวะที่ดีของทุกเพศทุกวัย	สธ.	กษ./คค./ทส./มท./สศช./สศช./สธ./ สกว.
• สร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม และครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับทุกคน	สธ.	มท./รง./พม./วช./กค./คชค./สกว./ สศช.
• บรรลุความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเสริมสร้างความเข้ม แข็งให้แก่สตรีและเด็กหญิง	พม.	กค./กพร./สศช./สกว./ก.พ./สธ./ มท./ทก./สงป./สศช./รง./สธ.
• สร้างหลักประกันให้มียาน้ำใช้ และมีการบริหารจัดการน้ำ และการสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน	ทส./กษ./มท.	สธ./อก./สกว./วท.(สสนก.)/สศช.
• สร้างหลักให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ที่ ยั่งยืนในราคาที่เอื้อเฟื้อ	พณ./มท.	วท./กค./สกว./สศช./กษ./อก./คค./ วช./ทส./กษ./พณ.
• ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและครอบคลุม และการจ้างงานเต็มอัตราและงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน	สศช./กค./รง.	กค./กษ./ธปท./ทส./พณ./พณ./พม./ วท./วช./สกว./อก./สกว./สศช./กค./ วช./ทก./มท./คปภ./ก.ล.ด.
• สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความต้านทานและยืดหยุ่นต่อ การเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบ คลุมและยั่งยืนและส่งเสริมนวัตกรรม	กค./อก.	กค./กค./กสมช./ทก./มท./พณ./วท./ สศช./สกว./สศช./สสว./BOI/วช./ พณ.
• ลดความไม่เท่าเทียมทั้งภายในประเทศและระหว่าง ประเทศ	สศช./พม.	กค./ธปท./มท./ชธ./รง./พณ./สศช./ สกว./สศช./กค.
• ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทาน และยั่งยืน	มท./พม./	กค./กค./คค./ทส./วช./สกว./สศช.
• สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน	ทส.	กค./กค./กษ./ทก./พณ./พณ./วท./ อก./สกว./สศช./สธ./วช.
• ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น	ทส.	กษ./สธ./สศช./สกว./สศช./พณ./ อก./สธ./วช./มท./วท./คค.
• อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและ ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ทส.	กษ./สกว./สศช./กองทัพเรือ(สปม ผ.)/สศช./วท.

ปกป้องฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและพื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ	ทส.	กษ./มท./สศช./สกว./สสช./วช./วท./กองทัพบก
ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรม และสร้างสถาบัน ที่มีประสิทธิภาพ รับผิดรับชอบ และครอบคลุมทุกระดับ	ยธ./มท./พม.	กต./กพร./รง./ปปง./ปปช./สศช./สกว./สสช./สำนักงานอัยการสูงสุด/สำนักงานศาลยุติธรรม
เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน	กต./กค./พณ.	วท./สศช./ทก./สกว./สสช./พม.

● **บทบาทของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระดับพื้นที่ (จังหวัด/ ชุมชน)**

ระดับจังหวัด : หน่วยจัดการ CBR คือ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน

บทบาท คือ บูรณาการงานระหว่างหน่วยงาน เชื่อมภาคีในพื้นที่ เช่น สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (สช) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่ (พอช) วชช.มส. สภาพลเมืองบ.ประชากรรักสามัคคี จ.แม่ฮ่องสอน ฯลฯ และเชื่อมงบประมาณเชิงพื้นที่ (ผ่านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน สมาคม และอื่น ๆ ในประเด็นที่ขับเคลื่อน)

ระดับชุมชน : เป็นแหล่ง/ ศูนย์เรียนรู้ในประเด็นเด่น ในพื้นที่ มีองค์ความรู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

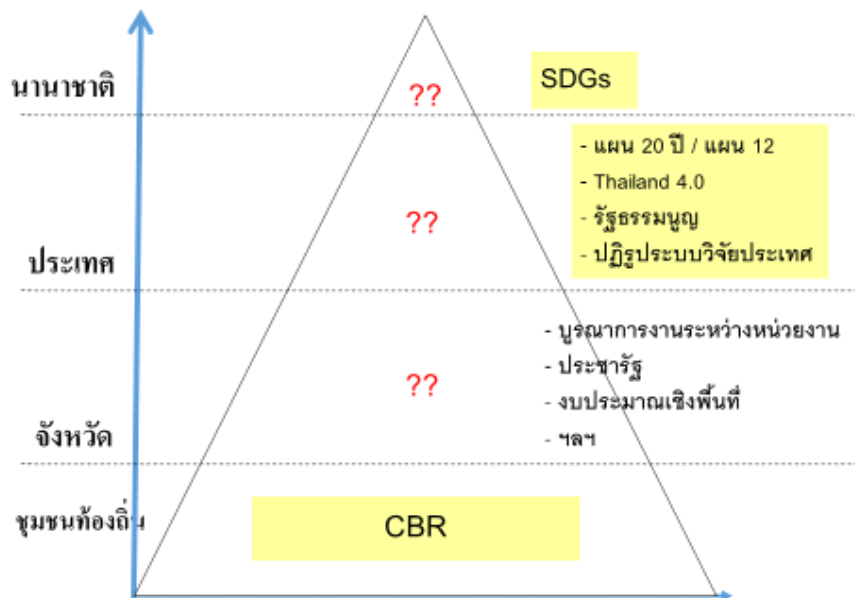
เครื่องมือ CBR และเครื่องมือในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน และการจัดกระบวนการ

เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีส่วนร่วม

บทบาท คือ บูรณาการงาน/ โครงการจากหน่วยงาน เพื่อต่อยอด หรือยกระดับการทำงานในเกิดความต่อเนื่อง

ตำแหน่งแห่งที่ของ CBR ในงานพัฒนาที่ยั่งยืน

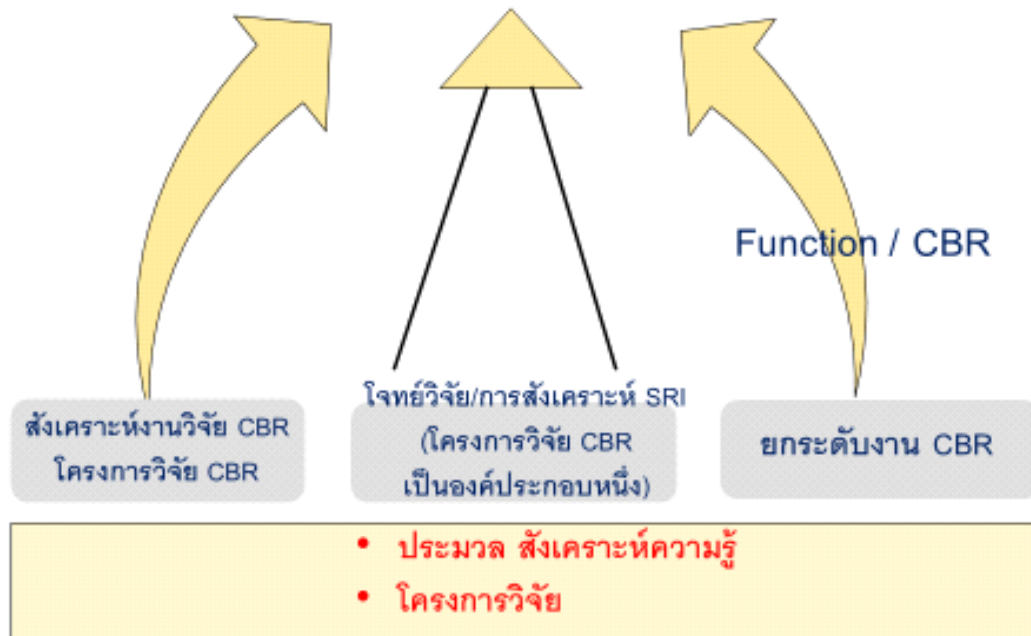
โหนด CBR
แม่ฮ่องสอน
โครงการวิจัย CBR/ชุมชนวิจัย

ที่มา : (ปรับปรุงจาก) สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

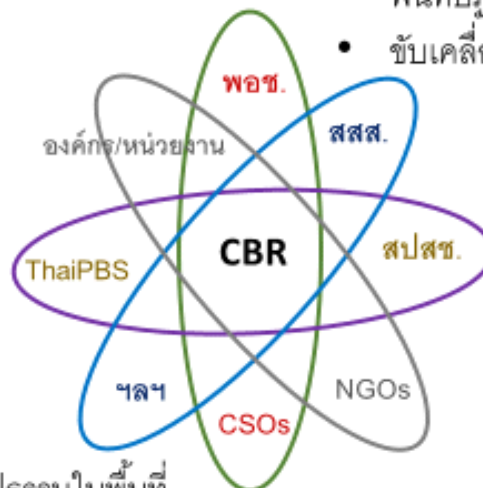
เป้าหมายการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์

SRI4 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการแก้ปัญหาความยากจน

การทำงานร่วมกับภาคีในเชิงพื้นที่

- ความร่วมมือ/ พื้นที่เรียนรู้ร่วม
- พื้นที่ปฏิบัติการร่วม
- ขับเคลื่อนวาระร่วม

- ทุนความรู้/ วัฒนธรรมในพื้นที่
- ทุน "คน" (ผู้ประสานงาน/ นักวิจัยในพื้นที่)
- เครื่องมือวิจัย (ที่สนับสนุนเพื่อนได้)

ที่มา : สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โดยสรุปการทำงานในพื้นที่ของโหนดแม่ฮ่องสอน มีการทำงานร่วมกับภาคีเชิงพื้นที่ คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ร่วมกับหน่วยงานมากกว่า 10 องค์กร ดังภาพ มีพื้นที่เรียนรู้ร่วม พื้นที่ปฏิบัติการร่วม และที่สำคัญมีการขับเคลื่อนวาระร่วม คือ “แม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ในปี 2559-64 ทั้งนี้ “งานวิชาการ หรืองานจัดการความรู้ และการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นบทบาทหลักของ โหนดแม่ฮ่องสอน ที่จะทำร่วมกับภาคี บนฐานทุนได้แก่ คน กลุ่มข่าย พื้นที่รูปธรรม ความรู้เชิงประเด็น และเครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ส่วนที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการดำเนินงานตามโครงการของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือไหนดแม่ฮ่องสอน ได้วางระบบการดำเนินงานไว้ตามกลุ่มงานหรือตามกรอบงานสำคัญ 4 ประการ โดยยึดการดำเนินงานในด้านการจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารเป็นแกนหลัก ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หลักในการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากเวลา 3 ปีแรก (ปี 2554 – 2556) ไปอีก 4 ปี (ถึงปี 2560) โดยในปีงบประมาณ 2560 ได้วางคำถามย่อยในการดำเนินงาน ไว้ 3 ข้อ ได้แก่ 1) กระบวนการ พัฒนาโครงการวิจัยคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารจากพืชเชิงเดี่ยว” เป็นอย่างไร 2) รูปแบบของการสื่อสารให้คนแม่ฮ่องสอนเข้าใจและออกจากระบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นอย่างไร? (ได้คำตอบภายใน 3 ปี 2560-62) และ 3) การเชื่อมร้อยงานข้ามไหนด เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วม ควรมิกลไก และกระบวนการขับเคลื่อนร่วมอย่างไร ใช้องค์ความรู้อะไรบ้าง

นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ยังได้กำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับ ไว้ ดังนี้ ผลฯ ในเชิงวิจัย 1) ได้องค์ความรู้ “กระบวนการพัฒนาโจทย์คุณภาพที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์พุ่งเป้า” 2) ได้องค์ความรู้ “กระบวนการสื่อสารให้ตระหนักถึงความเสี่ยงพืชเชิงเดี่ยวสู่การเกิดสำนักปกป้องพื้นที่อาหาร” 3) ได้องค์ความรู้แนวทางการยกระดับการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์งานวิจัยข้ามไหนดตามยุทธศาสตร์พุ่งเป้าของไหนดแม่ฮ่องสอน และของเครือข่ายไหนด ภาคเหนือ ผลฯ ในเชิงพัฒนา 1) ได้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ใหม่จำนวน 4 โครงการ 2) มีการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ อย่างน้อยโครงการละ 1 เรื่อง (4 เรื่อง) 3) มีกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนประเด็นร่วมที่ตอบโจทย์คนแม่ฮ่องสอน ในปี 2560

กระบวนการทำงานของไหนดฯ เพื่อตอบคำถามวิจัย และบรรลุวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้

3.1 กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร”

การสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใต้ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารเพื่อให้รู้เท่าทัน ตั้งรับและปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงและการเปิด AEC ในปี 2560 ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ทบทวนเป้าหมายของไหนดแม่ฮ่องสอน และได้กำหนดยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร” โดยมีเป้าหมายการขึ้นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจำนวน 5 โครงการ

กระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์/พัฒนาโจทย์

- ทบทวนตัวเอง โดยใช้เครื่องมือ Timeline ทีมงานโนนครายบุคคล และรวมเป็นทีม โหนดทุกคน ภายใต้อาถาม “ให้ทบทวนการรู้จักกับสกว.จากจุดเริ่ม จนถึงปัจจุบัน เกิดอะไรขึ้นบ้างทำอะไรไปบ้าง เกิดผลอะไรบ้าง สุดท้ายประมวลว่าอะไรที่ดีแล้ว อะไรที่ควรปรับ จะเดินต่ออย่างไร ทั้ง ตัวเรา-งานของเรา-งานของภาคี-งานเพื่อแม่ฮ่องสอน (ทีมโหนด 6 คน)
- ทบทวนร่วมกับเพื่อนในเวทีเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระบวนการแบบข้อ 1 ทบทวนประเด็นร่วม “การปกป้องพื้นที่อาหาร จากปี 2559 และนำรายละเอียดการขึ้นโครงการเข้าหารือ เปิดรับความคิดเห็น ในเวทีรวม 2 ครั้ง (เครือข่าย ประมาณ 35+50 คน)
- เสนอในเวทีกรรมการกำกับทิศ โดยว่าที่นักวิจัยเป็นผู้นำเสนอ เปิดรับข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ครั้ง
- เข้าพื้นที่วิจัยของแต่ละโครงการ เพื่อพัฒนาโจทย์ร่วมกับชุมชน กรณีเป็นโครงการระดับจังหวัดพบปะหารือกับนักวิจัย เพื่อวางแผนพัฒนาโครงการในระดับพื้นที่

ตัวอย่างกระบวนการพัฒนาโจทย์ทุ่งป่า

เส้นทางการพัฒนาโจทย์ CBR โหนดแม่ฮ่องสอน ปี 2560

“กลไกเชิงสถาบัน เพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่”

ระยะเวลากว่า 17 ปี ของการก่อตั้งโหนดแม่ฮ่องสอน จนถึงปี 2560 เกิดมรรคผลจากผลงานวิจัย อย่างน้อย 3 ด้าน คือ 1) ความรู้ในเรื่องที่วิจัยและกระบวนการวิจัย 2) นักวิจัย ทีมวิจัย ผู้รู้ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม : เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ตื่นรู้ 3) กลุ่ม เครือข่าย ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานเชิงประเด็น อย่างน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ เกษตรยั่งยืน CBT และการจัดการทรัพยากร

นอกจากนี้ยังเกิด “สถาบันปัญญาวิถี” ที่เป็นการรวมตัวกันของคนรุ่นใหม่ จากเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากได้ร่วมกัน “ติดตามและประเมินผล” เครือข่ายเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน จ.แม่ฮ่องสอน ระหว่างปี 2552-53 แต่การดำเนินงานยังไม่เกิดการมีส่วนร่วมมากนัก เพราะขาดกิจกรรมดำเนินงานต่อเนื่อง และการทบทวนตัวเองอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นโหนดแม่ฮ่องสอน ร่วมกับเครือข่าย “สถาบันปัญญาวิถี” และภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงประสงค์จะใช้เครื่องมือ CBR ในการศึกษา พัฒนาและยกระดับการทำงานของเครือข่าย ผ่านการทบทวน “ทุนเดิม” ที่เกิดขึ้นจากงาน CBR แม่ฮ่องสอนจากเริ่มตั้ง (2543-ปัจจุบัน) ว่ามีอะไรบ้าง จะ

ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องอย่างคุ้มค่า ได้อย่างไร โดยถือว่าเป็นภารกิจหนึ่งของเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจะได้สถาปนา “สถาบันปัญญาวิถี” ร่วมด้วย เส้นทางและสาระที่ได้ในกระบวนการพัฒนาโครงการ ดังตาราง

ตารางที่ 3-1 เส้นทางการพัฒนาโครงการกลไกเชิงสถาบันเพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนฯ

ที่	วันที่/ เวที หรือกิจกรรม	สรุปเนื้อหาการพัฒนาโครงการ
1	<u>21 กรกฎาคม 2559</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจ.แม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 4/ 2559	ในช่วงแลกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์งานวิจัยพบว่า ความรู้และพื้นที่รูปธรรมที่เกิดจาก CBR ยังขาดการสื่อสารเพื่อใช้ประโยชน์ อย่างคุ้มค่า เช่น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มี ความรู้ที่เกิด ควรได้รับการทบทวนยก ระดับสู่การใช้ประโยชน์ในระดับต่าง ๆ และกลไก “สถาบันปัญญาวิถี” ควรเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหา “การสืบทอด” ควรให้คนรุ่นใหม่ในสถาบันเป็นนักวิจัย ทีมวิจัย โดยมีอดีตนักวิจัยฯ รุ่นพี่เป็นที่ปรึกษา
2	<u>22 กรกฎาคม 2559</u> เวทีเสวนาประชาสังคม แม่ฮ่องสอน	เป็นการเปิดเวทีต่อเนื่องอาผลจากเวทีเสวนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้เห็นงานซึ่งกันและกัน และกลไกเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเปิดรับความคิดเห็นต่อโจทย์วิจัย แลกเปลี่ยนประเด็นในการศึกษาวิจัย ผู้เข้าร่วมอยากรู้อะไร เกี่ยวกับการผลงานวิจัยฯ 17 ปี
3	<u>27 กันยายน 2559</u> ประชุมคณะกรรมการกำกับทิศโนนด กำกับทิศโนนดแม่ฮ่องสอน	สร้างความเข้าใจและเปิดรับความคิดเห็นในเวทีคณะกรรมการกำกับทิศของโนนด แนวทางการขึ้นโจทย์ ปี 2560 และข้อเสนอเกี่ยวกับประเด็นวิจัย เหตุผลที่ต้องทำวิจัย พื้นที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย (ที่ต้องการให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วม)
4	<u>23 ตุลาคม 2559</u> หารือสร้างความเข้าใจว่าที่นักวิจัย	หารือกับ อ.สุนันtha สุภาวสิทธิ์ ว่าที่นักวิจัยโครงการฯ เพื่อเล่าถึงความตั้งใจของโนนดและภาคี ที่เกี่ยวข้องถึงความสำคัญที่จะขึ้นโครงการนี้ และทบทวนอาจารย์ เล่าถ้อยบทบทที่มวิจัย พี่เลี้ยง ที่ที่ร่วมกันทำงานอย่างใกล้ชิด เพราะเป็นงานเชิงสังเคราะห์แบบมีส่วนร่วม ที่ต้องให้คนรุ่นใหม่ร่วมทำหน้าที่ ลงมือทำไปด้วยกัน

5	<u>12-13 ธันวาคม 2559</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น ครั้งที่ 1/ 2560	ได้วางเรื่องการพัฒนาโจทย์นี้ไว้อย่างชัดเจนครั้งแรก โดยมีการนำเสนอในวงว่าทำไมต้องขึ้นโจทย์นี้ จากข้อมูลทุนเดิมที่เสนอในเวที พบว่ามีมาก แต่ในเรื่องของการรับรู้ การขยายผล หรือการนำไปใช้ประโยชน์ ไม่สอดคล้องความยากลำบากกว่าจะได้มา ประกอบกับผู้ทรงคุณวุฒิของสกว.ได้เสนอว่า “ควรพัฒนาเป็นโครงการวิจัย” เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการดำเนินการ และเห็นความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเป็นจริงยิ่งขึ้น ที่สำคัญยังไม่เคยมีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเรื่องเช่นนี้มาก่อน มีการแลกเปลี่ยนในเวที ผู้เข้าร่วมเวที เห็นด้วยกับโจทย์นี้ และมีข้อเสนอเพิ่มเติมในประเด็นที่จะศึกษาร่วมด้วย
6	<u>27-28 กุมภาพันธ์ 2560</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น ครั้งที่ 2/ 2560	ว่าที่นักวิจัยได้สรุปความก้าวหน้าของการพัฒนาโจทย์วิจัย จากจุดเริ่มต้นถึงปัจจุบัน ว่าด้วยความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องขึ้นโจทย์ วัตถุประสงค์ นักวิจัย ทีมวิจัย ที่ปรึกษา และพื้นที่ดำเนินการ และขอคำยืนยันจากทีมทุกคนว่า ประสงค์จะทำงานนี้หรือไม่ อย่างไร ได้รับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในเรื่องประเด็นการวิจัยและกระบวนการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย
7	<u>29 เมษายน 2560</u> นักวิจัย ทีม และพี่เลี้ยง เขียนข้อเสนอโครงการ เบื้องต้น	ได้ทบทวนข้อมูลการพัฒนาโจทย์วิจัยจากเวทีต่างๆที่ผ่านมา ว่าถึงความจำเป็นในการขึ้นโจทย์ จากนั้นพี่เลี้ยงได้นำเสนอประเด็นรูปแบบการเขียนเอกสารเชิงหลักการ และได้ให้ว่าที่นักวิจัย ทีมวิจัยช่วยกันร่างเอกสารเชิงหลักการในหัวข้อต่างๆ ยกเว้น หลักการและเหตุผล ซึ่งต้องใช้เวลาและสมาธิในการเรียบเรียง นักวิจัยจึงได้อนากลับไปเขียนต่อที่บ้าน แล้วจะจัดส่งมาให้อีกครั้งในวันที่ 30 เม.ย.60
8	<u>13 พฤษภาคม 2560</u> นักวิจัย ทีม และพี่เลี้ยง เขียนข้อเสนอโครงการ เพิ่มเติม แผนกิจกรรม งบฯ และกรอบแนวคิด	ว่าที่นักวิจัยได้เข้ามาปรับแก้และเพิ่มเติมข้อมูลในเอกสารเชิงหลักการอีกครั้ง เพื่อให้สมบูรณ์ขึ้นและพร้อมส่ง ให้กับทางสกว.ฝ่ายโดยครั้งนี้ได้เพิ่มเติมในส่วนแผนการดำเนินงานและแผนงบประมาณโครงการ และมีการปรับกรอบแนวคิดงานวิจัย เมื่อเสร็จแล้วจึงส่งให้กับทางโหนดแม่ฮ่องสอนรวบรวมจัดส่งให้กับทางสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
9	<u>6 มิถุนายน 2560</u> นักวิจัย ทีม และพี่เลี้ยง เตรียมการนำเสนอ โครงการต่อสกว.	ว่าที่นักวิจัยและทีมวิจัย ได้ทบทวนข้อมูลเอกสารเชิงหลักการอีกครั้ง และเขียนข้อมูลลงกระดาษปรีฟ เพื่อเตรียมนำเสนอโครงการในวันที่ 7 มิ.ย.60

10	7 มิถุนายน 2560 นำเสนอโครงการในเวที พิจารณาข้อเสนอ โครงการโดย สกว.ฝ่าย วิจัยฯ	ในครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมให้ข้อเสนอแนะโครงการ 2 ท่าน คือ ดร. พญกษย์ ขิมนันตะศิริ และดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมณ์ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ • ข้อสังเกต : ยังเป็นนามธรรม ไม่ชัดเจน ให้ทบทวนเป้าหมายและโจทย์อีกครั้ง • เป้าหมายโครงการนี้ ควรยกระดับชุดความรู้ขึ้นมาแก้ไขระดับการทำงานได้จริง ซึ่งสิ่งที่จะต้องทำคือ การหารูปแบบการจัดองค์ความรู้กลุ่มคน เช่น กลุ่มที่ปรึกษา กลุ่มฝึกปฏิบัติ (แบบการบริหารจัดการของบริษัท) สิ่งสำคัญคือ ต้องการสร้างคนและต้องเป็นคนที่มีความรู้เพื่อมาใช้ประโยชน์ได้ • หากเป้าหมายเป็นการบูรณาการงาน CBR เข้าสู่ท้องถิ่นหรือจังหวัด ดังนั้น เป้าหมายอาจจะอยู่ที่การพัฒนาเป็นจังหวัดน่าอยู่ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ควรพิจารณากระบวนการว่า จะออกแบบให้สร้างคนให้มีความคิด สร้างองค์ประกอบอะไร สร้างกลไกจังหวัดอย่างไร ในส่วนการสังเคราะห์ที่อยากจะฝึกนักวิชาการในพื้นที่ ควรจะมีการนำเอาบทสังเคราะห์ของโครงการ “การสังเคราะห์ความรู้และการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยด้านความมั่นคงทางอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน” มาร่วมวิเคราะห์ในการออกแบบการทำงานแผน SDGs ได้อย่างไร หรือนักวิจัยโครงการนี้จะต่อยอดขึ้นไปอย่างไร หรือจะออกแบบเป็นการกระจายพื้นที่ • ควรเพิ่มการคัดกรองเนื้อหาทั้ง 9 ประเด็นว่าสิ่งใดจำเป็นเป็นสิ่งแรกที่ต้องเร่งดำเนินการและจะดำเนินการอย่างไร ไม่ควรทำทั้ง 9 ประเด็นไปพร้อมๆกัน เนื่องจากความเป็นจริงงานวิจัยต้องทำเชิงลึก และต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้จุดสำคัญที่ควรพิจารณาให้มีความสำคัญคือ เอาประเด็น 9 ประเด็นที่นำเสนอขึ้นมาเป็นตัวตั้งและคิดถึงความเป็นจริงว่าจะสามารถขับเคลื่อนได้ขนาดไหน • ด้านกระบวนการวิจัยควรปรับเปลี่ยนดังนี้ • สิ่งสำคัญคือ การที่จะให้คน 400 กว่าคนมาแก้ไขปัญหา ในความเป็นจริงนั้นจะทำได้จริงเพียงไร ซึ่งหากทำแค่การฝึกอบรม แต่ไม่มีระบบสนับสนุน / การลงมือปฏิบัติจริงก็จะไม่เกิดผล ดังนั้นควรออกแบบให้เห็นเกิดระบบการจัดการความรู้ที่ต้องทำให้ลงมือปฏิบัติได้ และต้องเอาปัญหาของแม่ฮ่องสอนเป็นตัวตั้งและเอาคนที่มีความรู้ 400 คนมาช่วยกันออกแบบแก้ไข ทดลองทำ (เป็นการนำชุดความรู้นี้เข้าไปทดลองทำ) • ควรออกแบบที่จะสร้างกระบวนการทำให้ต้นทุนในพื้นที่นี้
----	--	--

11	8-30 มิถุนายน 2560	ปรับแก้เอกสารเชิงหลักการตามข้อเสนอแนะจากเวทีพิจารณาข้อเสนอโครงการโดยสกว.ฝ่ายวิจัยฯ เมื่อวันที่ 7 มิ.ย.2560 ซึ่งมีกำหนดส่งเอกสารอีกครั้งในวันที่ 30 มิ.ย.2560 ที่ คุณอรุณี เวียงแสงผู้ประสานงานฯ จะเป็นผู้รวบรวม ตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นจะส่งให้ทาง สกว.ฝ่ายทางอีเมล
----	--------------------	---

สาระที่ได้ในกระบวนการพัฒนาโจทย์

- **แนวทางการพัฒนาเครือข่ายและสานภาคีความร่วมมือ**
 - กล้าคิดกล้าทำ/ กล้าคิดนอกกรอบ อย่าเอาวิธีการเป็นตัวตั้ง เพราะงานวิจัยเป็นงานของเรา เป็นงานที่จะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ ของชุมชนได้ และยังส่งผลสู่เศรษฐกิจระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ส่วนทางราชการให้เค้าเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม
 - พัฒนากระบวนการเรียนรู้ PBL สู่กว้าง จากประสบการณ์ที่ได้ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ผ่านกระบวนการนี้ เด็กสามารถเรียนรู้และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และยังส่งผลในเรื่องการดูแลสังคม ดูแลชุมชนตนเองได้
 - การสื่อสารสาธารณะที่หลากหลาย ควรมีการสังเคราะห์งานขึ้นมา เพื่อนำความรู้และพลังที่มีสู่การแก้ไขปัญหา เคยมีน้องคนหนึ่งร่วมเวทีอาจารย์ชัยวัฒน์ ได้พูดไว้ว่า “ผมไม่ไปหาใคร ผมจะให้คนอื่นมาหาผม” อาจจะตั้งโจทย์เรื่องการสื่อสารเป็นโครงการเล็กๆ หลายๆ โครงการ แล้วงานต่างๆ จะถูกสังเคราะห์ขึ้นมา โดยให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม
 - พิจารณาดำแหน่งแห่งที่ของ สกว.มส. (Positioning) จะเห็นได้ว่า ทีมวิชาการของสกว. เป็นทีมที่เข้มแข็งมาก จึงอยากให้มีการคุยเรื่องที่จำเป็นให้ชัดเจน โดยนำข้อมูลต่างๆ ไปกรองว่าใช่หรือไม่ใช่ เพราะบางครั้งคำพูดก็อาจจะมีการตีความต่อกันมา เช่น การใช้น้ำส้มควันไม้ ทำให้ส้มออกผล เป็นเรื่องจริงหรือไม่ เป็นต้น งานที่ก้าวไปมาก เช่น ปลาสาละวิน ฯ ที่สามารถก้าวข้ามไป 2-3 รัฐในต่างแดน ซึ่งมีคำสั่งว่า ห้ามคนไทยออกนอกประเทศทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยากยกเลิกคำสั่ง เนื่องจากได้ไปพูดคุยสร้างสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันแล้วในหลายๆ รัฐ มองว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้งานของเราได้เข้าไปสู่งานระดับนโยบาย เช่น อาจารย์ประเสริฐได้เข้าไปถึงระดับ สนช. และอาจารย์สุเทพก็เข้าไปหลายภาคส่วน อย่างไรก็ตามมองว่านโยบายเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ช่องทางหลักที่จะมาช่วยเราได้มากมายนัก เพราะฉะนั้นเราต้องหาวิธีการ ช่องทางที่หลากหลายที่จะทำให้เรา

ยั่งยืนได้ด้วยตัวเอง เช่น เรื่องพันธกรรมพืช เป็นต้น วิธีการหรือช่องทางเหล่านี้
ควรมีการสังเคราะห์และเรียงร้อยออกมา

- **ทุนเดิมที่เกิดจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2542 – 2559 โหนดแม่ฮ่องสอนได้ดูแลโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมจำนวน 68 โครงการ ส่วนโครงการที่ไม่ได้ดูแลโดยโหนดอีก 10 โครงการ (ดูแลโดยโหนดอื่น) โหนดแม่ฮ่องสอนเริ่มดำเนินการหนุนเสริมโครงการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2543 จนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 16 ปี มีโครงการที่ได้ดูแลเฉลี่ย ปีละ 5 โครงการ ปีที่มีจำนวนโครงการต้องดูแลมากที่สุด 3 ลำดับแรก เรียงจากมากไปน้อย คือ จำนวน 11 โครงการ ในปี 2544 ต่อมาคือ 8 โครงการในปี 2558 และ จำนวน 7 โครงการปี 2547

สัดส่วนของการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2542 – 2559 จากจำนวน 78 โครงการ โดยมีนักวิจัย/ ทีมวิจัย รวมประมาณ 400 คน ซึ่งสัดส่วนของการสนับสนุนงานวิจัยแต่ละระดับ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย สามารถเรียงได้ดังนี้

- ระดับชุมชน 70% รวม 55 โครงการ
- ระดับตำบล 13% รวม 10 โครงการ
- ระดับจังหวัด 10 % รวม 8 โครงการ
- ระดับอำเภอ 4% รวม 3 โครงการ
- ข้ามจังหวัด 3% รวม 2 โครงการ

ทุนเดิมในการจัดการความมั่นคงทางอาหาร (FS) ของเครือข่ายเกษตรทางเลือก จ.

แม่ฮ่องสอน (ณ ปี 2559)

- มีฟาร์มตัวอย่าง SA ประมาณ 82 ฟาร์ม ได้แก่ อำเภอปางมะผ้า 12 ฟาร์ม/ อำเภอปาย 11 ฟาร์ม/ อำเภอขุนยวม 26 ฟาร์ม/ อำเภอแม่ลาน้อย 13 ฟาร์ม/ อำเภอแม่สะเรียง 20 ฟาร์ม
- มีเครือข่ายเกษตร SA 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปาย (ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านแม่นาแดง) / อำเภอปางมะผ้า/ อำเภอขุนยวม(ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านหนองป่าก่อ)/ อำเภอแม่สะเรียง
- มีงานวิจัยท้องถิ่น SA 30 โครงการ ได้แก่ อำเภอปาย 2 โครงการ/ อำเภอปางมะผ้า 3 โครงการ/ อำเภอเมือง 5 โครงการ/ อำเภอขุนยวม 7 โครงการ/ อำเภอแม่ลาน้อย 3 โครงการ/ อำเภอแม่สะเรียง 5 โครงการ/ อำเภอสบเมย 1 โครงการ และเป็นโครงการระดับจังหวัด 4 โครงการ

มีการสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นปี 2544 - 2553 ด้านเกษตรยั่งยืนฯ รวม 15 โครงการ ปี 2554 - 2556 สนับสนุนด้านเกษตรยั่งยืน ทรัพยากร และ ความมั่นคงทางอาหารฯ รวม 10โครงการ ปี 2557 สนับสนุนด้านความมั่นคงทางอาหาร 4โครงการ จากนั้นได้มีการทบทวนและประมวลองค์ความรู้ว่ายังขาดในด้านไหนอีกบ้าง ด้านไหนที่ยังมีองค์ความรู้น้อย ต้องศึกษาเพิ่มเติมตามกรอบ “ห่วงโซ่อาหารของระบบอาหารท้องถิ่น” และได้พัฒนาโครงการวิจัยในปี 2558 ขึ้นมา 7 โครงการ ตามภาพ

“ทุนเดิม” ที่เกิด หรือ สิ่งที่ได้ จะเห็นได้ว่าตลอดช่วงในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีทุนที่เกิดขึ้นมากมาย ดังนี้

- ความรู้ ตามประเด็นวิจัย หรือ ตามโจทย์วิจัย 9 ประเด็น ได้แก่
 - ประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน มี 19 โครงการ
 - ประเด็นการบริหารจัดการท้องถิ่น มี 13 โครงการ
 - ประเด็นชุมชนกับการจัดการทรัพยากร มี 12 โครงการ
 - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มี 10 โครงการ
 - เศรษฐกิจชุมชน มี 8 โครงการ
 - สุขภาพ หมอเมือง และสมุนไพร มี 6 โครงการ
 - ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น มี 4 โครงการ
 - เด็ก เยาวชน และครอบครัว มี 3 โครงการ
 - การศึกษากับชุมชน มี 3 โครงการ

จากการประมวลความรู้ทั้ง 9 ประเด็นจะเห็นว่ามี 3 ประเด็นหลักที่โดดเด่นมีองค์ความรู้มากที่สุด คือ เกษตรกรรมยั่งยืน (SA) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (CBT) และความมั่นคงทางอาหาร (FS)

- กระบวนการ PLP (การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) ที่เป็นทักษะหลักของทีมโหนดฯ เพื่อสร้างการเรียนรู้กับภาคีและกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพ การจัดทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน และการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม
- นำองค์ความรู้ไปต่อยอด สู่นโยบายสาธารณะ งานพัฒนานโยบาย และงานประชากรรัฐ
- สนับสนุนให้เกิดภาคีเครือข่ายหลัก 2 เครือข่าย คือ เกษตรกรรมทางเลือก (SA) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT)
- ประสานภาคีเครือข่าย ซึ่งจะประสานภาคี 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาควิชาการ

และภาค ประชาชน (สังคม) ซึ่งมีการประสานภาคี 2 ระดับ คือ

- แนวราบ คือ ระดับชุมชน
- แนวตั้ง คือ งานเชิงโครงสร้างกลไกเครือข่าย และงาน สช.นโยบาย
สาธารณะ

จากข้อมูลทุนเดิมที่ได้นำเสนอข้างต้น จะเห็นว่าเครือข่ายงานวิจัยฯ จ.แม่ฮ่องสอน มีทุนเดิมมากระดับหนึ่ง แต่ในเรื่องของการรับรู้ การขยายผล หรือการนำไปใช้ประโยชน์ ไม่สมกับความยากลำบากกว่าจะได้มา ประกอบกับผู้ทรงคุณวุฒิของสกว.ได้เสนอว่า “ควรพัฒนาเป็นโครงการวิจัย” เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกระบวนการดำเนินการ และเห็นความเป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเป็นจริงยิ่งขึ้น ที่สำคัญยังไม่เคยมีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเรื่องเช่นนี้มาก่อน

3.2 รูปแบบของการสื่อสารให้คนแม่ฮ่องสอนเข้าใจ และออกจากระบบพิษเชิงเดี่ยว

กระบวนการแสวงหารูปแบบผ่านการพัฒนาเป็นโครงการวิจัย

- ทบทวน วิเคราะห์ความเสี่ยงต่อความมั่นคงด้านอาหาร (ทำอย่างสม่ำเสมอ)
 - เหตุ/ ปัจจัยการสูญเสียพื้นที่อาหาร
 - เขตเศรษฐกิจพิเศษ (แม่สอด-สบเมย)/ ผังเมือง/ การเปิดการค้าเสรี/ การค้าชายแดน
 - นโยบายทางที่ดินป่า (เชื่อมสู่ จังหวัด :คทช. อบจ)
 - นโยบายนำเข้าข้าวโพดจากคดยลงนา (ส่งเสริม ประกันเฉพาะข้าวโพดที่ปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์)
 - การใช้สารเคมีทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (คนทำเกษตรแก่ แรงงานครัวเรือนน้อย คนงานหายาก ค่าจ้างแพง)
 - คนรุ่นใหม่ทิ้งอาชีพเกษตร
 - พันธกรรมพืชพื้นบ้านลดบทบาทลง (บริษัท ธุรกิจเกษตร การเมือง การยึดครอง ชาวบ้าน ? ร่วมกันวิเคราะห์ทบทวน เพราะพันธกรรมคืออาหาร ด้านอาหาร)
 - การแย่งยึดที่ดิน
 - การรุกคืบของกลุ่มทุนใหญ่ (ในและต่างประเทศ)
- การยกระดับ/ ต่อยอดทุนในพื้นที่
 - ความรู้ชุมชนผ่านงาน CBR

- ความรู้ของคนรู้/เครือข่าย/ภาคีในพื้นที่
- การสร้าง/ต่อยอดพื้นที่รูปธรรมในระดับพื้นที่/จังหวัด/ภาค
- กระบวนการ /เครื่องมือ/วิธีวิทยา CBR
- สมรรถนะของคน CBR
- การท่องเที่ยวโดยชุมชน
- เชื่อมโยงการทำงาน
 - SDG
 - THAILAND 4.0 ภาคนโยบาย/รัฐ
 - แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
 - ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
 - ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือ

กระบวนการพัฒนาโจทย์ CBR หารูปแบบการสื่อสารสร้างความเข้าใจพืชเชิงเดี่ยว “ข้าวโพดฯ”

โครงการ “กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน”

ในปี 2560 เป็นปีสุดท้ายของยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นความมั่นคงด้านอาหาร และโภชนาฯ ได้พัฒนาโครงการในลักษณะพุ่งเป้าตามยุทธศาสตร์ร่วมของโหนดเหนือคือ “การปกป้องพื้นที่อาหาร” สำหรับโหนดแม่ฮ่องสอนวางเป้าหมายเอาไว้ที่จำนวน 4 โครงการ โจทย์แรก คือ การสื่อสารพืชเชิงเดี่ยว จ.แม่ฮ่องสอน นั้น เป็นโจทย์ในระดับจังหวัด มีพื้นที่ดำเนินงานครอบคลุม 6 อำเภอ มีเพียงอำเภอปาย เท่านั้นที่ไม่มีพื้นที่ปฏิบัติการ เพราะประเมินว่ามีความเสี่ยงน้อยอยู่ ดังนั้นกระบวนการ พัฒนาโจทย์จึงทำในระดับจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้โอกาสที่คนในพื้นที่เป้าหมายเข้าร่วมวงคุย เช่น เวทีเสวนานักวิจัย เวทีภาคี เวทีพัฒนาศักยภาพ เป็นต้น และยังมีการเข้าพื้นที่ ทั้งโซนเหนือ (อ.ปางมะผ้า) โซนกลาง (อ.เมือง-อ.ขุนยวม) และโซนใต้ (อ.แม่ลาน้อย-อ.แม่สะเรียง ละ อ.สบเมย) เพื่อเข้าประเมินสถานการณ์ข้าวโพดฯ และพัฒนาโจทย์ฯ สาระที่ได้ ดังตาราง

ตารางที่ 3-2 เส้นทางการพัฒนาโครงการกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง

สู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่	วันที่/ เวที หรือกิจกรรม	สรุปเนื้อหาการพัฒนาโครงการ
1	<u>21 กรกฎาคม 2559</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นจ.แม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 4/ 2559	ในช่วงแลกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์งานวิจัยพบว่า ความรู้ และพื้นที่รูปธรรมที่เกิดจาก CBR ยังขาดการสื่อสารเพื่อใช้ ประโยชน์ เช่น เรามีกnowledgeเรื่องข้าวโพดว่า ต้นทุนไม่คุ้ม รายได้ไม่ เพิ่มแต่หนี้สินเพิ่ม แต่ยังไม่มีการสื่อสาร อีกทั้งงานของเราขาดคน สืบทอด จะสร้างผู้สืบทอดได้อย่างไร
2	<u>22 กรกฎาคม 2559</u> เวทีเสวนาประชาสังคม แม่ฮ่องสอน	เป็นการเปิดเวทีต่อเนื่องจากเวทีเสวนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้เห็นงานซึ่งกันและกัน และนำเสนอจุดเน้นของ CBR ปี 2560 “การปกป้องพื้นที่อาหาร” สร้างความเข้าใจเรื่องนี้ในวง และ เปิดรับความคิดเห็น และเสนอให้เป็น จุดเน้น ในงานสมัชชาสภา พลเมือง
3	<u>29-30 สิงหาคม 2559</u> เวที RC ภาคเหนือ (ที่ดอยอินทนนท์)	เป็นการนำเสนอทิศทางของโหนดแม่ฮ่องสอน ปี 2560 “การ ปกป้องพื้นที่อาหาร จ.แม่ฮ่องสอน” และชวนโหนดอื่น ๆ เข้าร่วม ให้เป็นงานร่วมของภาค โหนดเข้าร่วมต่อเนื่อง ได้แก่ ลำพูน น่าน ลำปาง พะเยาลำปาง และเชียงใหม่ ตามลำดับ
4	<u>3 กันยายน 2559</u> PBL บ้านละอูบ	ห้วยห้อมเป็นตำบลเป้าหมายของโครงการสื่อสาร “ข้าว โพดฯ” ในบริบทพื้นที่สูงที่มีทุนเดิม หรือทางเลือกมาก (มีโครงการ หลวง) มีงานวิจัยที่บ้านละอูบ พะเยาเลยใช้การร่วมงานนี้ หรือกับ ว่าที่ทีมวิจัย ชวนทำงานต่อเนื่อง และศึกษาพื้นที่ สถานการณ์ข้าว โพด
5	<u>21-22 กันยายน 2559</u> เวทีพัฒนาศักยภาพทีม สภาพัฒนาการเมือง จ. แม่ฮ่องสอน	เป็นการอบรมที่มีประเด็น “การวิเคราะห์เชิงระบบ” ร่วมด้วย แลกเปลี่ยนอย่าง และให้กลุ่มวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ ข้าวโพดฯ มส. ทำให้ทีมได้สืบสาวถึงสาเหตุการปลูกข้าวโพดที่มองลึกกว่า ระดับปรากฏการณ์ ให้เห็น รูปแบบพฤติกรรมที่เป็นเหตุให้ต้องปลูก โครงสร้าง นโยบายระดับต่าง ๆ และระบบคุณค่า กระบวนทัศน์ของ ผู้คนที่เกี่ยวข้อง
6	<u>27 กันยายน 2559</u> ประชุมคณะกรรมการ กำกับทิศโหนด แม่ฮ่องสอน	สร้างความเข้าใจและเปิดรับความคิดเห็นในเวทีคณะ กรรมการกำกับทิศของโหนด แนวทางการขึ้นโจทย์ ปี 2560 และข้อ เสนอเกี่ยวกับ ประเด็นวิจัย เหตุผลที่ต้องทำวิจัย พื้นที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย (ที่ต้องการให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วม)

7	<u>2 ตุลาคม 2559</u> หารือสร้างความเข้าใจว่าที่นักวิจัย	ทีมโหนดฯ ได้พิจารณาผู้ที่เหมาะสมมาเป็นนักวิจัยโครงการนี้ โดยตั้งเงื่อนไขไว้ว่า ต้องเป็นคนรุ่นใหม่ มีความรู้ ทักษะมากพอในเรื่องนี้ (งานสังเคราะห์) มีเวลาให้ มีความสนใจ อยากทำ เชื่อมกับงานที่ทำอยู่ เมื่อเลือกได้แล้ว ผู้ประสานงานโหนดฯ จึงได้หารือกับว่าที่นักวิจัย ถึงความเป็นมาของโครงการนี้ เนื้อหาแรกตั้งที่อยากศึกษา และพื้นที่ที่คาดว่าจะเลือกดำเนินการ
8	<u>20-21 ตุลาคม 2559</u> งานสมัชชาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน	เวทีครั้งนี้ตั้งอยู่ในส่วนของงานสกว.ที่ร่วมหนุนงบประมาณด้วย 20,000 บาท ว่า จะหารือเรื่องประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงด้านอาหารร่วมด้วย โดยร่วมพัฒนากลไกการบริหารจัดการในฐานะ “แม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ที่เป็นร่วมใหญ่ในกระบวนการขับเคลื่อน และได้หารือในรายละเอียดในเรื่อง “บุก” และป่าเศรษฐกิจ ที่จะป็นข้อมูลทางเลือกในการออกจากข้าวโพดฯ
9	<u>12-13 ธันวาคม 2559</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 1/ 2560	ได้วางเรื่องการพัฒนาโจทย์นี้ไว้อย่างชัดเจนครั้งแรก โดยมีการนำเสนอในวงว่าทำไมต้องขึ้นโจทย์นี้ เรามีอะไรเป็นทุนเดิมอยู่แล้วบ้าง ได้ข้อเสนอแนะ “การสื่อสารให้เข้าใจเรื่องข้าวโพด” ทั้งแนวคิด แนวขนาน และแนวราบ “สาร” ที่จะใช้ในการสื่อควรมีความชัดเจนกระชับ มีความถูกต้องมีความจริงในพื้นที่และเชิงวิชาการ มีความสมบูรณ์ สร้างสรรค์ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ให้มีการทำสื่อและขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง มีทีมดำเนินการ มีทีมข้อมูล มีทีมเทคนิคด้านสื่อตามรูปแบบต่างๆ ที่ชัดเจน มีการติดต่อประสานงานกับช่องทางสื่อ เช่น เฟซบุ๊ก สุดท้ายให้ระดมความคิดเห็น (กระดากการ์ด) ว่า “ทำไมต้องวิจัยเรื่องการสื่อสาร สร้างความเข้าใจข้าวโพดเลี้ยงสัตว์” และ “ประเด็นใดที่ควรสื่อสาร” ได้กลุ่มเป้าหมายงานวิจัย พื้นที่วิจัย และที่ปรึกษา

10	<u>21-22 กุมภาพันธ์ 2560</u> เวที “บุก”ฯ ที่ อ.แม่สะเรียง	เป็นเวทีต่อเนื่องจากงานสมัชชา ที่ทางจังหวัดให้ความสำคัญกับ “บุก” ทาง พอช. จึงสนับสนุนให้เปิดเวที ที่สายได้ ทีมไหนจะใช้เวทีนี้ในการเรียนรู้กระบวนการพืชทางเลือกที่จะทดแทนข้าวโพดได้ เพราะบุกมีมาก ทั้งขึ้นเอง และปลูก จึงสามารถพัฒนาและแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มได้ในพื้นที่ และได้มีโอกาส พุดคุยและศึกษา คนพื้นที่วิจัย ต.แม่ยวม ร่วมด้วย
11	<u>27-28 กุมภาพันธ์ 2560</u> เวทีเสวนานักวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ครั้งที่ 2/ 2560	งานนี้มีทีมวิจัยเดิมในพื้นที่วิจัยมากันมาก เกือบครบ จึงออกแบบเวทีให้ว่าทีมวิจัยที่เป็นคนรุ่นใหม่ในแต่ละที่ ได้ร่วมค้นหาทุนเดิมในพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาเป็นเศรษฐกิจจากฐานรากได้ ประเด็นแลกเปลี่ยนคือ ทุนที่มี ปัญหาที่พบ และสิ่งที่ต้องการยกระดับ แบ่งเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ น้ำผึ้งป่า ปลาสาละวิน ป่าเศรษฐกิจ บุก ข้าว ถั่ว-งา กระเทียมอินทรีย์ และ CBT และให้เสนอแผนเศรษฐกิจฐานรากที่จะขับเคลื่อน ว่าที่นักวิจัยเล่าความเป็นมาของโครงการ การพัฒนาโจทย์จนมาถึงวันนี้และเปิดรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้ข้อสังเกตเพิ่ม และข้อเสนอต่อรายชื่อทีมวิจัย
12	<u>27 เมษายน 2560</u> เวทีพัฒนาโครงการฯที่ตำบลปางมะผ้า (เขานาปู่ป้อม .. ต่อ)	เป็นการลงพื้นที่พัฒนาโครงการร่วมกัน 3 โครงการที่ อบต. ปางมะผ้า ในโครงการนี้ได้แลกเปลี่ยนสถานการณ์ข้าวโพดในพื้นที่พบว่า มีแนวโน้มที่จะปลูกลดลง เพราะราคาต่ำกว่าต้นทุน (3-4 บาทต่อกก.) แต่ก็ไม่มีใครประกันได้ว่าชาวบ้านจะไม่ปลูก เพราะทุกคนบอกว่ามองไม่เห็นทางเลือกในพืชใหม่ จึงเสนอให้ลองศึกษาเรียนรู้ผ่านเครื่องมืองาน CBR แลกเกษตรกรสนใจร่วมเป็นทีมวิจัย ทั้งของ ต.ปางมะผ้า และ ต.นาปู่ป้อม (เข้าพื้นที่บ้านห้วยน้ำโป่ง ..ต่อ)
13	<u>3-4 พฤษภาคม 2560</u> เวทีพัฒนาโจทย์สายได้ฯ ที่แม่สะเรียง (ห้วยห้อม-แม่ยวม-แม่คะตวน)	โซนใต้ มี 3 อำเภอ ที่ล้นวิกฤตในการปลูกข้าวโพดฯ และมีครบทั้ง 2 ระบบ คือ พันธสัญญา และธรรมดา ได้แลกเปลี่ยนกับเกษตรกรที่ได้ออกจากเกษตรพันธสัญญาใน ต.แม่ยวม อ.แม่สะเรียงที่กำลังพยายามหาทางเลือกอาชีพใหม่ เกษตรกรที่มีความเสี่ยงต่อข้าวโพดในตำบลแม่คะตวน อ.สบเมย และต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย ผลคือ ได้ทีมวิจัยจากทั้ง 3 ตำบล และความชัดเจนในโจทย์ร่วมกัน

14	5 มิถุนายน 2560 เจ้าพัฒนาจิตต์ ต.แม่เงา อ.ขุนยวม	ลงพื้นที่ตำบลแม่เงา เพื่อเก็บข้อมูลบริบทพื้นที่การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รูปแบบพื้นที่เสี่ยงกับข้าวโพดพันธุ์สัญญา และสำรวจทุนเดิมในการทำงานเครือข่ายเกษตรกรที่ยั่งยืนอำเภอขุนยวม ร่วมแลกเปลี่ยนการทำฟาร์มผสมผสานของเกษตรกร ณ บ้านห้วยต้นนุ่น บ้านต่อแพ ผลคือ การพยายามการสร้างผลผลิตอินทรีย์ การเกษตรยั่งยืน การหาทางเลือกในการผลิตที่จากออกจากการผลิตพันธสัญญา
----	--	---

3.3 การพัฒนาบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคุณภาพทุกระดับ

3.3.1 กลไกการจัดการ

1) คณะกรรมการกำกับทิศ

คณะกรรมการกำกับทิศ (Steering Committee) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวน 10 ท่าน ปี 2560 ดังรายละเอียดในส่วนที่ 1 มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทาง ยุทธศาสตร์ แผนงาน การขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สามารถตอบปัญหาสังคมแม่ฮ่องสอนได้
- ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการทำงาน และการจัดการองค์กร ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตาม ข้อ 1)
- ให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อติดตามงานขององค์กร ปีละ 4 ครั้ง (3 เดือน/ครั้ง)
- ติดตามหนุนเสริมงานขององค์กร ตามความสมัครใจ ความจำเป็น และการร้องขอโดยมีกรอบระยะเวลาในบทบาทดังกล่าว ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560

ปีนี้ โหนดได้จัดประชุมคณะกรรมการกำกับทิศ 2 ครั้ง ตามเป้าหมาย มีรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 3-3 สรุปเวทีคณะกรรมการกำกับทิศศูนย์ประสานงานวิจัยฯ จ.แม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ 2560

รายละเอียด	สรุปสาระหลัก
------------	--------------

<u>ครั้งที่ 1</u> 27 มีนาคม 2560 ณ ห้องประชุม สถาบันไทใหญ่ (เรือนสักทอง) อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 14 คน	● นำเสนอ “ทุนเดิม” โหนดแม่ฮ่องสอนได้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบันปี 2560 รวมอายุได้ 17 ปี โดยได้แบ่งเป็น 5 ยุค <u>ยุคที่ 1</u> ยุคแสวงหาความรู้และสร้างการยอมรับ (2543 – 2545) เป็นยุคเชื่อในแนวคิดหลักการ CBR แต่วิธีปฏิบัติยังไม่ชัดเจน เช่น การทำวิจัย ทำรายงาน ติดตามโครงการ) นักวิจัยทุกคนจึงต้องช่วยกันเรียนรู้ร่วมกับ โหนด และ สกว.ภาค <u>ยุคที่ 2</u> ยุคการจัดการความรู้ 1 (2546 – 2549) เป็นยุคที่เริ่มมีประสบการณ์ด้านการหนุนเสริมงานวิจัยฯ และใช้ประสบการณ์นี้ในการเป็นฐานเรียนรู้และใช้หนุนเสริมนักวิจัย <u>ยุคที่ 3</u> ยุคการจัดการความรู้ 2 เจริญสติ (2550 – 2553) เป็นยุคที่ต่อ ยอดงานจัดการความรู้เนื่องจากมีองค์ความรู้ด้านเกษตรจากฐานงานวิจัยที่หลากหลาย <u>ยุคที่ 4</u> ยุคเคลื่อนยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหาร CBR- FS (2554 – 2557) ● อรุณี เป็นกลไก CBR-N ปี 2554-56 (ปวีณา+โหนด) ● ภาคเหนือมี 8 โหนด 1 พี่เลี้ยง ● ดำเนินยุทธศาสตร์ “ความมั่นคงทางอาหาร” (FS) ● มีการพัฒนาและดำเนินงานมูลนิธิ CBR <u>ยุคที่ 5</u> ยุคเรียนรู้เพื่อปรับสู่ CBR แนวใหม่ (2558 – 2560) เข้าสู่ยุค MOU วิชาการ – หน่วยงาน มีวงคุยทบทวน CBR แนวใหม่ รวม 2 ครั้ง เกิดคณะทำงาน CBR ประเทศ ● แนวทางการขับเคลื่อนและยกระดับองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการจัดการความรู้สู่ความมั่นคงทางอาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี 2557 - 2560 ซึ่งโหนดได้กำหนดคำถามย่อย และวัตถุประสงค์ เฉพาะปี 2560 ดังนี้ คำถามย่อยเฉพาะปี 2560 ● กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารจากพืชเชิงเดี่ยว” เป็นอย่างไร ● รูปแบบของการสื่อสารให้คนแม่ฮ่องสอนเข้าใจ และออกจากระบบพืชเชิงเดี่ยวเป็นอย่างไร? (ได้คำตอบภายใน 3 ปี 2560-62) ● การเชื่อมร้อยงานข้ามโหนด เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วม ควรมีกลไก และกระบวนการขับเคลื่อนร่วมอย่างไร ใช้องค์ความรู้อะไรบ้าง วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ● เพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นคุณภาพที่ตอบยุทธศาสตร์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหารจากพืชเชิงเดี่ยว” และติดตามโครงการเดิมให้เกิดความต่อเนื่อง 15 ● เพื่อสื่อสารความรู้ สร้างความเข้าใจงานวิจัย FS ตามยุทธศาสตร์ (ปี 2553-60) ผู้สาธารณะ และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้นำไปปรับใช้และต่อยอดการดำเนินงาน
---	--

<u>ครั้งที่ 2</u> 18 กันยายน 2560 (ช่วงเช้า) ณ วิทยาลัยชุมชน อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 9 คน	● วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (P-E-S-T) ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน <u>ด้านการเมือง (P) Policy</u> <u>ด้านบวก (+)</u> แม่ฮ่องสอนไม่เคยมีฝักมีฝ่าย สังคมที่นี่เข้มแข็งพอ ไม่โอนอ่อนผ่อนตาม ไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่มใดๆ มีวิธีการเชื่อผู้นำ นักการเมืองท่านใดหากมีภาวะผู้นำ เป็นที่เชื่อถือช่วยแก้ไขปัญหาลากตื้อพวกเขาได้ ไม่ว่าจะอยู่พรรคใด...ก็ไม่สำคัญ <u>ด้านลบ (-)</u> การเมืองท้องถิ่น เป็นปัญหามีความแตกแยกมีการแบ่งเป็นก๊กเป็นครือญาติ, นโยบายทวงคืนผืนป่ากระทบต่อชุมชน, ชาวบ้านตกเป็นแพะ เนื่องจากวิกฤตทางความรู้ของชาวบ้านที่ไม่รู้เท่าทัน อยากมีอยากได้ <u>ด้านเศรษฐกิจ (E) Economic</u> <u>ด้านบวก (+)</u> มีแนวคิดฐานเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินตามวิถีดั้งเดิม ช่วยให้ดำรงอยู่ได้ในช่วงเศรษฐกิจขาลง <u>ด้านลบ (-)</u> ระบบเศรษฐกิจผูกติดอยู่กับระบบการเมือง ในระยะ 2-3 ปีนี้เศรษฐกิจแม่ฮ่องสอนทรุดตัวลง ผู้ประกอบการหลายสาขา ต้องปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก, ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ, ค่าแรงเพิ่มขึ้นค่าครองชีพสูงขึ้น ภาวะเงินฝืด ต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อการกินอยู่ ส่งลูกเรียน และใช้จ่ายตามสถานะทางสังคมที่ก้าวไปสู่สังคมฟุ้งเฟ้อ <u>ด้านสังคม (S) Social</u> <u>ด้านบวก (+)</u> มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์, มีผู้สูงอายุบางกลุ่มเป็นกลุ่มที่สามารถเป็นคลังสมอง มีพื้นที่เพียงพอ ที่จะสร้างคน ทำกิจกรรม สถานเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันข้ามวัฒนธรรม ข้ามช่วงวัย ซึ่งต้องหาเรื่อง หาประเด็นในการหลอมรวมและเรียนรู้ <u>ด้านลบ (-)</u> การสร้างความตระหนักรู้ งานด้านผู้สูงอายุหรือเยาวชน ส่วนมากไม่ค่อยได้คุยในเรื่องสภาวะภายในจิตใจ, โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป มีการไหลออกของกลุ่มวัยรุ่น วัยทำงานเข้าสู่เมืองใหญ่, งานด้านสังคมวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมมากกว่า ยังขาดการปรับตัว มีการเปลี่ยนไปตามกระแส, งานด้านสังคมที่มีการปะทะกันทางแนวคิด คือ ระหว่างแนวคิดเก่า และแนวคิดใหม่ <u>ด้านเทคโนโลยี (T) Technology</u> <u>และสิ่งแวดล้อม</u> <u>ด้านลบ (-)</u> ภูมิอากาศ เปลี่ยนไปมาก, น้ำลดลง 40-50 % จากเดิม น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่เคยมีอย่างเหลือเฟือ, แหล่งน้ำปนเปื้อนสารเคมีเกินค่ามาตรฐาน ● สกว.ควรจะหนุนเสริมเรื่องใดบ้าง เพื่อให้บรรลุคำว่า “แม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” 1) ด้านโครงสร้างประชากร นโยบายผู้สูงอายุ ยังไม่มีการเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อน ขาดในส่วนฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ขาดการออกแบบที่เป็นแบบเฉพาะ เช่น การศึกษา ยังขาดการหนุนเสริม 2) การทำงานกับคนรุ่นใหม่ ยังขาดแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีช่องว่างระหว่างช่วงอายุ การเรียนรู้ระหว่างวัยจึงน้อย <u>เยาวชนคนรุ่นใหม่</u> ควรได้วิเคราะห์ตนเอง เพื่อมองหการปรับตัวที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบัน โดยใช้วิธีการทบทวนดูความเปลี่ยนแปลง ทบทวนประวัติศาสตร์ วิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค ใช้วิธีการวิเคราะห์อนาคต แล้วตั้งโจทย์ เพื่อออกแบบอนาคต
---	---

2) กลไก “เสวนานักวิจัย” และพัฒนาศักยภาพโครงการวิจัย

มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการ 2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการทำงาน โดยเฉพาะยุทธศาสตร์งานด้านความมั่นคงทางอาหาร 3. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและทีมวิจัยแต่ละโครงการ และ 4. เพื่อเป็นเวทีระดับจังหวัดในการนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์งานความมั่นคงทางอาหารในบริบทแม่ฮ่องสอน

ในปีงบประมาณ 2560 มีการเสวนากัน 3 ครั้งครบตามแผนที่กำหนด มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 3-4 สรุปเวทีเสวนานักวิจัยศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ปีงบประมาณ 2560

รายละเอียด	สรุปสาระหลัก
<u>ครั้งที่ 1</u> 12-13 ธันวาคม 2559 ณ ห้องประชุมชั้น 2 ประดิษฐ์ทองคำ ศาลา กลางจังหวัด แม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 35 คน	● กระบวนการ Check in ● พัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นปี 2560 จำนวน 2 โครงการ ● โครงการการสื่อสารให้ความรู้สถานการณ์การปลูกพืชเชิงเดี่ยว-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ● โครงการการสถาปนาสถาบันปัญญาวิถี ● นำเสนอแนวทางการยกระดับงานวิจัยในมิติการเชื่อมงานโครงการการเชื่อมงานเครือข่ายภาคี (สช.) การขับเคลื่อนงานนโยบายสาธารณะ ประเด็นความมั่นคงทางอาหาร ● นำเสนอองค์ประกอบการเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ● แบ่งกลุ่มตามโครงการวิจัยประมวลผลการดำเนินงานและข้อมูลสู่การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และเห็นแนวทางการดำเนินงานต่อเนื่องของงานโครงการวิจัย

<u>ครั้งที่ 2</u> 27-28 กุมภาพันธ์ 2560 ณ วิทยาลัยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 51 คน	● สรุปทุนที่เกิดจากการสนับสนุนงานวิจัยฯ 17 ปี (2543-2560) ● ร่วมกันค้นหา สํารวจ “ทุนทางสังคม จากคนรุ่นใหม่ที่พร้อมจะพัฒนาระดับ” รอบที่ 1 คุณดวงใจ สิริใจ ● สํารวจ “ทุน” ทางสังคม ของเครือข่ายวิจัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ● เติมความรู้ และร่วมวิเคราะห์นโยบายที่เกี่ยวข้อง “เพื่ออาศัยพลังจากคลื่นนโยบาย” ร่วมขับเคลื่อนเป้าหมายตามเจตจำนงร่วมของเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ● นโยบายประชารัฐ “บริษัทประชารัฐรักสามัคคี” ● นโยบาย SDGs และ แผนชาติ ฉบับที่ 12 ● แลกเปลี่ยน “ประสบการณ์ที่สานสร้างคุณค่าสู่มูลค่า และปัญญาสู่พลัง” กลุ่มคนรุ่นใหม่ รอบที่ 2 ● คุณพุดิพร จินา หรือ น้องหญิง คนรุ่นใหม่จ.ลำพูน ● คุณดวงใจ สิริใจ หรือ พี่แดน คนรุ่นใหม่ กิ่งกั้น ● คุณพันศักดิ์ จิตสว่าง ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอน “การปกป้องพื้นที่อาหาร กับคนรุ่นใหม่” ● คุณพิเชฐ เหล่าทอง คนรุ่นใหม่ใส่ใจธรรมชาติ “ฝายมีชีวิต” ● สร้างเจตจำนงร่วม-ยุทธศาสตร์-ยุทธการ โดยการแบ่งกลุ่มย่อย นำเสนอ ● กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยต่อเนื่อง 2 โครงการ ● โครงการ “การสถาปนาสถาบันปัญญาวิถี” ● โครงการการสื่อสารให้ความรู้สถานการณ์การปลูกพืชเชิงเดี่ยว-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
---	---

<u>ครั้งที่ 3</u> 18 -19 กันยายน 2560 ณ วิทยาลัยชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้เข้าร่วม 37 คน	● สร้างความเข้าใจ และทบทวนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ● แบ่งกลุ่มรายโครงการฝึกปฏิบัติการออกแบบงานวิจัย พร้อมนำเสนอ ● สร้างความเข้าใจงานโครงการวิจัยของตนเอง ● ออกแบบการดำเนินงานในระยะที่ 1 (จะทำอะไร เพื่ออะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร ทำโดยใครและใครเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องบ้าง) ● เตรียมความพร้อม และทบทวนการเรียนรู้ ในวันแรกร่วมกัน ● แบ่งกลุ่มรายโครงการออกแบบการจัด “เวทีสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” พร้อมนำเสนอข้อมูลที่แต่ละกลุ่ม ● แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการบริหารโครงการวิจัย ● การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของทีมวิจัย (คน) ● การบริหารจัดการงบประมาณในโครงการวิจัย (ใบเสร็จ ใบสำคัญรับเงิน ใบรับรองแทนใบเสร็จ ใบลงทะเบียน) ● การบริหารจัดการเวลาในการดำเนินงานวิจัย (กรอบเวลา 4 โครงการ)
--	--

เสวนานักวิจัย CBR #2

3) กลไกการประชุมประจำเดือนของศูนย์ประสานงานวิจัยฯ

ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ได้มีการกำหนดให้มีการประชุมประจำเดือนเป็นประจำทุกเดือน ทั้งนี้ เพราะการประชุมถือเป็นโอกาสในการรายงานความก้าวหน้าโครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการติดตามตลอด 1 เดือนที่ผ่านมา เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละโครงการ รวมถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด และการทำงานของหน่วยงาน ภาคี ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ กำลังขับเคลื่อน กระบวนการประชุมของศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ก็จะดำเนินการโดยเรียบง่าย เป็นการแลกเปลี่ยนโดยปกติ ซึ่งไม่ได้กำหนดวันและเวลาที่แน่นอน พิจารณาจากโอกาสที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การประชุมประจำเดือนเป็นไปตามมติที่ประชุม มีความต่อเนื่อง จึงกำหนดให้มีผู้ทำหน้าที่ในการติดตามมติที่ประชุมศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ว่ามีการปฏิบัติตามนั้นจริงหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีเลยทำต่อเนื่องจากปี 2559 ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ได้จัดประชุมตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2559 – เดือนมีนาคม 2560 โดยจัดเวทีเดือนละ 1 ครั้ง รวม 12 ครั้ง สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 3-5 สรุปการประชุมประจำเดือนศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ

จ.แม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ 2560

ที่	วันที่/สถานที่/ผู้ร่วม	เนื้อหาโดยสรุป
-----	------------------------	----------------

1	10 ตุลาคม 2559 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 4 คน (พนา / วาสนา / ชุชัย / อรุณี)	● การบริหารจัดการงานโหนด และงาน CBR. แม่ฮ่องสอน ปี 2560 ● งานหลักของโหนดตามสัญญาที่ทำกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2560 ● ทบทวนการบริหารจัดการโหนด ● งานติดตามหนุนเสริมเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก การติดตามหนุนเสริมงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก โดยมี คุณชุชัย ศรีทราธรรม และพนา ชอบขุนเขา หนุนเสริมงานเป็นหลัก งานที่ต้องหนุนเสริม ได้แก่ การประสานงานกับประธานเครือข่ายและทีมเครือข่ายอำเภอ ในวาระโอกาสกิจกรรมงานเครือข่าย และงานข้อมูล การ update ข้อมูลของเครือข่าย อีกทั้งเรื่องงาน KM การหนุนการขับเคลื่อนเครือข่าย ที่ผ่านมากระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายมีน้อยลง ไม่มีกิจกรรมต่อเนื่องในการทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยเหตุในตัวพี่เลี้ยงและประธานเครือข่ายที่มีการประสานกันน้อย มีเวลาไม่ตรงกัน ทำให้พลังของกระบวนการทำงานเครือข่ายลดลง โดยเสนอให้มีเวทีพูดคุยระดับจังหวัดก่อนสิ้นปี 2559 เพื่อมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนงานกัน ร่วมวางแผนการขับเคลื่อนงานต่อไป การจัดเวทีพูดคุยในหนึ่งปีไม่เกิน 2 ครั้ง และในกิจกรรมเวทีใหญ่ควรของบประชุมจาก พมจ.มส. ● การยกระดับความรู้ในการนำไปใช้ประโยชน์ หมู่บ้านที่เชื่อมงานเครือข่ายได้ดี (ระดับโครงการ) ได้แก่ (1) ชุมชนวิจัยบ้านปางหมู (2) บ้านห้วยโป่ง (3) บ้านห้วยกระต่าย-แม่ลามา น้อย และ (4) 3 หมู่บ้านในตำบลนาปู่ป้อม เพื่อถอดความรู้ในประเด็น การเชื่อมการทำงานเพื่อนำมาใส่รายงานโหนด ชุมชนวิจัยที่มีกระบวนการทำงานวิจัยที่มีความเด่นประสบความสำเร็จของการเชื่อมงานกับภาคีในพื้นที่ได้ดีมีจุดเด่นที่แตกต่างตามประเด็นวิจัยและศักยภาพของชุมชน เช่น ชุมชนวิจัยบ้านปางหมู มีการเชื่อมงานกับหน่วยงานรัฐ กลุ่มองค์กรในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ดี เนื่องจากตัวทีมวิจัยในโครงการเป็นผู้นำมีความรู้จริงสามารถเชื่อมงานได้หลากหลาย กับกลุ่มองค์กรชุมชน และหน่วยงาน ทำให้การทำงานขับเคลื่อนไปได้ดี มีการต่อยอดงานได้อย่างต่อเนื่อง
---	---	--

2	1 <u>ธันวาคม 2559</u> ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 6 คน (นิติศักดิ์/ พนา /วาสนา /ชูชัย/อรุณี/ ทวีวรรณ)	● การทำงาน PBL ● การเชื่อมงานร่วมกับเครือข่ายภาคีในการทำงาน ● หาหรือ วางแผน เวทีเสวนาชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน (12-13 ธันวาคม 59) ● หาหรืองานยุทธศาสตร์ไหนค ปี 2560 – 65 ● งานติดตามการทำงานหนุนเสริมโครงการวิจัยแต่ละโครงการ
---	---	--

3	9 ธันวาคม 2559 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 3 คน (พนา /วาสนา /อรุณี)	● ทบทวนบทบาทหน้าที่การทำงาน (เจ้าหน้าที่โหนด) 1.1 การบริหารจัดการโหนด (เจ้าหน้าที่ทำงานเต็มเวลา) ให้เจ้าหน้าที่โหนดที่ทำงานเต็มเวลาดูแลงานธุรการสำนักงาน (เอกสาร, การเงิน, ข้อมูล) โดยให้คุณพนา และคุณวาสนา แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง กำหนดประเด็นเนื้อหาเป็นตาราง 1.2 กระบวนการสนับสนุนงาน CBR. งานหนุนเสริมงานต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ว่ามีการหนุนงาน ติดตามประเด็นเนื้อหาอะไรบ้าง ให้เห็นตัวชี้วัดของงาน ว่ามีการปิดโครงการตามระยะเวลากี่โครงการ วัดจากระยะเวลา ให้เห็นความสมบูรณ์ของตัวความรู้ การพัฒนาคน และการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคี ในช่วงเดือนมกราคม 2560 ให้ดูงานข้อมูลต้นแบบในการเขียนรายงาน กัดเหลือเพื่อเป็นต้นแบบในการเขียนรายงาน โครงการวิจัย และเพื่อเผยแพร่ให้กับคนอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นตัวอย่างในการเขียนงานวิจัย ● หารือวางแผนกิจกรรมเวทีเสวนาชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่น การประชุมเสวนาชุมชนวิจัยวันที่ 12-13 ธันวาคม 2559 ให้แบ่งบทบาทความรับผิดชอบการจัดการเนื้อหาเวที ● การรวบรวมรายงานการสรุปงานเวที ให้คุณวาสนา รับผิดชอบ ● ให้จัดพิมพ์กรอบข้อเสนอนะเนื้อหาโครงการและตัว PP ส่งให้ผู้ทรงแต่ละ โครงการตามช่องทางต่างๆ เพื่อให้ผู้ทรงได้เตรียมตัวได้ก่อน ให้คุณพนาและวาสนา ช่วยกันจัดส่ง ● ช่วงการการนำเสนอเนื้อหาโจทย์วิจัยเชิงสถาบัน ให้คุณพนา จับประเด็น คุณวาสนา สรุปเนื้อหา ● การเขียนสื่อการนำเสนอการทบทวนความสำคัญของการเขียนรายงานและองค์ประกอบการเขียนรายงาน ให้คุณวาสนา นำเสนอ และคุณพนาเขียนสื่อ และสรุปเนื้อหาการนำเสนอ ● ช่วงการนำเสนองานข้อมูลงานโครงการแต่ละโครงการ ให้พี่เลี้ยงแต่ละโครงการที่รับผิดชอบรับผิดชอบสรุป ● การนำเสนอข้อมูลรายงานโครงการ ให้ 30 นาที และ รับข้อเสนอนะต่อผู้ทรง 30 นาที ● การเตรียมเอกสารนำเข้า วัสดุอุปกรณ์เวที ให้คุณพนา เชื้อดูแลจัดการ
---	---	---

4	22 มกราคม 2560 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 6 คน (นิติศักดิ์/ พนา /วาสนา /ชูชัย /อรุณี/ ทวีวรรณ)	● การบริหารจัดการโหนด (สกว.แม่ฮ่องสอน) งานฐานข้อมูล RE มอบหมายให้คุณพนา ดูแลรับผิดชอบทั้งระบบ โดยออกแบบฐานข้อมูลการบันทึก ศึกษาข้อมูลรวบรวมงานเขียน RE เช็กข้อมูลให้ครบถ้วน อะไรที่ไม่เข้าใจ ค้นหาไม่ได้ให้ดำเนินการคิดวิเคราะห์ว่าจะหาจากแหล่งไหน จากใคร และประมวลผลความรู้จาก RE เพื่อใช้ประโยชน์งานต่อเนื่อง RE ปี 2560 พี่เลี้ยงโหนดที่ดูแลรับผิดชอบโครงการวิจัย ให้เตรียมฐานข้อมูลการเขียน RE โดยทุกคนสำรวจการใช้ประโยชน์งานจากโครงการวิจัยที่ตัวเองรับผิดชอบว่ามีการใช้ประโยชน์สามารถเขียนความรู้ได้กี่เรื่อง และเตรียมฐานข้อมูลของแต่ละเรื่อง ได้ 1. ข้อมูลเนื้อหางานเขียน 2. รูปภาพ ในปี 2560 การเขียน RE ของพี่เลี้ยงแต่ละคน ให้ปรับเปลี่ยนการใส่ชื่อนำหน้าของ RE แต่ละเรื่อง เพื่อให้สื่อความหมายใหม่ ให้รู้ว่าใครเขียน เพื่อทราบฐานข้อมูล RE แต่ละเรื่อง ว่าเป็นความรู้การใช้ประโยชน์จากโครงการไหน ใครเป็นผู้เขียน จำนวนกี่เรื่อง ประเด็นด้านไหนบ้าง เช่น ใส่ RE ตามมาด้วยชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียน ตามด้วยเรื่องที่เท่าไร ตามด้วยชื่อเล่น โครงการวิจัย และเรื่องว่าด้านอะไร ● การขึ้นโจทย์โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2560 การขึ้นโจทย์วิจัยสถาบันปัญญาวิถี (หรือเครือข่ายนักวิจัย CBR) จะสนับสนุนให้มีคนรุ่นใหม่ทำงานเป็นหลัก มุ่งหวังจะสร้างคนรุ่นใหม่ทั้ง 7 อำเภอ โดยชวนนักวิจัย ทีมวิจัยที่จบโครงการไปแล้วมาพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสให้มาทำงานร่วมกัน สำรวจ “ทุน และศักยภาพ” ที่ทำผ่านงานวิจัยมา 16 ปี นำมาพัฒนาระดับในเชิงเศรษฐกิจ เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้ง 3 ด้าน (เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้คนรุ่นใหม่ใช้ชีวิตอยู่ได้ มีรายได้ที่มั่นคง จะต่อยอดจากความรู้ที่มี พื้นที่รูปธรรมที่เด่นก่อน และสร้างกลไกร่วม (ความชัดเจนของสถาบันปัญญาวิถี ในการเป็น “สถาบันชั้นนำ สังคมแม่ฮ่องสอนสู่สังคมอุดมปัญญา” ทั้งนี้พืชที่ผ่านงาน CBR ที่มีความรู้ สามารถต่อยอดและขยายผล สู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการตลาดได้ คือ กระเทียม ข้าว งาม ถั่วต่าง ๆ น้ำผึ้งป่า กล้วยไม้ สมุนไพร และพืชผักจากการผลิต
---	---	--

5	26 <u>กุมภาพันธ์</u> 2560 ณ ศูนย์ประสานงาน วิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 5 คน (พนา /วาสนา /ชูชัย /อรุณี/ ธนัน ชัย)	การทำรายงานโครงการวิจัยโหนด (สกว.แม่ฮ่องสอน) การเขียนบันทึกการติดตามงานโครงการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ (พี เลี้ยง) หารือวางแผนการจัดเวทีการพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ติดตามการทำรายงานฉบับสมบูรณ์ของแต่ละโครงการปี 2558 (6 โครงการ) ติดตามการทำงานโครงการวิจัย ปี 2559 (3 โครงการ) วางแผน เตรียมการเวทีเสวนาชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัด แม่ฮ่องสอน (วันที่ 27-28 ก.พ. 60) ความก้าวหน้ากระบวนการพัฒนาโจทย์ใหม่ (ไตรมาสที่ 3)
6	20 <u>มีนาคม</u> 2560 ณ ศูนย์ประสานงาน วิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 5 คน (พนา /วาสนา /ชูชัย /อรุณี/ ทวี วรรณ)	● การรับรองการสรุปรายงานประชุมประจำเดือน และมติการพูดคุย ● การติดตามกิจกรรมงานโหนด และความเคลื่อนไหวงาน ● การเชื่อมงานเครือข่ายภาคี ● หารือการจัดการเวทีประชุมคณะกรรมการกำกับทิศ ครั้งที่ 1 /2560 ● มติร่วมท้ายการประชุมประจำเดือน

7	26 เมษายน 2560 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 6 คน (พนา/วาสนา/ชูชัย/อรุณี/ทวีวรรณ/นิติศักดิ์)	● เรื่องแจ้งให้ทราบ ● เวทีเรียนรู้พัฒนาศักยภาพ (สช.) บทบาททีมโหนดในการสานต่อ งานคือ การคัดคนเข้าร่วมในหลักสูตรการอบรมความรู้ 2 หลักสูตร <i>มติเสนอให้</i>เป็นคนรุ่นใหม่ในเครือข่าย ไปเรียนรู้เกี่ยวกับ เนื้อหาหลักสูตร ● เวทีธรรมนูญสุขภาพ เขต 1 เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2560 มีการรายงานความก้าวหน้าการทำงานฯ โดยบูรณาการงานของ สช. กับ สป.สช. ได้เห็นทิศทางที่จะขับเคลื่อนงานงานนโยบาย สาธารณะจ.แม่ฮ่องสอน ที่มีการขับเคลื่อนงานหลายตำบลแล้ว แต่ยังคงต้องขยายไปตำบลอื่นเพิ่ม จะมีการเข้าพื้นที่ที่ได้ทำสัญญากันไว้ ไปสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องโดยมีพี่เลี้ยงพาทำ ร่วมค้นหาประเด็นที่เป็นจุดร่วม ● การศึกษาดูงานของคณะชาวบังคลาเทศ (คณะเกษตร พลังงาน) โดยสถาบันชุมชนเกษตรยั่งยืน (ISAC) ได้ประสานมาขอ ดูงานในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คณะมี 15 คน มาในวันที่ 11-13 พ.ค. 60 เป้าหมายคือ การเรียนรู้การจัดการพืชน้ำมันแบบครบ วงจรในพื้นที่ ในพื้นที่การผลิตอาหารพืชน้ำมันเพื่อสุขภาพ ประเภทา ถั่ว ที่บ้านปางหมู ● เวที สป.สช. ภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด สป.สช. ได้ประสาน ขอให้ตัวแทนจากแม่ฮ่องสอนเข้าร่วมทำแผนการทำงานของเครือข่ายเกษตร 8 จังหวัดภาคเหนือ ในวันที่ 29 มีนาคม 2560 นี้ เพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทำแผนของ สป.สช. ดังกล่าว ● การตลาดกระเทียมอินทรีแม่ฮ่องสอน เครือข่ายผู้ผลิตกระเทียมอินทรีที่ต่อเนื่องจากการทำงานวิจัยที่ปีนี้มีผลิตเพียง 2 ราย มีนักธุรกิจจากจังหวัดปราจีนบุรี ได้ลงมาเที่ยวพื้นที่ฟาร์มปลูกกระเทียมของคุณวัฒนะ และคุณกรรณิกา ได้ตกลงซื้อขายกระเทียมระหว่างกัน เพื่อจะสร้างมิติในการจัดการตลาดแบบใหม่เพื่อตัดพ่อค้าคนกลาง และต้องการกระเทียมอินทรีปีละ 6,000 กิโลกรัม ● การตรวจสอบพื้นที่เกษตรอินทรีย์ คุณเอกพันธ์ คณะเกษตร มหา ลัยเชียงใหม่ ได้ประสานมายังคุณชูชัย สอบถามข้อมูลด้านพื้นที่ รูปพรรณเกษตรอินทรีย์ เพื่อเช็คข้อมูลว่ามีพื้นที่ไหนบ้าง หากพื้นที่ไหนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ก็จะมีการวางแผนสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อยกระดับฟาร์มเกษตรอินทรีย์สู่การท่องเที่ยว คาดว่าจะมีการดำเนินการในเดือนกันยายน – ตุลาคม
---	---	--

8	25 พฤษภาคม 2560 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 4 คน (พนา/วาสนา/ชูชัย/อรุณี)	● เรื่องแจ้งให้ทราบ ● เวทีเรียนรู้สร้างความเข้าใจงาน สป.สช. คุณชาญชัย วิทยาพูน ได้มีการเชื่อมคณะทีมวิชาการ สป.สช. เข้าพื้นที่บ้านปางหมู ได้จัดเวทีสร้างความเข้าใจกลุ่มชาวบ้านในชุมชน ให้ความรู้งานนโยบายในประเด็นการใช้สิทธิหลักประกันของ สป.สช. วิทยากรจาก สป.สช. เมื่อวันที่ 1 พค. 60 ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านปางหมู โดยมีตัวแทนจากกลุ่มสุขภาพเข้ามารับฟัง ● การศึกษาดูงานของคณะชาวบังคลาเทศและคณะนักศึกษาศูนย์ AIT จำนวน 15 คน ไปดูงานการจัดการพืชน้ำมันแบบครบวงจร (การจัดการพืชน้ำมัน) บ้านปางหมู ดูงานจุดที่ 1 ที่บ้านคุณสุธานี คำดี การผลิตพืชน้ำมันเพื่อสุขภาพ ประเภท งา ถั่ว และพาไปจุดที่ 2 บ้านคุณสุจิตร วิลายสกุลวรรณ การแปรรูปถั่วเน่าแผนของกลุ่ม และจุดที่ 3 บ้านคุณวัลลภ เชื้อนรัตน์ บ้านโบราณ ● การประชุมคณะกรรมการสมาคมฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมลุ่มน้ำสาละวิน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่อง 1) การฟื้นฟูระบบฐานข้อมูลองค์กร 2) การจัดการสำนักงานสมาคมฟื้นฟูฯ 3) การจัดวางยุทธศาสตร์สำนักงานให้เป็นปัจจุบัน และ 4) แจ้งให้ทราบกับสถานการณ์พื้นที่ห้วยปูลิงในการถูกประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ● การประชุมเครือข่ายผู้ประสานงาน CBR โหนดเหนือ โดยมีคุณอรุณี เวียงแสง เข้าร่วมเวที ณ จังหวัดลำปาง มีเนื้อหาเรื่องการจัดการรายงานความก้าวหน้า แนวทางการขับเคลื่อนงานพัฒนาศักยภาพร่วมกับ CBR-I และทบทวนยุทธศาสตร์ภาคเหนือที่จะขับเคลื่อนปี 2561-64 ● ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นประชาธิรัฐ การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นบริษัทประชาธิรัฐ รักสามัคคีจำกัด เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560 ในการประชุมไม่มีงบค่าเดินทาง ค่าอาหาร เป็นกิจกรรมที่เสียสละอย่างแท้จริง งานบริษัทประชาธิรัฐเริ่มทำงานเมื่อเดือนตุลาคม 2559 จนถึงวันนี้เป็นเวลา 6 เดือน ถือว่าเป็นการเริ่มต้นให้กับบริษัท และประชุมคณะกรรมการประชาธิรัฐ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2560 พบว่าเอกสารสรุปการประชุมครั้งก่อนไม่มีเนื้อหาครบถ้วน ควรต้องมีการปรับปรุงแก้ไข มติให้ประชุมคณะกรรมการทุกเดือน กำหนดทุกวันเสาร์ที่สองของเดือน การประชุมภาคเช้าเป็นการประชุมตามวาระปกติ
---	---	---

9	21 มิถุนายน 2560 ณ ศูนย์ ประสานงาน วิจัยฯ ผู้ร่วม จำนวน 3 คน (พนา /วาสนา /อรุณี)	● เรื่องการทำงานสำนักงานโหนด การทำงานสำนักงานโหนดจำเป็นจะต้องอยู่สำนักงาน เนื่องจากสำนักงานโหนดเป็นศูนย์บริการความรู้ มีคนเข้ามาติดต่องานข้อมูลความรู้ มาขอข้อมูลเอกสาร หรือมีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเอกสารให้โหนด ในกรณีการไม่มาทำงาน ขอให้มีการแจ้งเพื่อนร่วมงานทราบ หรือแจ้งเข้ากลุ่มเฟสบุ๊คโหนด แจ้งสาเหตุความจำเป็นพื้นฐานที่ไม่เข้ามาทำงาน สำนักงานโหนดจำเป็นจะต้องมีคนอยู่อย่างน้อยหนึ่งคนเสมอ ● วาระแจ้งสืบเนื่องการทำงานโหนด หลังหยุดฤดูฝนจะให้คุณพนา ชอบขุนเขา ไปเรียนรู้งานที่โหนดสตูล เป็นเวลา 1 เดือน เพื่อไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำงานของโหนดสตูลและพัฒนาศักยภาพของตนเองในการทำงานให้มากขึ้น ได้รับข้อเสนอแนะต่อรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ปี 2559 จำนวน 3 โครงการ ของผู้ทรง สกว.ฝ่ายฯ และผู้ทรงในจังหวัด
---	--	--

10	5 กรกฎาคม 2560 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 5 คน (พนา /วาสนา /ชูชัย/นิติศักดิ์/อรุณี)	● เรื่องแจ้งให้ทราบ ● คุณอรุณีได้ร่วมสำรวจเส้นทาง CBT ใหม่ บ้านตะอุบ กิจกรรมสำรวจเส้นทางของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ณ บ้านตะอุบ เส้นทางสำรวจ 11 กิโลเมตร ใช้เวลา 5 ชั่วโมง ระหว่างวันที่ 3-4 มิถุนายน 2560 ● ประชุมทีมบริหารจัดการการเงิน บัญชี โครงการ 4PW การพูดคุยการปฏิบัติงานด้านการเงิน บัญชี และพัสดุ โครงการพัฒนานโยบายสาธารณะ แบบมีส่วนร่วม (4PW) ● การประชุมคณะกรรมการบริษัทประจักษ์ ๑ ครั้งที่ 2 เป็นการพูดคุยกันเรื่องแผนกิจกรรมบริษัทประจักษ์ ๑ และมีกรกำหนดบทบาทหน้าที่ที่คณะกรรมการให้ชัดเจน อีกทั้งร่วมทำแผนผังบทบาทหน้าที่เป็นโซน ● เวทีถอดบทเรียนโหนด CBR ผู้ประสานงานโหนดแม่ฮ่องสอน เข้าร่วมกิจกรรม ณ แม่ฮ่องสอน ระหว่างวันที่ 16-19 มิถุนายน 2560 ซึ่งเป็นางพูดคุยของคณะทำงาน CBR. ครั้งที่ 4 ● เวทีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชน สตรีและครอบครัว จ.มส เพื่อความมั่นคงยั่งยืน (22 มิถุนายน 2560) ณ ห้องประชุมสวนหมอกคำรีสอร์ท โดยกิจกรรมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อดำเนินงานคุ้มครอง และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชน สตรีและครอบครัว แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ● การจัดการสุขภาวะกระเหรี่ยง เป็นการทำงานของกลุ่มนักวิชาการเพื่อสังคม ต้องการหาพื้นที่ในการทำงาน บทบาททีมโหนด คือ ได้มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานของศูนย์ฯ ญาแปรงสาละวิน และเวที 4PW สานพลังขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และสร้างความเข้าใจโครงการเครือข่ายจิตอาสาประจักษ์ ● อบรมพัฒนาศักยภาพ 4PW กิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทีมนโยบายสาธารณะสู่สังคม ๒๙ ภาวะ ทีม 5 พลัง ในวันที่ 26-27 มิถุนายน 2560 ณ โรงแรมพรพิงค์ ทาวเวอร์ จังหวัดเชียงใหม่ มีทีมเข้าร่วมจำนวน 6 คน ● เวทีสุนทรียสนทนาผู้พิการเป็นกิจกรรมอบรมงานของกลุ่มผู้
----	--	--

11	2 สิงหาคม 2560 ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ผู้ร่วมจำนวน 4 คน (พนา /วาสนา /ชูชัย/อรุณี)	● เรื่องแจ้งให้ทราบ เรื่องแจ้งในการทำงานของพี่เลี้ยงในเดือนกรกฎาคม ที่ให้ทีมโหนดได้รับรู้ถึงข้อมูล และการเชื่อมงานในบทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยง ได้แก่ 1) ประชุมคณะกรรมการบริษัทประชาธิรัฐ ฯ แม่ฮ่องสอน 2) จัดทำข้อมูลพื้นที่ป่าเศรษฐกิจบ้านปางหมู 3) เวทีแม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางทรัพยากร และวัฒนธรรม 4) ประชุมคณะกรรมการที่ดินจังหวัด 5) เวทีธรรมนูญสุขภาพตำบล 4PW 6) ประชุมงานบริษัทประชาธิรัฐรักสามัคคีจำกัด 7) ประชุมคณะทำงานประเด็นขับเคลื่อนความมั่นคงทางอาหาร - 4PW 8) เวทีสมัชชาภาคเหนือนโยบายสาธารณะ 9) เวทีเตรียมความพร้อม 4PW ถอดบทเรียนสุขภาพอำเภอ และ 10) เวทีธรรมนูญสุขภาพ 4PW ● งาน RE และสถานะโครงการของโหนด งาน RE โหนดแม่ฮ่องสอนให้คุณพนา รวบรวมฐานข้อมูล RE โหนด ตั้งแต่เริ่มของการทำงานโหนด ทั้ง RE เก่า และใหม่ ให้ออกแบบสร้างตารางประมวลโดยมี รหัสเลขโครงการ ชื่อโครงการวิจัย ประเภทของ RE และชื่อนักวิจัย เป็นต้น และให้จัดทำงาน RE ในแต่ละปี และสรุปตารางเข้ารายงานโหนด การสรุปสถานะโครงการวิจัยให้คุณวาสนา และคุณพนา ค้นหาเอกสารหนังสือปิดโครงการวิจัยโหนด ที่ผ่านมาการปิดโครงการวิจัยวันเดือนปีหนังสือปิดโครงการจาก สกว.ฝ่ายฯ มารวบรวมสรุปสถานการณ์การปิดโครงการ และออกแบบตารางจัดทำฐานข้อมูลนี้ด้วย ● เรื่องเพื่อพิจารณา ● หาหรือการเตรียมการจัดเวทีถอดบทเรียนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอำเภอปางมะผ้า (DHB) 2) หาหรือเวทีเสวนาชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3) งานกระบวนการโจทย์พุ่งเป้ารูปแบบการสื่อสารสร้างความเข้าใจงานวิจัยพืชเชิงเดี่ยว 4) ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงานข้ามโหนด และและ 5) การถอดความรู้การทำงานกับภาคีเครือข่าย ฯ (บทบาทหน้าที่โหนด กับภาคี) ● ติดตามความก้าวหน้างานโหนด การปรับแก้รายงานฉบับสมบูรณ์จำนวน 4 โครงการ (ที่ค้างอยู่) ได้แก่ โครงการปลาสาละวิน โครงการระบบอาหาร อบต.ปางมะผ้า โครงการสหกรณ์ปางหมู และโครงการสมุนไพร ประเมินความรู้การสร้างกระบวนการข้อมูลให้มีคุณภาพโครงการวิจัย (ขาลง-งานกลางน้ำ) ได้แก่ โครงการผู้สูงอายุบ้านกลาง โครงการทรัพยากรปางคาม-คอยไต้แลง และโครงการน้ำผึ้งป่าบ้านห้วยผึ้ง
----	--	---

12	8 กันยายน 2560 ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ ผู้ร่วมจำนวน 5 คน (พนา/วาสนา/ชูชัย/ทวีวรรณ/อรุณี)	● งานติดตามงานข้อมูลโหนด การเพิ่ม RE ส่ง สกว. และสรุปใส่รายงานโหนด รวมถึงการสรุปฐานข้อมูลด้านต่าง ๆ เพื่อทำรายงานโหนด และติดตาม PP ปี 2560 ● การปิดโครงการวิจัยโหนด ปี 2558 ณ ปัจจุบันมีจดหมายปิดโครงการจาก สกว. ฝ่ายฯ มาแล้ว 3 โครงการ ได้แก่ โครงการที่ดินนาปูป้อม โครงการ อบต.ปางมะผ้า และโครงการน้ำละอูบ ยังคงเหลือ 4 โครงการ ได้แก่ โครงการสมุนไพร โครงการสหกรณ์ปางหมู โครงการปลาสาละวิน และโครงการสงเคราะห์ FS ● สถานการณ์การขึ้นโครงการ ปี 2561 เป้าหมายเบื้องต้นของการพัฒนาโครงการฯ คือ 6 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการสุขภาวะอำเภอปางมะผ้า 2) โครงการลุ่มน้ำแม่ฮ่องสอน 3) โครงการการจัดการทรัพยากรอาหารชายแดน “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานนิเวศวัฒนธรรมบ้านคางหาร 4) โครงการชายแดนห้วยต้นนุ่นเศรษฐกิจชายแดนบนฐานการผลิต 5) โครงการกระบวนเรียนรู้ ๓ สู่ความมั่นคงทางอาหารแม่ลาน้อย และ 6) ลุ่มน้ำแม่เงาโครงการจัดการร่วมสู่เมืองพิเศษแม่ฮ่องสอน ● งานหารือทีมทำงานโหนด เวทีจัดทำแผนเชิงบูรณาการบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจำกัด กิจกรรมวางแผนงานตลาดสินค้าทางการเกษตร ระหว่างเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกแม่ฮ่องสอน กับบริษัทประชารัฐรักสามัคคี ฯ เพื่อเสนอแผนการดำเนินงานด้านการตลาด ขับเคลื่อนงานเครือข่าย SA (จะจัด 22 กย.60)
----	--	--

4) กลไกการพิจารณาร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ปี 2558

ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ร่วมกับสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มีการกำหนดให้มีการจัดเวทีพิจารณาร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยที่มีการอนุมัติสัญญาในปี 2558 ขึ้น ในวันที่ 6-7 เมษายน 2560 ณ อุทยานแห่งชาติห้วยชมภู อ.แม่สะเรียง มีผู้เข้าร่วม 32 คน มีผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว. ฝ่าย ฯ ร่วมพิจารณา 2 คน คือ อาจารย์พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ และอาจารย์เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ ซึ่ง

ทางทีมโหนดฯ และสกว.ฝ่ายฯ ได้จัดทำสรุปข้อเสนอแนะ และส่งกลับมาให้โหนดฯ (ภายใน 10 วัน) เพื่อไปปรับแก้ตามข้อเสนอร่วมกับโครงการวิจัย ทำให้แก้ปัญหาเรื่องความล่าช้าในการอ่าน รายงานวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ตามเป้าหมาย

มีโครงการเข้ารับการพิจารณาจำนวน 6 โครงการ ได้แก่

- โครงการ “การพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของ อบต.ปางมะผ้า ชุมชนและภาคี ต.ปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณจำรูญ วงศ์จันทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0023
- โครงการ “การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณอังเก้น เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0019
- โครงการ “กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงทางด้านอาหารบ้านปางหมู ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณเทวัญ ปัญญาประเสริฐ เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0005
- โครงการ “การศึกษาพืชสมุนไพรภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มสมุนไพรแปรรูปบ้านห้วยน้ำแม่สะกิด ต.ผาป่อง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณชาญชัย วิทยาพูน เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0020
- โครงการ “ฟื้นฟูวัฒนธรรมการจัดการน้ำของชาวละว้าที่บ้านละอูป ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณเอกราช ชูเกียรติคงคอย เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0022
- โครงการ “ศึกษาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางด้านอาหาร ปลาสาละวิน ด้วยภูมิปัญญาปกากะญอโดยแกนนำชุมชนและการมีส่วนร่วมของผู้รู้ในชุมชนริมฝั่งน้ำสาละวิน อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณพงษ์พิพัฒน์ มีเบญจมาศ เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG58N0021

- **กลไกพิจารณารายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ปี 2559**

ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ร่วมกับสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มีการกำหนดให้มีการจัดเวทีพิจารณารายงานความก้าวหน้า โครงการวิจัยที่มีการอนุมัติสัญญาในปี 2559 ขึ้น ในวันที่ 6 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมประดิษฐ์จองค์ำ ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้เข้าร่วม 25 คน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว.ฝ่ายฯ ร่วมพิจารณา 2 คน คือ อาจารย์พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ และอาจารย์เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ และมีผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่แม่ฮ่องสอน 3 คน คือ คุณบุญยืน คงเพชรศักดิ์ คุณอารยะ ภูสาหัด และคุณวิสุทธิ์ เหล็กสมบูรณ์

มีโครงการเข้ารับพิจารณา จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

- โครงการ “การกิน การอยู่เพื่อนำไปสู่สุขภาวะที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุนบ้านกลาง ต.ห้วยโป่ง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณแสงเทียน ภาพเพริศพรัง เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG59N0055

- โครงการ “ศึกษาความสัมพันธ์ชายแดนไทย-เมียนมาร์ บ้านปางคามและดอยไตแลง เพื่อการจัดการแหล่งอาหารจากธรรมชาติป่าห้วยจอง โดยกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านปางคามและเยาวชนดอยไตแลง” ซึ่งมีคุณอภิวัฒน์ คำแหลง เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG59N0056

- โครงการ “การพัฒนาระบบการผลิตน้ำผึ้งป่าอย่างมีคุณภาพสร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเข้มแข็ง โดยกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยผึ้ง ต.ห้วยผา อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีนายวิเชียร เกียรติยิ่งสง่า เป็นหัวหน้าโครงการ ตามสัญญาเลขที่ RDG59N0057

- **กลไกพิจารณาโครงการวิจัย ปี 2560**

ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ร่วม

กับสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้มีการกำหนดให้มีการจัดเวทีพิจารณาโครงการวิจัย ปี 2560 ขึ้น ในวันที่ 7 มิถุนายน 2560 ณ ห้องประชุมประดิษฐ์ของคำ ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผู้เข้าร่วม 27 คน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว.ฝ่ายฯ ร่วมพิจารณา 2 คน คือ อาจารย์พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ และ อาจารย์เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ และมีผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่แม่ฮ่องสอน 2 คน คือ คุณวัลลภ สุวรรณอาภา และคุณวิสุทธิ เหล็กสมบูรณ์

มีโครงการเข้ารับพิจารณา จำนวน 4 โครงการ ได้แก่

- โครงการ “ศึกษาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหาร “ป่าเศรษฐกิจลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย” ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณยุทธศักดิ์ หนูนพฤกษา เป็นหัวหน้าโครงการ
- โครงการ “ระบบการผลิตที่เอื้อต่อการจัดการตนเองและเชื่อมโยงห่วงโซ่ในระบบอาหารบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ตำบลปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณเจริญ งามสุภา เป็นหัวหน้าโครงการ
- โครงการ “กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณทิพวัลย์ พลภักดี เป็นหัวหน้าโครงการ
- โครงการ “สานความรู้ พัฒนาและยกระดับพื้นที่รูปธรรมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่การใช้ประโยชน์ที่ตอบโจทย์สังคมแม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีคุณสุนันทา สุภาวสิทธิ์ เป็นหัวหน้าโครงการ

3.3.2 กระบวนการติดตามหนุนเสริมโครงการวิจัย

โครงการที่ต้องติดตามในปีงบประมาณ 2560 นี้ เป็นโครงการของปี 2558 จำนวน 6 โครงการ เป็นการติดตามการปิดโครงการวิจัย และโครงการ ปี 2559 จำนวน 3 โครงการ ส่วนใหญ่จะเป็นการติดตามเพื่อร่วมกิจกรรมทดลองปฏิบัติการในโครงการ การสรุปบทเรียน วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลความรู้ สู่เวทีคืนข้อมูล (ทุกโครงการสิ้นสุดในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2560) ที่เป็นการติดตามในช่วงเริ่มต้นของระยะที่ 2

รายละเอียดของการติดตามรายโครงการทั้ง 9 โครงการ มีดังนี้

โครงการ “กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”
 ชื่อนักวิจัย คุณเทวัญ ปัญญาประเสริฐ ชื่อพี่เลี้ยงหลัก คุณวาสนา เกษอินทร์

ตารางที่ 3 -6 การติดตามโครงการวิจัยกระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู
 ฯ

ระยะที่ 1-2 (12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	8-9 ต.ค. 59	พัฒนาข้อมูลเขียน โครงการเสนอกองทุนไทย ด้านการพัฒนาระบบทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
•	14 ต.ค. 59	ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา/ วางแผนการดำเนินงานพร้อมกำหนดช่วงเวลา
•	15 ต.ค. 59	ร่วมสำรวจลำเหมืองปางหมูเพื่อพัฒนาระบบน้ำการเกษตรร่วมกับชลประทานแม่ฮ่องสอน
•	25-26 พ.ย. 59	พืชทางเลือกหลังนา คือ ดอกแกสดีโอรส/ ทาง สนง.บัญชีได้เข้ามาแนะนำการทำบัญชีต้นทุน พร้อมขอความร่วมมือทีมวิจัยติดตามการบันทึกข้อมูลของสมาชิก คือ 1 ต่อ 10 คน
•	27-28 พ.ย. 59	วางแผนกิจกรรมแบ่งหน้าที่จัดหาอุปกรณ์ และปฏิบัติทำร่องข้าวสาธิตเพื่อเพิ่มมูลค่าให้รวงข้าว
•	11 ธ.ค. 59	หาโรงงานข้อมูลความรู้เพื่อเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์/ เช็ชข้อมูลว่าเหลือข้อมูลส่วนใดที่ต้องปรับแก้ และเพิ่มเติมข้อมูล/ แบ่งบทบาทการจัดทำข้อมูล
•	19-20 ธ.ค. 59	รวบรวมข้อมูลความรู้ที่ได้แบ่งบทบาทไปแล้ว รวบรวมเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์
•	28-29 ธ.ค. 59	คัดเลือกประเด็นและเตรียมประเด็นสำคัญเพื่อนำสู่การหารือและดำเนินการต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการในเวทีถิ่นข้อมูลโครงการ
•	30 ธ.ค. 59	จัดเวทีถิ่นข้อมูล พร้อมทั้งการวางแผนการดำเนินงานต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการไว้ 2 ประเด็น คือการพัฒนาป่าเศรษฐกิจและนโยบายสาธารณะ
•	30-31 มี.ค. 60	ลงพื้นที่เตรียมการนำเสนอข้อมูลโครงการในเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
•	10 พ.ค.60	เก็บข้อมูลเพิ่มเติมรายงานสมบูรณ์ฯ พร้อมทั้งร่วมวางแผนกิจกรรมรองรับการมาศึกษาดูงาน เรื่องการผลิตน้ำมันจากถั่ว และกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ โดยชาวบังกลาเทศ

โครงการ “การศึกษาพืชสมุนไพรภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างมีส่วนร่วม

ร่วม ของกลุ่มสมุนไพรแปรรูปบ้านห้วยน้ำแม่สะกิด ตำบลผาบ่อง อำเภอเมือง ”
 ชื่อนักวิจัย คุณชาญชัย วิทยาพูน ชื่อพี่เลี้ยงหลัก คุณวาสนา เกษอินทร์

ตารางที่ 3 - 7 การติดตามโครงการวิจัยการศึกษาพืชสมุนไพรภูมิปัญญากลุ่มชาติพันธุ์ ฯ ระยะที่

1-2

(12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	16 ต.ค. 59	ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา/ วางแผนการดำเนินงานกิจกรรมได้แก่ การทำสื่อสมุนไพร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้สมุนไพร การศึกษาดูงาน เวทีคืนข้อมูล และการทำรายงาน
•	28-29 ต.ค. 59	ทีมวิจัยจัดทำข้อมูลตามที่ได้แบ่งหน้าที่ไว้เพื่อใส่ในร่างรายงานสมบูรณ์/ วางแผนการจัดกิจกรรมที่ค้าง
•	30-31 ต.ค. 59	จัดทำสื่อ VDO ให้ความรู้การแปรรูปสมุนไพร เรื่อง กลัวยน้ำห้วยกับโรคกระเพาะอาหาร และการทำงานน้ำล้างจานน้ำหมักมะกรูด
•	1 พ.ย. 59	วางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับทีมวิจัยพื้นที่บ้านป่าปู้ มคคือ การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการใช้สมุนไพร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้สมุนไพร และศึกษาดูงาน
•	4 พ.ย. 59	วางแผนพร้อมแบ่งบทบาทกิจกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ
•	5-6 พ.ย. 59	จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพและกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สมุนไพรในชุมชน โดยการประกวดบ้านสมุนไพร รอบที่ 1
•	15 พ.ย. 59	ติดตามความก้าวหน้างาน/ วางแผนการดำเนินงานโครงการ 2 กิจกรรม คือ ศึกษาดูงาน และพัฒนาแหล่งสมุนไพรในชุมชน รอบ 2
•	3 ธ.ค. 59	กิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้สมุนไพรในชุมชน โดยการประกวดบ้านสมุนไพรรอบที่ 2
•	4-6 ธ.ค. 59	ศึกษาดูงานเรื่องสมุนไพร
•	24-25 ธ.ค. 59	คัดเลือกประเด็นและเตรียมประเด็นสำคัญเพื่อนำสู่การหารือและดำเนินการต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการในเวทีคืนข้อมูลโครงการ
•	26 ธ.ค. 59	จัดเวทีคืนข้อมูลพร้อมวางแผนการดำเนินงานด้านสมุนไพรต่อเนื่องโดยมีชุมชนและรพสต. เป็นหลักในการหนุนเสริมต่อไป
•	1 เม.ย.60	เตรียมข้อมูลนำเสนอในเวทีพิจารณาร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

ชื่อนักวิจัย คุณอังกะณ ชื่อพี่เลี้ยงหลัก คุณพนา ขอบขุนเขา

ตารางที่ 3 - 8 การติดตามโครงการวิจัยการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนต.นาปู่ป้อมฯระยะที่ 1 -2
(12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	1-3 ต.ค.59	วางแผนการดำเนินงานการจัดการที่ดินระดับตำบล
•	6-8 ต.ค.59	จัดการที่ดินทำแปลงทดลองพืชทางเลือก/ ทำปุ๋ยชีวภาพ/ หรือการทำตลาดปากทาง
•	11-13 ต.ค.59	วางแผนการผลิต/ วางระบบน้ำในแปลงทดลอง/ สาธิตเทคนิคการเผาเกลือ/ สาธิตการทำปุ๋ยหมัก/เทคนิคการทำบ่อดิน
•	8-10 พ.ย.59	เพาะเมล็ดพันธุ์พืช
•	18-19 พ.ย.59	ทำแปลงปลูก เพื่อปลูกพริกและพืชผักสวนครัว
•	25-27 พ.ย.59	ปลูกพืชทางเลือกในฟาร์มทดลอง 3 แปลง
•	5-6 ธ.ค.59	กิจกรรมปฏิบัติการทำโรงเรือนปลูกพืชทางเลือกอุ่น และทำแปลงปลูกไม้ผล พืชผัก คือ พริก มะละกอ ฟักทอง
•	9-10 ธ.ค.59	วางแผนและเตรียมการทำตลาดปากทางของชุมชนห้วยน้ำของ
•	17-19 ธ.ค.59	ทดลองทำการฟื้นน้ำแบบธรรมชาติโดยใช้ภูมิปัญญาของลัวะ/ ทำซุ้มร้านค้าตลาดปากทางฯ/ ประมวลข้อมูลเพื่อจัดเวทีคืบข้อมูลโครงการ
•	22-26 ธ.ค.59	เตรียมเวที/ จัดเวทีคืบข้อมูล/ สรุปสู่รายงานฉบับสมบูรณ์
•	29 ธ.ค.59	ร่วมเวทีประชุมสภา อบต.นาปู่ป้อม เพื่อนำข้อมูลวิจัยเสนอต่อสมาชิกสภาฯ
•	9-10 ม.ค.60	เชื่อมงาน พอช.หนุนเสริมการทำงานตลาด/ ฟาร์ม
•	30-31 มี.ค.60	ลงพื้นที่เตรียมการนำเสนอข้อมูลโครงการในเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
•	8 - 9 พ.ค. 60	เก็บข้อมูลเพิ่มเติมรายงานสมบูรณ์ฯ
•	14 – 15 ส.ค. 60	ติดตามเอกสารการเงินโครงการ
•	24 – 25 ก.ย. 60	ติดตามความก้าวหน้าการจัดการเอกสารการเงินฯ

โครงการ “การพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม
ของ อบต.ปางมะผ้า ชุมชน และภาคี ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัด
แม่ฮ่องสอน”

ชื่อนักวิจัย คุณจำรูญ วงศ์จันทร์ **ชื่อพี่เลี้ยงหลัก** คุณชูชัย ศรีททธรธรรม

ตารางที่ 3 - 9 การติดตามโครงการวิจัยการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม
ร่วมของ อบต.ปางมะผ้าฯ ระยะที่ 1 - 2 (12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน
2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	17-19 ต.ค. 59	สำรวจแหล่งน้ำ/ทำฝาย/วางระบบท่อน้ำส่งมายังบ่อเก็บน้ำ/แลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการจัดการน้ำ / เติมน้ำถังใจให้กับเชื่อมเครือข่ายการผลิตและการตลาดข้ามพื้นที่
•	22-24 ต.ค. 59	ผลิตปุ๋ยหมักมูลสัตว์/เตรียมแปลงและปลูกผัก คือ ผักกาดเขียวปลี กระบี่ ผักกาดกวางตุ้ง มะเขือขาว มะระ แดงร้าน สุกนี้/วางระบบน้ำ
•	28-2 พ.ย. 59	เตรียมแปลงปลูก ปลูกพืชเพิ่ม คือ กระบี่ ผักกาดกวางตุ้ง ผักสลัดคอร์ท สลัดใบ
•	7-9 พ.ย. 59	ติดตามความก้าวหน้างาน / สาธิตเทคนิคการจัดการฟาร์ม
•	10-12 พ.ย. 59	เพาะเมล็ดพันธุ์ เตรียมแปลงปลูก วางระบบน้ำในแปลงทดลองคุณจอมจันทร์
•	18-19 พ.ย. 59	คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อเก็บทำพันธุ์ในปีต่อไป
•	2-6 ธ.ค.59	เก็บข้อมูลกิจกรรมปฏิบัติการลงแปลงผักของคุณจอมจันทร์ / สาธิตการวางระบบน้ำและการเตรียมแปลงผักอื่นๆ
•	15-19 ธ.ค.59	เตรียมแปลงทดลองบ้านบ่อไคร้ซึ่งทีมวิจัยได้เรียนรู้เทคนิคเกษตรอินทรีย์ / ทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาและเตรียมข้อมูลนำเสนอในเวทีเสวนาชุมชนวิจัย
•	22-23 ธ.ค.59	ร่วมเวทีนำเสนอข้อมูลโครงการน้ำบ้านละอูนฯ และไปศึกษาดูงานที่โครงการหลวงบ้านดง ในเรื่องการปลูกเสาวรส
•	24-26 ธ.ค.59	เตรียมเวที/จัดเวทีถิ่นข้อมูล/ประมวลข้อมูล/สรุปสู่รายงานฉบับสมบูรณ์
•	15-17 ม.ค.60	ติดตามแปลงเกษตร/อบรมขยายผลเกษตรอินทรีย์
•	19 ก.ค. 60	การจัดการเอกสารการเงินโครงการ

โครงการ “ฟื้นฟูวัฒนธรรมการจัดการน้ำของชาวละเว้อะบ้านละอูน ตำบลห้วยห้อม

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

ชื่อนักวิจัย คุณเอกราช ชูเกียรติคงคอย ชื่อที่เลี้ยงหลัก คุณอรุณี เวียงแสง / คุณนิติศักดิ์ โตนิติ

ตารางที่ 3 - 10 การติดตามโครงการวิจัยฟื้นฟูวัฒนธรรมการจัดการน้ำของชาวละเว้อะบ้านละอูน

บ. ๑

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	5 ต.ค.59	การเตรียมข้อมูลความรู้/ เติมน้ำถังใจ/ความคิดเชิงระบบ
•	2-3 ธ.ค.59	ติดตามข้อมูลเขียนร่างรายงานฉบับสมบูรณ์โดยนำเสนอที่ 4 เพื่อเติมและประมวลสังเคราะห์ที่ 5
•	22-23 ธ.ค.59	เตรียมข้อมูล/ แบ่งหน้าที่นำเสนอในเวทีเสวนาฯ/ เวทีนำเสนอข้อมูลน้ำ
•	30-1 ก.พ.60	ร่วมอบรมเกมธรรมชาติ ครั้งที่ 2 (Nature Game #2)

•	6 เม.ย. 60	พาทีมผู้ทรงคุณวุฒิจากสกว.ฝ่ายฯ ลงพื้นที่วิจัยบ้านละออบ
---	------------	--

โครงการ ศึกษาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหาร “ปลาสาละวิน” ด้วยภูมิปัญญา
ปกา

เกาะญอโดยแกนนำชุมชน และการมีส่วนร่วมของผู้รู้ในชุมชนริมฝั่งน้ำสาละวิน
ด.แม่ขวม อ.แม่สะเรียง และ ด.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

ชื่อนักวิจัย คุณพงษ์พัฒน์ มีเบญมาศ **ชื่อพี่เลี้ยงหลัก** คุณนิติศักดิ์ โตนิตติ/ คุณอรุณี เวียงแสง

ตารางที่ 3 - 11 การติดตามโครงการวิจัยการจัดการความมั่นคงทางอาหาร “ปลาสาละวิน” ฯ

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	6-7 ต.ค.59	การเตรียมข้อมูลความรู้/เติมความรู้ความคิดเชิงระบบ
•	28-30 ธ.ค.59	เตรียมการนำเสนอข้อมูล / เวทีนำเสนอข้อมูลงานวิจัยปลาสาละวินฯ
•	17-19 ก.พ.60	ติดตามข้อมูลเพิ่มเติมและจัดทำรายงาน ปลาสาละวิน
•	26 ก.พ.60	ติดตามข้อมูลเพิ่มเติมและจัดทำรายงาน ปลาสาละวิน
•	4-5 มี.ค.60	ติดตามข้อมูลเพิ่มเติมและจัดทำรายงาน ปลาสาละวิน
•	1 มิ.ย. 60	เวทีขับเคลื่อนการจัดตั้งสถาบันสาละวินศึกษา
•	1 – 2 ก.ค. 60	ประชุมเครือข่ายชุมชนคนหาปลา
•	25 ก.ค. 60	ร่วมประชุมนำเสนอการจัดตั้งศูนย์สาละวินศึกษาและออกแบบการดำเนินงาน

โครงการ การกิน การอยู่ เพื่อนำไปสู่สุขภาวะที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุบ้านกลาง ด.ห้วย
โป่ง

อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ชื่อนักวิจัย คุณแสงเทียน ภาพพิริศพร **ชื่อพี่เลี้ยงหลัก** คุณวาสนา เกษอินทร์

ตารางที่ 3 - 12 การติดตามโครงการวิจัยการกิน การอยู่ เพื่อนำไปสู่สุขภาวะที่พึงประสงค์ของผู้
สูงอายุ

บ้านกลาง ฯ ระยะที่ 1 - 2 (12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	14 พ.ย.59	ร่วมหารือกับทีมวิจัยหลักเพื่อจัดเตรียมเวทีสร้างความเข้าใจโครงการวิจัย

•	17 พ.ย. 59	จัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการฯ ให้ทีมวิจัยหลัก / วางแผนจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการให้กลุ่มเป้าหมายในชุมชน
•	9 – 10 ธ.ค. 59	เตรียมข้อมูล / สื่อนำเสนอในเวทีสร้างความเข้าใจ
•	14 ธ.ค. 59	จัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการฯ พร้อมเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุในชุมชน
•	21 ก.พ. 60	ทบทวนประเด็นการเก็บข้อมูล / ตรวจเช็คข้อมูลที่ได้ / วางแผนเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติม
•	4 – 5 มี.ค. 60	รวบรวมข้อมูล / จัดพิมพ์ข้อมูลที่มีทั้งหมด
•	8 – 9 เม.ย. 60	จัดพิมพ์เอกสารข้อมูลงานวิจัยร่วมกับทีมวิจัย
•	19 – 20 เม.ย. 60	จัดพิมพ์เอกสารข้อมูลงานวิจัยร่วมกับทีมวิจัย
•	24 – 25 เม.ย. 60	ตรวจสอบข้อมูลร่วมกับทีมวิจัย
•	27 – 28 เม.ย. 60	เตรียมข้อมูล / รวมเวทีกันข้อมูลโครงการ
•	12 – 14 พ.ค. 60	เติมข้อมูลในรายงานความก้าวหน้า
•	27 – 28 พ.ค. 60	จัดการเอกสารการเงินโครงการ
•	2 มิ.ย. 60	เตรียมการนำเสนอข้อมูลรายงานความก้าวหน้า
•	31 ก.ค. 60	กิจกรรมเพาะกล้าไม้ "กิจกรรมย่อยของเรื่องสุขภาพการกินผู้สูงอายุ"
•	1 ส.ค. 60	กิจกรรมเพาะกล้าไม้ "กิจกรรมย่อยของเรื่องสุขภาพการกินผู้สูงอายุ"
•	11 – 12 ส.ค. 60	กิจกรรมปรับภูมิทัศน์หมู่บ้านโดยการปลูกต้นไม้ที่มีดอกสวยงามในวันแม่
•	24 ก.ย. 60	ทบทวนการดำเนินงานและวางแผนการดำเนินงาน

โครงการ ศึกษาความสัมพันธ์ชายแดนไทย-เมียนมาร์ บ้านปางคามและดอยไตแลง เพื่อ
การจัดการ แหล่งอาหารจากธรรมชาติป่าห้วยจอง โดยกลุ่มเยาวชนจิตอาสาบ้านปาง
คามและเยาวชน ดอยไตแลง
ชื่อนักวิจัย คุณอภิวัฒน์ คำแหลง ชื่อพี่เลี้ยงหลัก คุณชูชัย ศรีท้าวธรรม

ตารางที่ 3 - 13 การติดตามโครงการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ชายแดนไทย-เมียนมาร์ บ้านปางคาม
และ

ดอยไตแลง ฯ ระยะที่ 1 - 2 (12 เดือน : 1 ตุลาคม 2559 – 30 กันยายน 2560)

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	3 – 6 พ.ย. 59	พัฒนาศักยภาพทีมวิจัยกับกิจกรรม เนเจอเกมส์
•	16 – 17 มี.ค. 60	เตรียมเวทีสร้างความเข้าใจ
•	1 – 5 เม.ย. 60	แจกกรอบข้อมูล / เก็บข้อมูลพืชอาหารในชุมชน ฯ
•	27 เม.ย. 60	จัดเวทีศึกษาข้อมูลที่ได้ดำเนินการศึกษา
•	29 - 30 เม.ย. 60	สรุปผลการศึกษาข้อมูลที่ได้ดำเนินการศึกษา
•	2 – 5 พ.ค. 60	วิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงรายงานความก้าวหน้า

•	15-19 พ.ค. 60	เรียบเรียงรายงานความก้าวหน้า
•	1 – 5 มิ.ย. 60	เตรียมการนำเสนอข้อมูลรายงานความก้าวหน้า/จัดการเอกสารการเงินฯ
•	16 – 18 มิ.ย.60	จัดการเอกสารการเงิน โครงการ
•	17 – 18 ก.ค. 60	ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ
•	9 – 13 ก.ย. 60	ติดตามความก้าวหน้ากิจกรรมโครงการ / จัดการเอกสารบัญชีโครงการ
•	23 – 27 ก.ย. 60	ติดตามความก้าวหน้ากิจกรรม คค./วางแผนการทำงานฯ

โครงการ พัฒนาระบบการผลิตน้ำผึ้งป่าอย่างมีคุณภาพ สร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเข้มแข็ง

โดยกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อนักวิจัย คุณวิเชียร เกียรติยิ่งสง่า **ชื่อพี่เลี้ยงหลัก** คุณพนา ขอบขุนเขา

ตารางที่ 3 - 14 การติดตามโครงการวิจัยพัฒนาระบบการผลิตน้ำผึ้งป่าอย่างมีคุณภาพ สร้างเศรษฐกิจฐานรากชุมชนเข้มแข็ง โดยกลุ่มเยาวชนบ้านห้วยผึ้ง ฯ

ที่	วันที่ติดตาม	กิจกรรมที่ติดตาม
•	3 – 6 พ.ย. 59	พัฒนาศักยภาพทีมวิจัยกับกิจกรรม เนเจอเกมส์
•	20 พ.ย. 60	เตรียมเวทีสร้างความเข้าใจ
•	1 – 4 เม.ย. 60	เรียบเรียงรายงานความก้าวหน้า
•	28 – 30 เม.ย. 60	เตรียมการข้อมูล/จัดเวทีคั่นข้อมูลโครงการ
•	2 – 5 พ.ค. 60	เก็บข้อมูลเพิ่มเติม สถานการณ์น้ำผึ้งป่าปี 2560 /วางแผนการดำเนินงานในระยะที่ 2
•	1 -2 มิ.ย. 60	จัดการเอกสารการเงินโครงการ
•	4 – 5 มิ.ย. 60	เตรียมการนำเสนอข้อมูลรายงานความก้าวหน้าฯ
•	16 – 17 ก.ย. 60	ติดตามความก้าวหน้ากิจกรรมโครงการ / จัดการเอกสารบัญชีโครงการ

3.4 การเชื่อมร้อยภาคีเครือข่าย (งานข้ามประเด็น ข้ามพื้นที่ ข้ามโหนด)

บทบาทของเจ้าหน้าที่โหนดฯ ในการเชื่อมร้อยภาคีทั้งภายในและภายนอกจังหวัดนั้นมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน เนื่องจากภาคีจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานเชิงประเด็นสู่ปฏิบัติการ การทำงานยังใช้รูปแบบเดิมของปีที่ผ่านมา และในช่วงต้นปีงบประมาณ 2560 เครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ร่วมกันขับเคลื่อนประเด็น “แม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ขึ้น โดยการร้อยภาคีความร่วมมือให้ขับเคลื่อนประเด็นพ่วงเป่าร่วมกัน โดยโหนดแม่ฮ่องสอนเป็นภาควิชาการและที่ปรึกษา

ของเครือข่าย

ส่วนการร่วมกับภาคนั้น ส่วนใหญ่จะเข้าไปมีบทบาทเป็นภาคีวิชาการ เป็นวิทยากรกระบวนการ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นหลัก ในช่วงปี 2560 ทีมโหนดมีการเข้าร่วมกิจกรรมภาคี จำนวน 158 ครั้ง เฉลี่ยเดือนละ 13-14 ครั้ง เป็นการไปร่วมกิจกรรมในจังหวัด 104 ครั้ง นอกพื้นที่ (นอกจังหวัด) 52 ครั้ง และต่างประเทศ 2 ครั้ง และ ส่วนทีมโหนดก็กระจายกันเข้าร่วมกิจกรรมภาคี ตามความเหมาะสม ในฐานะตัวแทนโหนด รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 3-14 การร่วมเวทีอื่นๆ ของ Node แม่ฮ่องสอน ระยะที่ 1-2 ตั้งแต่ ตุลาคม 2559 – กันยายน 2560

ที่	ว.ค.ป.	รายละเอียดกิจกรรม	ทีมโหนดที่เข้าร่วม	หน่วยงานที่จัด
•	1 ต.ค.59	เข้าพื้นที่บ้านแม่ลาจิว ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษาม.ชีวิต ประเด็นการจัดการน้ำที่เชื่อมโยงกับระบบสุขภาพชุมชน	นิติศักดิ์	ม.ชีวิต
•	2-3 ต.ค.59	เข้าพื้นที่ สกร.ห้วยแพรงสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ / ติดตามหนุนเสริมการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	สกร.ห้วยแพรงสาละวิน
•	7 ต.ค.59	เข้าพื้นที่บ้านแม่ลาจิว ต.แม่ลาน้อย อ.แม่ลาน้อย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษาม.ชีวิต ประเด็นการจัดการน้ำที่เชื่อมโยงกับระบบสุขภาพชุมชน	นิติศักดิ์	ม.ชีวิต
•	8 – 12 ต.ค.59	ร่วมเวทีพัฒนาโครงการและปฐมนิเทศโครงการเยาวชนปันสุข 30 โครงการ(ภาคเหนือ) มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ณ สวนเมฆารีสอร์ท อ.แม่จัน จ.เชียงราย	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิต และสังคม
•	13 ต.ค.59	สร้างความเข้าใจการขับเคลื่อนธรรมนูญพื้นที่/ผู้เข้าร่วมนำเสนองานผู้สูงอายุในพื้นที่/เรียนรู้เครื่องมือทุนดำรงชีพด้านและวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้อง/วางแผนการทำงาน	ทวิวรรณ/ วาสนา	สช.
•	13-14 ต.ค.59	จัดเวทีทบทวนและวางเป้าหมาย/ออกแบบการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนรัฐไทยใหญ่ (Shan Youth Power) จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	กลุ่มเยาวชนรัฐไทยใหญ่

•	15-19 ต.ค.59	เข้าพื้นที่ ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้/ ติดตามหนุนเสริมการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	20-21 ต.ค.59	สร้างความเข้าใจธรรมนูญ 4.0 /แบ่งกลุ่มพัฒนาศักยภาพ 4 กลุ่ม/ นำเสนอผลการเรียนรู้	ทวิวรรณ/ วาสนา	สช.
•	20-21 ต.ค.59	ร่วมจัดเวที “สานพลังภาคีสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจ.แม่ฮ่องสอน” ระดมข้อเสนอ ข้อเสนอสรุปการเป็นเมืองพิเศษ/ แนวทางการทำงานสภาพในเมืองในจังหวัดต่อผู้ว่าฯ และระดมความคิดเรื่อง นุค หมอกควันร่วมด้วย	อรุณี/ นิติ ศักดิ์/ พนา/ ชูชัย	สภาพลเมือง
•	22-23 ต.ค.59	ร่วมเวทีปฐมนิเทศโครงการภายใต้ Node สสส. แม่ฮ่องสอน 13 โครงการ ณ ศูนย์ไทใหญ่ มส.	นิติศักดิ์ อรุณี	Node สสส.
•	24-26 ต.ค.59	ติดตามสนับสนุน โครงการงาน PBL โรงเรียนสาธิตชุมชน สมเด็จพระย่าฯ แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	โรงเรียนสาธิตชุมชน สมเด็จพระย่าฯ
•	27 ต.ค.59	ออกแบบการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนรัฐไทยใหญ่ (Shan Youth Power) จ.เชียงใหม่ / สรุปบทเรียนจากการสร้างห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านแพรกสาละวิน ณ มทร.ล้านนา เชียงใหม่	นิติศักดิ์	มทร.ล้านนา เชียงใหม่
•	1-2 พ.ย.59	เข้าพื้นที่ ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้/ ติดตามหนุนเสริมการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	3 พ.ย.59	สรุปบทเรียนจากการสร้างห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านแพรกสาละวิน ณ มทร.ล้านนา เชียงใหม่	นิติศักดิ์	มทร.ล้านนา เชียงใหม่
•	3-6 พ.ย.59	จัดอบรมเกมธรรมชาติ Nature Game ณ อุทยานแห่งชาติสาละวิน	นิติศักดิ์	
•	7 – 8 พ.ย.59	ร่วมประชุมการพัฒนานโยบายสาธารณะ ด้านการศึกษาพัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	นิติศักดิ์	
•	9 พ.ย.59	ชี้แจงสร้างความเข้าใจกับแกนนำชุมชนบ้านแม่กองคา ต.แม่ข่ม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน ส่ง นส.บัณฑิต อาสา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลงพื้นที่ปฏิบัติงาน 7 เดือน พัฒนาแนวทางการเรียนรู้ สืบทอดสู่เยาวชน “การศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน”	นิติศักดิ์	

•	9 พ.ย.59	นำเสนอข้อมูลการขับเคลื่อนงาน 4 PW	ทวิวรรณ / วาสนา	คปจ.จ.มส.
•	10 พ.ย.59	ประชุม กับ สนง.เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 2 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์ การเรียนรู้หมู่บ้านแพรกสาละวิน	นิติศักดิ์	สนง.เขตสปถ เขต 2
•	11 พ.ย.59	จัดเวทีทบทวนและวางแผนเป้าหมาย ออกแบบการดำเนิน งานของกลุ่มเยาวชนรัฐไทยใหญ่ (Shan Youth Power) จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	
•	12-13 พ.ย.59	เข้าพื้นที่ สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะ กรรมการศูนย์การเรียนรู้/ ติดตามหนุนเสริมการจัดการ ศึกษابนฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	14-17 พ.ย.59	ร่วมเวทีประชาคมทำแผนพัฒนาของ อบจ.แม่ฮ่องสอน (สบเมย/ แม่สะเรียง/ แม่ลาน้อย/ ขุนยวม)	นิติศักดิ์	อบจ.แม่ฮ่องสอน
•	19 พ.ย.59	ติดตามงานโครงการ สสส. บ้านแม่ลำจิว และบ้านทุ่ง รวงทอง อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	โหนด สสส. แม่ฮ่องสอน
•	24-27 พ.ย.59	เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์จากการทำ โครงการ “PBL ครูคู่ไค้” ณ สวนรุกขชาติห้วยชมภู และค่ายเทพสิงห์ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	
•	29-30 พ.ย.59	ร่วมจัดเวทีสร้างความเข้าใจการขับเคลื่อน 4 PW มส.	ทุกคน 6 คน	สช. / สภามลเมือง
•	4-7 ธ.ค.59	เข้าพื้นที่ สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต. แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน สาขาประกอบ การเพื่อสังคม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราช ภัฏภูเก็ต มาศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่/ การจัดการศึกษابน ฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	8 ธ.ค.59	การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะจ.มส. หรือข้อเสนอ 4 ประเด็น น้ำ ยุงลาย บ้านมั่นคง ชยะ	ทวิวรรณ/ พนา	สช.
•	8 ธ.ค.59	ประสานงานการส่งมอบอาคารภูมิปัญญาศูนย์การเรียนรู้ หมู่บ้านแพรกสาละวิน แก่ กลุ่มพันธมิตร และหน่วย เฉพาะกิจกองกำกับการทหารพรานที่ 36 (ค่ายเทพสิงห์)	นิติศักดิ์	สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	9-10 ธ.ค.59	ร่วมจัดงานส่งมอบ อาคารภูมิปัญญา ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้าน แพรกสาละวิน แก่ กลุ่มพันธมิตร และหน่วยเฉพาะกิจ กองกำกับการทหารพรานที่ 36 (ค่ายเทพสิงห์) ณ สกร. หมู่บ้านแพรกสาละวิน	นิติศักดิ์	สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน

•	14-17 ธ.ค.59	เข้าพื้นที่ติดตามงานโครงการฯ เครือข่ายเยาวชนปันสุข ณ บ้านกล้วย อ.อุ้มผาง จ.ตาก	นิติศักดิ์	เครือข่ายเยาวชนปันสุข
•	18 ธ.ค.59	จัดอบรมกับเครือข่ายนักศึกษาและคณาจารย์ / มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	นิติศักดิ์	มทร.ล้านนา
•	19 ธ.ค.59	รับอาจารย์ที่ปรึกษา นส.บัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลงพื้นที่บ้านแม่กองคา ต.แม่ข่ม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
•	20-21 ธ.ค.59	เข้าพื้นที่ สกร.ห้วยแพรงสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมเตรียมจัดงานวันเด็กแห่งชาติ	นิติศักดิ์	สกร.ห้วยแพรงฯ
•	24-25 ธ.ค.59	เข้าพื้นที่บ้านแม่แฮด ตำบลแม่สวด อ.สบเมย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยองค์กรชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้	นิติศักดิ์	องค์กรชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้
•	27 ธ.ค.59	หารือสถานการณ์และทิศทางโหนดเหนือปี 2560/ การพัฒนาศักยภาพ/ โจทย์พุ่งเป้า การทำ Mega project/งบประมาณ/ การพัฒนาโครงการปี 2560	อรุณี	สกว.
•	1-5 ม.ค.60	ร่วมกับมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ประชุมแกนนำกลุ่มห้วยแพรงสาละวิน ณ ศูนย์การเรียนรู้ห้วยแพรงสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย เกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานกลุ่มห้วยแพรงสาละวิน (การจัดการศึกษานานาชาติชีวิตชุมชน) เตรียมพัฒนาโครงการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อชุมชน (ป่าเศรษฐกิจ) เสนอของบประมาณจากกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	นิติศักดิ์	สกร.ห้วยแพรงสาละวิน
•	6-7 ม.ค.60	ประสานงานกับเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ไทย สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย เกี่ยวกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาแก่เด็กผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้	นิติศักดิ์	สกร.ห้วยแพรงสาละวิน
•	7-10 ม.ค.60	ร่วมเวทีหารือการขับเคลื่อนงาน CBR ณ สวนสามพราน จ.นครปฐม	อรุณี	สกว.
•	8-10 ม.ค.60	เข้าพื้นที่บ้านแม่แฮด ตำบลแม่สวด อ.สบเมย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยองค์กรชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้	นิติศักดิ์	องค์กรชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้

•	11 ม.ค.60	รับนักศึกษาฝึกงานจากสาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จำนวน 6 คน ส่งลงเรียนรู้ในพื้นที่นำร่องของโครงการการเรียนรู้เพื่อการมีชีวิตที่ดีงาม 3 พื้นที่เป็นระยะเวลา 2 เดือน (11 มกราคม – 7 มีนาคม 2560) เพื่อเรียนรู้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาด้านวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมฯ ม.ราชภัฏอยุธยา
•	12-15 ม.ค.60	เตรียมงานและจัดงานวันเด็กร่วมกับมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม / กลุ่มหญ้าแพรกสาละวิน ณ ศูนย์การเรียนรู้หญ้าแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตฯ / กลุ่มหญ้าแพรกฯ
•	21 ม.ค.60	ประชุมกลุ่มพี่เลี้ยงโครงการเยาวชนสร้างสรรค์ปิ่นสุกมูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กขส.) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการติดตามโครงการของเยาวชน 30 โครงการ / ณ ห้องประชุมกองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กขส.)
•	23-24 ม.ค.60	ร่วมจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เพื่อพัฒนาแผนงานและประเด็นขับเคลื่อนงาน (ขาขึ้น และ ขาล่องร่วมกันในระดับจังหวัด)	ทุกคน 6 คน	สช.
•	28-29 ม.ค.60	ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสส. สำนัก 6 จำนวน 13 โครงการ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ สถาบันไทใหญ่ศึกษา จ.แม่ฮ่องสอน ผลงานวิจัยการจัดการน้ำ	นิติศักดิ์	โหนด สสส. แม่ฮ่องสอน
•	30-1 ก.พ.60	จัดอบรมเกมธรรมชาติ ครั้งที่ 2 (Nature Game #2) ณ โบสถ์คริสต์บ้านละอูบ ต.ห้วยห้อม อ.แม่ออน จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	
•	2-3 ก.พ.60	เข้าพื้นที่ ศกร.หญ้าแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ / ติดตามหนุนเสริมการจัดการศึกษาด้านวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	ศกร.หญ้าแพรกฯ

•	6-8 ก.พ.60	อบรมการขับเคลื่อน CBR ในยุค Thailand 4.0 ครั้งที่ 3 เป็นการสัมมนาต่อเนื่องจากคราวก่อน เป็นการจัดทำยุทธศาสตร์ดอกไม้บาน การเชื่อมร้อยภาคีโดยมีพื้นที่ประเด็นเป็นตัวตั้ง	อรุณี	สกว.
•	8-9 ก.พ.60	ร่วมเวทีนำเสนอความก้าวหน้าในการลงพื้นที่เรียนรู้ชุมชนของบัณฑิตอาสาสมัคร (บอ.)มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	นิติศักดิ์	ม.ธรรมศาสตร์
•	10-13 ก.พ.60	เวที RC ภาคเหนือ เรียนรู้สถานการณ์การค้าชายแดน/วางแผนกระบวนการขับเคลื่อนงาน CBR /พัฒนาศักยภาพจนท. โหนด	อรุณี/ พนา/ วาสนา	สกว.
•	10-13 ก.พ.60	ร่วมกับทีมงานจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์โครงการเยาวชนสร้างสรรค์ปันสุข มุลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กชส.) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการติดตามโครงการของเยาวชน 30 โครงการ/ ณ ไร่เชิญบัวเพ็ญ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กชส.)
•	21-22 ก.พ.60	การขับเคลื่อนนุก ผู้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จ.มส. เสวนาบทบาทภาคีในการร่วม Break through นุกผู้การพัฒนาโดยตัวแทนจาก 7 ภาคส่วน พอช. ป่าไม้ อุทยาน ขบวนชุมชน เครือข่ายเกษตรฯ บริษัทประชารัฐ	อรุณี	พอช. / สนง.จ.มส.
•	20-25 ก.พ.60	ช่วยงาน พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล และเครือข่ายพุทธิกา ในการจัดอบรมเผชิญความตายอย่างสงบ ณ บ้านน้ำสาน อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	พระอ.ไพศาล วิสาโล/ ข่ายพุทธิกา
•	1-3 มี.ค.60	เข้าพื้นที่ สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน บ้านแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ / ติดตามหนุนเสริมการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน	นิติศักดิ์	สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	6 มี.ค.60	เวทีอุดมศึกษาหนุนการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน ณ สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 16 อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กชส.)
•	7 มี.ค.60	สรุปการฝึกงาน	นิติศักดิ์	ม.ราชภัฏอุบลราชธานี
•	14 มี.ค.60	เวทีตำบลสุขภาวะฯ โครงการตำบลสุขภาวะได้ดำเนินการได้ระยะหนึ่งแล้ว ในครั้งนี้จึงเป็นการสรุปข้อมูลส่งและจัดการเอกสารการเงิน	ทวิวรรณ / วาสนา	โครงการตำบลสุขภาวะฯ

•	15 มี.ค.60	เวทีคืนข้อมูลงานโครงการคนพิการกับการจัดการสุขภาวะ ทีมวิจัยนำเสนอผลการดำเนินงาน และวางแผนการลงพื้นที่ร่วม	วาสนา	โครงการคนพิการฯ
•	21 -22 มี.ค.60	สรุปบทเรียนการดำเนินงานสวัสดิการของ จ.มส. และวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยภายนอก (PEST) และจัดทำแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายในระยะต่อไป	อรุณี / วาสนา / พนา / ทวี วรรณ	พอช.
•	23 มี.ค.60	ประชุมคณะกรรมการที่ดินแม่ฮ่องสอน เครือข่ายที่ดินนำเสนอประเด็นสถานการณ์การดำเนินงานด้านที่ดินของจังหวัด	อรุณี	อบจ./พอช.
•	20-24 มี.ค.60	ร่วมกับทีมงานจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปโครงการเยาวชนสร้างสรรค์ปันสุข มุขนิกรศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กษส.) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการติดตามโครงการของเยาวชน 30 โครงการ/ ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านห้วยฟ่าน อ.ช้างกลาง จ. น่าน	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (กษส.)
•	24 มี.ค.60	เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายป้องกันปัญหาเสพติดฯ รับฟังข้อมูลเรื่องการทุจริต การแจ้งข่าวสารการทุจริต และการป้องกันพยาน	วาสนา	คุมประพุดิ จ.มส.
•	29 มี.ค.60	นำเสนอข้อมูลการสังเคราะห์การศึกษาฯของโครงการสังเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นฯ	นิติศักดิ์ / วาสนา	โครงการสังเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นฯ
•	30 มี.ค.60	ร่วมงานสัมมนาประสบการณ์การจัดการศึกษาของประเทศไทยแลนด์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	นิติศักดิ์	ม.ธรรมศาสตร์
•	31-2 เม.ย.60	ร่วมงานมอบวุฒิบัตร (ปพ.1) แก่เด็กผู้เรียน สกร.สะเนฟอง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร)อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี และร่วมประชุมเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ไทย	นิติศักดิ์	สกร.สะเนฟอง (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร)
•	4 เม.ย.60	พัฒนาศักยภาพเครือข่ายพัฒนานโยบายสาธารณะฯ	ทวิวรรณ	(สช.)
•	8 เม.ย.60	เนเจอร์เกมส์ บ้านแม่กองคา อ.แม่สะเรียง	นิติศักดิ์	บัณฑิตอาสา ม.ธรรมศาสตร์
•	10 เม.ย.60	การจัดกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการทำโครงงาน PBL "ครูผู้ไ้ไข" ระยะ 2	นิติศักดิ์	มูลนิธิเกื้อฝันเด็ก

•	11เม.ย.60	กระบวนการพัฒนาแผนการดำเนินงานองค์กร	นิติศักดิ์	องค์กร SHAN YOUTH POWER / SYP เชียงใหม่
•	16-18 เม.ย.60	พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน	นิติศักดิ์	ศกร.มอวาคี บ้านหนอง มณฑา อ.แม่วาง จ. เชียงใหม่
•	19 เม.ย.60	ถกอนาคต พื้นที่ใหม่สานพลังทางสังคม	นิติศักดิ์	สมัชชาองค์กรพัฒนา เอกชน และเครือข่าย ขบวนประชาสังคมภาค เหนือ
•	20 เม.ย.60	เวทีธรรมนุญสุขภาพ เขต 1	ทวิวรรณ	สช.
•	23 – 25 เม.ย.60	ประชุมเครือข่ายการจัดการศึกษาแก่เด็กในชุมชนและ เด็กไร้สัญชาติ	นิติศักดิ์	มูลนิธิเกื้อฝันเด็ก
•	1 พ.ค.60	เวทีเรียนรู้สร้างความเข้าใจงาน สป.สช. ในพื้นที่ตำบล ปางหมู	วาสนา	สป.สช.
•	1 พ.ค.60	ประชุมผู้ประสานงานเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาค เหนือ	อรุณี	เครือข่ายงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นภาคเหนือ
•	2พ.ค.60	ประชุมคณะกรรมการสมาคมฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม ลุ่มน้ำสาละวิน	วาสนา พนา ทวี วรรณ	สมาคมฟื้นฟูชีวิตและ วัฒนธรรมฯ
•	10 พ.ค.60	การอบรม โปรแกรม infographic	อรุณี พนา ชูชัย วาสนาทวี วรรณ	ศูนย์ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น จ.มส.
•	11-12 พ.ค.60	ดูงานการจัดการพืชน้ำมันแบบครบวงจรบ้านปางหมู ของคณะชาวล้านนา	ชูชัย	สถาบันชุมชนเกษตร ภาคเหนือ
•	15 พ.ค.60	การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทางเลือก	นิติศักดิ์	สกว.
•	16 พ.ค.60	พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กผู้เรียน ในการ เรียนรู้ผ่านโครงการ	นิติศักดิ์	ศกร.มอวาคี บ้านหนอง มณฑา อ.แม่วาง จ.ม.
•	17 พ.ค.60	การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นบริษัทประชารัฐ รักสามัคคี จำกัด	อรุณี	บริษัทประชารัฐรัก สามัคคี จ.แม่ฮ่องสอน
•	18 พ.ค.60	ประชุมคณะกรรมการด้านที่ดิน จ.แม่ฮ่องสอน	อรุณี	อบจ.แม่ฮ่องสอน
•	17 – 22 พ.ค.60	พัฒนาข้อเสนอโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อ ชีวิตและสังคม (กขส.)

•	22 พ.ค.60	หารือเตรียมจัดเวทีปฎิญญาหนองจอกคำ	อรุณี ทวี วรรณ	เครือข่ายประชาสังคม แม่ฮ่องสอน
•	23 พ.ค.60	เวทีปฎิญญาหนองจอกคำ (ช่วงเช้า)	อรุณี วาสนา ทวิวรรณ พนา	เครือข่ายประชาสังคม แม่ฮ่องสอน
•	23 พ.ค.60	ประชุมคณะกรรมการบริษัทประชารัฐ ฯ (ช่วงบ่าย)	อรุณี	บริษัทประชารัฐ มส.
•	24 พ.ค.60	นำเสนอผลงานของบัณฑิตอาสา	นิติศักดิ์	ม.ธรรมศาสตร์
•	25 พ.ค.60	นำเสนอผลการฝึกงานของนักศึกษา	นิติศักดิ์	มรภ.พระนครศรีอยุธยา
•	29 พ.ค.60	พิจารณาข้อเสนอโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อ ชีวิตและสังคม (กชส.)
•	31 พ.ค.60	แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคณะครู โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง	นิติศักดิ์	ฝ่ายการศึกษา อบต.ท่า ผาปู้ม อ.แม่ลาน้อย
•	1 มิ.ย. 60	เวทีขับเคลื่อนการจัดตั้งสถาบันสาละวินศึกษาภายใต้ วชช.มส.	นิติศักดิ์	วชช.มส. หน่วยจัด แม่ สะเรียง
•	2 มิ.ย. 60	พิจารณาการขอขยายการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน	นิติศักดิ์	สนง.เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มส.เขต 2
•	3 – 4 มิ.ย.60	เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเส้นทางบ้านดง	อรุณี/ นิติ ศักดิ์	เครือข่าย CBT จ.แม่ฮ่องสอน
•	9 มิ.ย. 60	ประชุมทีมบริหารจัดการการเงิน บัญชี โครงการ 4PW	ทวิวรรณ พนา วาสนา	โครงการ 4PW (สช.)
•	10 มิ.ย. 60	การประชุมคณะกรรมการบริษัทประชารัฐ ฯ	อรุณี	บริษัทประชารัฐรัก สามัคคี จ.แม่ฮ่องสอน
•	11 – 13 มิ.ย. 60	ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้หน้าแพรกสาละวิน	นิติศักดิ์	ศกร.หน้าแพรกสาละวิน
•	14 มิ.ย. 60	ประชุมแกนนำเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ไทยและแลกเปลี่ยนการพัฒนากระบวนการอาสา	นิติศักดิ์	มูลนิธิเกื้อฝันเด็ก
•	16-19 มิ.ย. 60	เวทีถอดบทเรียนโหนด CBR.	อรุณี	สกว.ฝ่ายงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น
•	15 – 20 มิ.ย.60	ปรับแก้ข้อเสนอโครงการสิ่งแวดล้อมศึกษา	นิติศักดิ์	มูลนิธิการศึกษาเพื่อ ชีวิตและสังคม (กชส.)
•	22 มิ.ย.60	เวทีการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชน สตรีและครอบครัว จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อความมั่นคงยั่งยืน	วาสนา พนา	พมจ.มส.
•	21-23 มิ.ย.60	การจัดการสุขภาวะกระเหรี่ยง	นิติศักดิ์	สถาบันไทยศึกษา จุฬาฯ

•	23 มิ.ย.60	เวที 4PW สานพลังขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ และ สร้างความเข้าใจโครงการข่าจิตอาสา	ทวิวรรณ อรุ ณี พนา วาสนา ชูชัย	โครงการ 4PW (สข.)
•	24 – 26 มิ.ย.60	เวทีสรุปการดำเนินงานโครงการนวัตกรรมสุขภาวะชุมชน หนอง สสส.มส.	นิติศักดิ์	สสส.
•	26-27 มิ.ย.60	อบรมพัฒนาศักยภาพ 4PW (ทีม 5 พลัง)	ทวิวรรณ วาสนา	สข.
•	27 มิ.ย.60	พัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง	นิติศักดิ์	อบต.ท่าผาปทุม
•	28-30 มิ.ย.60	เวทีสุนทรียสนทนาผู้พิการ	วาสนา ทวิ วรรณ	โครงการศึกษาข้อมูลผู้ พิการฯ
•	28 มิ.ย.60	ประชุมจัดตั้งศูนย์สาละวินศึกษา	นิติศักดิ์	วชช.มส. หน่วยจัด แม่ สะเรียง
•	29 มิ.ย.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนา โครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	ร.ร.บ้านแม่ลิด ด.ห้วยห้อม
•	30 มิ.ย.60	พัฒนาแผนการเรียนรู้ในการหาข้อมูลเพื่อทำโครงการ	นิติศักดิ์	ศกร.มอวาทิ บ้านหนอง มณฑา อ.แม่วาง จ.ชม.
•	4 ก.ค. 60	การประชุมคณะกรรมการบริษัทประชารัฐฯ	อรุณี	บริษัทประชารัฐ มส.
•	3-5 ก.ค. 60	แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแกนนำเยาวชนและเด็กผู้เรียน	นิติศักดิ์	ศกร.ห้วยแพรกสาละวิน
•	6 ก.ค. 60	เตรียมข้อมูลการจัดการและการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า ชุมชนบ้านปางหมู	วาสนา	โครงการ 4PW (สข.)
•	6 ก.ค. 60	แนวทางการขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทาง ทรัพยากรฯ และวัฒนธรรม	ทวิวรรณ	สสส.
•	7 ก.ค. 60	ประชุมเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำ เงา	อรุณี	พอช. สสส.
•	11 – 12 ก.ค. 60	ขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ ค.เมืองปอน และ บ้านป่าโปง	ทวิวรรณ วาสนา	โครงการ 4PW (สข.)
•	13 ก.ค. 60	แลกเปลี่ยนหาแนวทางการเชื่อมตลาดสินค้าเกษตรสู่ โรงพยาบาลศรีสังวาลย์	อรุณี	บริษัทประชารัฐ มส.
•	13 ก.ค. 60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนา โครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านแม่ลิด ด. ห้วยห้อม
•	15 ก.ค. 60	หารือการขับเคลื่อนประเด็นขับเคลื่อน - ความมั่นคงทาง อาหาร”	ชูชัย พนา อรุณี วาสนา ทวิวรรณ	โครงการ 4PW (สข.)

•	17-19 ก.ค.60	แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแกนนำเยาวชนและเด็กผู้เรียน	นิติศักดิ์	ศกร.หญ้าแพรกสาละวิน
•	20-21 ก.ค.60	ขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ บ้านห้วยคู๊ะ และเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	ทวิวรรณ	โครงการ 4PW (สข.)
•	23-24 ก.ค.60	หารือเตรียมจัดงานวิชาการภาคเหนือ ปี 2561	ทวิวรรณ	สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
•	24 ก.ค.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านละออบ ต.ห้วยห้อม อ.แม่สะเรียง จ.มส.
•	25 ก.ค.60	นำเสนอการจัดตั้งศูนย์สาละวินศึกษาและออกแบบการดำเนินงาน	นิติศักดิ์	วชช.มส. หน่วยจัด แม่สะเรียง
•	27 ก.ค.60	หารือการจัดเวทีถอดบทเรียนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอปางมะผ้า	ทวิวรรณ	สสอ.ปางมะผ้า
•	25-28 ก.ค.60	แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับคณะอาจารย์และนักศึกษาสาขาประกอบการ	นิติศักดิ์	ม.ราชภัฏภูเก็ต คณะวิทยาการจัดการ
•	29 – 31 ก.ค.60	ออกแบบการเรียนรู้แก่เด็กผู้เรียน เชื่อมโยงการเรียนรู้ผ่านโครงงาน	นิติศักดิ์	ศกร.หญ้าแพรกสาละวิน
•	3-4 ส.ค.60	ร่วมเวทีทำยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ	ชูชัย พนา	
•	4 ส.ค.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านละออบ ต.ห้วยห้อม
•	8 ส.ค.60	การประชุมคณะกรรมการบริษัทประชารัฐฯ	อรุณี	บริษัทประชารัฐ มส.
•	9 ส.ค.60	ติดตามความก้าวหน้าการจัดทำข้อมูล ประเด็นความมั่นคงทางอาหาร”	ชูชัย พนา วาสนา ทวีวรรณ	โครงการ 4PW (สข.)
•	5-9 ส.ค.60	ดูงานด้านการเลี้ยงหมูหลุม การเลี้ยงปลาน้ำจืด การทำจุลินทรีย์ท้องถิ่น การเลี้ยงไก่ / แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในงานมหกรรมชนเผ่าพื้นเมือง	นิติศักดิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ / มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะศึกษาศาสตร์
•	10 ส.ค.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านแม่ลิด ต.ห้วยห้อม อ.แม่สะเรียง จ.มส.
•	13-14 ส.ค.60	ประชุมคณะกรรมการด้านที่ดิน	อรุณี	อบจ.แม่ฮ่องสอน
•	14-16 ส.ค.60	ออกแบบการเรียนรู้กับแกนนำเยาวชน และเด็กผู้เรียน และประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้	นิติศักดิ์	ศกร.หญ้าแพรกสาละวิน

•	17 ส.ค.60	เวทีถอดบทเรียนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต อำเภอปางมะผ้า	ทวีวรรณ ชูชัย พนา วาสนา อรุณี	โครงการ 4PW (สช.)
•	17 ส.ค.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านอุมล องน้อย ต.ป่าเปือ อ.แม่ สะเรียง จ.มส.
•	18 ส.ค.60	พัฒนาแผนการเรียนรู้ในการหาข้อมูลเพื่อทำโครงการ	นิติศักดิ์	ศกร.มอวาคี บ้านหนอง มณฑา อ.แม่วาง จ.ชม.
•	20 – 23 ส.ค.60	อบรมเชิงปฏิบัติการ “กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างพลังการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”	อรุณี ชูชัย พนา วาสนา	วชช.มส. / มูลนิธิ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนา ท้องถิ่นอีสาน
•	24ส.ค.60	ประชุมรายงานความคืบหน้างาน Education for life project และออกแบบการขับเคลื่อนงาน	นิติศักดิ์	สถาบันคลังสมอง
•	25 - 27ส.ค.60	สรุปบทเรียนการดำเนินงาน โครงการ	นิติศักดิ์	โครงการเยาวชนสร้าง สรรค์ปิ่นสุข(สสส)
•	28 - 31ส.ค.60	ประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ	อรุณี ชูชัย พนา วาสนา นิติศักดิ์	สกว.ฝ่ายงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น
•	1 - 4 ก.ย.60	ออกแบบการเรียนรู้กับแกนนำเยาวชน และเด็กผู้เรียน และประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้	นิติศักดิ์	ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	5 ก.ย.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านละอูบ ต. ห้วยห้อม
•	6 – 7 ก.ย.60	เวทีถอดบทเรียน และติดตาม ประเมินผล ฯ	ทวีวรรณ อรุ ณี ชูชัย พนา วาสนา นิติ ศักดิ์	โครงการ 4PW (สช.)
•	7 ก.ย.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านแม่ลิด ต. ห้วยห้อม
•	8 ก.ย.60	หนุนเสริมการเรียนรู้แก่ศูนย์การเรียนรู้ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน และงาน PBL	นิติศักดิ์	ศกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน
•	11 – 12 ก.ย.60	ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ	ทวีวรรณ วาสนา	สช.
•	9 – 15 ก.ย.60	ประชุมคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้และพาทีมงานสังเคราะห์ข้อมูลงานด้านการเรียนรู้และการประกอบการ	นิติศักดิ์	โครงการสังเคราะห์งาน วิจัยประเด็นการศึกษาฯ
•	15 ก.ย.60	วางแผนการจัดเวทีสมัชชาพลเมืองฯ	ทวีวรรณ	โครงการ 4PW (สช.)

•	20 – 21 ก.ย.60	สมัชชา “สานพลังพลเมือง สร้างแม่ฮ่องสอนสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม 2560	อรุณี ทวีวรรณ พนา วาสนา	เครือข่ายทรัพยากรจังหวัดแม่ฮ่องสอน / โครงการ 4PW (สช.)
•	22ก.ย.60	จัดทำแผนการดำเนินงานเครือข่าย SA เพื่อเสนอบริษัทประชารัฐฯ	อรุณี ชูชัย ทวีวรรณ พนา วาสนา	โครงการ 4PW (สช.) / พัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
•	22 ก.ย.60	วางแผนการขับเคลื่อนงานต่อเนื่อง (Core team) ประเด็นแม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษ #1	อรุณี	อบจ.แม่ฮ่องสอน
•	25 ก.ย.60	หนุนเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาโครงการแก่เด็กผู้เรียน PBL	นิติศักดิ์	โรงเรียนบ้านแม่ลิด ต. ห้วยห้อม
•	26 ก.ย.60	การหนุนเสริมการเรียนรู้แก่ สกร.หมู่บ้านแพรกสาละวิน / PBL	นิติศักดิ์	มูลนิธิเกื้อฝันเด็ก
•	27 ก.ย.60	ขับเคลื่อนตำบลสุขภาวะ ตำบลเมืองปอน	ทวีวรรณ วาสนา	โครงการ 4PW (สช.)
•	27-28 ก.ย.60	กิจกรรมบวชป่าบ้านห้วยน้ำโป่ง	พนา	อบจ.แม่ฮ่องสอน / เครือข่ายทรัพยากร จ.
•	27 – 28 ก.ย.60	เตรียมการออกแบบการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ไทย	นิติศักดิ์	เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ไทย
•	29 ก.ย.60	ออกแบบกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายครูเจ้าฟ้าฯ	นิติศักดิ์	มูลนิธิสยามกัมมาจล กรุงเทพฯ
•	29 ก.ย.60	นำเสนอผลงานวิจัย "การหมุนเวียนธาดอาหารฯ ในนาข้าว" ที่จังหวัดลำพูน	อรุณี	มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน

ส่วนที่ 4

ผลการดำเนินงาน

4.1 การพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นปี 2560 โจทย์พุ่งเป้า “การปกป้องพื้นที่อาหาร”

- ทำไมต้องปกป้องพื้นที่อาหาร

โหนดแม่ฮ่องสอนร่วมกับเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน เครือข่ายฯ ภาคเหนือ และภาคใต้ ได้ดำเนินงานด้านความมั่นคงด้านอาหารในพื้นที่มาตั้งแต่ ปี 2554 โดยโหนดแม่ฮ่องสอนกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนของโหนดว่าด้วย “การจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคงด้านอาหาร” จนถึงปัจจุบัน ปี 2560 และในปี 2560-64 ได้กำหนดจุดเน้นในลักษณะ “พุ่งเป้า” มีทิศทางชัด พอเหมาะ ตรงประเด็นปัญหาในปัจจุบัน และแนวโน้มของปัญหาในอนาคต โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกันหลายระดับมาตั้งแต่ ปี 2557 ว่าแม่ฮ่องสอนมีความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะสูญเสียพื้นที่อาหาร เพราะมีพื้นที่ทำกินเพียง 5 % ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก เกษตรกรจึงต้องเปิดพื้นที่เข้าไปในเขตป่าไม้ ทำการเกษตรเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม ทำให้ป่าไม้ถูกทำลาย พืชและสัตว์อาหารจากธรรมชาติ (จากป่าไม้และแหล่งน้ำ) ลดลง มีน้ำน้อยลง อีกทั้งยังขาดศักยภาพในการแข่งขันในด้านการผลิต การตลาด การศึกษา การสาธารณสุข และที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันคือ การขาดสิทธิความเป็นพลเมือง และสิทธิในที่ดิน เป็นต้น

- สาเหตุของการสูญเสียพื้นที่อาหารคืออะไร

ผลจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงต่อการสูญเสียพื้นที่อาหาร สรุปได้ ดังนี้

- การสูญเสียพื้นที่อาหารให้กับพืชเชิงเดี่ยวอย่างข้าวโพดฯ 1) กรณีพื้นที่นา พื้นที่ชลประทาน ในที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ที่น้ำท่วมถึง ดินดี เขตรอยต่อระหว่าง อ.แม่สะเรียง กับ อ.สบเมย ให้กับระบบเกษตรพันธะสัญญา 2) ไร่ข้าวโพดอาหารสัตว์ ที่รุกเขตป่า เจริญ ที่กระจายอยู่ทั้ง 7 อำเภอในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดอาชีพเกษตร เพราะเป็นงานหนัก ไม่แน่นอน พ่อแม่ไม่ส่งเสริม ลำบาก และไม่สามารถเป็นรายได้หลักได้ เกษตรกรปัจจุบันในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 45 ปี
- มีการขายที่ดินให้กับคนต่างถิ่น หรือนายทุน ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ควรเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อทำกิจกรรมอื่น
- ขาดแรงงานในภาคเกษตร อีกทั้งค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เกษตรกรขาดความรู้และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีความยากลำบาก
- การใช้สารเคมีเกษตรเพิ่มมากขึ้น มีสารเคมีตกค้าง/ปนเปื้อนในสภาพแวดล้อม ในคน ในผลผลิต และในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ระบบเกษตรเคมีมุ่งสู่ทางตัน

การสื่อสารในประเด็นที่เป็นความเสี่ยงจะต้องทำให้ชุมชนสามารถประเมินสถานการณ์ และรู้เท่าทันเพื่อการตั้งรับและปรับตัวกับความเสี่ยงได้ และหน่วยงานด้านนโยบายเข้าใจบริบทพื้นที่อย่างแท้จริง

• ร่วมวิเคราะห์หาทางออกจากความเสี่ยง

การออกจากความเสี่ยงเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องง่าย และจะสำเร็จได้ในเวลาอันสั้น ต้องมีการวิเคราะห์ “เชิงระบบ” ให้เห็นทางออกของปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เหตุ/ปัจจัยในการสูญเสียพื้นที่อาหาร สำหรับจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ชัดเจนที่สุดและสามารถเป็นเรื่องราวได้คือ การปลูกพืชเชิงเดี่ยว ที่สำคัญที่สุดคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เราจึงใช้ประเด็นนี้ในการออกจากปัญหา โดยตั้งคำถามต่อว่า “ทำไมเกษตรกรปลูกพืชเชิงเดี่ยว ถ้าไม่ปลูกแล้วเค้าจะอยู่อย่างไร หรือจะมีรายได้จากอะไรที่เท่าเดิม หรือดีกว่า”

คำถามนี้นำไปสู่การกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนให้ออกจากพืชเชิงเดี่ยว หรืออยู่กับมันได้อย่างเข้าใจ โดยที่สำคัญที่สุดคือ การหาทางเลือกอาชีพที่เหมาะสม (มีรายได้ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และสังคม) ซึ่งก็คือแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง (หาความสมดุลของ เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม) ที่อาจแตกต่างกันในแต่ละบริบท ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนด ยุทธศาสตร์และประเด็นในการขับเคลื่อน ดังนี้

แนวทางการขับเคลื่อนงานตามกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน

- ด้านเศรษฐกิจ
 - ค้นหาและพัฒนาอาชีพทางเลือกที่ทดแทนพืชเชิงเดี่ยว สร้างมูลค่าเพิ่ม และการตลาด (ตามผลการวิเคราะห์ พื้นที่) เช่น ด้านระบบเกษตรได้แก่ เกษตรทางเลือก (ปลอดภัย อินทรีย์) ป่าเศรษฐกิจ (บุกแม่ฮ่องสอน) เป็นต้น
 - ศึกษาชนิดพืช-สัตว์ ที่เหมาะสมกับการปลูกในพื้นที่น้อยแต่มีมูลค่าสูง เหมาะกับแม่ฮ่องสอนและมีช่องทางการตลาด เช่น ด้านพืช ได้แก่ กาแฟ ชา เสาวรส องุ่น ไม้ผลเมืองหนาว ไข่ ถั่วฝักยาว กระเทียม บุก ข้าว ถั่ว งา ด้านสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย หมูดำ และปลา โดยควรมีการแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่ม (มีเอกลักษณ์ มีเรื่องราว)

2. ด้านการจัดการทรัพยากร

- ดิน : การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน การเข้าถึงที่ดินทำกิน สิทธิในที่ดินทำกิน
- น้ำ : การบริหารจัดการน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม บนฐานภูมิปัญญาชาติพันธุ์
- ป่า : ร่วมจัดการปัญหา หมอกควัน ไฟป่า อาหารจากธรรมชาติ การปกป้องเผ่า
ระวัง ทรัพยากรป่าไม้ การบริหารจัดการป่าอย่างยั่งยืน

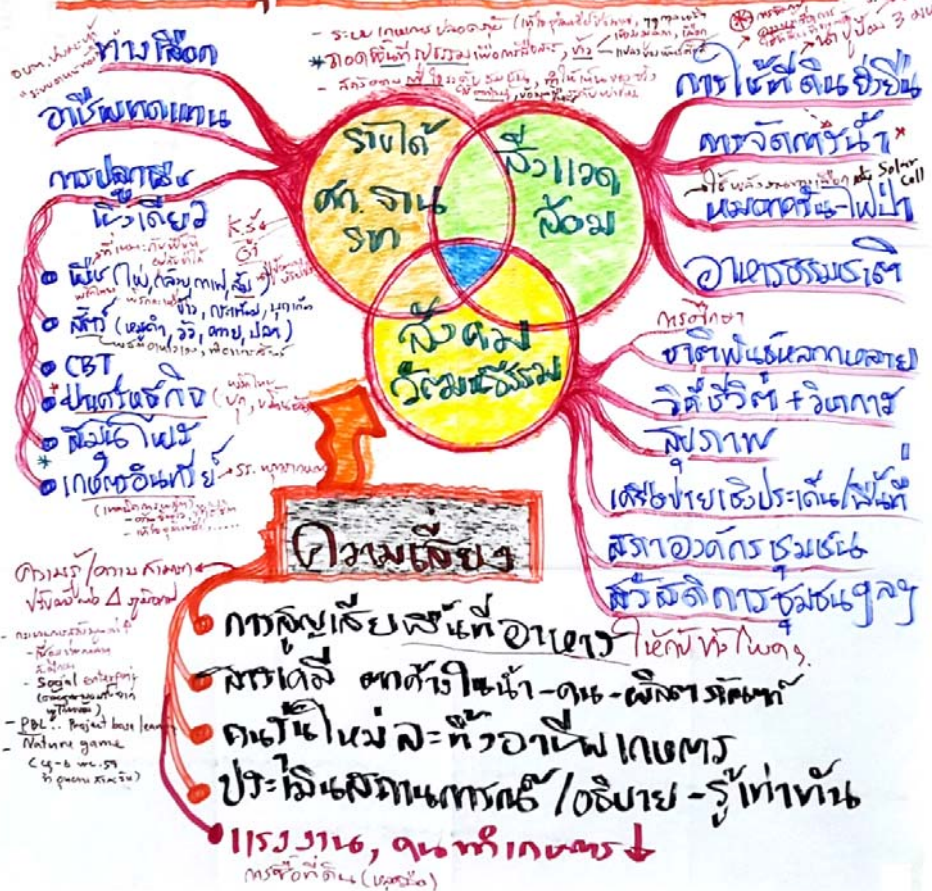
3. ด้านสังคม/ วัฒนธรรม

- ทำงานโดยคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และวิถีชีวิต/ พหุ
วัฒนธรรม ในระดับพื้นที่และภาคเหนือ
- ให้ความสำคัญด้านสุขภาพ หรือสุขภาวะ โดยทำงานร่วมกับภาคี สช.มส./ DHS
- เชื่อมงานกับเครือข่ายเชิงประเด็น โดยเฉพาะประเด็นทรัพยากร เกษตรยั่งยืน CBT
การศึกษา สื่อสร้างสรรค์ ฯลฯ
- เชื่อมกับเรื่องผู้สูงอายุ สวัสดิการชุมชน และเด็กเยาวชน

ประเด็นร่วม ปี 2560-64 ในการขับเคลื่อน "การปกป้องพื้นที่อาหาร มท."

ความสมดุลของการพัฒนาที่ยั่งยืน

● ผลการพัฒนาโจทย์วิจัย ปี 2560 นำสู่ "การปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน"

จากการวิเคราะห์ข้อที่ (1) – (3) พบว่า แนวทางที่จะปกป้องพื้นที่อาหารหลักคือ "การลดความเสี่ยงและการนำศักยภาพและทุนเดิมที่เอื้อมาพัฒนากระดึบสู่อาชีพและรายได้ของพื้นที่อย่างยั่งยืน" พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากบนฐานของความพอเพียง และบนข้อจำกัดในเรื่องสิทธิที่ดิน บนพื้นฐานความเชื่อเรื่อง "คนอยู่กับป่าได้" ซึ่งโหนดแม่ฮ่องสอนและภาคี มีพื้นที่รูปธรรมหลายระดับที่สามารถยืนยันเรื่องนี้ได้ หลังจากได้จัดเวทีหลายครั้ง (ประมาณ 5 ครั้ง) เช่น เวทีเสวนานักวิจัย เวทีกรรมการกำกับทิศทาง เวทีเครือข่ายเกษตรทางเลือก และเวทีประชาสังคม พบว่า เรื่องใหญ่ ๆ ที่

สามารถใช้ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เป็นเครื่องมือ ในการสร้างความรู้ พัฒนาคน ยกย่องเครือข่าย และกลไก ให้สามารถบรรลุเป้าหมาย “การปกป้องพื้นที่อาหาร” ได้ จะผ่านโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในปี 2560 จำนวน 5 โครงการ ดังนี้

ตารางที่ 4-1 โครงการวิจัยตามโจทย์ “ฟุ้งเปื้อน” การปกป้องพื้นที่อาหารปีงบประมาณ 2560 (เริ่มปี
งบฯ 2561)

ที่	ชื่อโครงการ	งบประมาณ	ช่วงดำเนินการ	เวลา (เดือน)	ชื่อนักวิจัย
1	การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดง ระบบเกษตรอินทรีย์ (สกว.) 697,703.80 บาท/ (มช.) 99,808 บาท	797,511.80 <i>(งบผลงาน 4 โหนด ๆ ละ 199,377.95 บาท)</i>	ก.ย.60 – ส.ค.61	12	• เกวลิน คุณาสักดากุล • อินดี ไชยชนะ • วรณทิกา ปัญญากรณ์ • กรรณิกา ปัญญา
2	กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องต่อการปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน	380,900	ต.ค.60 – มี.ค.62	18	ทิพวัลย์ พลภักดี
3	กลไกเชิงสถาบัน เพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่	304,100	ต.ค.60 – มี.ค.62	18	สุนันทา สุภาวสิทธิ์
4	ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิตในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.มส.	300,000	ต.ค.60 – มี.ค.62	18	ยุทธศักดิ์ หนูนพฤกษา
5	ระบบตลาดที่เหมาะสมและสร้างโอกาสในการจัดการระบบอาหารบนฐานนิเวศวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ตำบลปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	266,550	ต.ค.60 – มี.ค.62	18	เจริญ งามสุภา
	รวมงบประมาณหนุน CBR ปี 2560	1,450,927.95			

ทั้ง 5 โครงการมีความเชื่อมโยงกัน เอื้อต่อการขับเคลื่อนประเด็นฟุ้งเปื้อน “การปกป้องพื้นที่อาหาร” ในบริบทเฉพาะของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นงานสังเคราะห์และสกัดความรู้สร้างความชัดเจน ให้ ผู้รู้ หรือ “ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่” โดยให้มาเป็นนักวิจัย ทีมวิจัย (คนรุ่นใหม่) และที่ปรึกษา (คนรุ่นเก่าที่มีพลังขับเคลื่อนเครือข่ายต่าง ๆ) ทั้ง 5 โครงการมีทีมดังกล่าวรวมกัน จำนวน 140 คน และยังมีความคาดหวังต่อการสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดการตนเองใน

พื้นที่พิเศษ สำหรับการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกันของสภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ “แม่ฮ่องสอน เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” รายละเอียดแต่ละโครงการ (โดยย่อ) มีดังนี้

- **การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดง ระบบเกษตรอินทรีย์**

หลักการและเหตุผล

สินค้าในกลุ่มกระเทียม และหอมแดง มีการเพาะปลูกกันในเกือบทุกพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศ โดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะปลูกเป็นพืชหลังการทํานาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในฤดูกาลผลิตปี 2558/ 2559 จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ปลูกกระเทียม 27,984 ไร่ หอมแดง 8,450 ไร่ จังหวัดลำพูนมีพื้นที่ปลูกกระเทียม 3,165 ไร่ หอมแดง 4,923 ไร่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ปลูกกระเทียม 16,567 ไร่ หอมแดง 1,001 ไร่ กระเทียมและหอมแดง เป็นพืชที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยเกษตรกรผู้ปลูกเกือบทั้งหมดได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการเพาะปลูกจากบรรพบุรุษมาอย่างยาวนาน ขณะที่ระบบการบริหารจัดการพื้นที่ ผลิตผล และการตลาดของสินค้ากลุ่มนี้ยังมีความอ่อนแอ เนื่องจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรไม่มีความเข้มแข็งมั่นคง และการกระจุกตัวของผลผลิตที่ออกตามฤดูจำนวนมากทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ เกษตรกรประสบกับการขาดทุน การใช้ปุ๋ยเคมีและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชเกินความจำเป็นทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพ เน้นเส่ง่าย เก็บได้ไม่นาน มีสารเคมีตกค้าง กระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม จากสถิติข้อมูลสถานการณ์สินค้ากระเทียมของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ผลิตในปี 2559 มีปริมาณ 65,565 ตัน และมีความต้องการใช้ภายในประเทศสูงถึง จำนวน 136,000 ตันต่อปี ทำให้ในแต่ละปีจำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศในปริมาณ 60,000 - 70,000 ตัน ของทุกปี จังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการกระเทียมเพื่อการบริโภคในแต่ละปีอยู่ที่ประมาณ 1,849,019.80 กิโลกรัม มีอัตราการบริโภคสินค้าในกลุ่มนี้เฉลี่ยต่อคนต่อปีประมาณ 1.04 กิโลกรัม ซึ่งในจำนวนนี้ คิดเป็นกระเทียมจากการนำเข้าประมาณร้อยละ 30-35 ขณะเดียวกัน การผลิตกระเทียมและหอมแดงในประเทศไทย มีต้นทุนการผลิตขยับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในส่วนของต้นทุนผันแปร ซึ่งได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และค่าแรงงาน ทำให้แข่งขันสู้ประเทศคู่ค้า เช่น จีน ไม่ได้ นอกจากนั้นเกษตรกรยังเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหา ราคาผลผลิตตกต่ำเป็นประจำ มีการลักลอบนำเข้าสินค้ากระเทียมจากจีนมากขึ้นทำให้สินค้านำเข้าถูกเข้ามาในประเทศเป็นจำนวนมาก ภาครัฐจึงมีแนวนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา ดังกล่าว เช่น การปรับโครงสร้างการผลิต โดยสนับสนุนให้เปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น ได้แก่ มันฝรั่ง ถั่วเหลือง การรณรงค์ให้มีการบริโภคกระเทียมไทยมากขึ้น โดยเฉพาะในครัวเรือนและร้านอาหารไทย การสนับสนุนให้มี

การแปรรูปกระเทียม เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต เช่น กระเทียมดอง กระเทียมแกละเกลือ บรรจุด้วย
สุญญากาศ กระเทียมผง การให้กระเทียมเป็นสินค้าควบคุม โดยมีใบขนย้าย และผู้ครอบ
ครองกระเทียมต้องแจ้งปริมาณ การครอบครองกระเทียมตั้งแต่ 2 ตัน ขึ้นไป และยังมีเป้าหมายและ
แผนการผลิตกระเทียมโดยรักษาระดับพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมไม่เกิน 85,000 ไร่ เป็นต้น

เกษตรกรไทยผู้ปลูกกระเทียมและหอมแดงรายย่อยส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองในการ
พัฒนาการผลิตเพื่อการค้า ทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศและเพื่อการส่งออก เนื่องจากขาดองค์
ความรู้ทางด้านงานวิจัยทั้งด้านการพัฒนาพันธุ์ และการเพิ่มผลผลิต โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลน
หัวพันธุ์ที่ทนโรค เกษตรกรจึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการใช้หัวพันธุ์ในการเพาะปลูกด้วยวิธีการ
สลับหัวพันธุ์จากต่างถิ่นมาปลูกแทนหัวพันธุ์ในพื้นที่ อีกทั้งเกษตรกรเองยังไม่มีศักยภาพในการ
ผลิตหัวพันธุ์กระเทียมและหอมแดงที่ปลอดโรค นอกจากนี้ สภาพปัญหาด้านการผลิต กระเทียม
และหอมแดง มีปัญหาสำคัญด้านการระบาดของโรคในสภาพแปลงปลูก มีการเกิดโรคหอมเลื้อย-
หอมไหล และโรคใบจุดสีม่วงในแปลงปลูกอยู่ตลอดเวลา บางครั้งพบการระบาดเป็นวงกว้าง ทำให้
ผลผลิตเสียหายทั้งแปลง เกษตรกรส่วนใหญ่รู้จักลักษณะอาการของโรคหอมเลื้อย-หอมไหล และ
โรคใบจุดสีม่วง และนิยมใช้สารเคมีในการควบคุมเป็นหลัก หากแต่มีการเลือกใช้ชนิดสารเคมี แตก
ต่างกันไม่มากนัก เช่น เลือกใช้ตามคำแนะนำของตัวแทนจำหน่าย ใช้ตามแปลงข้างเคียง รวมถึงใช้
ตามคำโฆษณาจากสื่อต่างๆ และนิยมใช้สารเคมีที่มีราคาค่อนข้างแพงเนื่องจากคิดว่าเป็นสารเคมีที่มี
ประสิทธิภาพสูง และยังพบว่า มีการฟ่นสารเคมีควบคุมโรคด้วยสารเคมีชนิดเดิมซ้ำๆ ขณะที่
เกษตรกรไม่ทราบว่าการฉีดพ่นสารเคมีแต่ละครั้งนั้นส่งผลต่อการลดลงของโรคมาน้อยอย่างไร
และไม่ทราบที่มาที่ไปของสาเหตุการเกิดโรคอย่างแท้จริง สำหรับโรคหัวพันธุ์ฝ่อ นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่
ทราบว่ามีสาเหตุหลักมาจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูกมากเกินไปความต้องการของพืช แต่ยังมี
ความรู้ไม่มากนักในส่วนสาเหตุที่มาจาก การเข้าทำลายของโรคและแมลงหลังการเก็บเกี่ยว

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาด้านการตลาดของสินค้าหัวพันธุ์ และการแปรรูปสินค้ากลุ่ม
กระเทียมและหอมแดงไทยเพื่อการบริโภค จะเป็นประโยชน์ต่อการขยายช่องทางการขยายตลาด
สินค้าต่อไปในอนาคต ยังเป็นประเด็นสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความยั่งยืนของ
กลุ่มเกษตรกรรายย่อย การยกระดับมาตรฐานการผลิตจาก มาตรฐานเกษตรที่ดี (GAP) ไปสู่
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ organic Thailand เป็นมาตรการหนึ่งที่นอกจากจะสามารถช่วยในการขยาย
ช่องทางการขยายตลาดสินค้าในกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังส่งผลด้านการแก้ไขทัศนคติในอดีต
ของผู้บริโภคเกี่ยวกับการใช้สารเคมีที่ไม่เหมาะสมในการผลิตพืชกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

การบูรณาการวิชาการเชื่อมโยงงานวิจัยร่วมกันระหว่างนักวิจัย (คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อ

ท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ โดยการขยายผลจากข้อมูลการดำเนินงานวิจัยกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ของนักวิจัย ร่วมกับเกษตรกรผู้ผลิตกระเทียมและหอมแดงในพื้นที่บ้านป่าพลู หมู่ 2 และบ้านเกาะทุ่งม่าน หมู่ 12 ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน โดยมีรูปแบบการผลิตในมาตรฐานระบบ GAP และกำลังขยายไปสู่การพัฒนาเป็นอินทรีย์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อขยายให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยนำชุดองค์ความรู้พร้อมทั้งด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด และมีแนวทางการต่อยอดเชิงพาณิชย์หรืออุตสาหกรรม โดยพิจารณาบริบทเชิงพื้นที่ที่มีความสามารถพื้นฐานเพื่อพัฒนาเข้าสู่ข้อได้เปรียบเชิงธุรกิจ นอกจากนั้นการริเริ่มดำเนินการรวบรวมระบุแผนที่ของพื้นที่การเพาะปลูก (Mapping) สินค้ากระเทียมและหอมแดง จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การขยายพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการผลิต เป็นต้น

อนึ่ง จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มียุทธศาสตร์เกษตรยั่งยืน และมีเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่มีการเพาะปลูกกระเทียมและหอมแดงอยู่แล้ว เช่น ในพื้นที่จังหวัดลำพูน อำเภอเมือง และอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง และอำเภอขุนยวม สามารถแบ่งกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 2) กลุ่มที่กำลังปรับเปลี่ยนจากมาตรฐานระบบ GAP เป็นเกษตรกรอินทรีย์ และ 3) กลุ่มผู้สนใจที่อยากเข้าร่วมทำเกษตรกรอินทรีย์ และในพื้นที่จังหวัดลำปาง บ้านสามขาเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรอินทรีย์อยู่แล้วแต่ผลผลิตด้านกระเทียมยังไม่มีประสิทธิผล (หัวเล็ก) ดังนั้น การดำเนินงานโครงการ “การเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดงระบบเกษตรกรอินทรีย์” จึงมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบเกษตรกรอินทรีย์ที่มีอยู่แล้ว 2) พัฒนามาตรฐานระบบ GAP เป็นเกษตรกรอินทรีย์และ 3) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ด้วยถ่ายทอดเทคนิคผลงานวิจัยที่ได้ดำเนินการวิจัยสำเร็จลงสู่พื้นที่ เพื่อช่วยพัฒนาอาชีพของกลุ่มเกษตรกร ภายใต้การดำเนินการร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดลำพูน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนเครือข่ายสถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ และพี่เลี้ยงสถาบันแสนพระยา จังหวัดลำปาง

คำถามวิจัย

คำถามหลัก

การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดงเพื่อสนับสนุนระบบเกษตรกรอินทรีย์ ควรเป็นอย่างไร

คำถามถามรอง

- ความต้องการในการผลิตกระเทียมและหอมแดงเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรแต่ละกลุ่ม มีอะไรบ้าง
- องค์ความรู้ด้านการเกษตรและภูมิปัญญาของชุมชน และองค์ความรู้ที่ต้องการเพิ่มเติมมีอะไรบ้าง
- ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ และปัจจัยที่ก่อเกิดความยั่งยืนมีอะไรบ้าง
- รูปแบบการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อสังเคราะห์ความรู้การผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของพืชตระกูลหอม (กระเทียม/หอมแดง)
- เพื่อสร้างการเรียนรู้แบบเครือข่ายให้แก่กลุ่มเกษตรกรในการผลิตพืชตระกูลหอม (กระเทียม/หอมแดง)
- เพื่อประเมินศักยภาพกลุ่มเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ ด้านเทคนิค เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดงานวิจัย

เสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรในการผลิตกระเทียมและหอมแดง สนับสนุนการผลิตภายใต้ระบบเกษตรอินทรีย์ตามสนองความต้องการของเกษตรกร ต่อยอดและเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านการเกษตรและภูมิปัญญาของชุมชน ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ และปัจจัยที่ก่อเกิดความยั่งยืน รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันทั้งในส่วนของต้นทุนและราคาขาย ให้เกษตรกรสามารถลดความเสี่ยงและพึ่งพาตนเองได้ และวิเคราะห์หารูปแบบการบริหารจัดการปัจจัยการผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ที่เหมาะสม ตลอดจนศึกษาช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเกษตรอินทรีย์เดิม พัฒนาปรับเปลี่ยนการผลิตตามมาตรฐานระบบ GAP เป็นเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และลดความเสี่ยงในการผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์

ขอบเขตงานวิจัย

ลักษณะงานวิจัย การวิจัยประยุกต์ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตพื้นที่/ ประชากร

- จังหวัดลำพูน
 - สมาคมเครือข่ายเกษตรกรมั่งคั่งจังหวัดลำพูน
 - เกษตรกรบ้านเกาะทุ่งม่าน อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน
 - เกษตรกรอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - เกษตรกรบ้านห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - เครือข่ายเกษตรกรทางเลือกในพื้นที่อื่นๆ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (บ้านแม่สุริน อำเภอขุนยวม บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม บ้านปางหมู อำเภอเมืองบ้านห้วยน้ำโป่ง อำเภอปางมะผ้า บ้านไม้ซางหนาม อำเภอปางมะผ้า)
- จังหวัดลำปาง
 - เกษตรกรบ้านสามขา อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

การดำเนินงาน

- ประชุมทีมวิจัยในโครงการ เพื่อทำความเข้าใจและวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ
- เวทีชี้แจงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโครงการให้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อติดตามความก้าวหน้าโครงการวิจัย รวมถึงวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่มสมาชิก
- สำรวจข้อมูลด้านการผลิตกระเทียมและหอมแดง ประชาชนชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยมีขอบเขตการเก็บข้อมูลดังนี้
 - ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร
 - ข้อมูลด้านการผลิต เช่น พื้นที่การเพาะปลูก วิธีการผลิต ต้นทุนการผลิต ฯลฯ
 - ข้อมูลด้านการตลาด
- การจัดเวทีถอดบทเรียนสถานการณ์ วิเคราะห์ SWOT ประเมินศักยภาพของกลุ่มและปัจจัยที่เอื้อต่อการผลิตกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ ในแต่ละพื้นที่
- ศึกษากลไกการผลิต การบริหารจัดการ การตลาด และมาตรฐานด้านต่างๆ ของกลุ่มเกษตรกร/หน่วยงานอื่นๆ
- ศึกษาช่องทางการตลาดที่เหมาะสมกับกระเทียมและหอมแดงอินทรีย์ รวมถึงวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันทั้งในส่วน of ต้นทุนและราคาขาย ตลอดจนความต้องการของผู้บริโภค
- การจัดเวทีอบรมเพิ่มทักษะด้านการปลูกกระเทียมและหอมแดงระบบเกษตรอินทรีย์
- การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพื้นที่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนา ปรับปรุงให้สามารถเป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่
- จัดทำรายงานความก้าวหน้า
- ทดลองดำเนินงานตามแผน/แนวทางการผลิตที่วางไว้
- ศึกษาฐานการผลิตของเกษตรกรในโครงการที่มีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นต้นแบบ
- ประชุมสรุปผลการดำเนินงานและถอดบทเรียนกระบวนการดำเนินงาน และ

ประเมินศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรด้านเทคนิค เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

- จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยแก่ชุมชน เครือข่าย หน่วยงาน ผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจ เพื่อขยายผลการดำเนินงาน
- จัดทำเอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มิติเชิงวิจัย

- องค์ความรู้การผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของพืชตระกูลหอม (กระเทียม/หอมแดง)

มิติเชิงพัฒนา

- เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนการผลิตกระเทียมและหอมแดงตามมาตรฐานระบบ GAP เป็นเกษตรอินทรีย์ และเกิดความเข้มแข็งในด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตกระเทียมและหอมแดงของระบบเกษตรอินทรีย์เดิม

หัวหน้าโครงการ

- รองศาสตราจารย์ ดร.เกวณีน คุณาศักดากุล คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
- นางวรรณมา ปัญญากรณ์ จังหวัดลำพูน
- นางกรรณิกา ปัญญา จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทีมวิจัย (รวมทั้งสิ้น 60 คน) ได้แก่

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 2 คน
- สมาคมเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนจังหวัดลำพูน จำนวน 7 คน
- เกษตรกรบ้านเกาะทุ่งม่าน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน จำนวน 7 คน
- เกษตรกรอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน จำนวน 21 คน
- เกษตรกรบ้านห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 15 คน
- เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่อื่นๆ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 8 คน

- โครงการ “กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จ. แม่ฮ่องสอน

หลักการและเหตุผล

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดมีความโดดเด่นหลายลักษณะ โดยเฉพาะสภาพภูมิประเทศ

ทรัพยากร ธรรมชาติ วัฒนธรรม และความหลากหลายของประชากร มีความเป็นพื้นที่พิเศษด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ได้แก่ ชาวปกากะญอ (กะเหรี่ยง) กะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงขาว กะเหรี่ยงคอยาว กะเหรี่ยงห้วยใหญ่ กะเหรี่ยงโป ลัวะ ม้ง ลีซู ลีซอ มูเซอดำ มูเซอแดง ลาหู่ ไทยใหญ่ จีนยูนาน ปะโอ คนเมือง และคนไทยอพยพจากภาคอื่นๆ จำนวน 275,884 คน 105,535 ครัวเรือน (ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2559) จึงถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มี อัตลักษณ์เฉพาะแบบ “คนอยู่กับป่า” ในเขตป่าที่รัฐมีนโยบายประกาศและขยายเขตป่าตาม พรบ. 4 ฉบับ ไม่ว่าจะเป็น พรบ. ป่าไม้ พรบ.เขตป่าสงวนแห่งชาติ พรบ.เขตอุทยานแห่งชาติ พรบ.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งวนอุทยานและป่านุรักษ์เพิ่มเติม โดยมติดังกล่าวของรัฐ ที่ยังไม่ได้กันขอบเขตที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน และป่าชุมชนออกจากพื้นที่ป่าไม้ที่ชัดเจน แม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ทั้งหมด 12,681.26 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,987,808.27 ไร่ เป็นเนื้อที่ป่า 6,940,279.90 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.89 และเนื้อที่ที่ไม่ใช่ป่ามีเพียง 1,047,528.37 ไร่ หรือร้อยละ 13.11 (ที่มา: ข้อมูลของสำนักจัดการที่ดิน กรมป่าไม้ ในปี พ.ศ.2556-2557) มีพื้นที่ทำการเกษตรได้เพียง 306,911 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.84 ของพื้นที่จังหวัด จากครัวเรือนเกษตรกร 51,205 ครัวเรือน (ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2558) เป็นผลทำให้ชุมชนต้องพบกับ “ปัญหา” ในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพราะมีสถานะเป็นผู้นุกรุกป่าที่มีความผิดตามกฎหมาย

ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าเกือบทั้งจังหวัด ปัจจัย 4 ที่สำคัญต่อชีวิตจึงมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันอยู่กับการใช้ประโยชน์จากป่า เช่น บ้านที่สร้างด้วยไม้หรือไม้ไผ่ ผ้าที่ยังคงมีการทอใช้และใส่เองตามชุดชนเผ่า ยาที่เป็นสมุนไพรหาได้จากป่าเนื่องจากโรงพยาบาลมีจำนวนน้อย และอยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก และอาหารที่มีมากมายในป่าของหมู่บ้านชุมชนเปรียบเสมือนมีสวนอยู่หลังบ้านไม่ต้องใช้เงินซื้อหา แลกเปลี่ยน นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วยังมีอีกปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับคนที่อยู่ในเขตป่า นั่นคือปัจจัยด้านที่ดินทำกิน ซึ่งเป็นรากฐานของรายได้และเศรษฐกิจครัวเรือนของประชากรในจังหวัด แม้จะมีการผลิตที่ยังคงผูกพันกับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างพึ่งพาภายใต้รูปแบบการปลูกข้าวนาดีและทำไร่หมุนเวียน และยังมีพื้นที่การเกษตรที่ปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ ประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วเหลือง กระเทียม งา และกะหล่ำปลี เป็นต้น

แต่ในช่วง 36 ปีที่ผ่านมา มีพืชเชิงเดี่ยวชนิดหนึ่งที่มีพัฒนาการที่โดดเด่นโดยมีการผลิตอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่ในเขตป่าด้วยข้อครหาว่า เป็นการผลิตโดยการบุกรุก บุกทำลายพื้นที่ป่าไม้ และยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่และความมั่นคงทางอาหารโดยทำลายความสมบูรณ์และความยั่งยืนของพื้นที่อาหาร จำนวนรวมโดยประมาณ 60,000

ไร่ (สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2558) กับปริมาณผลผลิตจำนวน 80,083.0 ตันในปี 2559 (รายงานสถานะเศรษฐกิจการคลังจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำเดือนมกราคม 2560) นั่นคือ 1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์กับการรื้อพื้นที่ป่าเปลี่ยนแปลงระบบไร่หมุนเวียนด้วยปัจจัยความต้องการผลผลิตสูงจากภาคอุตสาหกรรม เป็นพืชที่ใช้น้ำน้อย ทนแล้ง มีระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวสั้น ปลูกได้ตามเชิงเขา และยังให้ผลผลิตสม่ำเสมออีกด้วย ทำให้ชาวบ้านเลือกที่จะเปิดใช้พื้นที่พร้อมๆ กัน จนกลายเป็นว่าที่ดินทุกแปลงถูกเปิดใช้งาน เป็นที่มาของภาพเขาหัวโล้นและมีความเสื่อมโทรมของพื้นที่เนื่องจากสารเคมีชนิดต่างๆ เมื่อพื้นที่เดิมเสื่อมหรือให้ผลผลิตไม่เพียงพอ หลายคนเลือกที่จะรื้อป่าเข้าไปปลูกในพื้นที่ป่ามากขึ้น 2) ข้าวโพดเมล็ดพันธุ์แบบเกษตรพันธะสัญญากับความเสื่อมโทรมของนิเวศน้ำและดินในพื้นที่ปลูก ด้วยปัจจัยที่สำคัญคือราคาสูงใจให้เพาะปลูก รวมทั้งความต้องการของตลาด นโยบายและมาตรการส่งเสริมของภาครัฐมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้เกษตรกร ยกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาเป็นตัวหลักที่คอยสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและมักเป็นข้ออ้างว่าถ้าไม่ทำแบบนี้แล้วจะทำอะไรทดแทน

แต่ด้วยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวโพดฯ ในปัจจุบัน เช่น นโยบายข้าวโพดฯ กับการทวงคืนผืนป่า ที่มีเป้าหมายลดพื้นที่ปลูกลง 20 % นโยบายตลาดข้าวโพดฯ ไม่รับซื้อข้าวโพดฯ ที่ผลิตในพื้นที่ป่า จึงหันไปปลูกในนาแทน นโยบาย คสช. ทวงคืนผืนป่า นโยบายจังหวัดแม่ฮ่องสอนลดพื้นที่ปลูกฯ ตามประกาศวันที่ 12 พฤศจิกายน 2556 ของผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้สั่งเกษตรจังหวัดเตรียมลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยมีแผน 5 ปี ให้ลดปีละ 20 % แล้วให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชทดแทน จึงเป็นเหตุผลแวดล้อมสำคัญที่เป็นโอกาสที่จะเอื้อให้เกิดการวิจัยเพื่อการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายปกป้องพื้นที่อาหาร ด้วยการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้มากและมีการเสนอการผลิตพืชทางเลือกที่จะทำให้สามารถคงวิถีการผลิตแบบคนอยู่กับป่าสร้างรายได้ และยังสืบเนื่องมาจาก 1) เป็นการต่อยอดงานวิจัยที่ผ่านมาในช่วงปี 2555-2556 ได้มีการวิจัยโครงการพัฒนาการของระบบข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และสร้างทางเลือกที่ทำให้วิถีการผลิตคืนกลับมาเป็น “คนอยู่กับป่า ไม่ใช่คนทำลายป่า” 2) เป็นการสร้างความรู้เพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ทั้งตัวเกษตรกรเอง หน่วยงาน บุคคลทั่วไป เช่น สร้างความตระหนัก ผลกระทบทางด้านสุขภาพ ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคและผลกระทบภาพรวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ให้รู้ในเรื่องต้นทุน ทั้งเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา พื้นที่ปลูก สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ให้รู้ข้อจำกัดทางด้านนโยบายที่เอื้อต่อข้าวโพดฯ หรือ “พืชเชิงเดี่ยว” รู้กระบวนการผลิตข้าวโพดฯ ทั้งหมด โดยอาศัยสถานการณ์ในการสื่อสาร “เศรษฐกิจพอเพียง ทำดีเพื่อพ่อ” เป็นต้น และสามารถตั้งรับปรับตัว เพื่อให้ไปสู่ความมั่นคงด้านรายได้อย่างสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาโดยใช้กลไกการ

สร้างความรู้เรื่องพืชทางเลือก เกษตรอินทรีย์ การตั้งกองทุน มีการจัดการที่ดิน น้ำ เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น 3) เป็นการปกป้องพื้นที่อาหาร สร้างความมั่นคงทางรายได้ และยืนยันแม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหา ดินเสื่อม น้ำหาย ป่าลด อาหารจากธรรมชาติลดลง เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการเชื่อมร้อยภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก โดยการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงปกป้องพื้นที่ สร้างความมั่นคงทางอาหารและอาชีพให้เกิดเป็นรูปธรรม จัดทำชุดองค์ความรู้ และพัฒนาระดับพื้นที่ต้นแบบที่พร้อมนำไปใช้ประโยชน์และสามารถขยายพื้นที่ไปสู่เป้าหมายร่วมภายใต้การเป็นเมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำถามวิจัย

คำถามหลัก : กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรเป็นอย่างไร

คำถามรอง : กระบวนการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจและมีการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากปลูกพืช

เชิงเดี่ยว (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) มาเป็นพืชหรืออาชีพทางเลือก ควรมีรูปแบบอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาความรู้และกระบวนการสื่อสารที่นำไปสร้างการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เพื่อพัฒนาระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เพื่อประเมินผลรูปแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นิยามศัพท์

พืชเชิงเดี่ยว หมายถึง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวโพดพันธุ์สัญญา

การปกป้องพื้นที่อาหาร หมายถึง การลดละเลิกการผลิตที่บุกรุก หรือขยายพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ที่ดินจนมีความเสี่ยงหรือได้รับผลกระทบทั้งในเขตดินทำกินและที่ดินในเขตป่าซึ่งเป็นแหล่งอาหารและปัจจัย 4 (อาหาร ยา ผ้า และบ้าน)

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มเกษตรกรหรือผู้ผลิต
 - กลุ่มผู้ผลิตพืชเชิงเดี่ยว เน้น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน 2 ระบบ ได้แก่
 - ข้าวโพดเมล็ดพันธุ์จำนวน 1 หมู่บ้านในตำบลแม่ขาม อ.แม่สะเรียงเกษตรกรเป้าหมาย 10 ราย
 - ข้าวโพดอาหารสัตว์ จำนวน 3 หมู่บ้านใน 3 ตำบล ได้แก่
 - ตำบลนาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า เกษตรกรเป้าหมาย 20 ราย
 - ต.แม่เงา อ.ขุนยวม เกษตรกรเป้าหมาย 15 ราย
 - ต.แม่คะตวน อ.สบเมย เกษตรกรเป้าหมาย 15 ราย
 - ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย เกษตรกรเป้าหมาย 15 ราย
 - กลุ่มผู้ผลิตพืชทางเลือก ฟาร์มต้นแบบเกษตรยั่งยืนในพื้นที่ และเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกในพื้นที่
- ภาคนิหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน โรงเรียนในพื้นที่ ป่าไม้ในพื้นที่ หน่วยงานด้านการเกษตรในพื้นที่
- กลุ่มผู้บริโภคหรือบุคคลทั่วไป (สาธารณะ)

ขอบเขตเนื้อหา

- เพื่อศึกษาความรู้สู่การสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร
 - สถานการณ์การผลิตพืชเชิงเดี่ยวต่อผลกระทบด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม
 - สถานการณ์ความเสี่ยงในพื้นที่และ โอกาสการเพิ่มพืชทางเลือก
 - บทเรียนและองค์ความรู้ในการจัดการสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร (พื้นที่ไม่รับข้าวโพด/พืชเชิงเดี่ยว)
 - เจอนใจปัจจัยที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่เหมาะสมกับการรับ/ สร้างความเข้าใจ
 - การสังเคราะห์เนื้อหาสู่การผลิตสื่อและสร้างกระบวนการสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง
- เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- การวิเคราะห์และออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมตรงกับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้เกี่ยวข้องในการปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- การเสริมศักยภาพสร้างนักสื่อสารชุมชน
- การผลิตสื่อและสร้างกระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจในพื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย
- การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง
- เพื่อประเมินผลรูปแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่

อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- การประเมินผลกระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง
- วิเคราะห์รูปแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตพื้นที่

- ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า พื้นที่วิกฤตกรณีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ศึกษาพืชทางเลือก
- ต.แม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง พื้นที่วิกฤตกรณีข้าวโพดพันธุ์สัญญา ศึกษาพืชทางเลือก
- ตำบลห้วยห้อม อำเภอแม่ลาน้อย พื้นที่เสี่ยงข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ศึกษาพืชทางเลือก
- ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม พื้นที่เสี่ยงข้าวโพดพันธุ์สัญญา
- ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย พื้นที่เฝ้าระวังของพืชเชิงเดี่ยว
- ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง พื้นที่องค์ความรู้ “ไม่รับพืชเชิงเดี่ยว”

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

- การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการวิจัยต่างๆ ทบทวนเป้าหมายการดำเนินงานระหว่างทีมวิจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละอำเภอ และคัดเลือกชุมชนเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

- จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดในระดับจังหวัด นำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนงาน ในพื้นที่ต่างๆ และระดมความคิดเห็นเพื่อให้เห็นกระบวนการเบื้องต้นในแต่ละอำเภอ

- จัดเวทีประชุมทีมวิจัยหลัก และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เช่น เครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ ผลบวก ผลลบของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต เป็นต้น

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ในแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตามกรอบเนื้อหาที่ได้ออกแบบไว้

- จัดเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ได้มีการออกแบบไว้ เช่น แบบประเมิน แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ภาพถ่าย เป็นต้น

จัดเวทีเพื่อรวบรวม และสรุปข้อมูลในระดับจังหวัดที่ได้จัดเก็บด้วยกระบวนการต่างๆ ในระดับพื้นที่ และแลกเปลี่ยนเพิ่มเติม

- เติมทักษะการวิเคราะห์การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย / ช่องทางการสื่อสาร ที่เหมาะสมกับผู้ที่จะสื่อสาร เช่น หน่วยงานรัฐ ชาวบ้าน (กลุ่มชาติพันธุ์)

- เติมทักษะความรู้ เรื่องการผลิตสื่อ เช่น การออกแบบอินโฟกราฟฟิก (ที่ใช้แก่นของออกแบบอินโฟกราฟฟิกที่สามารถย่อยเนื้อหาความรู้ที่มีจำนวนมาก ให้สามารถสื่อสารได้ในโปสเตอร์แผ่นเดียว) เป็นต้น

- จัดเวทีวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในระดับจังหวัด

- ประเมินผลรูปแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในระดับจังหวัด หรือเพื่อแสวงหาแนวทางในการขับเคลื่อนงานเพื่อแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการจัดการปัญหาตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอต่างๆ

- เขียนร่างรายงาน และรายงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี 6 เดือน (18 เดือน : วันที่ 1 ตุลาคม 2560 -31 มีนาคม 2562)

ระยะที่ 1 : 8 เดือน (วันที่ 1 ตุลาคม 2560 -31 พฤษภาคม 2561)

ระยะที่ 2 : 10 เดือน (วันที่ 1 มิถุนายน 2561 -31 มีนาคม 2562)

งบประมาณ ในการดำเนินงานจำนวน 380,900บาท

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องที่นำไปสร้างการสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน และลดละเลิก ปรับเปลี่ยน วิธีการผลิตพืชเชิงเดี่ยว
- ได้กระบวนการสื่อสารสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ได้รูปแบบกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอนและการขยายผลไปสู่พื้นที่อื่น ๆ
- ได้ความรู้สื่อชาวบ้าน หรือสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการสื่อสารฯ สร้างพื้นที่รูปธรรม
- ได้ร่างคู่มือ “กระบวนการและเครื่องมือที่เหมาะสมในการสื่อสารพืชเชิงเดี่ยว”

ผลเชิงพัฒนา

- พัฒนาและยกระดับพื้นที่ต้นแบบในการตั้งรับปรับตัว
- เกิดการเชื่อมร้อยภาคีปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เกิดการพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารนักวิจัยชุมชน คนรุ่นใหม่ในพื้นที่

ผู้ดำเนินงานวิจัย

หัวหน้าโครงการ

นางสาวทิพวัลย์ พลภักดี

ผู้ช่วยนักวิจัย

- นายอังกณ์ – เครือข่ายเกษตรทางเลือก อำเภอปางมะผ้า
- นางสาวพร กอแฉะ – สมาคมฟื้นฟูและพัฒนาลุ่มน้ำสาละวิน

ทีมวิจัย จำนวน 12 คน

ทีมที่ปรึกษา จำนวน 9 คน

ภาคีความร่วมมือภายในพื้นที่ รวม 17 ภาคี

ภาคีความร่วมมือภายนอก รวม 5 ภาคี

กรอบแนวคิดการวิจัย

โครงการกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจผู้เกี่ยวข้องสู่การปกป้องพื้นที่อาหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

- โครงการ “กลไกเชิงสถาบัน เพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่”

หลักการและเหตุผล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนหรือโหนดแม่ฮ่องสอน โดยดำเนินการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปี 2560 เป็นเวลา 17 ปี มีโครงการที่ให้การสนับสนุนและดูแลจำนวน 78 โครงการ แบ่งเป็น 9 ประเด็นประกอบด้วย เกษตรกรรมยั่งยืน(19 โครงการ) การบริหารจัดการท้องถิ่น(13 โครงการ) ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร(12 โครงการ) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์(10 โครงการ) เศรษฐกิจชุมชน สุขภาพหมอเมืองและสมุนไพร(8 โครงการ) ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น(4 โครงการ) การศึกษากับชุมชน(3 โครงการ) และเด็กเยาวชนและครอบครัว(3 โครงการ) ตามลำดับ สามารถรวมนักวิจัยและทีมวิจัย ได้ประมาณ 400 คน

ตลอดช่วงดำเนินการของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถแบ่งการดำเนินงานและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เป็น 5 ยุคคือ ยุคที่ 1 ยุคแสวงหาความ

หมายและสร้างการยอมรับ เป็นยุคที่เชื่อมั่นในแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) แต่วิธีปฏิบัติยังไม่ชัดเจน ทั้งเรื่องการทำวิจัย การทำรายงาน และการติดตามโครงการดังนั้นในปี 2543 – 2545 นักวิจัยทุกคนจึงต้องเรียนรู้และหาคำตอบร่วมกับโหนด และสกว.ภาค ยุคที่ 2 เป็นยุคการจัดการความรู้ช่วงที่ 1 ในปี 2546 – 2549 ยุคนี้เริ่มมีประสบการณ์ด้านการหนุนเสริมงานวิจัยฯ มีความรู้จากโครงการวิจัยฯ นักวิจัย และพื้นที่รูปธรรมมากพอที่จะจัดการความรู้ในประเด็น “เกษตรยั่งยืน” ยุคที่ 3 ยุคการจัดการความรู้ช่วงที่ 2 และการเจริญสติ ในปี 2550 – 2553 เป็นยุคที่ต้องถอดงานจัดการความรู้ประเด็นใหม่เพิ่มเติมคือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน : CBT” ยุคที่ 4 ยุคยกระดับงานสู่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางอาหารในปี 2554 – 2557 เชื่อมกับกลไกเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ (CBR-N) ในปี 2554-2556 โดยมี 8 โหนด และ 1 พี่เลี้ยงร่วมดำเนินยุทธศาสตร์ฯ มีการพัฒนาและร่วมขับเคลื่อนงานนิเวศสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น และยุคที่ 5 เป็นยุคเรียนรู้เพื่อปรับสู่ CBR แนวใหม่ ในปี 2558 – 2560 เข้าสู่ยุคยุทธศาสตร์ “ดอกไม้หลากหลาย” เดิมรูปแบบอีกครั้ง เน้นงานสานพลังภาคีภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อยกระดับงาน CBR สู่การใช้ประโยชน์ให้เพิ่มขึ้น ทั้งแนวราบ (การขยายพื้นที่ชุมชนวิจัย) และแนวตั้ง (มุ่งสู่การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นผลักดันสู่นโยบาย) บนฐาน “พลังปัญญา”

วันที่ 21 กรกฎาคม 2559 ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้จัดเวทีเสวนาชุมชนวิจัยฯ ขึ้น ซึ่งเป็นการรวมพลคนวิจัยทั้งเก่าและใหม่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยทางศูนย์ประสานงานวิจัยได้นำเสนอผลงานของศูนย์ประสานงานวิจัยฯ ให้กับเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นรับทราบ ได้แก่ ในด้านทุนเดิมหรือศักยภาพที่เกิดขึ้นคือ 1) มืองค์ความรู้ใน 9 ประเด็น ที่มีมากและชัดเจนมี 3 ประเด็น คือ เกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการทรัพยากร และการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) มีนักวิจัย ทีมวิจัย รวมประมาณ 400 คน และเกิดเครือข่าย 2 เครือข่าย คือ เครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3) มีทักษะและความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4) มีการใช้ประโยชน์และต่อยอดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่น งานนโยบายสาธารณะ งานพัฒนานโยบายประชารัฐ เป็นต้น 5) มีการเชื่อมภาคีเครือข่ายภาครัฐและภาคประชาสังคมทั้งแนวราบ (การขยายพื้นที่ชุมชนวิจัย) และแนวตั้ง(มุ่งสู่การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นผลักดันสู่นโยบาย)

จากนั้นผู้เข้าร่วมเวทีได้นำเสนอว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในยุคต่อไปควรมีทิศทางในการขับเคลื่อนงานอย่างไร ตำแหน่งแห่งที่ควรอยู่ในจุดไหน เพื่อให้สามารถใช้ทุนเดิมและศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนสู่เมืองน่าอยู่ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยมีการนำเสนอทิศทางไว้ คือ “การพัฒนาเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้มีความชัดเจนในเชิงกลไกและสถาบัน” ทั้งนี้เพื่อ 1) ให้เกิดการสืบทอดและพัฒนา

ทีมวิจัยคนรุ่นใหม่ 2) ให้เกิดการใช้ประโยชน์งานวิจัยฯ หรือการต่อยอดองค์ความรู้ให้มากขึ้น 3) เป็นการขยายองค์ความรู้สู่การสื่อสารในวงกว้างขึ้น และ 4) เพื่อหนุนเสริมภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานข้อมูล

ในส่วนภาคีภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีการปรับตัวเองขึ้นเป็น “สภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งมีสมาชิกร่วมคือ เครือข่ายภาคประชาสังคม ภาครัฐ และภาควิชาการ จากการพูดคุยกันหลายครั้งมีการเสนอเป้าหมายร่วมกันคือ “สานพลังพลเมืองสร้างแม่ฮ่องสอนพื้นที่พิเศษด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม” โดยทางเครือข่ายเกษตรทางเลือกฯ และเครือข่ายทรัพยากรฯ เองก็มียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกันเพื่อยืนยันเรื่องนี้ คือ “การปกป้องพื้นที่อาหารจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยทั้งเป้าหมายและยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะเป็นทิศทางหลักร่วมกันในปี 2560 เป็นต้นไป ถึงแม้จะมีทิศทางแล้วก็ตาม ยังมีอีกหลายส่วนที่ยังไม่มีความชัดเจนและต้องการการหนุนเสริม เช่น การวางแผนแนวทางการดำเนินงาน การแบ่งบทบาทที่ชัดเจน การจัดการต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายร่วม เป็นต้น

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ตนเองของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากลไกเชิงสถาบันขึ้นมาให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้เครือข่ายคนวิจัยฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมกันหนุนเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาคีเครือข่าย (สภาพลเมือง) จ.แม่ฮ่องสอน และเน้นย้ำว่าองค์ความรู้ที่มี สามารถพัฒนา พื้นที่รูปธรรม พัฒนาให้คนรู้เพิ่มขึ้น พัฒนากลุ่ม เครือข่าย ให้สามารถเคลื่อนงานอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแบบ “สานพลัง” สู่เป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมของคนแม่ฮ่องสอน โดยนำพลังทั้งหมดที่มี ทั้งพลังความรู้ พื้นที่รูปธรรม คนรู้ กลุ่ม เครือข่าย องค์กร หน่วยงาน สมัชชา ที่เกี่ยวข้อง มาสร้างความเข้าใจแก่คนแม่ฮ่องสอน ให้เกิดความชัดเจนว่า ทำไมต้องสานพลัง ใช้พลังอะไรได้บ้าง เพื่อไปขับเคลื่อนอะไร กับใคร อย่างไร ใครทำ ใช้งบประมาณจากไหน เพื่อให้บรรลุผลอะไรในแต่ละช่วงเวลา สู่เป้าหมายใหญ่ร่วมกัน

เพราะฉะนั้นบทบาทหลักของโครงการนี้จึงเป็นการ รวบรวมสังเคราะห์ทุนเดิม (ความรู้ ประเด็นย่อย-พื้นที่รูปธรรม-ผู้รู้-คน-กลุ่ม-ข่าย-เทคโนโลยี-การสื่อสาร ฯลฯ) โดยวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมถึงสถานการณ์ปัญหา และความเสี่ยงที่ทำให้เกิดสำนึกร่วม เห็นตนเองในห่วงโซ่ปัญหา สร้างความเป็นเจ้าของร่วมของปัญหา จนอยากแสวงหาทางออกร่วมกัน รวมถึงงานความรู้อื่น ๆ ที่ยังขาด และต้องการที่จะเติมเต็ม สัมกับสโลแกนของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ว่า “สร้างสรรค์ปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

คำถามวิจัย

กลไกเชิงสถาบัน เพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อทบทวนองค์ความรู้ ทունเดิมที่เกิดจากโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สืบทอดและพัฒนาทีมวิจัยคนรุ่นใหม่
- เพื่อค้นหารูปแบบกลไกเชิงสถาบันสู่การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่
- เพื่อให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมนำผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ความรู้ คน เครือข่าย พื้นที่รูปธรรม) ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานมากขึ้น

ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

1) พื้นที่เป้าหมาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) กลุ่มเป้าหมาย

- โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน 9 ประเด็น (ในปี 2542 – 2559) ได้แก่

● ประเด็นการศึกษากับชุมชน	3	โครงการ
● ประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัว	4	โครงการ
● ประเด็นศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	5	โครงการ
● ประเด็นสุขภาพ หมอเมืองและสมุนไพร	6	โครงการ
● ประเด็นเศรษฐกิจชุมชน	7	โครงการ
● ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	10	โครงการ
● ประเด็นชุมชนกับการจัดการทรัพยากร	12	โครงการ
● ประเด็นการบริหารจัดการท้องถิ่น	10	โครงการ
● ประเด็นเกษตรกรรมยั่งยืน	21	โครงการ
- เครือข่ายนักวิจัยและทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 80 คน
- เครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 8 เครือข่าย

ขอบเขตเนื้อหา

- ทบทวนเอกสารมือ 2 โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้ง 9 ประเด็น โดยทบทวนด้านองค์ความรู้ คน/ ผู้รู้ และเครือข่าย ได้แก่
- ทบทวนการบริหารจัดการ/กลไกของการตั้งกลุ่มเครือข่ายภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดน่าน พร้อมทั้งวิเคราะห์ จุดแข็ง / จุดอ่อน / โอกาส / อุปสรรค / การวิเคราะห์ความเสี่ยง / Cost Benefit Analysis

- จัดเวที “วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PEST Analysis)” เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งปัจจัยเอื้อและอุปสรรคต่อการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์ ประเด็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PEST Analysis) ได้แก่
 - P = Political ด้านนโยบาย
 - E = Economic ด้านเศรษฐกิจ
 - S = Social ด้านสังคมและวัฒนธรรม
 - T = Technology ด้านเทคโนโลยี
- จัดเวที “วิเคราะห์ประเด็นการขับเคลื่อนงานบนฐานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs)” เพื่อใช้ในการวางแผนการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายร่วม
- ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนคัดเลือกประเด็น และศึกษาข้อมูลเชิงลึก ในประเด็นที่คัดเลือก ผู้การขับเคลื่อนและพัฒนาของเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ ความรู้ คน เครือข่าย พื้นที่รูปธรรม พร้อมทั้งทำ mapping พื้นที่รูปธรรม
- ศึกษาสถานการณ์และแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คัดเลือก
- ทดลองปฏิบัติการขับเคลื่อนพัฒนาและยกระดับพื้นที่รูปธรรมของเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 ด้าน คือ องค์ความรู้ คน และเครือข่าย
- กิจกรรมเสริมศักยภาพเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนพื้นที่เป้าหมายที่ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่รูปธรรมเพื่อเติมกำลังใจหนุนเสริมเติมเต็ม
 - อบรมพัฒนาศักยภาพเครือข่าย “เติมไฟ สร้างพลัง” เพื่อพัฒนากลไกเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเจตจำนงร่วม
- จัดประชุมทีมวิจัย สรุปบทเรียนแบบเสริมพลัง และถอดองค์ความรู้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ขับเคลื่อน
 - ประเมินผลรูปแบบกลไกเชิงสถาบัน และการจัดการเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - พัฒนารูปแบบกลไกเชิงสถาบัน และการจัดการเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - สังเคราะห์ข้อมูลความรู้ สื่อสารคืนข้อมูลงานวิจัยฯ ในรูปแบบการจัดกิจกรรม “รวมพลคนวิจัยเพื่อท้องถิ่น” เพื่อนำเสนอสิ่งดีๆ ที่เครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาและขับเคลื่อนสู่การใช้ประโยชน์ต่อเนื่อง

ระยะเวลาการดำเนินงาน 1 ปี 6 เดือน (วันที่ 1 ตุลาคม 2560 – 31 มีนาคม 2562)

ระยะที่ 1 : 8 เดือน (วันที่ 1 ตุลาคม 2560 – 31 พฤษภาคม 2561)

ระยะที่ 2 : 10 เดือน (วันที่ 1 มิถุนายน 2561 – 31 มีนาคม 2562)

งบประมาณ 304,100 บาท

ผู้ดำเนินงานวิจัย

นักวิจัย

- นางสาวนันทา สุภาวสิทธิ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนอบจ.บ้านจองคำ
- นายธนันชัย มุ่งจิต การท่องเที่ยวโดยชุมชน วชช.มส.
- นายพันศักดิ์ จิตสว่าง ประธานเครือข่ายเกษตรทางเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอน/

ผู้แทนสภาเกษตรกร อ.แม่สะเรียง

- นายบุญสุข เตือนชวลัย รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนยวม /
สมาชิก เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก.
แม่ฮ่องสอน

ทีมวิจัย จำนวน 24 คน

ที่ปรึกษา จำนวน 19 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- ได้องค์ความรู้ ทูเดมที่เกิดจากโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ได้รูปแบบกลไกเชิงสถาบันสู่การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่
- ได้องค์ความรู้ในการพัฒนาและยกระดับพื้นที่รูปธรรมในประเด็นที่กำหนด

ผลเชิงพัฒนา

- เกิดกระบวนการเรียนรู้ สืบทอดและพัฒนาทีมวิจัยคนรุ่นใหม่
- ได้เจตจำนงร่วมและแผนการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัด
- ภาคิเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานข้อมูลความรู้
- พื้นที่รูปธรรมได้รับการหนุนเสริมและพัฒนาตามศักยภาพและโอกาส

- ภาวคืครือข่ายท้งภาวรัฐและภาวประชาสัณคมนำผลงานวิจัยเพือท้อถิ่น (ความรุ้ คน ครือข่าย พื้นทึรฐปรธรม) ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานมากขึ้น

เสริมศักยภาพ

- เข้าพื้นที่เยี่ยมเยียนพื้นที่เป้าหมายที่ได้คัดเลือกเป็นพื้นที่รฐปรธรมเพือเติมกำลังใจ หนุนเสริมเติมเต็ม
- อบรมพัฒนาศักยภาพครือข่าย “เติมไฟ สร้างพลัง” เพือพัฒนากลไกครือข่ายนักวิจัยเพือท้อถิ่นและเจตจำนงร่วม

เชิงวิจัย

- ได้ถึค้ความรู้ ทุนเดิมทึเกิดจากโครงการวิจัยเพือท้อถิ่นจ้งหวัดแม่ฮ่องสอน
- ได้รฐปรธรมกลไกเชิงสถาบันสู่การพัฒนาจ้งหวัดแม่ฮ่องสอนเมืองน่าอยู่
- ได้ถึค้ความรู้ในการพัฒนาและยกระดับพื้นที่รฐปรธรมในประเด็นทึกำหนด

ศึกษา ทบทวนงาน

- จากโครงการวิจัยเพือท้อถิ่น 9 ประเด็น ให้ได้ข้อมูล 3 ด้าน (องค้ความรู้ คน/ผู้รู้ และครือข่าย)
- การบริหารจัดการ /กลไกของการตั้งกลุ่มครือข่ายประชาสัณคมในพื้นที่จ้งหวัดอื่น เช่น น่าน

กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PEST Analysis) ทั้งปัจจัยเอื้อ / อุปสรรคต่อการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ ฯ ในด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี
- วิเคราะห์ประเด็นการขับเคลื่อนงานบนฐานเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDGs เพื่อใช้ในการวางแผนการขับเคลื่อนสู่เป้าหมายร่วม

สรุปทบทวนแบบเสริมพลัง และถอดองค์ความรู้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ขับเคลื่อนให้เห็นภาพรูปแบบกลไกเชิงสถาบันที่เหมาะสมและวางแผนการจัดการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทดลองปฏิบัติการ

สรุปผล / คืนข้อมูล

เชิงพัฒนา

- เกิดกระบวนการเรียนรู้ สืบทอดและพัฒนาทีมวิจัยคนรุ่นใหม่
- ได้เจตจำนงร่วมและแผนการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัด
- ภาคิเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานข้อมูลความรู้
- พื้นที่รูปธรรมได้รับการหนุนเสริมและพัฒนาตามศักยภาพและโอกาส
- ภาคิเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมนำผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (ความรู้ คน เครือข่าย พื้นที่รูปธรรม) ไปใช้ประโยชน์ในการทำงานมากขึ้น

นำเสนอผลจากการศึกษาทบทวนงานและการวิเคราะห์ฯ เพื่อคัดเลือกประเด็นและพื้นที่รูปธรรม

พร้อมทั้งกำหนดกรอบประเด็น วางแผนแนวทางการพัฒนา และการศึกษาข้อมูลเชิงลึก

ประเมินผลและพัฒนาารูปแบบกลไกเชิงสถาบัน

ทบทวนสถานการณ์และแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คัดเลือก

สังเคราะห์ข้อมูล / ค้นข้อมูล “รวมผลคนวิจัยฯ”

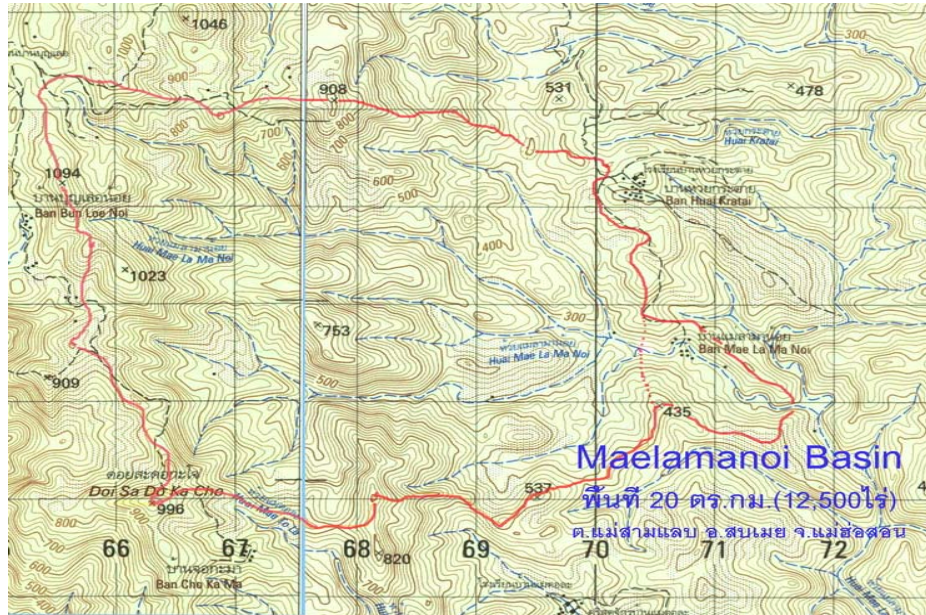
กรอบแนวคิดงานวิจัย “กลไกเชิงสถาบัน เพื่อการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน
เมืองน่าอยู่”

ที่ตอบโจทย์สังคมแม่ฮ่องสอน

- โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความ
มั่นคงของชีวิตในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน

หลักการและเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมา ปี พ.ศ.2556-2558 บ้านแม่ลามาน้อย และบ้านห้วยกระต่าย ได้ศึกษาแนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหาร ด้วยภูมิปัญญาปกากะญอ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพบว่าพืชและสัตว์อาหารจากแหล่งน้ำและป่า กว่า 90 ชนิด ลดลงอย่างต่อเนื่องในระหว่างปี พ.ศ. 2550-2556 นำมาสู่การจัดการฟื้นฟูป่าและแหล่งน้ำ ด้วยการบวชป่าและจัดทำแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาในลำน้ำบริเวณบ้านแม่ลามาน้อย ควบคู่การจัดตั้งและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์กรชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้ห้วยแพรงสาละวิน ซึ่งจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มประสบการณ์ โดยมีหน่วยบูรณาการเรียนรู้ เรื่อง “ข้าว ในวิถีชีวิตปกากะญอลุ่มน้ำสาละวิน” สำหรับจัดการศึกษาแก่เด็กผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

แม่น้ำความ

อุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าในแถบบ้านแม่ลามาน้อยจะดีขึ้นบ้าง จากการดูแลป่าและการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 4 ปี (พ.ศ.2556-2559) แต่พื้นที่ป่าลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ซึ่งมีพื้นที่โดยประมาณ 20 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,500 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่โดยรวมลดลง เมื่อสำรวจจากปริมาณน้ำช่วงฤดูแล้ง (เมษายน) ในลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ณ บริเวณหมู่บ้านแม่ลามาน้อย (หมู่บ้านปลายน้ำ) ซึ่งพบว่า น้ำในลำน้ำแม่ลามาน้อยมีปริมาณลดลงทุกปี

แกนนำชุมชนและสมาชิกในชุมชนจึงได้ชวนกันดูแลต้นน้ำ โดยมีแนวความคิดในการดูแลป่า คือ ป่าต้นน้ำที่เป็นแหล่งน้ำดื่ม ให้สมาชิกในแต่ละบ้านดูแลร่วมกัน และ ป่าต้นน้ำที่เป็นแหล่งน้ำใช้ ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างหมู่บ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำเดียวกัน (ประสบการณ์จากการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบ้านแม่กองคา(หมู่บ้านต้นน้ำ) และบ้านท่าฝาง(หมู่บ้านปลายน้ำ) ลุ่มน้ำแม่กองคา ตำบลแม่ขวึม อำเภอมะเข่เรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการแลกเปลี่ยนพบทบทวนสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงร่วมกันระหว่างแกนนำบ้านปลายน้ำ(บ้านแม่ลามาน้อย) และแกนนำบ้านต้นน้ำ (บ้านห้วยกระต่าย บ้านบุญเลน้อย และบ้านโคแอ) เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าต้นน้ำและความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อยตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน พบว่า เหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศของป่าและความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ประกอบด้วยปัจจัยภายในพื้นที่ได้แก่ความต้องการรายได้ของชุมชน ตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสาธารณูปโภค รวมถึงการขยายตัวของครัวเรือนในแต่ละชุมชน ซึ่งมีความต้องการด้านการใช้พื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ดินสำหรับการผลิต บนฐานนิเวศวัฒนธรรมปัจจัยภายนอกพื้นที่ได้แก่ นโยบายป่าไม้และที่ดินทำกิน ของภาครัฐและการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว ที่กำลังรุกเข้ามาในพื้นที่ชุมชนที่ดำรงการผลิตอยู่บนฐานนิเวศวัฒนธรรม

จากสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ป่าลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย(พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ) แกนนำชุมชนทั้ง 4 หย่อมบ้าน จึงรวมตัวกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเงื่อนไขของการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมุ่งค้นคว้า

ศึกษาวิจัยในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันจากการจัดการดูแลป่าต้นน้ำร่วมกัน ภายใต้แนวความคิด “ป่าดี น้ำดี มีอยู่ มีกิน มีรายได้” สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเชิงพัฒนากับแกนนำชุมชนในลุ่มน้ำแม่กองคา (เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติสาละวิน บ้านแม่กองคา บ้านห้วยหอม และบ้านท่าต้าฝรั่ง) และแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการเรียนรู้กับแกนนำชุมชนในลุ่มน้ำเงา (เขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เตรียมการประกาศ เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์/อุทยานแห่งชาติแม่เงา) แกนนำชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย จึงพัฒนาข้อเสนอโครงการ (Project Proposal) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิตในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อยให้เกิดเป็นต้นทุนสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนต้นน้ำ-ปลายน้ำ และเกิดแนวทางการบริหารจัดการป่าร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าทัน ท่ามกลางสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อนรวดเร็วในปัจจุบัน และในอนาคต

คำถามงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน ควรเป็นไปอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายอันเป็นความมั่นคงทางอาหารของชุมชน (เป็นอาหารเพื่อบริโภค และเป็นที่มาของรายได้)
- เพื่อศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของเหตุปัจจัยภายนอกพื้นที่ และเหตุปัจจัยภายในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย
- เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอนบนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน

ระยะเวลาในการดำเนินงาน 18 เดือน (ตุลาคม 2560 – มีนาคม 2562)

- ระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลและศึกษาแนวทาง 8 เดือน (ตุลาคม 2560 – พฤษภาคม 2561)
- ระยะเวลาในการทดลองปฏิบัติการ 10 เดือน (มิถุนายน 2561 – มีนาคม 2562)

ขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

- พื้นที่วิจัยหลัก ชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย 4 ชุมชน คือ
 - ชุมชนบ้านแม่ลามาน้อย หมู่ที่ 8 ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน (บ้านปลายน้ำ)
 - ชุมชนบ้านห้วยกระต่าย หมู่ที่ 8 ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน (บ้าน

ต้นน้ำ)

- ชุมชนบ้านบุญเลือน้อย หมู่ที่ 5 ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน (บ้านต้นน้ำ)
- ชุมชนบ้านโตแฮ หมู่ที่ 5 ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอน (บ้านต้นน้ำ)
- พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงพัฒนา ชุมชนในเขตพื้นที่อนุรักษ์/อุทยานแห่งชาติสาละวิน
ลุ่มน้ำ แม่กองคา/พื้นที่ 100 ตารางกิโลเมตรจำนวน 2 ชุมชน คือ
 - ชุมชนบ้านแม่กองคา หมู่ที่ 10 ต.แม่ยวม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน (บ้านต้นน้ำ)
 - ชุมชนบ้านท่าตาฝั่ง หมู่ที่ 7 ต.แม่ยวม อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน (บ้านปลายน้ำ)
- พื้นที่แลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้ ชุมชนในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เตรียมการประกาศเป็นเขตป่าอนุรักษ์/อุทยานแห่งชาติแม่เงา

กระบวนการในการศึกษาวิจัย

- ประชุมทีมวิจัยซึ่งประกอบด้วยแกนนำชุมชน และที่ปรึกษา เดือนละ 1 ครั้ง
- เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สร้างความรู้ สร้างความร่วมมือ และสร้างแนวทางข้อตกลงในการดำเนินงานร่วมกัน)
- เพื่อติดตามและปรับปรุงการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ตั้งคำถามย่อย วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้รู้ บันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ จัดหมวดหมู่เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปทดลองเชิงปฏิบัติการ)
- ศึกษาข้อมูล
 - ศึกษาระบบนิเวศน์ ชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายอันเป็นความมั่นคงทางอาหารของชุมชน (เป็นอาหารเพื่อบริโภค และเป็นที่มาของรายได้) ในหัวข้อ
 - ชนิดพันธุ์พืชและชนิดพันธุ์สัตว์ รวมถึง อัตราการกระจายตัวและการขยายพันธุ์ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย (20 ตารางกิโลเมตร/12,500ไร่)
 - ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากป่า (Non-Timber product) ของชุมชนในเขตลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย โดยทบทวนข้อมูลจากการศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา โดยแกนนำเยาวชนในชุมชนบ้านห้วยกระต่ายและบ้านแม่ลามาน้อย เพื่อให้เกิดความมั่นใจในข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบเชิงประจักษ์แก่นักวิจัยในชุมชนวิจัยเพื่อท้องถิ่น
 - ข้อมูลช่วงเวลาการใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากป่า ทั้งการใช้ประโยชน์ในชุมชนและนอกชุมชน (ประเมินเป็นเชิงมูลค่าผลผลิตที่ได้จากพื้นที่ป่าลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ก่อนและหลังการทำวิจัย)
- พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของเหตุปัจจัยภายนอก

พื้นที่ และเหตุปัจจัยภายในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย

- ความเปลี่ยนแปลงของระบบธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มและลดลงของชนิดพันธุ์และปริมาณของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย (การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโดยรวม การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำ)
- ความเปลี่ยนแปลงจากนโยบายของภาครัฐ และสิทธิการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มและลดลงของชนิดพันธุ์และปริมาณของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย (การประกาศพื้นที่เป็นเขตป่าอนุรักษ์ประเภทต่างๆ/ การขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ/ การพัฒนาด้านต่างๆในชุมชน)
- ความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่ส่งผลต่อการเพิ่มและลดลงของชนิดพันธุ์และปริมาณของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย (การทำ การผลิต การบริโภค วิธีการจับสัตว์เครื่องมือการจับสัตว์ วิธีการจับปลา เครื่องมือการจับปลา และการใช้ประโยชน์จากพืช)
- ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อยบนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน
- ศึกษาทดลองเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการบริหารจัดการร่วมป่าเศรษฐกิจ ในระดับครอบครัว และชุมชน ตลอดจนเครือข่ายลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย
- วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อยบนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน
- จัดเวทีนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อยบนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเชิงพัฒนากับแกนนำชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กองคา 2 ชุมชน
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างการรับรู้ กับแกนนำชุมชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำเงาะและลุ่มน้ำแม่สะเรียง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA: Participatory Rural Appraisal) ได้แก่ ภาพตัดขวาง (เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลง) แผนที่รอบนอก แผนที่รอบใน ปฏิทินแสดงข้อมูลแบบต่างๆ ของชุมชน และเฉพาะเจาะจงมุ่งค้นหาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ในเชิงรายได้
- ภูมิประเทศจำลอง 3D Map สำหรับสร้างความเข้าใจและออกแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่ร่วมกัน
- เชื่อมโยงการศึกษาข้อมูลเชิงปฏิบัติการกับสถานศึกษาในพื้นที่วิจัย ด้วย 4 PBL (Phenomenon, Pattern, Project, Problem Based Learning)

ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น

หัวหน้าโครงการวิจัย นายยุทธศักดิ์ หนูนพฤกษา

ทีมวิจัย จำนวน 14 คน

ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- ได้ข้อมูลชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ที่ส่งผลให้เกิดความหลากหลายอันเป็นความมั่นคงทางอาหารของชุมชน (เป็นอาหารเพื่อบริโภค และเป็นที่มาของรายได้)
- ได้ข้อมูลพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ของเหตุปัจจัยภายนอกพื้นที่ และเหตุปัจจัยภายในพื้นที่ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย
- ได้องค์ความรู้เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อความมั่นคงของชีวิต ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย ต.แม่สามแลบ อ.สบเมย จ.แม่ฮ่องสอนบนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชน

ผลเชิงพัฒนา

- เกิดการจัดการป่า การใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่า อย่างสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ซึ่งสามารถขยายผลด้วยการเสนอเป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางอาหาร บนฐานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ลามาน้อย

คิดวิเคราะห์แยกแยะ การสังเคราะห์ข้อมูล การบันทึกอย่างเป็นระบบ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจับประเด็น การออกแบบและการดำเนินงานในการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สามารถนำเสนอ ต่อเวทีสภาพลเมืองแม่ฮ่องสอน ภายใต้แนวคิด “แม่ฮ่องสอนเมืองพิเศษ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตวัฒนธรรม”

● “ระบบตลาดที่เหมาะสมและสร้างโอกาสในการจัดการระบบอาหารบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของ ชุมชนท้องถิ่น ตำบลปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน”

หลักการและเหตุผล

ผลจากการดำเนินโครงการ “การพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของ อบต.ปางมะผ้า ชุมชน และภาคี ตำบลปางมะผ้า อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน” ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2557-ธันวาคม 2559 ที่ได้ศึกษาสถานการณ์ด้านระบบอาหารท้องถิ่นตามกรอบห่วงโซ่ในระบบอาหาร และประเมินสถานะความมั่นคงอาหารในพื้นที่ตำบลปางมะผ้า โดยเน้นการศึกษาใน 4 ชุมชน ได้แก่ บ้านแม่ละนา บ้านจำโบ้ บ้านบ่อไคร้ และบ้านปางคาม พบว่าทั้งสี่ชุมชนและชุมชนอื่นๆในพื้นที่ของตำบลปางมะผ้าล้วนมีสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกัน ทั้งด้านที่เป็นศักยภาพหรือทุนที่ดี ๆ และด้านที่เป็นปัญหาหรือข้อจำกัด ดังนี้

สถานการณ์ที่เป็นศักยภาพหรือทุนของชุมชนในแต่ละห่วงโซ่ของระบบอาหาร

ด้านทรัพยากร พบว่า 1. มีสถานที่สำคัญเหมาะกับการท่องเที่ยว เช่น มีถ้ำสวยงามจำนวน 9 แห่ง มีจุดชมวิวกว้าง 2 แห่ง มีเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติจำนวน 8 เส้นทาง มีสภาพเป็นเทือกเขาสูงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาวและอากาศเย็นสบายในช่วงฤดูแล้ง 2. มีผลผลิตจากธรรมชาติที่เป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะหน่อไม้หูกหรือไผ่หูกที่มีอยู่ไม่กี่แห่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3. มีการทำงานด้านการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนในลักษณะของเครือข่ายในทุกระดับ 4. ชุมชนมีกฎกติกาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ 5. มีปราชญ์/ผู้รู้ และมีพิธีกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต

ด้านการผลิต พบว่า 1. ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ในเขตตำบลปางมะผ้าที่เป็นพื้นที่สูงมีอากาศแบบเมืองหนาวทำให้สามารถทำการเพาะปลูกพืชเมืองหนาวหลายชนิด และด้วยลักษณะดังกล่าวทำให้ตำบลปางมะผ้าเป็นแหล่งผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด 2. มีชุมชนและฟาร์มตัวอย่างการผลิตพืชทางเลือกหลายแห่งในพื้นที่ เช่น ชุมชนต้นแบบการผลิตไม้ผลเมืองหนาวแบบผสมผสานที่บ้านผาเจริญ การทำไร่ชาและกาแฟรวมในพื้นที่ป่าชุมชนที่บ้านปางคามน้อย บ้านไม้ต้น และบ้านปางคาม 3. มีการเลี้ยงสัตว์ในระบบเกษตรเพื่อเป็นแหล่ง

อินทรียัตถุ และการเลี้ยงสัตว์ยังเป็นหลักประกันที่มั่นคงของระบบเศรษฐกิจในครัวเรือน 4. ต้นแบบของชุมชนที่จัดการระบบการเลี้ยงสุกรแบบคอกรวมที่บ้านบ่อไคร้และบ้านจำโบ 5. การพึ่งตนเองด้านอาหารสัตว์ เช่น การปลูกข้าวโพดพันธุ์พื้นเมืองไว้เลี้ยงสัตว์ การนำเอาวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นมาเป็นส่วนผสมในอาหารสุกรและไก่ 6. พื้นที่นาของบ้านแม่ละนามีสักยภาพให้ผลผลิตสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด คือสามารถผลิตข้าวได้ถึง 80 ถังต่อไร่ในขณะที่ค่าเฉลี่ยข้าวของจังหวัดอยู่ที่ 42 ถังต่อไร่

ด้านการตลาด และเศรษฐกิจ พบว่า 1. ตำบลปางมะผ้ามีจุดเชื่อมต่อชายแดน 2 จุด คือ 1) บ้านไม้ลันเชื่อมต่อกับเขตว้า บ้านน้ำก๊าด และ 2) บ้านปางคามเชื่อมต่อกับเขตของไทยใหญ่บนดอยไตแลง มีเส้นทางเข้าออกเพียงเส้นทางเดียวคือ ทางหลวงชนบทหมายเลข 1226 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักของตำบลปางมะผ้า 2. ผู้ประกอบการในพื้นที่สามารถเข้าไปทำธุรกิจได้ง่ายเพราะมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ 3. มีตลาดชุมชน 2 แห่ง และมีตลาดนัดชายแดนที่เปิดใหม่บริเวณชายแดนบ้านไม้ลัน 4. มีคนในท้องถิ่นเป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมผลผลิต เช่น กาแฟ ถั่วแดง ถั่วดำ พืชผัก และผลไม้ จากชุมชนไปขายต่อหรือส่งต่อไปให้ผู้บริโภคและผู้ค้าในเมืองและต่างจังหวัด 5. มีต้นแบบหมู่บ้านที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และระดับประเทศ

ด้านการบริโภคและสุขภาพ พบว่า 1. หลายชุมชนสามารถผลิตอาหารโดยเฉพาะข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภค สามารถผลิตพืชผัก และปศุสัตว์ทดแทนการซื้อได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ของปริมาณอาหารที่ใช้ในครัวเรือน 2. ชุมชนยังมีวัฒนธรรมการแบ่งปันอาหารและช่วยเหลือดูแลผู้ด้อยโอกาส 3. ชุมชนสามารถเข้าถึงอาหารจากฐานทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยสามารถพึ่งพาอาหารจากฐานทรัพยากรทดแทนการซื้อได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ของปริมาณอาหารที่ใช้ในครัวเรือน 4. ชุมชนมีวัฒนธรรมทางอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และมีองค์ความรู้ในการแปรรูปและถนอมอาหาร

สถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือข้อจำกัดในแต่ละห่วงโซ่ของระบบอาหาร

ด้านทรัพยากร พบว่า 1. พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนยังไม่มีเอกสารสิทธิ และยังไม่ได้สิทธิในการจัดการโดยชุมชน 2. ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่มีความลาดชันทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินในช่วงฤดูฝน 3. การขยายตัวของพื้นที่เกษตรทำให้พื้นที่ป่าและพื้นที่อาหารลดลง 4. ลำน้ำและแหล่งน้ำหลายแห่งแห้งในฤดูแล้ง และหลายแห่งมีตะกอนหินปูนไม่สามารถใช้เพื่อการบริโภคได้

ด้านการผลิต พบว่า 1. การขยายตัวของพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทำให้สูญเสียพื้นที่เลี้ยงสัตว์และพื้นที่อาหาร ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ กับ

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดฯ และอาหารจากธรรมชาติลดลง 2. มีการใช้สารเคมีในพื้นที่พืชเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการปนเปื้อนในธรรมชาติ ส่งผลกระทบกับแหล่งอาหารจากธรรมชาติและพื้นที่ผลิตอาหารของชุมชน 3. เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและมีหนี้สินในขณะที่ผลผลิตและราคาไม่แน่นอน 4. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกระทบต่อการผลิตอาหารของชุมชน เช่น กรณีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับข้าวไร่ของเกษตรกรที่บ้านบ่อไคร้ 5. เกษตรกรขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง ส่งผลให้โอกาสและทางเลือกในการผลิตของเกษตรกรลดลง 6. เกษตรกรขาดความรู้และความมั่นใจในเทคนิคทางเลือกเพื่อนำไปสู่การ ลด ละ เลิก สารเคมี

ด้านการตลาดและเศรษฐกิจ พบว่า 1. ผลผลิตบางอย่างที่เกษตรกรผลิตได้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดเช่น ผลผลิตกาแฟที่ตลาดต้องการประมาณ 100 ตัน แต่สามารถผลิตได้เพียง 50 ตัน ผลผลิตพืชไร่ในตลาดบ่อไคร้ยังต้องนำเข้าจากที่อื่นมากกว่าการผลิตเองในชุมชน 2. การคมนาคมเชื่อม ต่อระหว่างชุมชนกับเส้นทางหลักยังไม่สะดวก ส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้งานได้ในฤดูฝนทำให้เกิดความยากลำบากในการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร 3. กลุ่มผู้ค้าบนดอยไตแลงเข้าออกผ่านหมู่บ้านทุกวัน เพื่อซื้อเสบียงอาหารและข้าวของเครื่องใช้ในตลาดที่ตัวอำเภอ แต่ชุมชนไม่ได้ประโยชน์จากกรณีนี้เลยทำอะไรจะให้ชุมชนได้ประโยชน์บ้าง

ด้านการบริโภคและสุขภาพ พบว่า 1. การขยายตัวของพื้นที่พืชเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ผลิตอาหารของชุมชน เช่น ชุมชนบ้านแม่ละนาต้องสูญเสียพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และทำให้เกิดความขัดแย้งจนเกษตรกรหลายรายต้องเลิกทำอาชีพเลี้ยงสัตว์ เพราะต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายในกรณีสัตว์เลี้ยงเข้าทำลายพืชผลของเพื่อนบ้าน หรือการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ไร่เหล่าทำให้ดินไม่มีเวลาฟื้นฟูตัวเองส่งผลกระทบต่อผลผลิตข้าวของชุมชนบ่อไคร้ เป็นต้น 2. ชุมชนยังขาดความรู้และความสามารถในการปรับตัว ในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

องค์ประกอบในเรื่องของคนซึ่งจะเป็นหัวใจหลักของการจัดการระบบอาหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่ในระบบอาหาร ในช่วงของการดำเนินงานวิจัยในโครงการฯ ดังกล่าวเบื้องต้นได้เกิดกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติหรือจากการเข้าร่วมสังเกตหรือแลกเปลี่ยนกันในเวทีและในวาระต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เอื้อ ทำให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนและมีการมองภาพความสัมพันธ์และเชื่อมโยงของห่วงโซ่ในระบบอาหาร นอกจากนี้ชุมชนหลักยังได้มีการขยายวงในการแลกเปลี่ยนไปยังชุมชนอื่นๆ ทั้งในพื้นที่ตำบลปางมะผ้าและนอกเขตตำบล ประเด็นที่เป็นจุดร่วมของชุมชนในการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่น ที่ยังต้องการความรู้เพื่อมายกระดับในการจัดการตนเองยังมีหลายเรื่อง เช่น 1. การจัดการเรื่องน้ำกินและน้ำที่ใช้ทำการเกษตรจะต้องมีวิธีการที่ผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ท้องถิ่น

ถิ่นและเทคโนโลยีแบบใดจึงจะเหมาะสมและพึ่งพาตัวเองได้ 2. ระบบผลิตที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น 3. ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการตนเองบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น 4. การสร้างความรู้และการรู้เท่าทันการบริโภค

จากการวิเคราะห์สถานการณ์พบว่า หลายชุมชนมีศักยภาพในการจัดการ เช่น ชุมชนบ้านแม่ละนาและบ้านจำโป้สามารถสร้างรายได้จากการจัดการท่องเที่ยวเข้ามาทดแทนรายได้จากการเกษตร ชุมชนบ้านบ่อไคร้สามารถสร้างรายได้หลักจากการทำตลาดชุมชน และการรวบรวมผลผลิตในท้องถิ่นไปขายตามตลาดต่างๆ ชุมชนบ้านปางคามสามารถสร้างรายได้จากการทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างกับคอยไตแลงและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนบนคอยไตแลง ชุมชนบ้านผาเผือกและบ้านห้วยเฮี้ยะมีพื้นที่เหมาะกับการผลิตพืชผักและไม้เมืองหนาวมีแหล่งน้ำจากธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ในภาคการเกษตรได้ ทั้งสองชุมชนอยู่ติดกับทางหลวงเส้น 1226 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมต่อกับชายแดน ชุมชนบ้านยาป่าแหนสามารถปลูกพืชผักและไม้เมืองหนาวได้หลายชนิดแต่ยังไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับใช้เพื่อการเกษตร

สถานการณ์จากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน เช่น นโยบายของภาครัฐเรื่องการทวงคืนผืนป่าได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตตำบลปางมะผ้าส่วนใหญ่อยู่บนพื้นที่สูงและไม่มีเอกสารสิทธิ์ จากนโยบายดังกล่าวรัฐบาลได้ดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อลดการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในเขตป่า ซึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนก็มีนโยบายในการลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ลงให้ได้ปีละ 20% จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรต้องปรับตัวและแสวงหารูปแบบการผลิตใหม่ๆ เพื่อให้สามารถทดแทนรายได้ที่หายไป นอกจากการปรับรูปแบบการผลิตแล้วเกษตรกรยังต้องทำเรื่องการจัดการผลผลิตด้วย เพราะถ้ายังต้องพึ่งพาค้าคนกลางเกษตรกรก็จะขาดอำนาจในการต่อรอง และหากมองจากศักยภาพของชุมชน ทั้งคนในชุมชนที่มีศักยภาพด้านการจัดการตลาดและการพึ่งพาอาหารจากฝั่งไทยของชุมชนบนคอยไตแลง ประกอบกับความสัมพันธ์ของคนบนคอยไตแลงกับคนในชุมชนบ้านปางคามและบ้านอื่นในตำบลปางมะผ้า หากเกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต และสามารถจัดการระบบตลาดของสินค้าอาหารร่วมกับกลุ่มผู้ค้าบนคอยไตแลงได้จะทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน

คำถามวิจัย

“ระบบตลาดที่เหมาะสมและสร้างโอกาสในการจัดการระบบอาหารบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้าควรเป็นเช่นไร”

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาริบทที่เกี่ยวข้อง แนวทาง ปัจจัยแวดล้อม ทั้งเอื้อและไม่เอื้อที่มีผลต่อการจัดการระบบตลาดบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้า
- เพื่อศึกษาแนวทางและโอกาสในการจัดการตลาดบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้า และตลาดร่วมกับผู้ค้าบนดอยไตแลง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

จำนวน 7 ชุมชน ประกอบด้วยพื้นที่วิจัยเดิม 4 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านแม่ละนา (ไทใหญ่) ชุมชนบ้านปางคาม (ไทใหญ่/ปะโอ/ลาหู่แดง) ชุมชนบ้านจำโป้และบ้านบ่อไคร้ (ลาหู่ดำ) ชุมชนใหม่ 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านผาเผือก (ลาหู่ดำ) ชุมชนบ้านห้วยเอี้ยะ (ลาหู่ดำ) ชุมชนบ้านยาป่าแหน (ลาหู่แดง) และกลุ่มผู้ค้าสินค้าอาหารบนดอยไตแลง

ขอบเขตเชิงประเด็นศึกษาวิจัย

- ระดับชุมชนศึกษาสถานการณ์ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต
- ระดับตำบลศึกษาสถานการณ์และแนวทางที่เอื้อต่อการจัดการระบบตลาด
- ศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง แนวทาง ปัจจัยแวดล้อม ทั้งเอื้อและไม่เอื้อที่มีผลต่อการจัดการระบบตลาดสินค้าเกษตรบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้า
- ศึกษาข้อมูลการนำเข้าสินค้าอาหารของชุมชนบนดอยไตแลงทั้งชนิดและปริมาณ
- ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) ของระบบตลาดการค้าชายแดน (ดอยไตแลงและบ้านไม้ลั่นเชื่อมต่อกับเขตว่า บ้านน้ำกั๊ด)
- ศึกษาแนวทางที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการจัดการระบบตลาดสินค้าเกษตรระหว่างชุมชนตำบลปางมะผ้าและชุมชนบนดอยไตแลง (ผ่านการทดลองปฏิบัติ)

ระยะเวลาดำเนินงาน

1 ปี 6 เดือน (18 เดือน) ระหว่างเดือน 1 ตุลาคม 2560 ถึง 31 มีนาคม 2562

งบประมาณ จำนวน 266,550 บาท

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ

ระยะที่ 1

- เวทีสร้างความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานระดับตำบล
- เวทีสร้างความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานระดับชุมชน (7 ชุมชน)

- เวทีออกแบบการดำเนินงานและออกแบบเครื่องมือในการศึกษา
- ศึกษาสถานการณ์ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตด้านการเกษตร (7 ชุมชน)
- ศึกษาสถานการณ์การนำเข้าสินค้าอาหารของชุมชนบนคอยไคแลงทั้งชนิดและปริมาณ
- ศึกษาแนวที่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนา ระบบตลาดสินค้าอาหารระหว่างชุมชน ตำบลปางมะผ้าและชุมชนบนคอยไคแลง
- วิเคราะห์/ จัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อดูความครบถ้วนสมบูรณ์
- จัดเวทีคืนข้อมูลแก่ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง และสรุปทบทวนการดำเนินงานในระยะที่ 1
- ประมวลความรู้เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการในระยะที่ 2
- ประชุมทีมวิจัย
- จัดทำรายงานความก้าวหน้า

ระยะที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางในการจัดการตนเองด้าน

- ร่วมเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในระดับจังหวัด
- ประชุมทีมวิจัย
- เวทีสร้างความเข้าใจร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก่อนดำเนินการในระยะที่ 2
- ปฏิบัติการเพื่อทดสอบทดลองตามประเด็นที่กำหนดจากการศึกษาในระยะที่ 1
- สรุปทบทวนและประเมินผลกระบวนการดำเนินงาน
- ประมวลความรู้ เพื่อจัดทำข้อเสนอสู่การจัดทำแผนระดับชุมชนและระดับตำบล
- จัดเวทีสรุปทบทวนหลังสิ้นสุดโครงการ และนำเสนอข้อมูลกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อผลักดันสู่แผน (อปต.)
- จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
- ร่วมเวทีพิจารณา ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- องค์ความรู้เรื่อง บริบทที่เกี่ยวข้อง แนวทาง ปัจจัยแวดล้อมทั้งเอื้อและไม่เอื้อที่มีผลต่อการจัดการระบบตลาดสินค้าเกษตรบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้า
- องค์ความรู้เรื่อง แนวทางและโอกาสในการจัดการตลาดสินค้าเกษตรบนฐานนิเวศน์วัฒนธรรมของชุมชนตำบลปางมะผ้า

- องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าอาหารระหว่างชุมชน ตำบลปางมะผ้าและชุมชนบนคอยไต่แดง

ผลเชิงพัฒนา

- ได้แนวทางในการจัดการระบบตลาดของชุมชนตำบลปางมะผ้า
- ยกระดับข้อเสนอแนวทางในการจัดการระบบตลาดสู่แผน อบต.
- กลไกการจัดการระบบตลาดสินค้าอาหารระหว่างชุมชนต.ปางมะผ้าและชุมชนบนคอยไต่แดง

*นิยามศัพท์ “ระบบตลาด” หมายถึง ตลาดสินค้าเกษตรเป็นหลัก ส่วนการศึกษาข้อมูลสินค้าผ่านเข้าออกคอยไต่แดงจะเป็นสินค้าที่เป็นอาหารทุกชนิด

ผู้ดำเนินการวิจัย

หัวหน้าโครงการ

นายเจริญ งามสุภา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปางมะผ้า บ้านบ่อไคร้

ผู้ช่วยนักวิจัย

● นายกุศล คำนวนทรัพย์	บ้านแม่ละนา
● นายพิรพล พงศ์ณัฐวัฒน์	ผู้ใหญ่บ้านผาเผือก
● นายอนุภาพ พิทักษ์กิตติคุณ	อสม. บ้านยาป่าแหน
● นายนายศรชัย สานต์สามัคคี	บ้านปางคาม
● นายยุทธชัย หยกมณีไพร	ส.อบต.บ้านห้วยเฮี้ยะ
● นายอุทัย บันดาลทอง	ผู้ใหญ่บ้านจำโบ

ทีมวิจัย จำนวน 21 คน

ที่ปรึกษา จำนวน 12 คน

4.2 การบริหารจัดการองค์กร (โหนดฯ แม่ฮ่องสอน) ผู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

บทบาทของโหนดแม่ฮ่องสอน นอกจากจะปฏิบัติงานในลักษณะ “งานบนฐานโครงการ” : Project based แล้ว บทบาทหลักที่ทำมาตลอดตั้งแต่ก่อตั้งโหนดฯ คือ การจัดการความรู้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่เลือก (เกษตรยั่งยืน – CBT – ความมั่นคงด้านอาหาร) เป็นหน่วยวิชาการของภาคประชาสังคม (ทำมาน้อยแล้วแต่ยุคสมัย ช่วงเวลา โอกาส) และมีการทำงานร่วมกับภาคีเพื่อต่อยอดงานวิจัย หรือขยายผลการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ผลงาน ในปี 2560 แบ่งเป็น

- การติดตามโครงการวิจัยคุณภาพ

- การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)
- การพัฒนาศักยภาพทีมงาน โหนดฯ และภาคีประชาสังคม
- การต่อยอดผลงานวิจัยสู่นโยบายสาธารณะ
- การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการเครือข่าย

รายละเอียดของผลการดำเนินงาน สรุปได้ดังนี้

- **การติดตามโครงการวิจัยคุณภาพ**

เกิดประสิทธิภาพในการติดตามโครงการวิจัย โดยดูจากตัวชี้วัด คือ โครงการวิจัยที่กำลังติดตามของปี 2558 จำนวน 6 โครงการ ไม่มีการขอขยายเวลา และสามารถส่ง (ร่าง) รายงานฉบับสมบูรณ์ได้หลังสิ้นสุดระยะเวลาของโครงการ ครบทั้ง 6 โครงการ (ทุกโครงการสิ้นสุดพร้อมกัน ณ 31 ธันวาคม 2559) พี่เลี้ยงหลักทั้ง 5 คน ได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะไม่ขยายเวลา มีการถอดบทเรียนร่วมกันของโครงการที่ทำได้สำเร็จ (เสร็จเร็วกว่าโครงการอื่น) ในเวทีประชุมประจำเดือนเมื่อ 26 กพ. 60 ดังนี้

- **บทเรียนกระบวนการจัดทำกรเขียนร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**

โครงการวิจัยที่ส่งก่อน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการการจัดการน้ำบ้านละอูบ โครงการสมุนไพรบ้านห้วยน้ำแม่สะกิดฯ และโครงการที่ดินนาปู่ป้อม ส่วนโครงการที่ส่งทีหลังมี 3 โครงการ ได้แก่ โครงการปลาสาละวิน โครงการสหกรณ์ FS ปางหมู และโครงการระบบอาหาร อบต.ปางมะผ้า

ผลการถอดบทเรียนกระบวนการจัดทำร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีตัวอย่างที่ 1 โครงการที่ดินนาปู่ป้อม ใช้จ่ายเงินไขที่สำเร็จ (ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ตามกำหนด) โดยมีนายพนา ขอบขุนเขาเป็นพี่เลี้ยง สรุปได้ ดังนี้

- **มีบทเรียนมาก่อนแล้วในการเขียนรายงานไม่ทัน**

จากประสบการณ์การเป็นพี่เลี้ยงโครงการก่อนหน้านี้ ได้เกิดปัญหาทำให้ไม่สามารถเขียนรายงานได้ตามกำหนดเวลาตามสัญญาโครงการได้ เนื่องจากขาดความสมบูรณ์ของข้อมูล ข้อมูลในการเก็บไม่ครบถ้วน นักวิจัย ทีมวิจัยไม่ทำข้อมูลเลย และข้อมูลที่ใช้ได้ไม่ทั้งหมด เป็นบทเรียนของการทำงาน จึงเอามาปรับปรุงแก้ไขในการทำงานของการพี่เลี้ยงในการเขียนรายงานวิจัย

- **มีการจัดการข้อมูลที่เป็นระบบ โดยแบ่งบทบาททีม ดังตาราง**

เนื้อหากิจกรรม	ผู้ดูแลรับผิดชอบ
----------------	------------------

บทที่ 1 - 2	คุณอังกณ์ (นักวิจัย)
บทที่ 3	คุณภัทรวดี และทีมวิจัย 3 ชุมชน /คุณพนา (พี่เลี้ยงโครงการ)
บทที่ 4 -5	คุณอังกณ์ (นักวิจัย) /คุณพนา (พี่เลี้ยงโครงการ)

ได้มีการเตรียมข้อมูลที่ชัดเจนตั้งแต่ต้น นักวิจัย ทีมวิจัย มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำ งาน การรวบรวมข้อมูล การเขียนงานในแต่ละบทที่ชัดเจน มีกระบวนการทบทวนงานในทีมสม่ำเสมอ วางแผนการทำงานข้อมูลทุกเดือน และได้มีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้การจัดการ เขียนรายงานวิจัยส่งได้เร็วขึ้นได้ตามกำหนดเวลาที่ตั้งไว้

● ศักยภาพของนักวิจัยและทีมวิจัย

โครงการวิจัยที่มีนักวิจัย และทีมวิจัย ที่มีศักยภาพในด้านการเขียนการทำข้อมูล เป็นสิ่งที่จะ ช่วยในการทำข้อมูลรายงานวิจัยให้เสร็จตามเป้าหมายได้ ทีมวิจัยโครงการที่มีทุนเดิมที่ดีอยู่แล้วจะ เห็นกระบวนการทำงานที่เชื่อมงานทั้งระบบได้ดี การที่นักวิจัยและทีมวิจัยมีศักยภาพเป็นปัจจัยที่ สำคัญ ทำให้พี่เลี้ยงโครงการมีส่วนช่วยในด้านการเขียนรายงานที่น้อยลง

กรณีตัวอย่างที่ 2 โครงการสมุนไพร โดยมีนางวาสนา เกษอินทร์ เป็นพี่เลี้ยง มีการแบ่ง บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละคนในทีม มีการแจกเอกสารให้ทีมดู มีการ เตรียมข้อมูลทุก 3 เดือน โดยมีวิธีการเขียนรายงานดังนี้

- มีการแบ่งบทบาทให้รับผิดชอบประเด็น (ความรู้) ตามความถนัดของแต่ละคน ให้ลงไปเขียน(ขึ้นอยู่กับความต้องการด้านข้อมูลว่าเป็นข้อมูลอะไร)
- ให้นักวิจัย ทีมวิจัย ดูตัวอย่างการบันทึกช่วยจำ ด้านรูปแบบ และเนื้อหาการบันทึก
- มีกระบวนการตรวจสอบข้อมูลร่วมกัน ดูการสรุปข้อมูลเวที มาพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อ วางแผนการทำข้อมูลให้ดีขึ้น
- กรณีการพิมพ์งาน บันทึกข้อมูล ใช้กระบวนการช่วยกันเล่า แล้วมีการเขียนลงใน กระดาษปฐ (ลงรายละเอียด) มีกรอบที่ชัดเจนช่วยกันเขียน แบ่งกลุ่มทำรายประเด็นใน หนึ่งวัน จากนั้นพี่เลี้ยงเอามาพิมพ์ลงระบบคอมพิวเตอร์
- ทำชุดข้อมูล แบบเก็บข้อมูล ให้มีการเติมข้อมูลร่วมกัน
- พัฒนาด้านการค้นหาข้อมูลสองทางอินเทอร์เน็ต และแหล่งข้อมูลต่างๆ ให้กับทีม

โดยภาพรวมสรุปได้ว่า เงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญมี 3 กลุ่ม คือ นักวิจัย ทีมวิจัย และพี่เลี้ยง โครงการ ถ้าจะให้การจัดทำข้อมูลให้เสร็จตามกำหนด โดยจะต้องลงมือดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- ให้พี่เลี้ยงมีการติดตามการเก็บข้อมูล และการเข้าพื้นที่ อย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง

- มีการบริหารจัดการฐานข้อมูลของทีมวิจัยให้เป็นระบบ และพี่เลี้ยงช่วยเติมเต็ม
- มีการวางกรอบ ระบบการทำข้อมูลที่ชัดเจน

ส่วนการติดตามการทำงานโครงการวิจัย ปี 2559 (3 โครงการ) ซึ่งเป็นโครงการที่อยู่ในการดำเนินงานระยะที่ 1 (ตค.59-มีค.60) ของปีงบประมาณ 2560 และกรณีการทำรายงานความก้าวหน้าที่ต้องส่งภายในวันที่ 30 เมษายน 2560 (พร้อมกันทั้ง 3 โครงการ) ทีมพี่เลี้ยง ได้มีการวางแผนติดตามให้ถี่มากขึ้น และสามารถส่งได้ตามกำหนด

- **การเขียนบันทึกการติดตามงานโครงการวิจัยให้มีประสิทธิภาพ (พี่เลี้ยง)**

แบบบันทึกการติดตามงานโครงการ คุณวาสนา เสนอให้พี่เลี้ยงแต่ละคนเขียนเนื้อหาข้อมูลการติดตามเข้าพื้นที่ให้ละเอียดมากขึ้น ขยายความเนื้อหาในการเข้าพื้นที่ทำงาน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของข้อมูลและเกิดประสิทธิภาพในการติดตามงาน

ในรูปแบบของการบันทึกข้อมูลให้คุณวาสนา เป็นคนคิดออกแบบ และคุณอรุณี เป็นผู้เติมให้พี่เลี้ยงที่เข้าพื้นที่ติดตามงานได้พิมพ์ข้อมูลลงในฐานข้อมูลในคอม และเขียนลงในใบติดตามด้วย เพื่อป้องกันข้อมูลหาย

การออกแบบการบันทึกข้อมูลการติดตามงาน อาจให้เพิ่มชื่อนักวิจัยโครงการ และตัดชื่อผู้ติดตามออก เนื่องจากข้อมูลรายชื่อผู้ติดตามงานโครงการอยู่ในตารางผู้ติดตามงานแล้ว การจัดรูปแบบการทำข้อมูลของแต่ละโครงการ ให้มีการเขียนเนื้อหาเห็นการติดตามงานว่าทำอะไรบ้าง เห็นประเด็นการติดตามงาน ความถี่ความสม่ำเสมอของการตามงานแต่ละโครงการ (เพื่อเห็นรายละเอียดเนื้อหาข้อมูล)

- **การจัดเวทีการพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์**

ที่มาของการจัดเวทีนำเสนอร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิคือ ที่ผ่านมามีเกิดปัญหาความล่าช้าในการอ่านรายงานของผู้ทรงฯ และติดตามข้อเสนอแนะยาก การจัดเวทีเป็นการแก้ปัญหาเรื่องนี้ เพราะเมื่อจัดเวทีแล้ว ทางไหนๆ และฝ่ายจะร่วมกันสรุปข้อเสนอแนะ ซึ่งจะใช้เวลาสั้น ๆ ไม่เกิน 1 สัปดาห์ ก็จะสามารถส่งไปให้โครงการวิจัยได้เลย แต่ข้อเสียอาจเกิดได้ถ้ามีโครงการที่ต้องส่งพร้อมกันหลายโครงการ โหนดฯ อาจจัดการไม่ได้ และข้อเสนอแนะก็อาจไม่ละเอียดพอ อาจเป็นเพียงภาพกว้าง ๆ ไม่ชี้ชัดเป็นต้น

ในกรณีแม่ฮ่องสอน เป็นการจัดเวทีนำเสนอร่างรายงานเป็นครั้งแรก แม้โหนดฯ จะสามารถรวบรวมร่างรายงานโครงการวิจัย 6 โครงการได้ภายใน 2 เดือน แต่ก็ไม่สามารถนัดผู้ทรงฯได้ตามกำหนดต้องเลื่อนการจัดเวทีไปเป็น วันที่ 7 เมษายน 2560

ในแผนกิจกรรมการจัดเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณ ปี 2558 ในเดือนมีนาคม เบื้องต้นมีมติร่วมกันให้มีการจัดเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ไม่เกินวันที่ 20 มีนาคม 2560 โดยมีข้อเสนอจากผู้ทรงฯ ต่อโครงการ 2 ระดับ คือ ผู้ทรง สก ว.ฝ่ายฯ กับ ผู้ทรงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผู้ทรงในจังหวัดให้เป็นผู้ที่เคยทำงานกับงานวิจัย สกว. หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านประเด็นการวิจัยของโครงการโดยตรง และเสนอให้ผู้ทรงที่จะมาให้ความเห็นต่อโครงการ ควรให้ข้อเสนอแนะเป็นรายบท หรือส่วน ของรายงาน เพื่อให้เกิดการปรับแก้เพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ ได้มีการเสนอรายชื่อผู้ทรงในจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อแต่ละโครงการดังนี้

กิจกรรม/โครงการ	ผู้ทรงจังหวัด
• โครงการจัดการน้ำละออบ	คุณสังเวียน ดวงสุภา/ คุณพันศักดิ์ จิตสว่าง
• โครงการระบบอาหาร อนาคต.ปangมะผ้า	คุณบุญยืน คงเพชรศักดิ์/ คุณสังเวียน ดวงสุภา
• โครงการการจัดการที่ดินนาปูป้อม	คุณอารยะ ภูสาหัส/ คุณพันศักดิ์ จิตสว่าง
• โครงการสหกรณ์บ้านปางหมู	คุณวัลลภ สุวรรณอาภา/ คุณประเสริฐ ประดิษฐ์
• โครงการสมุนไพรบ้านแม่สะกิด	คุณประเสริฐ ประดิษฐ์/คุณวัลลภ สุวรรณอาภา
• โครงการการจัดการระบบปลาสาละวิน	คุณอารยะ ภูสาหัส/ คุณบุญยืน คงเพชรศักดิ์

ในการบริหารจัดการข้อมูลให้ผู้ทรงได้อ่านตัวร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ ให้พี่เลี้ยงแต่ละโครงการดำเนินการส่งเอกสารรายงานให้ผู้ทรงภายในก่อนวันที่ 5 มีนาคม 2560

● การใช้ประโยชน์จากงานวิจัย (RE)

งานฐานข้อมูล RE มอบหมายให้คุณพนา คูแลรับผิชอบทั้งระบบ โดยออกแบบฐานข้อมูลการบันทึก ศึกษาข้อมูลและรวบรวมงานเขียน RE เช็กข้อมูลให้ครบถ้วน อะไรที่ไม่เข้าใจ ค้นหาไม่ได้ให้ดำเนินการทวนทวนหว่า จะหาจากแหล่งไหน จากใคร และประมวลผลความรู้จาก

RE เพื่อใช้ประโยชน์งานต่อเนื่อง

RE ปี 2560 พี่เลี้ยงไหนคนๆ ที่ดูแลรับผิดชอบโครงการวิจัย ให้เตรียมฐานข้อมูลการเขียน RE โดยทุกคนสำรวจการใช้ประโยชน์งานจากโครงการวิจัยที่ตัวเองรับผิดชอบว่ามีการใช้ประโยชน์ สามารถเขียนความรู้ได้กี่เรื่อง และเตรียมฐานข้อมูลของแต่ละเรื่อง ได้ 1. ข้อมูลเนื้อหางานเขียน 2. รูปภาพ

ในปี 2560 การเขียน RE ของพี่เลี้ยงแต่ละคน ให้ปรับเปลี่ยนการใส่ชื่อนำหน้าของ RE แต่ละเรื่อง เพื่อให้สื่อความหมายใหม่ ให้รู้ว่าใครเขียน เพื่อทราบฐานข้อมูล RE แต่ละเรื่อง ว่าเป็นความรู้การใช้ประโยชน์จากโครงการไหน ใครเป็นผู้เขียน ประเด็นอะไร เช่น ใส่ RE ตามมาด้วยชื่อย่อผู้เขียน ตามด้วยเรื่องที่เท่าไร ตามด้วยชื่อเล่นโครงการวิจัย และตามด้วยเรื่องเขียนด้านอะไร ยกตัวอย่าง (พี่เลี้ยงคุณพนา)

- 1) REP1_ชื่อโครงการ(ชื่อเล่น)_เรื่องอะไร/ด้านอะไร
- 2) REP2_ชื่อโครงการ(ชื่อเล่น)_เรื่องอะไร/ด้านอะไร
- 3) REP3_ชื่อโครงการ(ชื่อเล่น)_เรื่องอะไร/ด้านอะไร

ผลที่ได้

ไหนคนแม่ฮ่องสอน สามารถเขียน RE จำนวน 15 เรื่อง แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของงาน RE เท่านั้นไม่ใช่ทั้งหมดที่เกิดขึ้นจริง เพราะต้องติดตามโครงการเก่า ปี 2558-59 จำนวน 10 โครงการ และพัฒนาโครงการใหม่ปี 2560 จำนวน 5 โครงการ งาน RE ทั้ง 15 โครงการ ดังตาราง (รายละเอียดงาน RE 15 เรื่องมีในภาพผนวก 1)

ตาราง 4-2 การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2560 (งาน RE: 15 เรื่อง)

ที่	ชื่อ RE	รหัสโครงการ/นักวิจัย	การนำไปใช้ประโยชน์	ผู้เขียน RE
1	พื้นที่ต้นแบบ “การจัดการระบบเกษตรและระบบอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีเกษตร” โรงเรียนพุทธเกษตรแม่ฮ่องสอน : ถอดองค์ความรู้และนำเสนอสู่นโยบายสาธารณะ	RDG56N0009 (ไหนคน มส.) PDG58N0023 (อัญชลี แห่่งป่าหมื่น)	การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ด้านเกษตรและอาหารปลอดภัย	อรุณี เวียงแสง
2	นักข่าวพลเมือง สัมภาษณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น “ทีมปลาสาละวิน”	RDG58N0021 (นายพงษ์พิพัฒน์ มีเบญจมาศ)	เชิงความรู้ ด้านสื่อสาร สาธารณะ	นิติศักดิ์ โตนิติ

3	นักข่าวพลเมือง สัมภาษณ์ร่องเลขธิการ สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย ขับ เคลื่อนแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการ ศึกษาพัฒนาวัฒนธรรมภูมิปัญญาชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมือง ในประเด็นสุขภาวะ ชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองสู่การยก ร่างมติในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ชาติ ปี 2559	RDG57N0008 (นางสาวอาภา ธวัชวิฑูรย์)	เชิงพื้นที่ ด้านการศึกษา	นิติศักดิ์ โตนิติ
4	เป็นทีมวิทยากรในการจัดทำยุทธศาสตร์ และพัฒนาโครงการ สช.แม่ฮ่องสอน ปี 2560-62	RDC60N0004 (โหนด มส.)	การใช้ประโยชน์เชิง นโยบายสาธารณะ ด้านกระบวนการวิจัย	อรุณี เวียงแสง
5	“ข้าวศตวรรษใหม่” นวัตกรรมจากงาน วิจัยตลาดทางเลือก อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	RDG54N0016 (นายพันศักดิ์ จิตสว่าง)	การใช้ประโยชน์ จากงานวิจัยในเชิง พื้นที่ ด้านเกษตร ยั่งยืน	อรุณี เวียงแสง
6	ผลการศึกษาข้อมูลส่งผลให้เกิดการร่วม พิจารณา และสานต่อแนวทางการจัดการ	RDG58N0005 (นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ)	การใช้ประโยชน์ จากงานวิจัยในเชิง พื้นที่ ด้านการ พัฒนา	วาสนา เก ษอินทร์
7	ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง สู่การมีรายได้ ของชุมชน “ตลาดชุมชนพอเพียงน้ำของ” ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน	RDG58N0019 (นายอังกณ์ -)	การใช้ประโยชน์ จากงานวิจัยเชิงพื้นที่ ที่ ด้านการพัฒนา	พนา ชอบขุน เขา
8	กลุ่มเกษตรกรผลิตพืชทางเลือกตาม โครงการการจัดการที่ดินตำบลนาปู่ป้อม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตาม มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสถาบัน พัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อแก้ปัญหา ด้านการผลิตและรายได้ เสริมสร้างกลุ่ม เกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง	RDG58N0019 (นายอังกณ์ -)	การใช้ประโยชน์ใน เชิงพื้นที่ ด้านความ มั่นคงด้านอาหาร	พนา ชอบขุน เขา

9	โครงการศึกษาดูงานและเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์	RDG580023 (นายจำรูญ วงศ์จันทร์)	การใช้ประโยชน์จากจากงานวิจัยในงานพัฒนาของ อบต. ปางมะผ้า	ชูชัย ศรัทธาธรรม
10	เป็นทีมวิทยากร “สรุปบทเรียนการขับเคลื่อนงานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน จ. แม่ฮ่องสอน ปี 2560 และหาทิศทางการทำงานในระยะต่อไป”	RDC60NO005 (โหนด มส.)	การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านกระบวนการวิจัย	อรุณี เวียงแสง
11	การจัดการการเกษตรแบบพอเพียงตามวิถี “ปากาเกอญอ” สู่อการมีรายได้ของชุมชน	RDG54N0010 (นายพนา ขอบขุนเขา)	การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงพื้นที่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ	พนา ขอบขุนเขา
12	กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พัฒนาระบบคิด ของคน กลุ่มชาย สู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการบ้านปางหมู	RDG58N0005 (นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ)	การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเชิงพื้นที่ ด้านคุณภาพชีวิต	วาสนา เกษอินทร์
13	เป็นทีมวิทยากร “ถอดบทเรียน DHS อำเภอปางมะผ้า”	RDC60NO004 (โหนด มส.)	การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ชูชัย ศรัทธาธรรม
14	เป็นทีมวิทยากรร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ “กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างพลังการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”	RDC60NO004 (โหนด มส.) RDG46N0035 (นางสุดานี คำดี) RDG54N0015 (นางนราวรรณ ภาสกร โรจน์กุล) RDG58NO008 (นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ)	การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านการจัดกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และความมั่นคงทางอาหาร	อรุณี เวียงแสง

15	สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาร เรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์รายงานวิจัย แนวทางจัดการศึกษาและพัฒนา ด้วยการศึกษาทางเลือก	RDG57N0008 (นางสาวอาภา ธวัชวิฑูรย์)	การใช้ประโยชน์เชิง พื้นที่ ด้านการศึกษา	นิติศักดิ์ โดนิต
----	---	---	--	---------------------

● การพัฒนาศักยภาพทีมงานโหนดฯ และภาคีประชาสังคม

ทีมงานโหนดแม่ฮ่องสอน

รุ่นใหญ่ (อรุณี) พัฒนาด้านจิตใจ ความมั่นคงภายใน การวิเคราะห์สังเคราะห์ ลด
อัตตาตัวตน ที่ผ่านมาร่วมเรียนรู้เวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการของ อ.ชัยวัฒน์ ถีระพันธ์ 3 ครั้ง เดินทาง
ไปเรียนรู้เพื่อบ้าน 2 ครั้งที่ ประเทศเมียนมาร์

รุ่นกลาง (นิติศักดิ์-วาสนา-ชูชัย) พัฒนาศักยภาพในลักษณะ On the job Training ซึ่ง
แต่ละคนมีทักษะ และความชำนาญเฉพาะแตกต่างกัน เลยนใจที่จะพัฒนาตนเองแตกต่างกันออกไป

รุ่นใหม่ (พนา) เป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพมากที่สุดในลักษณะ On the job
Training ในเรื่อง การบันทึกอย่างเป็นระบบ การจัดทำฐานข้อมูล การติดตามโครงการ การศึกษา
งาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังได้ประเมินความต้องการในการพัฒนา
ศักยภาพ พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (เน้นพี่เลี้ยงงานวิจัยรุ่นใหม่ และรุ่นกลาง) ในปี 2560-62

- การทบทวน เติบโตเต็ม ในเรื่องแนวคิด กระบวนการ อุดมการณ์ งาน CBR
- ทักษะการออกแบบกระบวนการจัดเวทีในรูปแบบต่างๆ
- การมองภาพรวมชุมชน พื้นที่ ได้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถเชื่อมโยงแนวทางการจัดการชุมชน หรือ โจทย์วิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- แนวทางการพัฒนา ยกระดับความรู้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของโครงการ CBR

หลังสิ้นสุดโครงการไปแล้ว

- ฝึกและพัฒนา เรื่องการจัดการทั้งระบบให้กับพี่เลี้ยงใหม่ เพราะการหนุนเสริมงานวิจัยฯ ไม่ได้มีเพียงงานด้านการจัดการโครงการ หรือ ข้อมูลความรู้ แต่เห็นว่าการจัดการทั้งระบบ เช่น งานสำนักงาน งานการเงินบัญชี งานฐานข้อมูล เป็นต้น ก็เป็นเรื่องสำคัญ
- ทักษะการสื่อสารทุกระดับ ให้คมชัด เป็นระบบ เข้าใจง่าย มีพลัง ทั้งผ่านการพูดคุยผ่านสื่อที่เหมาะสม ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย
- พัฒนาด้านสติ อารมณ์ เพิ่มความสุนทรีย์ะ พักสมอง เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย และมีแรงใจในการทำงาน

ตัวชี้วัด (เน้นพี่เลี้ยงงานวิจัยรุ่นใหม่ และรุ่นกลาง)

- พี่เลี้ยงงานวิจัย มีความเข้าใจและสามารถอธิบายแนวคิด กระบวนการ งานวิจัย CBR ได้
- พี่เลี้ยงงานวิจัย สามารถออกแบบกระบวนการจัดเวทีในรูปแบบต่างๆ ในระดับโครงการวิจัยได้
- สามารถจัดการ เชื่อมประสาน เชื่อมโยง/บูรณาการ ประเด็นงาน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และพื้นที่ เพื่อพัฒนา ยกระดับ เห็นแนวทางความยั่งยืนในอนาคต
- จำนวน RE (การใช้ประโยชน์งานวิจัย)
- มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถจัดการงานทั้งระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความผิดพลาดน้อยลง
- ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร วัดจากกลุ่มเป้าหมายที่สื่อสารระหว่างกัน เช่นเกิดความเข้าใจ ไม่สับสน เกิดกำลังใจในการทำงาน ผลงานดีขึ้น เป็นต้น
- พี่เลี้ยงงานวิจัยมีความสุขกาย มีแรงใจในการพัฒนางานของตนเอง

การพัฒนาศักยภาพทีมโหนดร่วมกับสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคี

ในปีงบประมาณ 2560

ทีมงานโหนดแม่ฮ่องสอน ที่ประกอบด้วยบุคลากร 6 คน ได้แก่ ผู้ประสานงาน (1) ผู้ช่วยผู้ประสานงาน (2) และทีมหนุนเสริม (3) มีโอกาสได้เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพ ใน 2 ลักษณะ คือ แบบที่ 1 เป็นการเข้าร่วมอบรม ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมเวที ที่เอื้อโอกาส ต่อการพัฒนาศักยภาพทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในปี ที่ผ่านมา มีกิจกรรมที่จัดโดยโหนดเอง จัดโดยสกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

และภาคี ในลักษณะนี้ จำนวน 12 ครั้ง แบบที่ 2 เป็นการจับอบรม สัมมนา ถอดบทเรียน สรุปบทเรียน ประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยทีมโหนดเป็นวิทยากรกระบวนการ รวมถึงการออกแบบเวทีให้ สรุปประเด็น เนื้อหา ในบางกิจกรรม และจัดทำเป็นเอกสารสรุปเวทีให้ เป็นต้น ซึ่งโหนดถือว่างานแบบนี้ เป็นการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน ผ่านการลงมือทำ สรุปบทเรียน ปรับปรุง รวมทั้งได้ฝึกฝน เพิ่มชั่วโมงบิน สร้างความมั่นใจให้ตัวเอง อีกด้วย ในปี 2560 มีการพัฒนาศักยภาพในแบบที่ 2 นี้ จำนวน 13 ครั้ง โดยประมาณ รายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 4-3 การพัฒนาศักยภาพทีมโหนดแม่ฮ่องสอนปี 2560 (ตุลาคม 2559 – กันยายน 2560)

ที่	วันที่จัด-บทบาททีม-รายละเอียดกิจกรรม	ทีมโหนด ที่ร่วม	ผู้จัด
	เป็นผู้เข้าร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อบรม สัมมนา เวที (จำนวน 12 ครั้ง)		
1	10 -13 ก.พ.60 เวที RC ภาคเหนือ ครั้งที่ 1/ 2560 เรียนรู้สถานการณ์การค้าชายแดน/ วางแผนกระบวนการขับเคลื่อนงาน CBR/ พัฒนาศักยภาพทีมโหนด	อรุณี พนา วาสนา	สกว.
2	28 - 31 ต.ค.60 เวที RC ภาคเหนือ ครั้งที่ 2/ 2560 ประชุมเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ อบรมสันติวิธี โดยอ.เพิ่มศักดิ์ และนำเสนอยุทธศาสตร์โหนด ปี 2561	อรุณี ชูชัย พนา วาสนา นิตศักดิ์	สกว.ฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
3	1 พ.ค.60 (ร่วมประชุม แลกเปลี่ยน เรียนรู้) ประชุมผู้ประสานงานเครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นภาคเหนือ หาข้อตกลงร่วมในการบริหารจัดการงานโหนด และทบทวนยุทธศาสตร์ภาค	อรุณี	เครือข่าย CBR-N
4	27 ธ.ค.59 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) อบรมการขับเคลื่อน CBR ครั้งที่ 1 หรือสถานการณ์และทิศทางโหนดเหนือปี 2560/ การพัฒนาศักยภาพ/ โจทย์พุ่งเป้า การทำ Mega project/ งบประมาณ/ การพัฒนาโครงการปี 2560	อรุณี	สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
5	7-10 ม.ค.60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) อบรมการขับเคลื่อน CBR ครั้งที่ 2 ร่วมเวทีหารือการขับเคลื่อนงาน CBR “องค์กรเชิงนิเวศที่มีชีวิตชีวา” ณ สวนสามพราน จ.นครปฐม	อรุณี	อ.ชัยวัฒน์ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
6	6 -8 ก.พ.60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) อบรมการขับเคลื่อน CBR ในยุค Thailand 4.0 ครั้งที่ 3 เป็นการสัมมนาต่อเนื่องจากคราวก่อน เป็นการจัดทำ ยุทธศาสตร์ดอกไม้นาน การเชื่อมร้อยภาคี โดยมีพื้นที่ประเด็นเป็นตัวตั้ง	อรุณี	อ.ชัยวัฒน์ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
7	16-19 มิ.ย. 60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) อบรมการขับเคลื่อน CBR ครั้งที่ 4 เวทีถอดบทเรียนโหนด CBR. แลกเปลี่ยนเรียนรู้รุ่นเก่า-รุ่นใหม่ ทบทวนประเด็นร่วมในการขับเคลื่อนงานระดับภาค ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถรวมพลังดอกไม้นาน	อรุณี	อ.ชัยวัฒน์ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

8	10 พ.ค.60 (เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ) การอบรมโปรแกรม infographic โดยศูนย์ ITC แม่ฮ่องสอน	อรุณี พนา ชูชัย วาสนา ทวีวรรณ	สกว.มส.
9	26-27 มิ.ย.60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) อบรมพัฒนาศักยภาพ 4PW (ทีม 5 พลัง)	ทวีวรรณ วาสนา	สช.
10	24 มี.ค.60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่ายป้องกันปัญหาเสพติดฯ รับฟังข้อมูลเรื่อง การ 11 ทูจริต การแจ้งข่าวสารการทูจริต และการป้องกันพยาน	วาสนา	คุมประพฤติ จ.มส.
11	4 เม.ย.60 (ร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายพัฒนานโยบายสาธารณะฯ	ทวีวรรณ	(สช.)
12	30 มี.ค.60 (ร่วมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ) ร่วมงานสัมมนาประสบการณ์การจัดการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	นิติศักดิ์	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
เป็นวิทยากรกระบวนการ ถอดความรู้ สรุปรบทเรียน และอื่น ๆ (จำนวน 13 ครั้ง)			
13	28-30 มิ.ย.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการร่วม) เวทีสุนทรียสนทนาผู้พิการ	วาสนา ทวีวรรณ	โครงการผู้ พิการฯ
14	17 ส.ค.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ) เวทีถอดบทเรียนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต อำเภอปางมะผ้า (DHB) + พัฒนา ทักษะการออกแบบเวที การจับประเด็น	ทวีวรรณ ชูชัย พนา วาสนา อรุณี	โครงการ 4PW (สช.)
15	20 – 23 ส.ค.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการร่วม) อบรมเชิงปฏิบัติการ “กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างพลังการเรียนรู้และการ เปลี่ยนแปลงชุมชนด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”	อรุณี ชูชัย พนา วาสนา	วชช.มส. / มูลนิธิ CBR อีสาน
16	20-21 ต.ค.59 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ-จับประเด็น-สรุปเวที) ร่วมจัดเวที “สานพลังภาคีสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จ. แม่ฮ่องสอน” ระดมข้อเสนอ ข้อเสนอการเป็นเมืองพิเศษ/ แนวทางการทำงาน สภาพลเมืองในจังหวัดต่อผู้ว่าฯ และระดมความคิดเรื่อง นุท หมอกควัน	อรุณี นิติศักดิ์ พนา ชูชัย	สภาพลเมือง
17	21 -22 มี.ค.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ-จับประเด็น) จัดสรุปรบทเรียนการดำเนินงานสวัสดิการของ จ.มส. และวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ในที่ที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง ปัจจัยภายนอก (PEST) และจัดทำแนวทางการ ดำเนินงานของเครือข่ายในระยะต่อไป	อรุณี วาสนา พนา ทวีวรรณ	พอช.
18	6 – 7 ก.ย.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ-จับประเด็น-สรุปเวที) เวทีถอดบทเรียน และติดตาม ประเมินผล ฯ โครงการ 4PW จ.แม่ฮ่องสอน ปี 2560 ใน 3 ประเด็นหลัก FS ทรัพยากร และตำบลสุขภาวะ	ทวีวรรณ อรุณี ชู ชัย ศักดิ์พนา วาสนา นิติ	โครงการ 4PW (สช.)
19	20 – 21 ก.ย.60 (เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ-จับประเด็น-สรุปเวที) สมัชชา “สานพลังพลเมือง สร้างแม่ฮ่องสอนสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและ วัฒนธรรม 2560	อรุณี ทวีวรรณ พนา วาสนา	เครือข่าย ทรัพยากรฯ 4PW (สช.)

20	20-25 ก.พ.60 (เป็นผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ) ช่วยงาน พระอาจารย์ไพศาล วิสาโล และเครือข่ายพุทธิกา ในการจัดอบรม เผชิญความตายอย่างสงบ ณ บ้านน้ำสาน อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่	นิติศักดิ์	พระไพศาล วิ สาโล/ ข่าย พุทธิกา
21	30-1 ก.พ.60 (เป็นวิทยากรกระบวนการ) จัดอบรมเกมธรรมชาติ ครั้งที่ 2 (Nature Game #2) ณ โบสถ์คริสต์บ้านละอูน ต.ห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน	นิติศักดิ์	
22	8 เม.ย.60 (เป็นวิทยากรกระบวนการ) เนเจอร์เกมส์ บ้านแม่กองคา อ.แม่สะเรียง	นิติศักดิ์	บัณฑิตอาสา ธรรมศาสตร์
23	10 เม.ย.60 (เป็นวิทยากรกระบวนการ) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ผ่านการทำโครงการ PBL "ครูสู่โค้ช" ระยะ 2	นิติศักดิ์	มูลนิธิเกื้อฝัน เด็ก
24	16 พ.ค.60 (เป็นวิทยากรกระบวนการ) พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กผู้เรียน ในการเรียนรู้ผ่านโครงการ ศกร.มอวาคี บ้านหนองมณฑา อ.แม่วาง จ.ชม.	นิติศักดิ์	ศกร.มอวาคี บ้านหนอง มณฑา
25	25 – 27 ส.ค.60 (เป็นวิทยากรกระบวนการ) สรุปบทเรียนการดำเนินงาน โครงการเยาวชนสร้างสรรค์ปิ่นสุข	นิติศักดิ์	(สสส)

● การต่อยอดผลงานวิจัยสู่นโยบายสาธารณะ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและขับเคลื่อน PHPP ระดับพื้นที่ ปี 2559-61 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในปี 2559 มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สานพลัง เชื่อมเครือข่ายการขับเคลื่อนงานนโยบาย
สาธารณะร่วมกับ 17 จังหวัดภาคเหนือตอนบน และเครือข่าย 8 จังหวัดของเขต 1 ขับเคลื่อนงาน
ภายใต้ยุทธศาสตร์ร่วม โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ฯ

วิสัยทัศน์

สานพลังพลเมืองแม่ฮ่องสอน มุ่งมั่นขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบ
มีส่วนร่วม ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ ผู้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ภายในปี พ.ศ. 2561

พันธกิจ

- พัฒนาศักยภาพคน กลไก และเครือข่าย
- จัดการความรู้และพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การสร้างนโยบาย
สาธารณะ
- ยกกระตือรือร้นสื่อสารสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง
- การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์

- พัฒนาศักยภาพ คน กลไก เครือข่าย ให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา

นโยบายสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม

- ยกย่องความรู้และขยายผลการพัฒนานโยบายสาธารณะสู่การเปลี่ยนแปลง
- พัฒนาระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย

จุดหมายปลายทาง (ผลผลิต)

- มีกลไก เครือข่าย ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม
- มีนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม
- มีระบบบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย

ยุทธศาสตร์

- พัฒนาศักยภาพของคน กลไก เครือข่าย

กลยุทธ์สำคัญ

- สร้างเสริมความรู้และทักษะ คน กลไก เครือข่าย
- แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- สร้างแรงบันดาลใจโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
- พัฒนาศักยภาพการประเมินด้วยตนเอง
- จัดการความรู้และพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การสร้างนโยบายสาธารณะ

กลยุทธ์สำคัญ

- จัดกระบวนการจัดการความรู้ร่วมแบบมีส่วนร่วม
- พัฒนาความรู้สู่นวัตกรรม
- ยกย่องการพัฒนาขยายผลสู่ประยุกต์ใช้
- สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบเครือข่าย

กลยุทธ์สำคัญ

- บริหารจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม
- เสริมพลังการเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์จริง
- กระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะ โดยการจัดการความรู้
- เรียนรู้ระหว่างเครือข่ายและข้ามพื้นที่
- พัฒนาระบบการสื่อสารสาธารณะ

กลยุทธ์สำคัญ

- พัฒนากลไกการสื่อสารนโยบายสาธารณะ
- เชื่อมประสานกลไก และช่องทางสื่อสารหลากหลาย
- สร้างและพัฒนาช่องทางสื่อสารใหม่ทางอิเล็กทรอนิกส์
- เปิดพื้นที่สาธารณะเพื่อการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
- พัฒนาระบบการบริหารจัดการการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

กลยุทธ์สำคัญ (ใช้ผลของยุทธศาสตร์ ที่ 2 มาทำงาน)

 - กำหนดแผนงานการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
 - เสริมสร้างการทำงานเป็นทีม (ความสัมพันธ์ ทักษะ ความรับผิดชอบ) และพัฒนาระบบให้เอื้อต่อการทำงาน
 - ค่อยลดนวัตกรรมการพัฒนา
 - สร้างพัฒนาและขยายทีม
- พัฒนาระบบการติดตามประเมินแบบเสริมพลังและมีส่วนร่วม

กลยุทธ์สำคัญ

 - พัฒนาทักษะทีมแกนนำสำหรับการประเมินแบบเสริมพลังและมีส่วนร่วม
 - พัฒนาระบบการ เครื่องมือ คน
 - รูปแบบการประเมินตนเอง ภายใน ภายนอก

จากการพูดคุยกันหลายๆครั้งจะเห็นว่าทิศทาง งานนโยบายสาธารณะภาคพลเมือง แม่ฮ่องสอน ปี 2560- 2562 ภายใต้การหนุนเสริม ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กระทรวงสาธารณสุขมีข้อพิจารณาการพัฒนาไปสู่การเป็นนโยบายสาธารณะในหลายๆ เรื่อง ได้แก่

- สามารถทบทวนประเด็นเดิม (ปีที่ผ่านมาเรื่องสุขภาวะเกษตรกร) หรือวิเคราะห์ ประเด็นใหม่
- เป็นประเด็นที่ส่งผลต่อสาธารณะ โดยสามารถดูบทเรียนการพัฒนาที่ผ่านมาได้
- การมีส่วนร่วมจากสาธารณะ และมีกลไกรองรับ มีทุนเดิมในการขับเคลื่อนอยู่เดิม/มี การทำงานข้อมูล ,วิชาการรองรับ สนับสนุน
- สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอะไร? อย่างไร? ตามที่สาธารณะต้องการ
- มีการใช้เครื่องมือ (ตามพรบ. สุขภาพแห่งชาติปี 2550 เช่น สมัชชาสุขภาพ ธรรมนูญ

สุขภาพพื้นที่ หรือเครื่องมืออื่นๆที่สร้างการมีส่วนร่วมเช่น งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แผนแม่บทชุมชน เป็นต้น

ทางแม่ฮ่องสอนสามารถปักธงพื้นที่ “ระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล” เริ่มจากชุมชนที่มีทีมวิจัยCBR มีการเชื่อมร้อย เครือข่ายภายในชุมชน / ภายนอกชุมชน อยู่แล้วก็จะเป็นเรื่องง่ายขึ้น และเพื่อเป็นการต่อยอด ยกระดับการใช้ประโยชน์ความรู้ และคนทำงานสู่ การพัฒนางานนโยบาย สาธารณะแบบมีส่วนร่วม สู่สังคมสุขภาวะ(คน/กลุ่มข่าย/ชุดข้อมูลความรู้)

ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กระทรวงสาธารณสุข ในแผนหลักฉบับที่ 3 กับการสนับสนุนการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา (4P-W) ระดับพื้นที่ โดยมี ยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญา ๓ ทั้งสิ้น 5 ประเด็น โดยสช.ได้เน้นในเรื่องของการเสริมสร้างพลังเครือข่ายและการขับเคลื่อน ซึ่งประเด็นทั้ง 5 ได้แก่

- ยกระดับรูปธรรมความสำเร็จ การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ๓
- เสริมพลังเครือข่ายขับเคลื่อน ๓
- สร้างพลังข้อมูล ความรู้ และปัญญา ๓
- สร้างสรรค์การสื่อสาร ๓
- สร้างองค์กรต้นแบบ ๓

โดยมีเงื่อนไขการสนับสนุนทุนเพื่อขับเคลื่อน4P-W คือ

- สช.จะสนับสนุนทุนสำหรับเครือข่ายในระดับจังหวัดเป็นจุดปลายสุด ส่วนระดับที่ต่ำกว่านั้น ให้เป็นภาระหน้าที่การกำหนด / ตัดสินใจของเครือข่ายในจังหวัดนั้นๆ
- สช.จะจัดให้มีระบบทุนสนับสนุน4P-W (หรือ PHPP) ในลักษณะ Block Grants ไปที่จุดเดียวในระดับจังหวัด
- เครือข่ายที่จะขับเคลื่อนงาน 4P-W ร่วมกับสช.จะต้อง รวมตัว เชื่อมโยงบูรณาการภารกิจ และกำหนดกลไกการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เป็นที่เรียบร้อยเสียก่อน โดยทุกภาคีต้องมีความเข้าใจกติกาที่ตรงกัน

ความคาดหวังต่อจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในกระบวนการ 4P-W และผลผลิตที่พึงประสงค์ คือ

- กระบวนการ ประกอบด้วย (1)ประเด็นนโยบาย ๓ และ(2)กระบวนการนโยบาย ๓
- ผลผลิต ประกอบด้วย
- เป้าหมายสำคัญ : ความเข้มแข็งของ ภาาเครือข่ายภาคประชาสังคม/ภาคพล

เมืองๆละ

- ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์นโยบาย เช่น พ.ร.บ./กฎหมาย /ระเบียบข้อบังคับ และยุทธศาสตร์/ แผนงาน/ โครงการ/ แผนชุมชน/ กติกาชุมชน/ ทุนขับเคลื่อนการพัฒนา
- เห็นเครือข่ายการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทางปัญญาตามองค์ประกอบสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา (ภาคสังคม/ภาครัฐ-อปท. / ภาควิชาการ) ประกอบด้วย คณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัด / นักสานพลังฯ (นส.) / แกนนำธรรมนุญระดับพื้นที่ ศูนย์ประสานการพัฒนาภาคฯ (สปจ.) / ทีมวิทยากรชุมชน (สปพส.) / สปจ และอื่นๆ เช่น สภาพลเมือง สภาองค์กรชุมชน สภาชาติพันธุ์ เครือข่ายนักวิจัยชุมชน (CBR) / เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก เป็นต้น

แผนการสนับสนุนของ สช.

- ก่อนมีนาคม 2560 ประกอบด้วย
 - กระบวนการจัดทำ/ นำเสนอ/ พัฒนา “แผน 4P-W แบบต่อเนื่อง 3 ปี และโครงการรายปี (โดยจังหวัดร่วมกับกลไก สช. ภาค)
 - กระบวนการพัฒนาร่าง/ ลงนาม TOR (โดย สช.+ จังหวัด)
- ช่วงมีนาคม 2560 – กันยายน 2560 ประกอบด้วย
 - กระบวนการขับเคลื่อน 4P-W ในจังหวัด
 - ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงาน
 - การจัดทำงบประมาณอุดหนุนโครงการ 4P-W ในรอบปีถัดไป

โดยทางแม่ฮ่องสอนได้มีการจัดเวทีครั้งที่ 1 ไปแล้วเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2559 ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดชั้น 2 และมีกำหนดจัดเวทีครั้งที่ 2 ในวันที่ 23-24 มกราคม 2560 วันแรก ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดชั้น 2 วันที่ 2 ณ ห้องประชุม วชช.มส. เนื่องจากมีจำนวนคนเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนากลไก และแผนงานโครงการที่จะเสนอ สช. โดยทาง สช.จะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณจัดประชุม

พื้นที่ตำบลสุขภาวะ จำนวน 8 ตำบล ได้แก่

- ตำบลปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน มี 13 หมู่บ้าน
- ตำบลห้วยโป่ง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน มี 15 หมู่บ้าน
- ตำบลกี้ อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน มี 5 หมู่บ้านและ 4 หย่อมบ้าน

- ตำบลท่าผาป้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน มี 8 หมู่บ้าน
- ตำบลห้วยห้อม อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน มี 9 หมู่บ้าน
- เทศบาลตำบลแม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน มี 9 ชุมชน
- ตำบลเวียงเหนือ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน มี 10 หมู่บ้าน
- ตำบลแม่นาเติง อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน มี 11 หมู่บ้าน

ในระหว่างการทำงานที่ผ่านมาได้พื้นที่เพิ่มขึ้น คือ โรงพยาบาลอ.ปางมะผ้า (คุณหมอสุพัฒน์) และรพสต.เมืองปอน

มติการประชุม 30 พฤศจิกายน และผลสรุปการประชุมเตรียมเวทีวิชาการ เมื่อ 1 ธันวาคม

2559

- การ พัฒนาโครงการในแต่ละประเด็น ขอให้ผู้เกี่ยวข้อง ประสานงาน/จัดการให้แล้วเสร็จ ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายงาน
- ทีมสกว ประชุมหารือ นอกรอบเมื่อ 1 ธันวาคม มีข้อสรุป ว่า จัดประชุมคณะทำงาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์การพัฒนางานตามประเด็น ได้แก่ ความมั่นคงด้านอาหาร /การจัดการชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่สู่ตำบลสุขภาวะ / การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สุ่มส.เมืองพิเศษฯ
- มอบหมายให้ คุณนิติศักดิ์ โตนิตี ช่วยกร่าง ออกแบบ กระบวนการเวที และแจ้งเวียนหาหรือผู้เกี่ยวข้อง
- สข สนับสนุนงบประมาณ จัดเวที หนุนเสริมการพัฒนาโครงการจำนวน 2 วัน
 - วันที่ 23 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมชั้น 2 ศาลากลาง หลังใหม่ กลุ่มเป้าหมายแกนขับเคลื่อนงานโครงการฯละไม่เกิน 10 คน รวม 30 คน
 - วันที่ 24 23 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุม วชช. มส. มีผู้เข้าประชุม 50 คน
- ผู้ประสานงานหลัก การจัดเวทีวิชาการ 23-24 มค 59
 - ความมั่นคงด้านอาหาร : สกว .มส.
 - ตำบลสุขภาวะ ปลัดธวัชชัย ใจแสน /น.ส.ทวิวรรณ สัมพันธสิทธิ์
 - การจัดการทรัพยากรฯ น.ส. ทิพย์วัลย์ พลภักดี
- ขอความร่วมมือทุกโครงการพิจารณาเตรียมงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การสรรหาประธาน/คณะทำงาน / ประสานภาคีเครือข่ายที่จะร่วมขับเคลื่อนประเด็น

/กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าเวที (รายชื่อ ที่อยู่ การพักค้าง เพื่อส่งประมาณการของ
งบบฯ ต่อสช.)

- ขอความอนุเคราะห์ ร่วมเดินทางเป็นหมู่คณะ
- คุณทวีวรรณ ประธานงานภาพรวม เชื่อมโยงกลุ่มเป้าหมาย ทั้ง 3 โครงการ
ประมาณการงบประมาณการจัดเวทีทั้ง 2 วัน เสนอสช.

ตัวอย่าง “งานนโยบายสาธารณะบ้านปางหมู”

(หมู่บ้านที่ สกว.ฝ่ายสนับสนุนทุนวิจัย 3 โครงการ)

ใช้ทุนเดิมจากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมีกลไก มีภาคีต่างๆ มีประเด็นการขับเคลื่อนชุมชนอยู่แล้ว ดำเนินการยกระดับการขับเคลื่อนชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลังจากที่ทีมปางหมูได้ไปศึกษาดูงานที่เทศบาลตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ก็กลับมาขับเคลื่อนชุมชนอย่างต่อเนื่อง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2559 ได้จัดเวที : สร้างความเข้าใจแกนนำชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่มาเข้าร่วม คือ ทีมคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน ประธานกลุ่มข่ายทั้งหมด ทีมวิจัย โดยมีคุณ

ทวีวรรณ สัมพันธ์สิทธิ์ คุณเทวัญ ปัญญาประเสริฐ คุณจันทร์ศรี สุธรรม คุณวัลภา เชื้อนรัตน์และคุณวาสนา เกษอินทร์ ได้ช่วยกันสร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมเวที โดยมีประเด็นการสร้างความเข้าใจ คือ บอกเล่าความหมายของนโยบายสาธารณะ ความเป็นมาในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ ทบทวนกลไกการขับเคลื่อนของชุมชน การวิเคราะห์ทุน 5 ด้าน (ทั้งด้านบวกและลบ) และการจัดกลไกการบริหารจัดการหมู่บ้านในปัจจุบัน จากนั้นได้มีการให้ผู้เข้าร่วมเลือกบทบาทที่จะสามารถเข้ามาสนับสนุนงานนโยบายสาธารณะของหมู่บ้านได้ตามความสมัครใจ มี 4 ฝ่าย คือ

ตารางที่ 4-4 การวางบทบาททีมพัฒนานโยบายสาธารณะ บ้านปางหมู 4 ฝ่าย

ฝ่าย	รายชื่อ
• ขกร่างธรรมนูญ	เทวัญ ปัญญาประเสริฐ/ ยงยุทธ รักเรียน/ วัลภา เชื้อนรัตน์/ สถิต/ กัมพล บุญเย็น/ จันทร์ศรี สุธรรม/ สุรสิทธิ์ กรณาภิรักษ์พร
• รับฟังความคิดเห็น	ทุนละ บุญ/ อุทิศ ทอนผม/ จายเล็ก/ จิตร/ คำ/ สมาน สนุกใจ/ สวิง ปัญญา/ ถาวร/ สมศรี/ อัมพันธ์ เล่าเรียนดี/ นรารวรรณ ภาสวรโรจน์กุล/ สิริกร
• ประชาสัมพันธ์ สื่อสาร	สมพุช/ ณรงค์/ แสงมัน/ อเนก/ ปรีดา/ นิทัศน์ คำบุญ/ สะอาด/ กษิดิส/ สุจิตร์/ สายพิน/ ราตรี/ สุภาพ/ บัวคำ/ มาลา/ ทองอ่อน/ จินดา/ พินิจ/ นฤนาถ/ ถนอมศรี

• วิชาการติดตามประเมินผล	วาสนา เกษอินทร์/ ประสิทธิ์ ศรีชุม/ วิชัย ศรีชุม/ อุทิศ พันอุตะมะ/ สุนทร มีศรี / ทอง ปัญญา/ ประทุมวรรณ แข็งแรงดี/ ดวงจันทร์ โสภา/ อิทธิพล คำอุ่น
--	--

ความคาดหวัง ธรรมนูญสุขภาพบ้านปางหมู

จากนั้นได้แจกกระดาษการ์ดให้ผู้เข้าร่วมเขียนความคาดหวังที่ต้องการเห็นชุมชนปางหมูเป็นอย่างไร แล้วประมวลผล ได้ดังนี้

- ชุมชนบ้านปางหมู “อยู่ดี กินหวาน”
 - คนในชุมชนมีครอบครัวอบอุ่น สามัคคี เข้าใจกันและกัน
 - คนในชุมชนมีความสุข
 - คนในชุมชนเอื้ออาทรต่อกัน
- สุขภาพแข็งแรง (กาย – จิต)
 - ปลอดภัย ปลอดภัยจากสารเคมี
 - ปลอดภัย ความดัน เบาหวาน
 - สุขภาพกาย จิต ดี
 - มีอายุยืน
 - ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสุขภาพ
 - มีความรู้เรื่องอาหาร กินให้อร่อย
- ภาครัฐมีส่วนร่วมในการหนุนเสริม ทั้ง 3 ภาคส่วน
 - ภาครัฐ / อปท.
 - ภาควิชาการ
 - ภาคสังคม
- ชุมชนมีการปรับเปลี่ยน ไปในทิศทางที่ดีขึ้น
 - มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิดสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี
 - รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 - มีความสามัคคี มีการรวมกลุ่มเป็นรูปธรรม มีการจับกลุ่มเป็นมวลชนเดียวกันทำงานเป็นกลุ่มอย่างจริงจัง
 - อยากให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน
 - คนในชุมชนรักกัน
 - ทำงานอย่างมีส่วนร่วมและเป็นระบบ
- มีรายได้ ลดหนี้สิน

- ทุกคนมีอาชีพ มีรายได้ มีอาชีพเสริม
- พัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์
- เป็นหมู่บ้านปลอดหนี้
- เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว
- เป็นหมู่บ้านศีล 5
 - ปลอดอบายมุขทุกอย่าง ทั้ง สุรา การพนัน ยาเสพติด
 - กิจกรรมส่งเสริมคนดี
- ประเพณีวัฒนธรรม
 - สานต่อให้คนรุ่นหลัง
 - ส่งเสริมกิจกรรมสืบสานประเพณีวัฒนธรรม
 - ค่อยๆ ค่อยๆ อนุรักษ์ภูมิปัญญา
 - รักษาอัตลักษณ์อย่างยั่งยืน
- เทคโนโลยีการสื่อสาร
 - มีเครื่องมือและเทคโนโลยี โดยใช้ให้เหมาะสม
 - เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง
- ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
 - การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด
 - สนับสนุนในการรักษาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นรูปธรรม

(ร่าง) ธรรมนูญสุขภาพชุมชนบ้านปางหมู “อยู่หลิ่ กินหวาน”

- การมีสุขภาพะ
 - บุคคลมีความรู้ในการสร้างและรักษาสุขภาพ
 - บุคคลมีสุขภาพจิตที่ดี
 - บุคคลใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า
- เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง
 - ครอบครัวมีความมั่นคงในอาชีพ
 - ชุมชนมีการกระจายรายได้ในกลุ่มต่างๆ
 - ชุมชนมีกิจกรรมสร้างความมั่นคงเรื่องเศรษฐกิจฐานราก
- ครอบครัวอบอุ่น

- ครอบครัวรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
- มีการเลี้ยงดู ดูแลบุตรหลานอย่างมีคุณภาพ
- ครอบครัว ชุมชนมีการเลี้ยงดูผู้สูงอายุ
- การบริหารจัดการชุมชนดี
 - ประชาชน กลุ่ม องค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดี
 - ชุมชนมีการจัดระบบบริหารจัดการชุมชน
 - ชุมชน ภาคิ มีการพัฒนา เกื้อหนุนกัน
 - ชุมชนมีการสื่อสารและการเรียนรู้
- สภาพแวดล้อมดี มีระบบนิเวศที่สมดุล
 - ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยมั่นคง
 - ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
 - ชุมชนมีสาธารณูปโภคที่พอเพียง
 - ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
- เป็นชุมชนที่มีประชาธิปไตย และมีธรรมาภิบาล
 - บุคคลมีศักดิ์ศรี มีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกัน
 - บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ กตึกาประชาธิปไตย
 - ชุมชนมีธรรมาภิบาล
 - ชุมชนมีวิธีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง มีการสร้างความรัก ความเข้าใจ ความสามัคคีกันในชุมชน
- ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี วิถีไทใหญ่
 - ชุมชนมีศีล 5
 - อนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมประเพณี 12 เดือน
 - อนุรักษ์สืบทอดอาหารไทใหญ่เพื่อสุขภาพ

หลังจากเวทีในครั้งนั้น ทางชุมชนมีแผนการขับเคลื่อนเบื้องต้น คือ ใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านที่จัด (ทุกเดือน/สภาหมู่บ้าน) เป็นพื้นที่ในการระดมความเห็น ทุกข์ สุข ศักยภาพ ของคนปวงหมู และนำความคาดหวัง ของแกนนำหมู่บ้านสู่ระดมความเห็นในเวทีประชาคมหมู่บ้าน ส่วนทีมแกนนำ ทีมวิชาการ ต้องประมวล เชื่อมโยงกับแผนชุมชน /แผนของหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเชื่อมโยงกับกองทุนสุขภาพพื้นที่/ตำบล ของ สปสช. เป็นต้น

(5) การจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการโหนดฯ

ทบทวนและวางแผนการบริหารจัดการโหนด แม่ฮ่องสอน การวางบทบาทหน้าที่ทีม และ
วันส่งงาน รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4-5 การกำหนดประเด็นงานและการวางบทบาททีมโหนดแม่ฮ่องสอน ปี 2560

ประเด็นงาน	เนื้อหางาน	ผู้รับผิดชอบ	วันกำหนดส่งงาน
• งานบริหารจัดการโหนด			
• การเงิน-การบัญชีโหนด	รวบรวมเอกสาร, การจัดการทั้งระบบ มี 4 บัญชี ได้แก่ บัญชีโหนด, บัญชีคนหนุนวิจัย มส., บัญชีกองทุนสถาบันปัญญาวิทย์ และบัญชีเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก มส.	วาสนา	ช่วงวันที่ 1-5 ทุกเดือน
• การเงินบัญชีโครงการ	รวบรวม, การจัดการทั้งระบบตามโครงการที่พี่เลี้ยงดูแลรับผิดชอบ/ จัดเพิ่ม เก็บเอกสารการเงินไว้ที่โหนด	พี่เลี้ยงทุกคนที่ติดตามดูแลรายโครงการ	พี่เลี้ยงทุกวันที่ 7 วาสนาเช็ควันที่ 10
• งานสารบรรณโหนด	การรับหนังสือเข้า/ การส่งหนังสือออก	วาสนา, พนา	ทุกครั้งที่มีหนังสือเข้า - ออก
• งานครุภัณฑ์โหนด	การจัดการระบบเอกสารครุภัณฑ์, ตรวจสอบครุภัณฑ์สำนักงาน, การจัดทำหมายเลขกำกับ, การจัดทำรายงานแจ้ง สกว. ทุกปี	พนา	เสร็จ พ.ย. 59
• ระบบการบริหารบุคคล	เข้าร่วมประชุมประจำเดือนทุกเดือน (ยกเว้นคุณนิติศักดิ์ เข้าร่วม 3 เดือนครั้ง), ให้ลงปฏิทินกิจกรรมที่โหนด, เขียนบันทึกการทำกิจกรรมงาน และเรื่องการลาพัก ลาป่วย (วาสนา-พนา)	พี่เลี้ยงทุกคน	ทุกเดือน
• กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ	การทำข้อมูลประมวลผลงาน,ประมวลใส่ในรายงานโหนด	พนา	เริ่มปีงบประมาณ 2559
• งานฐานข้อมูล			
• ฐานข้อมูลโครงการ CBR.	ลำดับหมายเลขเพิ่มแวนในตู้เหล็ก และเพิ่มตั้งให้ตรงกับตารางเล่มรายงานสมบูรณ์	พนา / วาสนา	เสร็จเดือนม.ค. ปี60
• กิจกรรมต้นน้ำ	ให้ทำบันทึกช่วยจำการพัฒนาโครงการ , ประมวลใส่รายงานโหนด	พี่เลี้ยงที่รับผิดชอบสรุปเวที	ส่ง 10 วันหลังเวทีแต่ละรอบ
• กิจกรรมกลางน้ำ	ติดตามหนุนเสริม ขกระดับ, ประมวลข้อมูลสู่รายงาน	พี่เลี้ยงที่รับผิดชอบตามโครงการ	ตามระยะเวลาโครงการ

กิจกรรมปลายน้ำ (RE)	- RE เก่า (รวบรวม-ประมวลลงตาราง) - RE ใหม่ ปี 60 (เขียน RE) RE เก่าของโหนด และโครงการ ให้ตรวจเช็คย้อนหลังทั้งหมด, ออกแบบตาราง RE ลงในExcel สำหรับประมวลใส่รายงานโหนด	พนา ที่เลี้ยงติดตามโครงการ	เสร็จสิ้นเดือน ธ.ค.59 (ทำ RE เก่า ก่อน)
ทำเนียบ CBR.	จัดทำทำเนียบให้เป็นปัจจุบัน	วาสนา	เสร็จสิ้นเดือน ก.พ. ปี 60
การร่วมกิจกรรม ภาคิ (เวที อบรม ประชุม)	ทุกคนเขียนตามแบบฟอร์มที่กำหนด วาสนาลง excel ประมวลนำเสนอ	วาสนา	ทำทุกเดือน เสนอในรายงาน โหนดฯ
การสื่อสารประชาสัมพันธ์องค์กร และเวทีโหนด			
การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์	บอร์ดหน้าสำนักงาน ,บอร์ดในสำนักงาน,เฟสบุ๊ก	-วาสนา ,พนา	บอร์ดหน้าห้อง/ ในห้องเสร็จวันที่ 26 ต.ค.59
กิจกรรมเวทีหลักของโหนด มี 3 เวที	- เวทีเสวนาชุมชนวิจัย - เวทีประชุมคณะกรรมการกำกับทิศ - เวทีประชุมประจำเดือน (วางแผนการจัดการเวที /ประสานงาน/สรุปเนื้อหาเวที/ประมวลใส่รายงานโหนด)	-วาสนา -วาสนา -พนา	ส่ง 10 วันหลัง เสร็จเวทีแต่ละรอบ
งาน RU โหนด /โครงการ	- ให้เขียน RU หลังจากสิ้นสุดโครงการ - รวบรวม, ปรับจัดใส่แฟ้มตั้ง	- ผู้รับผิดชอบโครงการ - วาสนา	เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาโครงการ/ เสร็จ วันที่ 26 ต.ค.59

- ผลการจัดกิจกรรมโหนดปี 2560

ผลการดำเนินงานโหนดแม่ฮ่องสอน ได้วางแผนกิจกรรมโหนด ที่เอื้อต่อการดำเนินงานโหนดฯ อย่างมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้อง เริ่มจากทีมโหนดก่อน ที่กำหนดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อพบปะพูดคุยหารือ เล่าเรื่องราวที่ทำงานมา 1 เดือน และร่วมกันมองการทำงานในเดือนต่อไป ให้เห็นความก้าวหน้าของงานและเป้าหมายร่วมเล็กใหญ่ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพทีมบางเรื่องตามความจำเป็นหรือความสนใจของทีม

จากนั้นก็มีเวที “เสวนานักวิจัยฯ” ที่จัด 3 เดือน/ ครั้ง เวทีนี้จะเปิดกว้างในเองที่จะพูดคุยแล้วแต่สถานการณ์ ว่า อยากได้ข้อสรุปใดจากวง อยากพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในเรื่องใด หรือ อาจ

หลอมรวมเวทีกับเครือข่ายเกษตรทางเลือก เวทีภาคี แล้วแต่เป้าหมายแต่ละครั้ง

ประชุม “กรรมการกำกับทิศ” จัด 6 เดือน/ ครั้ง เพื่อให้ได้แนวทางใหญ่ที่ต้องการให้คณะกรรมการร่วมตัดสินใจ เป็นการขยายการรับรู้ในวงกรรมการฯ ที่มาจากหลากหลายอาชีพ หน่วยงาน นอกจากนี้ไหนดฯ ยังมีการบันทึกการเข้าร่วมในเวที อบรม สัมมา หรือกิจกรรมอื่น ๆ ขององค์กรภาคีในพื้นที่

ผลการจัดกิจกรรมที่ถือว่าเป็น “กลไก” สำคัญในการดำเนินงานไหนดฯ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถสรุปด้วยตาราง ใน 4 ประเด็น คือ 1) ประชุมประจำเดือนไหนดฯ 2) เสวนานักวิจัย 3) ประชุมกรรมการกำกับทิศ และ 4) การร่วมเวที/ กิจกรรมภาคี โดยมีรายละเอียดดังใน ส่วนที่ 3

ภาพประกอบ การจัดเวทีเสวนานักวิจัยไหนดแม่ฮ่องสอน 3 ครั้ง

ภาพประกอบ การจัดเวทีร่วมกับภาคี ปี 2560

เวทีจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ (4P – W) สู่แม่ฮ่องสอนเมืองสุขภาวะ

วันที่ 23 – 24 มกราคม 2560

ณ ห้องประชุมประดิษฐ์จองค์ำ ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนที่ 5

สรุปผลการดำเนินงานและบทเรียน ข้อค้นพบ

5.1 สรุปผลการดำเนินงานปี 2560

5.1.1 การสนับสนุนโครงการวิจัยคุณภาพ

ในปีงบประมาณ 2560 โหนดแม่ฮ่องสอน ได้ติดตามและพัฒนาโครงการวิจัยฯ ทั้ง 3 ระยะ คือ “ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ” โดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีม ใช้เวทีประชุมประจำเดือน ในการรายงานความก้าวหน้าของแต่ละโครงการ เวทีเสวนานักวิจัย และเวทีประชุมคณะกรรมการ กำกับทิศ มีการพัฒนาศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้การดำเนินงานของโหนดแม่ฮ่องสอนในปีนี้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพมากขึ้น ดังนี้ เหลือโครงการปี 2557 จำนวน 1 โครงการที่ค้างที่ฝ่าย ส่วนโครงการปี 2558

งานต้นน้ำ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน ได้ตั้งเป้าหมายในการขึ้นโครงการไว้ 4 โครงการ สามารถพัฒนาได้โครงการ 5 โครงการ (เพิ่มโครงการกระเทียม 4 โหนด) ได้เกินเป้าหมาย แต่มีความล่าช้ากว่ากำหนดเพราะกำหนดระยะเวลาจัดเวทีนำเสนอโครงการเพื่อพิจารณาในเดือนมีนาคม แต่ไม่สามารถจัดการได้ตามกำหนดเพราะต้องเร่งปิดโครงการระยะที่ 2 จำนวน 7 โครงการและเลื่อนไปเป็นวันที่ 6 มิถุนายน 2560 แต่ก็ไม่สามารถเริ่มดำเนินงานได้ในปีงบประมาณ 2560 เพราะงบประมาณของฝ่ายหมดก่อน เลยเลื่อนไปเริ่มต้นในปีงบประมาณ 2561 (เริ่มวันที่ 1 ต.ค.60 ทั้ง 4 โครงการ) แต่ให้นับผลงานเป็นของปีงบฯ 2560

งานกลางน้ำ ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ มีโครงการที่ต้องสนับสนุนจำนวน 14 โครงการ แบ่งเป็น

- โครงการที่รอปิด จำนวน 5 โครงการ ปี 2555 (ปางคอง) ต้องตามเรื่องการเงินจนปิดได้เมื่อ พ.ย.59 อีก 4 โครงการเป็นของปี 2557 ปิดได้ 3 โครงการ ระหว่างเดือน มี.ค.-ก.ค. 60 เหลือโครงการ 1 โครงการที่ค้างที่ฝ่ายยังไม่สามารถปิดได้ (แม่อามาน้อย-ห้วยกระต่าย อ.สบเมย)
- โครงการสถานะปกติที่เซ็นสัญญาแล้ว ณ ปี 2558 จำนวน 7 โครงการ (สหกรณ์บ้านปางหมู, สมุนไพร บ.ห้วยน้ำ, ที่ดินฯ ต.นาปู่ป้อม, ระบบอาหาร อบต.ปางมะผ้า, น้ำ บ้านละอูบ และ ปลาสาละวิน) ได้จัดเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ร่วมกับฝ่ายฯ ในวันที่ 6-7 เมษายน 2560 แล้วได้ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ที่ปรับแก้ไปแล้วทั้งหมด คือ 7 โครงการ ปิดแล้ว 6 โครงการ เหลือเพียง 1 โครงการเท่านั้น คือโครงการสังเคราะห์ FS-CBR แม่ฮ่องสอน
- โครงการสถานะปกติที่เซ็นสัญญาแล้ว ณ ปี 2559 จำนวน 3 โครงการ (การจัดการ

ทรัพยากรร่วมปางคาม-คอยไคแลง, น้ำผึ้งป่า บ้านห้วยผึ้ง, สุขภาวะผู้สูงอายุ บ้านกลาง) อยู่ในช่วงดำเนินงานระยะที่ 2 โดยส่งรายงานความก้าวหน้าในเดือนเมษายน 2560 พร้อมกันทั้ง 3 ในการติดตามพบว่า ในช่วงระยะที่ 1 ยังขาดความเข้มข้นของการติดตามหนุนเสริม เพราะต้องเร่งพัฒนาโครงการปี 2560 เลยมาให้เจ้าหน้าที่การติดตามในระยะที่ 2 ให้เข้มข้นขึ้น หลังพัฒนาโครงการปี 2560 (มีย.60 เป็นต้นมา)

งานปลายน้ำ ในเรื่องของการรายงานผลการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย หรือ RE ที่ในปี 2560 นี้ มีเป้าหมายจำนวน 4 เรื่อง (ตามจำนวนเป้าหมายโครงการที่จะขึ้นในปี 2560 จำนวน 4 เรื่อง) แต่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน สามารถส่งงาน RE ได้ จำนวน 15 เรื่อง นอกจากนี้ ยังสามารถยกระดับการนำผลงานวิจัยไปเชื่อมการทำงานภาคีอย่างเข้มข้น ทั้งประเด็นนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ การเชื่อมกับการขับเคลื่อนงานที่เป็นปัญหาของจังหวัด เรื่องการใช้ที่ดินในเขตป่า และการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพทุกระดับ ต่อยอดจากฐานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งระดับชุมชน (บ้านปางหมู) ระดับตำบล (ห้วยโป่ง ปางมะผ้า) ระดับอำเภอ (ปางมะผ้า) ระดับจังหวัด และระดับภาคเหนือ ซึ่งเป็นงานต่อเนื่องจากปี 2559

5.1.2 การสร้างพลังให้กับเครือข่าย ให้มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง โดยใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปรื้อฟื้นกลุ่มข่ายให้เข้มแข็ง

ในการนี้ทางโหนดแม่ฮ่องสอนได้เข้าไปร่วมหนุนเสริมสร้างพลังให้กับภาคี เครือข่าย ได้แก่ 1) สภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเข้าไปหนุนการพัฒนาศักยภาพสภาฯ จัดเวทีเพิ่มทักษะการวิเคราะห์เชิงระบบ การทบทวนเครือข่ายสมาชิกโดยใช้เครื่องมือ “การคิดเชิงระบบ” และ “เส้นแบ่งเวลา” และร่วมจัดเวทีสมัชชาประจำปี 2559 “สานพลังพลเมืองขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ในวันที่ 21-22 ตุลาคม 2559 และร่วมจัดเวทีสมัชชาประจำปี 2560 “สานพลังพลเมืองขับเคลื่อนแม่ฮ่องสอนสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ในวันที่ 20-21 กันยายน 2560 2) เครือข่ายประชาสังคม จ.แม่ฮ่องสอน ร่วมจัดเวทีเครือข่ายเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์ร่วม “การปกป้องพื้นที่อาหาร จ.แม่ฮ่องสอน” และร่วมจัดทำ “ทำเนียบเครือข่ายสมาชิก” 3) เครือข่ายการจัดการที่ดิน จ.แม่ฮ่องสอน ร่วมเป็นกรรมการเครือข่าย ร่วมงานพอช ในการขับเคลื่อนวาระผู้ว่า “บุกแม่ฮ่องสอน” หนุนเครือข่ายเกษตรให้มีส่วนร่วมในกระบวนการจน นายพันศักดิ์ จิตสว่าง อดีตนักวิจัยฯ ได้เป็นประธานคณะกรรมการวิสาหกิจฯ บุกและเกษตรอินทรีย์ จ.แม่ฮ่องสอน 4) เครือข่ายสวัสดิการ จ.แม่ฮ่องสอน หนุนด้วยการเป็นวิทยากรกระบวนการ สรบบทเรียนเครือข่ายฯ และทำแผนงานในระยะต่อไป ฯลฯ 5) งาน DHB อ.ปางมะผ้า ช่วยจัดกระบวนการถอดบทเรียนเครือข่ายและสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยในระดับอำเภอในปี 2561 เป็นต้น

5.1.3 การเผยแพร่ความรู้ ผ่านรูปแบบช่องทางการสื่อสารต่างๆ

ในเรื่องของการสื่อสาร ทางไหนคนแม่ฮ่องสอนได้มีการสื่อสารงานวิจัยหลายๆ รูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบการจัดเวที และการเข้าร่วมเวทีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเวทีของไหนเองที่ได้จัดแล้วเชิญภาคีต่างๆ เข้าร่วม เช่น การจัดเวทีระดับจังหวัด ได้แก่ เวทีประชุมคณะกรรมการกำกับทิศ เวทีเสวนาชุมชนวิจัย เวทีคืนข้อมูลโครงการระดับจังหวัด เป็นต้น การจัดเวทีระดับชุมชนแต่ได้เชิญภาคีต่างๆเข้าร่วม ได้แก่ เวทีสร้างความเข้าใจโครงการ เวทีต่างๆที่อยู่ในช่วงดำเนินการของชุมชนวิจัย เป็นต้น นอกจากนี้การเข้าร่วมเวทีของเครือข่ายต่างๆ ยังถือเป็นการสื่อสารงานวิจัยได้อีกด้วย เนื่องจากได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและหาเรื่องงานเช่นกัน
- การเข้าไปเชื่อมงานกับภาคีต่างๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ส่งผลให้ภาคีได้รู้จักไหนคนแม่ฮ่องสอน และการดำเนินงานของไหนคนมากขึ้น
- การสื่อสารผ่านเว็บ www.facebook.com โดยใช้ชื่อ สกว.แม่ฮ่องสอน เป็นหลักในการนำเสนอสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

● บทเรียนและข้อค้นพบระหว่างดำเนินงานของทีมไหนคนแม่ฮ่องสอน ปี 2560

ด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภัยพิบัติ และเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงเร็วมาก แต่หลักการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน การทำงานบนฐานปัญญา การพัฒนาตนเองของพี่เลี้ยงร่วมกับโครงการวิจัย การนำกระบวนการ CBR ไปใช้ ความต่อเนื่องของโครงการ และการยกระดับงานเชิงประเด็นสู่การยอมรับของสาธารณะ และนโยบาย เป็นต้น

ในปี 2560 ทีมไหนคน ได้ใคร่ครวญ งานหนุนเสริมโครงการวิจัยที่ตนเองได้รับผิดชอบ และได้เลือกเรื่องที่คิดว่า “เป็นข้อค้นพบสำคัญ” ที่อยากบันทึกไว้ และเผยแพร่ “วิธีการปฏิบัติที่ได้ผล” (Best Practice) ของพี่เลี้ยงแต่ละคน ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของชุมชนต้องเริ่มจากเรื่องใกล้ตัว “บนวิถีชุมชน”

โดย ชูชัย ศรีททธรธรรม ...

ทีมหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน (สายเหนือ)

โครงการการพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

ของ อบต.ปางมะผ้า ชุมชนภาคี ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคนและยกระดับคุณภาพของแผนชุมชนตำบลปางมะผ้า ในระหว่างดำเนินการผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมเรียนรู้และมีการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ผ่านการลงมือปฏิบัติ หลังสิ้นสุดโครงการกลุ่มคนเหล่านี้ยังคงพัฒนาการเรียนรู้และขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ โดยการเข้าไปพูดคุยชักชวนและนำข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์ระบบอาหารและแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดการด้านการผลิตและระบบตลาดเป็นประเด็นร่วมที่สามารถร้อยคนมารวมกันได้

ปัจจุบันสามารถรวมคนที่ผู้นำชุมชนและเกษตรกรจาก 7 ชุมชนได้ราว 20 คน และเรียกกลุ่มของตนเองว่า “กลุ่มเกษตรกรรวมทางเลือกตำบลปางมะผ้า” จะมีการพบปะพูดคุยกันทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งหรือมากกว่า ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกัน

กิจกรรมกลุ่มประกอบด้วย

- การประชุมกลุ่มสัญจร (เวียนไปแต่ละชุมชน)
- สร้างรูปธรรมในการจัดการตนเองด้านการผลิต (แปลงนำร่อง/ตัวอย่างในแต่ละชุมชน)
- พัฒนาการเรียนรู้ (เรียนรู้เทคนิควิธีเพื่อนำไปใช้ในแปลง)
- การระดมทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม
- การขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมทั้งตำบลปางมะผ้า
- จัดทำแผนชุมชนให้ครอบคลุมในทุกมิติ
- เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่น

กิจกรรมที่เริ่มดำเนินการแล้ว คือ

- การประชุมกลุ่ม ได้ดำเนินการต่อเนื่องตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2560 ถึงปัจจุบัน
- การสร้างรูปธรรมด้านการผลิต เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปัจจุบันมีการปลูกพืชผักโดยไม่ใช้สารเคมีแล้วจำนวน 10 แปลงใน 7 ชุมชน
- ด้านการพัฒนการเรียนรู้ ได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การวางแผนการผลิต เทคนิคการทำปุ๋ยหมักและเทคนิคจุลินทรีย์ (ร่วมกับโครงการ 9101) เทคนิคการเพาะเมล็ด เทคนิคการเตรียมดินและแปลง การผลิตสารป้องกันโรคแมลง เป็นต้น
- การระดมทุน สามารถระดมทุนจากการบริจาคสองครั้ง รวม 8,600 บาท นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์แบ่งปันให้กับสมาชิก มติจากที่ประชุมวันที่ 25 กันยายน ให้ตั้งกอง

ทุนกลุ่มโดยที่มาของรายได้อาจมาได้หลายช่องทาง แต่จะต้องมีการหักรายได้จากการขายผลผลิตของสมาชิกเข้ากองทุนร้อยละห้า

บทเรียนสำคัญที่ทำให้หลังสิ้นสุดโครงการวิจัยแล้วคนกลุ่มนี้ยังคงดำเนินการต่อ

- ประเด็นหรือเรื่องราวที่จะนำมาขับเคลื่อนต่อ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเกี่ยวข้องกับวิถีในการดำเนินชีวิตของชุมชน กรณีกลุ่มเกษตรกรกรรมทางเลือกตำบลปางมะผ้า ที่สามารถรวมตัวกันและมาทำกิจกรรมร่วมกันนั้นเพราะสมาชิกทุกคนล้วนเป็นเกษตรกรที่ทำการผลิต แต่เมื่อมีทางเลือกที่ต่างไปจากเดิมซึ่งอาจจะนำไปสู่อนาคตที่ดีกว่าการผลิตแบบเดิมๆ จึงทำให้กลุ่มดังกล่าวหันมารวมตัวกันและลงมือทำในสิ่งที่จะเป็นทางออกให้กับครอบครัวและชุมชน
- สถานการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ เช่น กรณีการปลูกข้าวโพดและถั่วแดง เกษตรกรต้องใช้พื้นที่เพาะปลูกกว้างและขาดแคลนแรงงานต้องใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต ทำให้มีต้นทุนการผลิตสูงและประสบกับภาวะขาดทุนในบางฤดู ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าววนเวียนอยู่เช่นนี้ทำให้เกษตรกรมองหาทางเลือกที่จะนำไปสู่ทางออกจากปัญหา จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่กัน
- นโยบายและกระแสสังคม จากนโยบายทวงคืนผืนป่าและการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดของรัฐบาลทำให้เกษตรกรที่เคยยึดอาชีพปลูกข้าวโพดเริ่มไม่แน่ใจกับอนาคต จึงเริ่มมองหาทางเลือกประกอบกับกระแสความต้องการบริโภคพืชผักปลอดสารพิษและกระแสเกษตรอินทรีย์ที่นับวันยิ่งเติบโต
- การมีข้อมูลความรู้ จากการศึกษาสถานการณ์ด้านการผลิตและตลาด ทำให้เกษตรกรและผู้ร่วมในโครงการวิจัยฯ ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะในเรื่องการคิดวิเคราะห์ การศึกษาด้านทุนการผลิตทำให้เห็นว่าการปลูกพืชชนิดไหนใช้ต้นทุนการผลิตเท่าไร ให้ผลตอบแทนอย่างไร การศึกษากรณีตัวอย่างของนางนงกะโก ไพรเพชรทิพย์ บ้านจาโบ ที่ใช้พื้นที่ประมาณครึ่งไร่ ปลูกพืชผักสวนครัวสามารถเก็บขายผลิตได้ต่อเนื่องนาน 4 เดือนมีรายได้ประมาณ 16,000 บาทมีต้นทุนการผลิตประมาณ 1,000 บาท ในขณะที่การปลูกข้าวโพด 1 ไร่ใช้ต้นทุนการผลิตประมาณ 1,200 บาท ได้ผลผลิตประมาณ 300 กิโลกรัมๆละ 5 บาท ขายผลผลิตได้ 1,500 บาท หักต้นทุนแล้วมีรายได้สุทธิ 300 บาท การได้ศึกษาและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทำให้คนกลุ่มนี้เห็นความแตกต่าง และกำหนดทางเลือกใหม่ให้กับครอบครัวและชุมชนบนฐานความรู้
- บทบาทพี่เลี้ยง การทำหน้าที่พี่เลี้ยงที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่น

ตัวพี่เลี้ยงต้องได้รับการยอมรับจากชุมชนเป็นลำดับแรก การที่จะได้รับการยอมรับต้องเกิดจากการยอมรับกันทั้งสองฝ่าย คือ พี่เลี้ยงเองก็ต้องเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติหรือบริบทเฉพาะของชุมชนที่จะต้องทำงานด้วย การวางตัวต้องระมัดระวังไม่กระทำการสิ่งที่เป็นการละเมิดต่อจารีตของชุมชนและต้องกระทำตัวให้เสมอดันเสมอปลาย

ทักษะความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องในงานเป็นสิ่งสำคัญ พี่เลี้ยงต้องมีความรอบรู้และมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และต้องมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้พอสมควร สามารถให้คำปรึกษาหรือชี้เป้าในบางประเด็น สามารถประสานได้กับทุกกลุ่มทุกชั่วไม่แสดงออกในการเลือกข้างแบ่งฝ่าย

ทักษะการวิเคราะห์เชื่อมโยงในระดับความสัมพันธ์ พี่เลี้ยงต้องศึกษาสถานการณ์ต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและชวนวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบใหญ่ที่เหนือกว่าชุมชน เช่น ระบบโลก ระบบทุนที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในชุมชน เป็นต้น

- **“การติดตั้งกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นบนฐานวิถีชุมชน” กรณีโครงการกระบวนการสหกรณ์ผู้ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน**

วาสนา เกษอินทร์ ..

ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน

บ้านปางหมู ถือเป็นหมู่บ้านใหญ่หมู่บ้านหนึ่งในเขตเมืองแม่ฮ่องสอน คนในหมู่บ้านเป็นคนไต หรือ คนไทใหญ่ที่มีวิถีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์โดดเด่นมาก ระยะทางไปหมู่บ้านห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนไปเพียง 7 กิโลเมตรเท่านั้น เส้นทางเดินรถสะดวกมาก การติดต่อสื่อสารประสานงานต่างๆ ยังสะดวกเพราะทุกคนมีโทรศัพท์มือถือ

ปัจจุบันนับได้ว่าคนในชุมชนบ้านปางหมูมีประสบการณ์การดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนถึง 3 โครงการด้วยกัน ได้แก่ (1) การถอดความรู้การแปรรูปงาอินทรีย์ฯ (2) โภชนาการและอาหารไทใหญ่ฯ และ (3) กระบวนการสหกรณ์ผู้ความมั่นคงด้านอาหารฯ นับตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปี 2560 นับได้ว่าเรารู้จักกันมายาวนาน 14 ปีแล้ว ส่งผลให้แกนนำในชุมชนได้เห็น ได้เรียนรู้กระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าแต่ละรอบจะมีการผลัดเปลี่ยนกันมาเป็นแกนนำก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงเกิดความเชื่อถือในกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม เชื่อถือกระบวนการจัดการการเงินที่โปร่งใส เชื่อถือว่าความคิดเห็นของแต่ละคนมีความหมาย ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ คือ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ นั่นเอง

ด้วยกระบวนการศึกษาวิจัยฯ และประเด็นวิจัย การจัดการความรู้ที่ต่อเนื่องส่งผลให้คนในชุมชนมีความเข้าใจในประเด็น ในข้อมูล ในกระบวนการ ทำให้แนวทางการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความก้าวหน้าของการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน คือ ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ทางทีมวิจัยหลักและพี่เลี้ยงจะชวนกันมานั่งล้อมวง พูดคุยหารือ วางแผนร่วมกัน ซึ่งก่อนที่จะคุยเรื่องงานวิจัยฯ ช่วงรอกคน ช่วงที่ทยอยกันลงทะเลเบียน ทางพี่เลี้ยงจะชวนพูดคุยเรื่องสัพเพเหระต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน บางคนรู้มาก บางคนรู้น้อย แลกเปลี่ยนกัน แล้วก็จบที่ว่าถ้าเหตุการณ์นั้นๆ เป็นปัญหาเราจะทำอะไรดี ทีมเราจะช่วยอย่างไร จะค่อยๆ แก้ไขอย่างไร ที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง หรือขัดแย้งกันน้อยที่สุด แต่สามารถแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการพูดคุยแบบนี้จะเห็นว่าสามารถสร้างการมีส่วนร่วม และสามารถจุดฉนวนให้เกิดการแก้ไขในทางที่ดีได้หลายต่อหลายครั้ง แก้แบบตรงๆ แก้แบบอ้อมๆ แก้แบบต้องใช้กลยุทธ์ก็ต้องช่วยกันแก้ เพราะเป็นชุมชนของเรา ถ้าพวกเราไม่ช่วยกัน แล้วใครจะช่วยเรา

จากนั้นจึงมาเข้าเรื่องงานวิจัย (ก็มีบ้างบางครั้งทีวันนั้นไม่ได้คุยเรื่องงานวิจัยเลยก็มี) พี่เลี้ยงก็จะนัดกันเพื่อมาคุยใหม่และก็ติดตลกว่า “งานวิจัยเราก็คือชีวิตนะ ถ้าชีวิตยังไม่โล่ง งานวิจัยก็เดินยาก วันนี้เราคุยกันเรื่องชีวิตในชุมชน จั๊นวันพรุ่งนี้เรามาคุยเรื่องงานวิจัยใหม่นะคะ” แล้วอีกวันถึงได้คุยเรื่องงานวิจัย ในการพูดคุยเรื่องงานวิจัยก็จะเป็นการพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการ เราไม่มีพิธีรีตองอะไร เมื่อทุกคนพร้อมเราก็จะค่อยๆ ถามกัน คือ ตอนนี้เราทำงานถึงแค่ไหนแล้ว? ใครไปทำอะไรมาบ้าง? ผลงานที่เกิดขึ้นเป็นยังไงบ้าง? มีความก้าวหน้าหรือไม่? เป็นที่พอใจหรือไม่? เรายังต้องทำ อะไรอีก? เราจะแบ่งกันทำยังไง? ใครจะทำอะไรบ้าง? ระยะเวลาทำงานเรามีอีกแค่ไหน? ตอนนี้งานโครงการเราเป็นยังไง? เหลือมากน้อยแค่ไหน? มีเงินในบัญชีเท่าไร? ในมือเท่าไร? ก็จะพูดคุยวนกันแบบนี้ตลอดในการประชุมทีมวิจัย ก็จะมีขั้นตอนหลักๆ อยู่ 3 ระยะ คือ การวางแผนก่อนกิจกรรม จัดกิจกรรม และการคุยกันหลังเสร็จกิจกรรม

สังเกตได้ว่าหลังจากที่สิ้นสุดกระบวนการวิจัยโครงการที่ 3 ไปแล้ว ทางทีมวิจัย ทางชุมชนยังใช้กระบวนการวางแผนงานแบบเดิม คือ มีการวางแผนกันก่อน มีการแบ่งหน้าที่กันก่อนที่จะจัดกิจกรรมอะไรก็ตามในชุมชน ซึ่งพี่เลี้ยงรู้โดยมีแกนนำวิจัยจะโทรมาคุยให้ฟัง ป้าพูดว่า “ป้าดีใจมากเลย ป้าก็ไม่คิดว่าจะเป็นขนาดนี้ เค้านัดกันคุย ป้าก็ไปด้วย แล้วเค้าก็คุยกัน เหมือนแบบที่เราคุยกันประจำในงานของเราเลย ป้าก็ไม่พูดอะไรมาก ป้านั่งฟังเค้าพูดกัน ป้าดีใจเลยโทรมาเล่าให้ฟัง” บางคนก็โทรมาเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน บางคนก็โทรมาเล่าว่าตอนนี้มีหน่วยงานเข้ามา มาทำอะไรบ้าง เป็นแบบนี้ๆ นะน้องว่าโอเคไหม ดีไหม เราจะต้องจัดการอะไรเพิ่มอีกไหม ทำให้พี่เลี้ยงเห็นว่า ถึงแม้หลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัยจะไม่ค่อยได้เข้าชุมชนแล้ว แต่ความสัมพันธ์

ระหว่างเรายังไม่สิ้นสุด ทุกคนยังรัก ยังคิดถึงและอยากให้เข้าไปบ่อยๆ เหมือนเราเป็นพี่น้อง เป็นญาติ เป็นคนในชุมชนนั้น

มีหลายๆ ครั้งที่เห็นได้ว่า ทางชุมชนหรือแกนนำชุมชนที่ได้เข้ามาเรียนรู้กระบวนการทำงานของเราแล้วนำไปใช้ในชุมชนได้ดีมากๆ เพราะเห็นผลที่เกิดขึ้นแล้วแทบไม่น่าเชื่อว่าจะทำได้ ดีแบบนี้ ยกตัวอย่างงานที่ทางแกนนำชุมชนและคนในชุมชนได้วางแผนทำกันเอง ส่วนหน่วยงานต่างๆ เป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรม คือ “การจัดกิจกรรมวันแม่บ้านปางหมู” เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2558 ทางแกนนำได้เสนอกิจกรรมนี้ในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน (เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางงานวิจัยโครงการที่ 3) โดยทางผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคุณสมพูน ปัญญาดี ได้เล่าให้ฟังถึงการพูดคุยกันในการประชุมว่า “ทางผู้ใหญ่บ้านได้พูดในที่ประชุมเพื่อเป็นการหารือ ก่อนจัดงานจริง ปีนี้ทางหมู่บ้านเราจะจัดงานวันแม่ทุกคนมีความเห็นว่าย่างไรบ้าง? ดีหรือไม่? ถ้าดีเราจะทำอะไรบ้างในวันนั้น?” ผู้ช่วยฯ ว่าคนในชุมชนได้เสนอกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมขึ้นมาเยอะมาก ทางผู้ช่วยก็จัดบันทึกไว้ แล้วก็ช่วยกันจัดลำดับกิจกรรมใน 1 วันนั้น แล้วก็มีการนัดหมาย เวลาที่จะทำแต่ละกิจกรรม วางแผนว่าใครจะทำหน้าที่อะไรบ้าง? แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันไป แล้วทุกคนก็ไปดำเนินการตามหน้าที่ของตนเอง พอใกล้ถึงวันจริงทางผู้ช่วยได้ประสานมาทางพี่เลี้ยงงานวิจัยว่า อยากให้ไปร่วมกิจกรรมให้ได้ พี่เลี้ยงจึงไปร่วมกิจกรรมและเห็นผลที่เกิดขึ้นเกิดความประทับใจในกิจกรรมมากๆ

นอกจากนี้ในช่วงตั้งแต่พัฒนาโครงการทางทีมวิจัยได้ร่วมพูดคุยกัน และได้วางแผนเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนปางหมูไว้ว่า อยากเห็นหมู่บ้านของเราเป็นยังไง อยากเห็นคนในหมู่บ้านเราเป็นยังไง ระยะเวลาที่ผ่านมา ตลอดช่วงดำเนินงานวิจัยและสิ้นสุดงานวิจัยไปแล้ว เห็นได้ชัดว่าทุกคนมีความพยายามที่จะไปถึงเป้าหมายนั้น โดยไม่ได้ยึดติดว่าจะต้องสำเร็จโดยหน่วยงานนี้ทำ หน่วยงานนี้สนับสนุน แต่แกนนำทุกคนและคนในชุมชนจะพยายามผลักดันหน่วยงาน และโครงการต่างๆ ที่เข้ามาหนุนเสริมให้ไปสู่เป้าหมายที่ได้วางร่วมกัน เสมือนว่าค่อยๆ เติบโต และปล่อยให้ไหลตามวิถี

- ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สายใต้)
“จากบ้านสู่เมือง : จากศูนย์ฯ หล้าแพรกละวินสู่ ศูนย์สาละวินศึกษา”

นิติศักดิ์ โคนิติ

ทีมหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน(สายใต้)

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีการถ่ายโอนการจัดการศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง (กสน.) ในพื้นที่อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แก่นนำเยาวชนกลุ่มหมู่บ้านแพรงสาละวิน องค์การสาธารณประโยชน์ ทะเบียนเลขที่ 3735 ซึ่งหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้แก่เด็กนักเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงบ้านแม่ลามาน้อย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความประสงค์จะจัดการศึกษาต่อให้กับเด็กๆ ในชุมชนบ้านแม่ลามาน้อย จึงได้มีการขับเคลื่อนหาแนวทางในการจัดการศึกษาดังกล่าว ทั้งในระดับตำบล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในครั้งนั้นเยาวชนกลุ่มดังกล่าวได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น “แนวทางการจัดการความมั่นคงทางอาหาร ด้วยภูมิปัญญาปกากะญอลุ่มน้ำสาละวิน โดยแก่นนำเยาวชน ผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในชุมชนบ้านห้วยกระต่าย และบ้านแม่ลามาน้อย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งการดำเนินงานโครงการวิจัยได้ทบทวนองค์ความรู้ของชุมชน และจัดทำเป็นหลักสูตรวิถีชีวิต “อาหาร ยา ผ้า บ้าน” ของชุมชนปกากะญอลุ่มน้ำสาละวิน โดยยื่นขอจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยองค์กรชุมชน ตามสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์กรชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา 12 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2542 และฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม โดยนาระบบชุมชนซึ่งประกอบด้วย ระบบสังคมวิถีชีวิตวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ระบบการจัดการทรัพยากรดิน-น้ำ-ป่า ระบบการผลิตบนฐานวัฒนธรรม ระบบสุขภาพองค์กรร่วม และระบบภาษา จัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ สำหรับจัดการศึกษา (ออกแบบ-จัดการเรียนรู้-ประเมินผล) โดยอาศัยหลักเกณฑ์การปรับใช้หลักสูตรแกนกลางฯ ปี พ.ศ. 2551

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2557 การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของกลุ่มหมู่บ้านแพรงสาละวิน ยังได้ประสานความร่วมมือกับสถาบันคลังสมองของชาติ และเครือข่ายมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม ภายใต้แนวคิด “อุดมศึกษา หนุนการจัดการศึกษาบนฐานวิถีชีวิตชุมชน” ซึ่งมีสถานศึกษาชุมชนที่มีความสนใจการจัดการศึกษาดังกล่าว เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการขยายผลการจัดการศึกษาแก่เด็กผู้เรียนด้วยการทำโครงการ PBL ของศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านแพรงสาละวิน ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กผู้เรียน เป้าหมายการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านแพรงสาละวิน ซึ่งค้นพบคำสำคัญในงานวิจัย คือ “ต่อมาโลละ ต่าโอมู” แปลว่า การเรียนรู้เพื่อการมีชีวิตที่ดีงาม (ประถมศึกษา เรียนรู้เพื่อเกิดความสามารถในการดูแลตนเอง (อาหาร ยา ผ้า บ้าน) มัธยมศึกษา เรียนรู้เพื่อเกิดความสามารถในการดูแลครอบครัว (ม.ต้น ลดรายจ่าย / ม.ปลาย เพิ่มรายได้) อุดมศึกษา เรียนรู้เพื่อเกิดความสามารถในการดูแลชุมชน “ป่าดี น้ำดี มีอยู่ มีกิน มีรายได้”)

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ศูนย์การเรียนรู้ห้าแพรกสาละวิน ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยรูปแบบนอกระบบและตามอัธยาศัย ในระดับประถมศึกษา 1-6 และจัดการศึกษา ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคู่มือ หนุนเสริมเด็กผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ประยุกต์ใช้เครื่องมือ PBL การรวบรวมองค์ความรู้ท้องถิ่น ส่งเสริมผู้เรียนด้านทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะอาชีพ

วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 ศูนย์การเรียนรู้ห้าแพรกสาละวิน ได้รับความเห็นชอบให้ขยายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มเติม จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ด้วยรูปแบบนอกระบบและตามอัธยาศัย ในระดับมัธยมศึกษา 1-6 และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ร่วมกันจัดตั้ง “ศูนย์สาละวินศึกษา” ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยจัดการเรียนรู้อำเภอแม่สะเรียง วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

นับเป็นโอกาสสำคัญ ในการจัดการเรียนรู้ ท่ามกลางสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในระดับบ้านและเมือง ที่การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องสร้างประสบการณ์ ให้กับผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากฐานองค์ความรู้เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ สำหรับสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ผ่านการประกอบการ ที่สอดคล้องกับความเป็นเมืองพิเศษทางทรัพยากรธรรมชาติและวิถีวัฒนธรรม ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทเรียนจากการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ผ่านมามีพบว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก่อเกิดกระบวนการในการจัดการศึกษา และใช้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อสร้างบุคคลวิจัย พื้นที่วิจัย ซึ่งส่งผลอย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนการดำเนินการภายหลังเสร็จสิ้นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ด้วยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

● ความประทับใจเกี่ยวกับการทำงาน (พี่เลี้ยงโหนดแม่ฮ่องสอน)

นายพนา ขอบขุนเขา

ผู้ช่วยผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอน (สกว.มส.)

เมื่อกล่าวถึงความประทับใจ คนทุกคนย่อมมีความประทับใจในเรื่องราวที่พบเจอ ผมทำงานอยู่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่นี้มา 3 ปี ตำแหน่งในการทำงาน คือ ผู้ช่วยผู้ประสานงาน ฯ หน้าที่ปฏิบัติงานเป็นพี่เลี้ยงดูแลหนุนเสริมโครงการ และงานจัดการบริหารสำนักงาน ซึ่งการรับผิดชอบในการทำงานในช่วงแรกรู้สึกตัวเองเครียดมาก รู้สึกวิตกกังวลไปทุกสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าตัวเองไม่มีความรู้ทักษะในงานที่ทำมากพอ และตัวเองต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบของงาน และบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย รู้สึกเหนื่อยใจกับศักยภาพทักษะจากการทำงานของตัวเอง แต่ก็รู้สึกสุขใจจากการที่เราทำ มีความสุขกับบทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยงที่ทำ

เส้นทางระหว่างการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง มีกิจกรรมกระบวนการพัฒนาเรียนรู้ตลอดเส้น

ทาง ผมได้เรียนรู้ เกิดทักษะความรู้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการคิดวิเคราะห์ การจับประเด็น การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการทำงานเก็บข้อมูล ทักษะด้านงานเขียนข้อมูล และการมีความกล้าแสดงออกพูดอภิปรายการนำเสนองาน เป็นต้น เรื่องความรู้ทักษะเหล่านั้นซึ่งได้จากกระบวนการทำงาน CBR. ที่ผ่านมา เก็บเกี่ยวประสบการณ์ความรู้เอาไว้ ซึ่งเป็นทักษะความรู้ที่นำไปใช้กับการทำงานในพื้นที่ได้ดี และสิ่งที่พี่เลี้ยงได้ทำงานกับชาวบ้านในชุมชน การมีทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องในงานเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องมีความรู้ในประเด็นที่ต้องทำในหน้าที่ของการเป็นพี่เลี้ยง และต้องมีทักษะอื่น ๆ สามารถให้คำปรึกษาชาวบ้านได้ อีกทั้งหนุนเสริมถ่ายทอดความรู้ได้ด้วย

กิจกรรมที่ได้ทำงานกับชาวบ้านในพื้นที่ การใช้ทักษะความรู้ที่ได้จากกระบวนการ CBR ทำให้ชาวบ้านยอมรับในตัวพี่เลี้ยงมากขึ้น ชาวบ้านมีความสุขจากการเติมความรู้ จากการถ่ายทอดทักษะความรู้ของพี่เลี้ยง ยกตัวอย่างเช่น การฝึกชาวบ้านพาทำในการจดบันทึก การลงข้อมูลด้วยการวาดภาพ การเขียนเส้นภาพทางความคิด หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการนำเสนองาน เป็นกระบวนการฝึกให้ชาวบ้านลงมือทำเองโดยมีพี่เลี้ยงพาทำ และในการทำงานไม่ติดขัดอยู่กับข้อระเบียบมากเกินไปมีการยืดหยุ่นที่พอรับกันได้ก็เป็นสิ่งที่ดี ทักษะความรู้เหล่านั้นที่ได้จากกระบวนการ CBR พี่เลี้ยงและชาวบ้านร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน เกิดความเชื่อมั่นเชื่อใจไว้วางใจต่อกัน ร่วมทำงานไปด้วยกัน

สิ่งที่พี่เลี้ยงประทับใจ คือ การที่พี่เลี้ยงได้เรียนรู้จาก CBR มีความรู้ทักษะที่ดีในการทำงาน ตัวพี่เลี้ยงได้เกิดการยอมรับจากชาวบ้าน และคนในเครือข่ายภาคีที่ร่วมทำงานด้วย ทำให้พี่เลี้ยงถูกขอให้ไปช่วยงานจากภาคีเครือข่ายค่อนข้างบ่อย เช่น รับเชิญเป็นวิทยากรจัดกระบวนการเวทีต่าง ๆ หรือ ขอให้ทำงานด้านข้อมูลช่วย อาทิ การบันทึกสรุปงาน การจดบันทึกจับประเด็น หรือ การจัดการระบบฐานข้อมูลความรู้ให้ เป็นต้น ถือเป็นความประทับใจในอีกแง่มุมหนึ่ง และสิ่งที่พี่เลี้ยงประทับใจมากที่สุด คือการทำงานที่มีเพื่อนร่วมงานที่ดี มีที่ปรึกษาคอยแนะนำงานต่าง ๆ เมื่อมีข้อผิดพลาด ทุกคนจะคอยบอก แนะนำเพื่อที่จะมาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด เพื่อนร่วมงานทุกคนยินดีที่จะให้คำแนะนำใหม่ๆ ให้เสมอ เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยไม่บ่นหรือว่ากล่าวอะไร ผมเชื่อว่าการทำงานไม่ว่าภาระงานจะมีมากแค่ไหน จะลำบากเพียงใด แต่ถ้าเรามีเพื่อนร่วมงานที่ดี มันคือสิ่งที่ดีที่สุด ที่จะทำให้เราสามารถผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้

การทำงานเป็นพี่เลี้ยงนั้น จะต้องลงพื้นที่ติดตามงาน อยู่ร่วมสุขร่วมทุกข์กับชาวบ้าน ร่วมเรียนรู้พัฒนาศักยภาพด้วยกัน เป็นกระบวนการสร้างพลังในการทำงานของพี่เลี้ยงเพื่อให้เกิดพลังร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านและชุมชน จากการทำงานของพี่เลี้ยง กับงาน CBR ที่ผ่านมานั้นมีประเด็นขับเคลื่อนงานด้านความมั่นคงทางอาหาร มีกระบวนการดำเนินงานที่หลากหลาย มีพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนโดยอาศัยเครื่องมือและกลไกต่าง ๆ ทำให้การดำเนินงานของโหนดสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

ภาคผนวก 1

รายละเอียดงาน RE การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยฯ โหนดแม่ฮ่องสอน ปี 2560 (15 เรื่อง)

พื้นที่ต้นแบบ “การจัดการระบบเกษตรและระบบอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีเกษตร” โรงเรียน

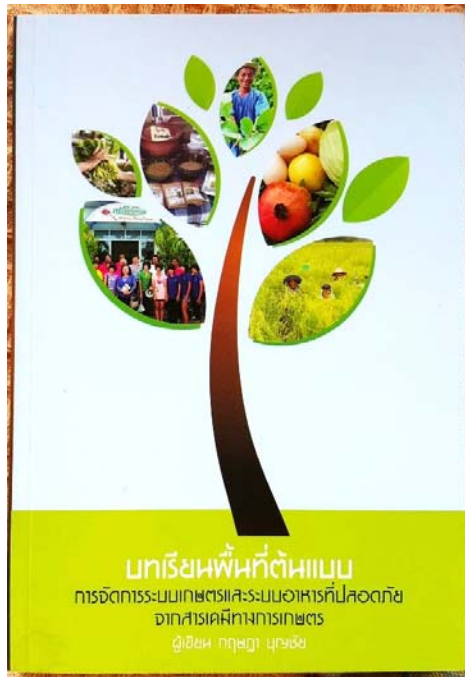
พุทธเกษตร จ.แม่ฮ่องสอน : ถอดองค์ความรู้และนำเสนอสู่นโยบายสาธารณะ

(RDG56N0009 การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ด้านเกษตรและอาหารปลอดภัย)

โรงเรียนพุทธเกษตร เป็นโรงเรียนเอกชนพักประจำที่ให้การสงเคราะห์แก่เด็กที่ขาดโอกาสทั่วไปและจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้การผลิตอาหารในระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อความปลอดภัยของอาหารและการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการมีอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคของนักเรียนซึ่งช่วยให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออาหารมาให้นักเรียนที่พักประจำ และระหว่างปี 2556-57 ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจาก สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ดำเนินโครงการวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการเนื้อหาด้านทักษะวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีพสู่ความมั่นคงทางด้านอาหารของโรงเรียนพุทธเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าว ทำให้โรงเรียนมีความชัดเจนในการจัดการตนเอง โดยได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการขึ้น เน้น “วิชาชีพ” เป็นแกนกลาง เพื่อให้โรงเรียนสามารถพึ่งตนเองด้านอาหารได้ ซึ่งทำให้เกิดความชัดเจนระหว่างบทบาทของครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีองค์ความรู้ทั้งในเรื่องการผลิตอาหาร หลักสูตรการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามวัตถุประสงค์

ในปี 2559 โรงเรียนพุทธเกษตรขุนยวม ได้รับการคัดเลือกจากสมาพันธ์สุขภาพแห่งชาติ (สช) เป็นพื้นที่ต้นแบบ “การจัดการระบบเกษตรและระบบอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีเกษตร” ที่ทาง สช ได้ให้ทีม ดร.กฤษฎา บุญชัย ถอดบทเรียนพื้นที่ และจัดพิมพ์เป็นเอกสารออกเผยแพร่ ในเดือนธันวาคม 2559 และนักวิจัย (นางอัญชลี แผล่งป่าหมื่น) ยังได้เข้าไปร่วมนำเสนอบทเรียนนี้ในเวทีเสวนา “รูปธรรมพื้นที่ต้นแบบเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานสมาพันธ์สุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 9 ระหว่างวันที่ 21-22 ธันวาคม 2559 ร่วมด้วย

ผลจากการเผยแพร่บทเรียนผ่านสื่อเอกสาร (หนังสือเล่มเล็ก) ทำให้ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยและการปฏิบัติการของโรงเรียนสู่ความมั่นคงด้านอาหารได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง และทำให้คณะครูและผู้เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียน เกิดความภาคภูมิใจ สามารถไปแลกเปลี่ยนและขยายเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับประเทศในเรื่องการสร้างอาหารคุณภาพ และระบบเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียน เพิ่มมากขึ้น

อัญชลี แห่ลงป่าหมื่น

หัวหน้าโครงการวิจัย “การพัฒนาหลักสูตรเชิงบูรณาการเนื้อหาด้านทักษะวิชาชีพ วิชาการ และวิชาชีวิตสู่ความมั่นคงทางด้านอาหารของโรงเรียนพุทธเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

นักข่าวพลเมือง
สัมภาษณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น “ทีมปลาสาละวิน”
(RDG58N0021 การใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ด้านการจัดการทรัพยากร)

เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2560 สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส รายการนักข่าวพลเมือง ได้ออกการแพร่ภาพข่าวสารคดี “งานวิจัยชุมชนสร้างภูมิคุ้มกัน แม่น้ำสาละวิน” ซึ่งทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์แม่น้ำสาละวินโดยชุมชนไว้ดังนี้

ในแถบกลุ่มแม่น้ำสาละวินนี้ เป็นที่อยู่ของชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะเป็นชาวกะเหรี่ยงชาวไทยใหญ่ และชาวมอญ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2548 ได้มีการศึกษาวิจัยของชาวกะเหรี่ยง เผ่าปกากะญอในพื้นที่เกี่ยวกับ

ระบบนิเวศวิทยาของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสาละวิน ตั้งแต่บริเวณเขตอำเภอแม่สะเรียงจนถึงอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบชนิดปลาประมาณ 70 ชนิด เป็นปลาหนัง 22 ชนิด และปลามีเกล็ด 48 ชนิด ภาษาท้องถิ่นเรียกปลาว่า "หยะ"

ชนิดพันธุ์ปลาที่พบในแม่น้ำสาละวิน จัดได้ว่า มีปริมาณน้อยกว่าปลาที่พบในลุ่มน้ำใกล้เคียง อย่างแม่น้ำเจ้าพระยา หรือแม่น้ำโขง โดยชนิดพันธุ์ปลาที่มีความใกล้เคียงกับปลาที่พบในประเทศอินเดีย ที่อยู่ไกลออกไปนับพันกิโลเมตร มากกว่าชนิดพันธุ์ปลาที่พบในประเทศไทย และหลายชนิดเป็นปลาเฉพาะถิ่นที่ไม่พบในที่แห่งอื่น เช่น ปลากดหมูสาละวิน ปลากดหัวเหลี่ยมปลาหะเคปลาแค้หะหมู ปลากระทิงจุด เป็นต้น และยังมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่ได้มีการค้นพบ

นอกจากนี้ ยังพบว่าในช่วงฤดูฝนที่น้ำในลุ่มแม่น้ำสาละวินเอ่อล้น ในราวเดือนพฤษภาคมฝูงปลาจะอพยพขึ้นไปตามลำน้ำสาขาต่าง ๆ เพื่อผสมพันธุ์และวางไข่ ในช่วงต้นฤดูหนาวราวเดือนตุลาคม ปลาจะเริ่มอพยพเดินทางลง และปลาบางชนิดก็จะวางไข่ เช่น "หยะโม" (ปลาลวง) ในขณะที่ปลาบางชนิด เช่น "หยะที" (ปลาสะแงะ) เป็นปลาที่เดินทางไกลมาก โดยมาจากทะเลอันดามันมาสู่ลุ่มแม่น้ำสาละวิน "หยะที" จะวางไข่ในทะเลและกลับมาเจริญเติบโตในน้ำจืด สภาพน้ำที่ "หยะที" จะอาศัยต้องเป็นน้ำสะอาด ไม่มีมลพิษ ในแหล่งน้ำใดที่มีการใช้สารเคมี จะไม่พบ "หยะที" อีกเลย

ช่วงเวลาที่ปลาวางไข่มากที่สุดจะมี 3 ช่วง คือ ช่วงต้นฤดูฝน ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ช่วงกลางฤดูฝน ประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม และช่วงต้นฤดูหนาว ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ซึ่งปลามีถิ่นที่อยู่ที่หลากหลายสภาพทั้งแก่งเกาะพื้นที่ชุ่มน้ำต่าง ๆ หาด รวมถึงบริเวณที่เป็นวังน้ำลึก

จากการแลกเปลี่ยนพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับ แกนนำนบ้านสบเมย บ้านท่าตาฝั่ง และบ้านแม่สามแลบ ซึ่งล้วนตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งแม่น้ำสาละวิน พบว่า อาชีพประมงในแม่น้ำสาละวินเป็นอาชีพหนึ่งที่สร้างความมั่นคงทางอาหารแก่สมาชิกในชุมชน โดยมีมาตรการระดับชุมชนในการกำหนดราคาปลาที่ขายเพื่อการบริโภคในชุมชนต่ำกว่า ราคาที่ขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นโอกาสทางรายได้แก่ผู้ประกอบการอาชีพประมง

ประเด็น “ปลาและความมั่นคงทางอาหาร ของแม่น้ำสาละวิน” มีการทบทวนสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลง เรื่องปลาและความมั่นคงทางอาหาร แม่น้ำสาละวิน ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน พบ สาเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศของปลาและความมั่นคงทางอาหารใน แม่น้ำสาละวิน ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายในพื้นที่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวิธีการทำ ประมง เครื่องมือประมง/ การเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมการทำไม้แปรรูป การทำเหมืองแร่ / กลไก ราคาที่เป็นความต้องการจากภายนอกชุมชน ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้วิธีการและเครื่องมือในการทำ ประมงของสมาชิกในชุมชน 2) ปัจจัยภายนอกพื้นที่ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลำน้ำสาขา ต่างๆ ที่มีผลต่อการชะล้างพังทลาย โคลนถล่ม ลำห้วยสาขาตื้นเขิน ส่งผลต่อแหล่งอาหาร อาศัยและ พื้นที่ปลอดภัยในการขยายพันธุ์ของปลาในแม่น้ำสาละวิน / ปัญหาการจัดการขยะจากเมืองใหญ่ใน ตอนบนของแม่น้ำ เช่น ขยะจาก เมืองปาย แม่ฮ่องสอน จิน พม่า ขุนยวมและแม่สะเรียง /

สถานการณ์การสู้รบในพม่าทั้งในอดีต และความไม่ชัดเจน อิมคริมในปัจจุบัน / โครงการขนาดใหญ่ระหว่างประเทศ เช่น โครงการเชื่อมต่างๆ ทางตอนบน และตอนใต้ของประเทศไทย ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศแม่น้ำสาละวินโดยรวม

นายพงษ์พิพัฒน์ มีบุญจมาศ หัวหน้าโครงการ รายงานการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

นักข่าวพลเมือง สัมภาษณ์รองเลขาธิการสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย

ขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ในประเด็นสุขภาพชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง

สู่การยกย่องมติในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2559

(RDG54N0010) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงสื่อสาร ด้านการจัดการศึกษาทางเลือก

เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 นักข่าวพลเมือง ได้รายงานข่าวการสัมภาษณ์ นายเทวินทร์ อัครศิลาชัย รองเลขาธิการสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกไทย ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ของประเทศไทย ว่ามีความหลากหลายและกระจายตัวอยู่ในภาคต่างๆ ของ โดยข้อมูลของสถาบัน วิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดลปี 2547 และข้อมูลของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ปี พ.ศ. 2555 ได้ระบุว่ามียุทธศาสตร์ชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย จำนวน 67 จังหวัด 56 กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ 6,100,000 คน หรือร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งประเทศ

นายเทวิน อัครศิลาชัย ได้กล่าวถึงเรื่องสุขภาวะชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ไว้ว่า การพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ยังคงเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข ป้องกัน และพัฒนาอย่างถูกต้อง เนื่องจากการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ที่ผ่านมา จะมุ่งเน้นการพัฒนา เพื่อเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายหลัก 4 ประการ คือ (1) เพื่อความมั่นคงของชาติบริเวณชายแดน (2) เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด (3) เพื่อแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และทำไร่เลื่อนลอย (4) เพื่อลดการเพิ่มอัตราประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา ซึ่งไม่ใช่การพัฒนาพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ที่ตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจข้อมูล ข้อเท็จจริง และการมีส่วนร่วม ที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม สังคม ประเพณี ภูมิปัญญาและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ส่งผลให้สังคมไทยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย ในทุกด้านที่ถูกต้องอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกลุ่มประชากรเด็กและเยาวชน รวมทั้งกลุ่มคนไทยชุมชนพื้นราบในเมืองด้วย

นอกจากนี้ นายเทวินฤทธิ์ อัครศิลาชัย ยังได้กล่าวถึง การที่ภาครัฐได้ปรับบทบาท จากการเป็นผู้จัดการศึกษา มาเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเปิดโอกาสให้สถาบันทางสังคมทั้งหมด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย ดังกรณีการจัดการศึกษาโดยบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และสถานประกอบการ เพื่อแบ่งเบาภารกิจในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และให้การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม จึงได้ประชุมปรึกษารื้อกับนักวิชาการด้านการศึกษา และผู้จัดการศึกษาทางเลือกในสังคมไทย เพื่อยกร่างมติเสนอต่อสมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ให้มีการส่งเสริม สนับสนุน ร่วมดำเนินการ และติดตามการดำเนินงานของ "คณะกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน" เพื่อเร่งรัดการดำเนินการตามจุดมุ่งหมายของคณะกรรมการฯ คือ "การสนับสนุนส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมือง" สำหรับจัดการศึกษา ในสถานศึกษาทุกรูปแบบ

การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม นับเป็นโอกาสสำคัญที่จะสร้างความเข้าใจกัน อันนำมาสู่การจัดการร่วมกัน ให้เกิดความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ดังประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการศึกษาแนวทางการจัดการอาหารด้วยภูมิปัญญาปกากะญอ โดยแกนนำเยาวชน ปกา เอะญอบนพื้นที่สูงและการมีส่วนร่วมของผู้รู้ในชุมชน บ้านห้วยกระต่ายและบ้านแม่ลามาน้อย ตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยองค์กรชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ห้วยแพรงสาละวิน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กผู้เรียนในชุมชน ด้านการจัดการอาหาร ด้วยภูมิปัญญาปกากะญอ

นางสาวอำภา รัชวิฑูรย์ หัวหน้าโครงการ รายงานการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เป็นทีมวิทยากรในการจัดทำยุทธศาสตร์และพัฒนาโครงการ สข.แม่ฮ่องสอน ปี 2560-62

วันที่ 23-24 มกราคม 2560 ณ ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตามที่เครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีการรวมตัวขับเคลื่อนงานพัฒนา และผลักดันนโยบายสาธารณะด้านต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในระดับหมู่บ้าน ตำบลและจังหวัดโดยมีสภาพลเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่กลางดำเนินการหนุนเสริม สร้างความเข้มแข็งของชุมชน/ ท้องถิ่นภายใต้การเชื่อมประสานกับเครือข่ายทั้ง 3 ภาคส่วน (ภาคสังคม/ ภาครัฐ- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ และภาควิชาการ) และในปี 2560 มีมติ และเป้าหมายร่วมที่ ยอมรับร่วมกันที่จะขับเคลื่อนงานเชิงประเด็น 3 ประเด็นหลักที่จะเป็นจุดความสำเร็จสู่เป้าหมาย “การสานพลังพลเมือง สร้างแม่ฮ่องสอนสู่เมืองพิเศษทางธรรมชาติและวัฒนธรรม” ดังนั้น เพื่อให้เกิดการต่อยอดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดรูปธรรมการปฏิบัติงานจริงโดยมีพื้นที่เป็นตัวตั้ง คณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำแผน พัฒนายุทธศาสตร์ฯ 3 ปี (2560-62) และแผนปฏิบัติการปี 2560 และเตรียมนำเสนอโครงการต่อ สช ในเดือนมีนาคม 2560 โดยได้จัดประชุมในวันที่ 23 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมชั้น 2 (ประดิษฐ์ จงคำ 3) ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน และในวันที่ 24 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุม ธนโชติศิริสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทั้งนี้ทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นจ.แม่ฮ่องสอนหรือโหนดแม่ฮ่องสอน (จำนวน 6 คน) ได้เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ สัน ทนการ และสรุปประเด็นเชิงเนื้อหา ในเวทีครั้งนี้ โดยมีผู้เข้าร่วม ที่เป็นผู้แทนการขับเคลื่อนใน 3 ประเด็นหลักที่จะพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะภาคพลเมืองสู่แม่ฮ่องสอนเมืองสุขภาวะ และหน่วย งานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 64 คน

กระบวนการในเวที 2 วัน ได้แก่

วันที่ 1 ภาคเช้า วิเคราะห์ปัจจัยภายใน (จุดแข็ง+จุดอ่อน) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (โอกาส+ ข้อจำกัด) ภาคบ่าย จัดทำแผนเชิงรุก เชิงรับ เชิงพัฒนา และสิ่งที่ควรชะลอ นำเสนอแลกเปลี่ยน /เติม

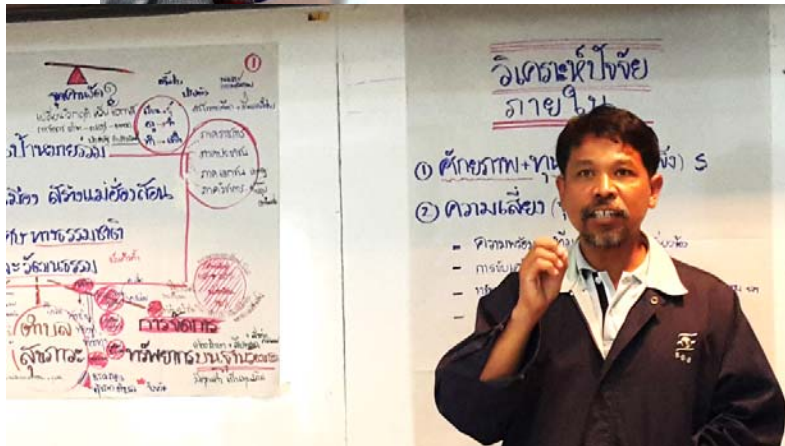
เดิม ออกแบบ แลกเปลี่ยน เสนอแนะ เพิ่มเติม จากผู้ประสานงาน/สนับสนุนการขับเคลื่อน

งานฯของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คุณบัณฑิต มั่นคง) ประมวลสรุป
เตรียมการนำเสนอ แลกเปลี่ยนในเวที วันที่ 24 มค. 2560 ณ ธนโชติรีสอร์ท อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
(งานเชิงประเด็นทั้ง 3 ประเด็นคือ (1) ความมั่นคงด้านอาหาร (2) ด้าบลสุขภาพะ& ธรรมนูญ
สุขภาพพื้นที่ (3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนฐานวัฒนธรรม

วันที่ 2 ภาคเช้า นำ

เสนอแผนฯ (งานเชิงประเด็นทั้ง 3 ประเด็น) เปิดเวทีรับฟังจาก หน่วยงาน และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง
สรุปแนวทางการขับเคลื่อนงานนโยบายสาธารณะภาคพลเมืองสู่แม่ฮ่องสอนเมืองสุขภาพะภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กระทรวง
สาธารณสุข แลกเปลี่ยน/ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม จากผู้ประสานงาน/สนับสนุนการขับเคลื่อน งานฯ
จาก สช. (คุณบัณฑิต มั่นคง) ประมวลสรุป (ร่าง) แผนพัฒนายุทธศาสตร์ฯ 3 ปี (2560-62) และ
แผนปฏิบัติการปี 2560 กลไก กระบวนการจัดการในภาพรวมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หลังจากสิ้นสุดการประชุม

แล้ว ทีมงานโหนดแม่ฮ่องสอน ในฐานะทีมวิชาการ สข.แม่ฮ่องสอน ได้ร่วมกันคิดตามพัฒนาโครงการ สข. ปี 2560-62 เสนอต่อ สข. ในเดือนมีนาคม 2560

อรุณี เวียงแสง

ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

“ข้าวสตรรรบใหม่” นวัตกรรมจากงานวิจัยตลาดทางเลือก อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

(RDG54N0016) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเชิงพื้นที่ ด้านเกษตรยั่งยืน

โครงการวิจัย “การจัดการระบบการผลิตและตลาดทางเลือกของเครือข่ายเกษตรทางเลือก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยมีนายพันศักดิ์ จิตสว่าง เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ภายใต้โจทย์วิจัย การจัดการระบบการผลิตและตลาดทางเลือก ของเครือข่ายเกษตรทางเลือก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพการผลิตเกษตรยั่งยืนของเครือข่ายเกษตรทางเลือก อ.แม่สะเรียง และศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภค/ความต้องการต่อผลผลิตเกษตรยั่งยืน 2) ศึกษาการจัดการระบบการผลิตของเครือข่ายเกษตรทางเลือก อ.แม่สะเรียง และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการตลาดผลผลิตเกษตรยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบท

ผลจากการดำเนินโครงการการจัดการระบบการผลิตและตลาดทางเลือกของเครือข่ายเกษตรทางเลือกอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีข้อเสนอต่อแนวทางการจัดการผลผลิตเกษตรยั่งยืนและตลาดที่เป็นธรรมร่วมกันของเครือข่ายฯ ส่วนหนึ่งว่า ควรคัดเลือกสินค้าเด่นที่เป็นที่ต้องการของตลาด แล้วจัดการตลาดร่วมกัน ซึ่งแต่ละฟาร์มถนัดต่างกันอยู่แล้ว ควรมีการพัฒนาตัวผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ ที่มีหลายแบบ มีการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม และให้มีการประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายร่วมด้วย

จากนั้นนายพันศักดิ์ จิตสว่าง นักวิจัยของโครงการและยังเป็นประธานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกจังหวัดแม่ฮ่องสอนคนปัจจุบัน (ปี 2560) ได้หันมาทุ่มเทกับการทดลองการปลูกข้าว โดยมีการแปรรูปเป็นข้าวกล้อง 18 สายพันธุ์ มาจากนำเอาข้าวที่อร่อยที่สุดของ 4 ภาค มาปลูกรวมกันในแปลงเดียวกัน มีสีหลายสีทั้ง แดง ดำ เหลือง ขาว น้ำตาล มีคุณค่าทางด้านโภชนาการบริโภคแล้วได้วิตามินครบ เช่น วิตามินเอ บี 1 บี 2 วิตามินซี พร้อมทั้งสารอาหาร โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน GABA แอนโทไซยานิน ช่วยป้องกัน โรคหัวใจ หนึบชา ปากนกกระจอก อ่อนเพลีย แขน ขา ไม่มีแรง โรคสมองเสื่อม และรักษาอาการบวมข้อมือ ข้อเท้า ผื่นขึ้น นอนไม่หลับ เหมาะสำหรับผู้สูงอายุและสตรีมีครรภ์

ในชื่อ “ข้าวศตวรรษใหม่เพื่อ

สุขภาพ” ที่มาของชื่อนี้คือ คำว่าข้าวก็เกิดมาแล้วสมัยพุทธกาล อยู่กับมนุษย์นานเกิน 5,000 ปี 1 ศตวรรษ = 100 ปี ก็ 50 ศตวรรษ ตนเองก็เกิดมาเป็นลูกหลานข้าวที่ได้รับจากมรดกตกทอดมาก็รุ่นที่ 4 รวม 3 ศตวรรษ แหล่งประวัติศาสตร์ข้าวที่ถ้ำปุงสูง อำเภอปางมะผ้า ก็มีอายุ 5,400 ปีก็ร่วม 54 ศตวรรษ และพุทธประวัติตอนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราชประมาณ 5,000 ปี 50 ศตวรรษ นางสุตดาได้นำข้าวมธุปายาส ถวายข้าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผสมในข้าวมธุปายาส พัฒนาการของการกะเทาะเปลือกข้าวจากข้าวซ้อมมือ เป็นข้าวดำครกกระเดื่อง และนำเทคโนโลยีสีข้าวขาวมาเป็นข้าวกล้องก็ใช้เวลานานเท่าๆ กับอายุข้าวที่ถ้ำปุงสูง อำเภอปางมะผ้า ส่วนคำว่าใหม่ก็คือ การนำเอาเรื่องของภูมิปัญญาเก่าๆ มาคิดต่อยอดใหม่ คำว่าเพื่อสุขภาพทำอะไรถึงจะกินข้าวซ้อมเดียวสามารถบำรุงร่างกายได้ทุกส่วน จึงนำข้าวหลากหลายสีมาปลูกร่วมกันเกิดเป็น ข้าวศตวรรษใหม่เพื่อสุขภาพ

พร้อมนี้ได้ส่งเข้ารับการคัดเลือก “ภูมิปัญญาระดับจังหวัดประจำปี 2560” จนได้รับการคัดเลือกให้เป็น “สุดยอดภูมิปัญญาระดับจังหวัด” โดยมีภูมิปัญญาที่ได้รับการเชิดชูเกียรติของจังหวัดอีก 7 ราย

ทั้งนี้นายพันศักดิ์ จิตสว่าง ได้

กล่าวว่า สาเหตุสำคัญที่ตนเองได้ตำแหน่ง “สุดยอดภูมิปัญญา” ในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะตน

นำเสนอผลงานโดยใช้ข้อมูลความรู้ทั้งหมดที่สั่งสมมา ที่มีการบันทึกข้อมูลความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ ทั้งเชิงเนื้อหาและภาพถ่าย รวมถึงค้นคว้าเรื่องเล่าต่าง ๆ เกี่ยวกับ “ข้าวแม่ฮ่องสอน” ที่มีประวัติศาสตร์การค้นพบที่ยาวนาน เป็นข้อมูลความรู้สำคัญที่เสนอจังหวัดที่โดดเด่นกว่าผู้ส่งผลงานรายอื่น ๆ

นายพันศักดิ์ จิตสว่าง หัวหน้าโครงการ

“การจัดการระบบการผลิตและตลาดทางเลือกของเครือข่ายเกษตรทางเลือกอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

ผลการศึกษาข้อมูลส่งผลให้เกิดการร่วมพิจารณา และสานต่อแนวทางการจัดการ
(RDG58N0005) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเชิงพื้นที่ ด้านการพัฒนา

จากการศึกษาข้อมูลในโครงการวิจัย

“กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู” โดยมีนายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ในเรื่อง “ข้อมูลสถานการณ์การผลิตจนถึงการตลาดข้าวจากอดีต-ปัจจุบัน เพื่อสะท้อนศักยภาพ-ทุนเดิม, ปัญหา-สาเหตุ ของการผลิตข้าวในบ้านปางหมู” ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของงานวิจัยนี้ ทำให้ได้รู้ที่บ้านปางหมูมีการผลิตข้าวพันธุ์ใดบ้าง มีกระบวนการผลิตอย่างไร ใช้ต้นทุนในการผลิตเท่าไร ได้ผลผลิตปริมาณเท่าไร และผลผลิตข้าวที่เหลือจากการบริโภค การให้ค่าเช่า และแบ่งปันให้ญาติ ที่นำไปจำหน่าย ๆ ได้ในราคาเท่าไร ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าการผลิตใช้ต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับผลกำไร ขาดทุนในกรณีที่น่าข้าวไปจำหน่าย

ทางโครงการสนับสนุนการ

เรียนรู้การเพิ่มศักยภาพการทำการเกษตรและการเพิ่มมูลค่าสินค้า ภายใต้กิจกรรมแปลงใหญ่ ได้จัดฝึกอบรมเกษตรกรในวันที่ 18 มกราคม 2560 และฝึกอบรมผู้นำเครือข่ายเกษตรกร ในวันที่ 19 มกราคม 2560 ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)บ้านปางหมู ซึ่งในการฝึกอบรมครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลในเรื่อง “ต้นทุนการผลิตข้าวบ้านปางหมู” เป็นฐานในการทบทวนตนเองของผู้ผลิตข้าว เพื่อให้เห็นว่าการผลิตข้าวแต่ละปีมีรายการค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ใช้เงินในการใช้จ่ายแต่ละรายการประมาณกี่บาท เมื่อเทียบกับรายได้จากการจำหน่าย ทำให้เห็นว่าอยู่ในภาวะขาดทุน จึงได้นำข้อมูลนี้มาช่วยกันคิดว่าพอจะมีค่าใช้จ่ายใดที่เป็นปัญหา มีค่าใช้จ่ายสูง และทำอย่างไรที่จะสามารถลดการจ่ายได้บ้าง ในข้อมูลต้นทุนการผลิตได้แบ่งต้นทุนการผลิตเป็น 5 ช่วง ได้แก่ (1)ช่วงเตรียม (2)ช่วงปลูก (3) ช่วงดูแล (4)ช่วงเก็บเกี่ยว และ (5) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ หลังจากอธิบายแต่ละช่วงแล้วจึงให้ผู้เข้าร่วมเวทีมาช่วยกันจัดลำดับ 2 ประเด็น คือ (1) ค่าใช้จ่ายในรายการใดเป็นหามาที่สุด และ(2) ค่าใช้จ่ายใดสามารถจัดการแก้ไขได้ เมื่อจัดลำดับเสร็จแล้วจึงนำรายการที่ได้ผลคะแนนสูงมาพูดคุยกัน เพื่อหาแนวทางในการจัดการลดค่าใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าในเรื่องค่าจ้างแรงงานและการขาดคนทำงานเป็นปัญหาใหญ่ที่คิดว่าสามารถจัดการแก้ไขได้ ซึ่งผู้เข้าร่วมเวทีได้นำเสนอแนวทางการดัดแปลงเครื่องมือ เครื่องจักรมาใช้เพื่อทุ่นแรง ทุ่นค่าจ้างแรงงาน แก้ไขกรณีขาดแรงงาน เช่น เครื่องหยอดเมล็ดข้าว เครื่องตัดข้าว (กรณีที่ดินข้าวไม่ล้น) เป็นต้น จึงได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า “กิจกรรมพัฒนาช่างชาวนา” เพื่อให้เกษตรกรรู้จักคิดค้นวิธีการ หรือดัดแปลงเครื่องมือ และให้สามารถใช้เครื่องมือได้อย่างเชี่ยวชาญ โดยทางสำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับข้อเสนอนี้ไปจัดทำแผนกิจกรรมเพื่อสานต่อการจัดการแล้วจะนำกลับมาดำเนินการฝึกอบรมให้กับกลุ่มสมาชิกในระยะต่อไป

ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง ผู้การมีรายได้ของชุมชน “ตลาดชุมชนพอเพียงน้ำของ”

ต.นาปู่ป้อม อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

(RDG58N0019) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงพื้นที่ ด้านการพัฒนา

โครงการวิจัย “การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยมีนายอังกะณ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ภายใต้โจทย์วิจัยการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้ความต่างของสิทธิทางวิถีวัฒนธรรมเป็นอย่างไร และการก่อเกิดกลไกการเฝ้าระวังการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน สู่ความยั่งยืนของระบบการเกษตรตำบลนาปู่ป้อมมีรูปแบบอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการที่ดินของแต่ละชาติพันธุ์และคุณค่าของระบบการทำเกษตรอย่างยั่งยืนในการดำรงชีพของชุมชนและตำบลในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อทบทวนองค์ความรู้ในการจัดการที่ดิน บนฐานสิทธิตามวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อศึกษาปัจจัยเงื่อนไข สาเหตุ-ปัญหา ในการจัดการที่ดินตามสิทธิวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์อย่างชัดเจน และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของชุมชนตำบลนาปู่ป้อม และเกิดกลไกการเฝ้าระวังการจัดการที่ดินระดับตำบล

ปัญหาหลัก คือ พื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลาย จากไร่หมุนเวียนมาเป็นไร่ถาวร เพื่อการเกษตร และ พื้นที่ทำการเกษตรมีการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นในการปลูกพืชเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร**ธรรมชาติ**และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามชาวบ้านบางส่วนยังมองว่า ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ แต่ยังมีข้อมูลในการแก้ไข

ปัญหาไม่ชัดเจน ไม่มีกระบวนการร่วมในการศึกษาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม เช่น ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินทำกิน ความรู้ในการจัดการที่ทำกิน ระบบการเกษตรที่ดี และกระบวนการจัดการที่ดินระดับตำบล เป็นต้น รวมทั้งภาคีความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีการบูรณาการงานแก้ไขเรื่องที่ดินทำกินที่ดีควรเป็นไปอย่างไรที่เป็นธรรม และมีรูปแบบการจัดการที่ดีอย่างยั่งยืนควรเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและเกิดการยกระดับความรู้ โดยนำความรู้การจัดการที่ดินตามสิทธิทางวิถีวัฒนธรรมในการดำเนินขับเคลื่อนการทำงานร่วมของชาวบ้านตำบลนาปู่ป้อมและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ที่ดิน มีความมั่นคงทางอาหาร มีการพัฒนาศักยภาพชาวบ้าน เกิดกลไกเฝ้าระวังการจัดการดูแลที่ดินระดับตำบลและมีการบูรณาการการทำงานของชุมชนในตำบล โดยเลือกใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นใช้ในการดำเนินงาน

โครงการนี้ได้ทำการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลนาปู่ป้อม กับการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แผนที่รอบนอก รอบใน ในการบริหารจัดการทรัพยากรอาหารของชุมชน ปฏิทินการเพาะปลูก ปฏิทินทางวัฒนธรรม ปฏิทินอาหารปฏิทินชีวิต และด้านภูมิปัญญาความรู้การจัดการที่ดิน โดยมีกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับองค์กรหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในตำบลให้เกิดเป็นองค์ความรู้และกลไกการขับเคลื่อนพลังของชุมชนสู่การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนร่วมกันในตำบลต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยและการใช้กระบวนการวิจัย

เพื่อท้องถิ่น พบว่ากลุ่มองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้เกิดการให้ความร่วมมือต่อการทำ
งานของชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านในตำบล เกิดพื้นที่การพูดคุยกัน
อย่างต่อเนื่อง พบว่ากับจารีตประเพณีความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ได้ผสมผสานกัน และม
ีการเข้ามาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของหน่วยงานในพื้นที่มีมากขึ้น นอกจากนี้ผลจากการวิจัยทำให้
เกิดการยอมรับในแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

นอกจากนี้ผลการวิจัยได้พบศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ
แต่ละชุมชนในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ชาวบ้านในแต่ละชุมชนมีอาชีพหลักคือการทำ
การเกษตร ที่ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ และช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดการที่ดิน จากข้อมูลการวิจัยทำ
ให้เกิดการรวมกลุ่มกันของชาวบ้าน ได้มีการทดลองปฏิบัติการปลูกพืชทางเลือกที่ไม่ทำลายดิน เพื่
ให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยกับชีวิต สร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และไม่ทำลายทรัพยากร
สิ่งแวดล้อม จากการทดลองได้มีการทำตลาดปากทางของชุมชนเพื่อเป็นจุดจำหน่ายผลผลิตทางการ
เกษตร โดยการตลาดปากทางชุมชนนี้ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาปู่ป้อม
กรมป่าไม้ กรมอุทยาน และทหาร เข้ามาบูรณาการงานในการทำตลาดปากทางของชุมชนดังกล่าว

จากนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลนาปู่ป้อมได้มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนางานในตำบลปี
2560-64 ให้มีการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรตลาดปากทาง มีงบประมาณในการพัฒนากลุ่ม งบ
ประมาณในการพัฒนาฟาร์มต้นแบบเกษตรยั่งยืน และสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตกับกลุ่ม
เกษตรกรในตำบล และนำข้อมูลการวิจัยไปพัฒนาหาแนวทางการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนร่วม
กันระหว่างชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ โดยมีสภาองค์กรชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ชุมชน และ อบต. ได้มีแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในตำบล ทั้งเรื่องกฎระเบียบการใช้กฎหมายทางสังคม กฎจารีตประเพณี และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำกิจกรรมทำให้เกิดกลไกการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในตำบลและชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดตัวชี้วัดของการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน จึงนับได้ว่าคนในชุมชน ในตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง เป็นการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาจากภาครัฐอย่างแท้จริง

นายอังกะณ -

หัวหน้าโครงการ “การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

กลุ่มเกษตรกรผลิตพืชทางเลือกตามโครงการการจัดการที่ดินตำบลนาปู่ป้อม ได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อแก้ปัญหาด้าน

การผลิตและรายได้ เสริมสร้างกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง

(RDG58N0019) การใช้ประโยชน์ในเชิงพื้นที่ ด้านความมั่นคงด้านอาหาร

โครงการวิจัย “การจัดการที่ดิน

อย่างยั่งยืนภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยมีนายอังกะณ - เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ภายใต้โจทย์วิจัยการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้ความต่างของสิทธิทางวิถีวัฒนธรรมเป็นอย่างไร และการก่อเกิดกลไกการเฝ้าระวังการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน สู่ความอย่างยั่งยืนของระบบการเกษตรตำบลนาปู่ป้อมมีรูปแบบอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการที่ดินของแต่ละชาติพันธุ์และคุณค่า

ของระบบการทำเกษตรอย่างยั่งยืนในการดำรงชีพของชุมชนและตำบลในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อ ทบทวนองค์ความรู้ในการจัดการที่ดิน บนฐานสิทธิตามวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อ ศึกษาปัจจัยเงื่อนไข สาเหตุ-ปัญหา ในการจัดการที่ดินตามสิทธิวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์อย่าง ชัดเจน และเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของชุมชนตำบลนาปู่ป้อมและเกิดกลไก การเฝ้าระวังการจัดการที่ดินระดับตำบล

หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัยได้

นำข้อมูลความรู้ที่ได้ และผลจากการดำเนินการวิจัย ไปเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อต่อยอดงานด้านความ มั่นคงทางอาหารกับกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในชุมชน โดยนำข้อมูลการวิจัยเสนอของบประมาณการ สนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาด้านการ ผลิตและรายได้ เพื่อเสริมสร้างกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำ กิจกรรมต่อยอดงานข้อมูลการวิจัย จำนวน 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) กิจกรรมพัฒนากลุ่มองค์กรใน ชุมชน จำนวน 15,000 บาท (2) กิจกรรมหนุนเสริมปัจจัยการผลิตและพัฒนาฟาร์มต้นแบบ จำนวน 15,000 บาท และ (3) กิจกรรมการประชาสัมพันธ์การสื่อสารสาธารณะ จำนวน 10,000 บาท

ผลจากการดำเนินงานตามกิจกรรม ทำให้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่มีกิจกรรมได้ทำร่วมกัน มากขึ้น อีกทั้งมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตพืชทางเลือก มีการพัฒนาฟาร์มของตัวเองเพิ่มมากขึ้น และ กลุ่มเกษตรกรให้ความสนใจระบบเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษมากขึ้น กิจกรรมที่ร่วมทำของ เกษตรกรมีแนวทางสู่การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนได้ ในการนี้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ที่มีโอกาสได้เข้า ถึงข้อมูลความรู้ในด้านการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ และความรู้เรื่องการตลาดและการบริหาร จัดการกลุ่ม นำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารการสร้างคุณภาพชีวิต และสู่การแก้ไขปัญหา การบุกรุกทำลายป่า เกิดการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมากขึ้น

นายอังกณ์ -

หัวหน้าโครงการ “การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนภายใต้วิถีวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ตามความ

เหมาะสมของพื้นที่ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

โครงการศึกษาดูงานและเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์
(RDG580023 การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านงานพัฒนาของ อบต. ปางมะผ้า)

แผนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเป็นหนึ่งในแผนงานที่ อบต. โดยฝ่ายงานพัฒนาชุมชนมีหน้าที่รับผิดชอบ และในทุกๆ ปีจะมีการตั้งงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพในชุมชนไว้ ด้านเกษตรกรรม อบต. ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ต่อเนื่องมาทุกปี ในปีงบประมาณ 2560 ก็ได้มีการจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยในวันที่ 16 มกราคม 2560 กลุ่มเกษตรกรในตำบลปางมะผ้าที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 20 คน ได้เข้ามาศึกษาดูงานและเรียนรู้เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ในแปลงของนายจอมจันทร์ นະນອງ ซึ่งแปลงของนายจอมจันทร์เป็นแปลงทดลองที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันเรียนรู้และทดสอบทดลองในช่วงปฏิบัติการในระยะที่ 2 ของโครงการวิจัยฯ

กิจกรรมที่ได้มีการ

ถ่ายทอดในการเรียนรู้ในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) เทคนิคการทำปุ๋ยหมักจากมูลสัตว์ 2) การผลิตปุ๋ยหมักจากคอกวัว 3) การเพาะเลี้ยงและใช้ประโยชน์เชื้อราไตรโคเดอร์มาร์ โดยเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับข้อมูลจากกาบรรยาย และได้ทดลองปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะและสามารถนำไปปฏิบัติเองได้

นอกจากความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากการทดลองปฏิบัติด้วยตัวเองแล้ว กิจกรรมครั้งนี้ยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการเชื่อมเครือข่ายในกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างพลังในการเรียนรู้ ในส่วนของตัวเกษตรกรเจ้าของแปลงและครอบครัวก็ได้พลังและรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจและเวลากับการทำแปลงทดลอง

นายจำรูญ วงศ์จันทร์ ... หัวหน้าโครงการ

“การพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองด้านระบบอาหารท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของ อบต.ปางมะผ้า ชุมชน และภาคี ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน”

เป็นทีมวิทยากร “สรุปบทเรียนการขับเคลื่อนงานเครือข่ายสวัสดิการชุมชน จ.แม่ฮ่องสอน ปี 2560 และหาทิศทางการทำงานในระยะต่อไป”

วันที่ 21-22 มีนาคม 2560 ณ ห้องประชุมดงรักย์ วิทยาลัยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
(RDC60NO005 การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านกระบวนการวิจัย)

งานสวัสดิการชุมชน จ.แม่ฮ่องสอน ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 มีที่ตั้งของกองเลขอยู่ที่สำนักงานโครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม ประธานเครือข่ายคนปัจจุบันคือ คุณเทพินท์ พงษ์วุฒิ มีการจัดการองค์กรในรูปแบบการจัดการกลุ่ม มีสมาชิก มีโครงสร้างการจัดการบริหารภายในกลุ่ม

มีพี่เลี้ยงเป็นกลไกหนุนเสริม/ ร่วมกับหน่วยงานราชการ จำนวนสมาชิกทั้งหมด 35 กลุ่ม/ ช่าง 35 ตำบล (รวมทั้ง 7 อำเภอ) หน่วยงานหลักที่สนับสนุนช่วงแรกตั้งคือ พอช. โดยมีพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ จ.แม่ฮ่องสอนเป็นผู้ประสานงาน สนับสนุน รวมถึงได้มีการเชื่อมงาน กับ อบจ แม่ฮ่องสอน ร่วมด้วย

ในปี 2560

เครือข่ายดำเนินงานอย่างเป็นทางการมาครบ 10 ปี จึงประสงค์จะสรุปบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดแนวทาง แผนงานในการขับเคลื่อนงานในระยะต่อไป โดยมีผู้เข้าร่วม 36 คน กระบวนการในเวที 2 วัน มีดังนี้

วันที่ 1 เริ่มภาคบ่าย ช่วงแรก แบ่งกลุ่มย่อย แต่ละกองทุนเพื่อครุ่นคิด ทบทวนงานของกลุ่ม หรือเครือข่าย ว่าก่อตั้งมาเมื่อใดด้วยเจตจำนงใด มีสมาชิกและเงินทุนของกลุ่มเท่าใด และทำกิจกรรมอะไรไปแล้วบ้าง ผลเป็นอย่างไร (... มีกรอบคำถามและเครื่องมือ “เส้นแบ่งเวลา”) จากนั้นก็นำเสนอบางกลุ่ม และนำเสนอแบบติดผนัง (Shopping) ช่วงที่ 2 แบ่งกลุ่มย่อยตามโซนอำเภอ (2 กลุ่ม) 1. โซนเหนือ (ปาย – ปางมะผ้า) และโซนกลาง (เมือง – ขุนยวม) 2. โซนใต้ (แม่ลาน้อย – แม่สะเรียง และสบเมย) เพื่อ “วิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนงานสวัสดิการฯ” ในเรื่อง กระบวนการทำงาน การมีส่วนร่วม การจัดการกลุ่ม การแสวงหาสมาชิก การจัดสวัสดิการ ทำอย่างไร ผลเป็นอย่างไรในภาพรวมระดับโซน แล้ว นำเสนอบางกลุ่ม และนำเสนอแบบติดผนัง (Shopping) ที่นำมาสรุปเป็นจุดอ่อน – จุดแข็ง ที่เป็นปัจจัยภายในองค์กร “แผนที่ความคิด” แล้วให้ผู้เข้าร่วมจัดลำดับความสำคัญ

วิจารณ์จุดอ่อน(พ)

ข้อ ๖. พ.ศ.

1. การรณรงค์ให้ความรู้เรื่อง...
2. มีความเข้าใจใน...
3. ทักษะ...
4. อุปสรรค...
5. การ...
6. การ...
7. การ...
8. การ...
9. การ...
10. การ...
11. การ...
12. การ...

การประเมินการจัดตั้งทีมงานวิจัย "ความคาดหวังต่อบทบาทของทนายความ จ.แม่ฮ่องสอน"

ประเด็น	ปี=11616		
	รวม	นายก อบจ.	คนอื่น
1. การบูรณาการ/ประสานงาน	23	17	6
1.1 ใช้การสนับสนุนงบประมาณจาก อบจ.แม่ฮ่องสอน	15	13	2
1.2 ใช้เงินงบประมาณจาก อบจ.แม่ฮ่องสอน	5	3	2
1.3 ใช้การสนับสนุนจาก อบจ.แม่ฮ่องสอน	1	-	1
1.4 ใช้เงินงบประมาณ อบจ.แม่ฮ่องสอน	1	-	1
1.5 - - - - -	1	1	-
2. กระบวนการปฏิบัติงาน	39	26	13
2.1 กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	24	21	3
2.2 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	8	4	4
2.3 กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	3	-	3
2.4 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	2	1	1
2.5 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	2	-	2
2.6 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	-	-	-
2.7 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	-	-	-
2.8 ใช้กระบวนการปฏิบัติงาน อบจ.แม่ฮ่องสอน	-	-	-
3. การติดตามประเมินผล	29	17	12
3.1 พัฒนาระบบการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	12	8	4
3.2 ดำเนินการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	9	6	3
3.3 รูปแบบการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	4	-	4
3.4 พัฒนาระบบการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	2	1	1
3.5 ดำเนินการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	2	2	-
3.6 ใช้กระบวนการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	-	-	-
3.7 ดำเนินการติดตามประเมินผล อบจ.แม่ฮ่องสอน	-	-	-
รวม	91	60	31

วันที่ 2 ภาคเช้า ทบทวนบทบาทของ

ภาคีที่เกี่ยวข้อง และทรัพยากรที่ภาคีจะสนับสนุนเครือข่ายได้ (1) ตัวแทนจาก อบจ.แม่ฮ่องสอน (2) ตัวแทนจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จ.แม่ฮ่องสอน แล้วแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของกลุ่มที่เด่น หรือประสบความสำเร็จในแต่ละโซน (เลือกจากวันแรก) จากนั้นก็เข้าสู่การวิเคราะห์ PEST ที่เป็นปัจจัยภายนอกที่เป็นได้ทั้งปัจจัยเอื้อที่ถือเป็น “โอกาส” ของการขับเคลื่อนงาน หรืออาจเป็น “อุปสรรค” ก็ได้ ระดมความคิดโดยใช้บัตรคำ จากนั้นวิทยากรก็ประมวลลงกระดาษรูป เพื่อให้เห็นภาพรวม และจัดลำดับความสำคัญ

ภาคบ่าย การจัดทำแผนงานระยะต่อไป แบ่งกลุ่มตามโซน 2 กลุ่ม หมายเหตุศาสตร์-ยุทธการขับเคลื่อน-แผนงาน-กลไก และบทบาททีม แล้วนำเสนอผลงานกลุ่ม และแลกเปลี่ยนในวงใหญ่ และเติมพลัง จากผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่

อรุณี เวียงแสง

ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การจัดการการเกษตรแบบพอเพียงตามวิถี “ปากาเกอญอ” ผู้การมีรายได้ของชุมชน
(RDG54N0010) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงพื้นที่ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

หมู่บ้านแม่อุคหลวงต้นแบบในการจัดการอาหารตามแบบวิถีพอเพียงชาวปากาเกอญอ การดำรงชีวิตของชาวบ้านอยู่อย่างเพียงพอ จากกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลฐานอาหาร จากทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นอาหารจากน้ำ จากป่าแบบ กินยอดกินผลกินหัว กินต้น มีจำนวนมากกว่า 120 ชนิด ความสมบูรณ์ของทรัพยากรอาหารของชุมชนซึ่งมีความเฝงทางความรู้และความเชื่อทางวัฒนธรรมตามแบบของวิถีความเชื่อบรรพบุรุษ ชาวปากาเกอญอในอดีต และวิถีวัฒนธรรมเหล่านั้นได้ช่วยให้เกิดความสงบร่มเย็น เกิดความมั่นคงในชีวิตและความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีและช่วยให้เกิดจิตสำนึกที่สำคัญในการอนุรักษ์ป่า เนื่องจากมองเห็นป่าเป็นแหล่งอาหารสำคัญของชุมชน

โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ปี 2554

(RDG54N0010) โจทย์คือการศึกษาและฟื้นฟูเพื่อจัดการอาหารแบบพอเพียงตามวิถี “ปากาเกอญอ” บ้านแม่อุคหลวง ต.แม่อุค อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน โดยมี นายพนา ชอบขุนเขาเป็นหัวหน้าโครงการ มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ เพื่อศึกษาสถานการณ์อาหารของชุมชนในอดีตและปัจจุบัน เพื่อฟื้นฟูวิถีคิดแบบพอเพียงในการได้มาซึ่งอาหารสู่การจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อให้เกิดกลไกเฝ้าระวังความเสี่ยง จากการดำเนินโครงการวิจัยนอกจากเห็นข้อมูลแหล่งอาหาร ชนิดอาหารและการจัดการอาหาร ที่ชาวปากาเกอญอบ้านแม่อุคหลวงมีความมั่นคงทางอาหาร และยังพบว่าพืชอาหารที่เป็นเศรษฐกิจรายได้ของชุมชน คือ การเพาะปลูกกาแฟ ข้อมูลดังกล่าวหลังจบการ

ทำวิจัย ได้เกิดการทบทวน วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนกันของทีมวิจัยและชาวบ้าน ทำให้เกิดมิตรร่วมในชุมชนให้มีการพัฒนาทำการเพาะปลูกกาแฟ ในด้านการเชื่อมต่อหน่วยงาน การพัฒนาผลผลิต การจัดตั้งกลุ่ม และการแปรรูปทำผลิตภัณฑ์ โดยมีกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับองค์กรหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการจัดการผลผลิตกาแฟและเกิดรายได้ในชุมชน เกิดเป็นองค์ความรู้และกลไกการขับเคลื่อนพลังของชุมชนสู่การจัดการเศรษฐกิจฐานรากร่วมกันในชุมชนต่อไป

ปี 2556-57 ทีมวิจัยโครงการได้เสนอ

โครงการ ข้อมูลวิจัยต่อองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อุคอ และสำนักงานเกษตรอำเภอขุนยวม เพื่อเข้ามาหนุนเสริมกระบวนการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน เพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้าน เกิดการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่อุคอในเรื่องปัจจัยในด้านโรงเรือนเพาะกาแฟ เครื่องทำกาแฟแปรรูป และสำนักงานเกษตรอำเภอสนับสนุนในด้านการอบรมความรู้การทำผลิตภัณฑ์ และการรวมกลุ่มของชาวบ้าน

ปี 2558 ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน ในด้านความรู้ และการพัฒนางานผลิตภัณฑ์กาแฟ และได้รับการหนุนเสริมจากโครงการหลวง ในด้านการทำนุบำรุงกิจกรรมกลุ่ม และช่องทางการตลาดค้าขาย การวางแผนการตลาด

ปี 2559-60 ได้รับสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตร ด้านความรู้การจัดการโรคกาแฟ และการสร้างโรงเรือนผลิตแปรรูปกาแฟของชุมชน และสำนักงานพัฒนาที่ดิน หนุนเสริมการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และได้รับการเข้าแผนสนับสนุนหนุนเสริมการทำงานกลุ่มกาแฟต่อเนื่องขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่อุคอ

จากการหนุนเสริมของหน่วยงานภาครัฐและความรักสามัคคีการร่วมมือกันของชาวบ้านดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนในชุมชนเกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น มีวิถีความเป็นอยู่ดีขึ้น ชาวบ้านมีความรู้ในการจัดการผลผลิตการเกษตรดีขึ้น มีการจัดการวางแผนกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น และที่สำคัญข้อมูลข่าวสารการทำกาแฟของชุมชนบ้านแม่อุคโหล่งทำให้เกิดการรับรู้จากบุคคลภายนอก ได้ให้ความสนใจจากคนอื่น ได้มีรายการทีวีจากช่อง 3 รายการตู้ ปณ.ข่าว3 รายการ Thai PBS เข้ามาถ่ายทำสารคดีโดยมีเนื้อหาสาระที่กล่าวถึงสถานการณ์ความไม่มั่นคงทางอาหารของบ้านแม่อุคโหล่ง และการปลูกกาแฟของชาวบ้านแม่อุคโหล่ง เป็นวิธีการเพาะปลูกเพื่อรักษาระบบนิเวศป่าบนพื้นที่สูงของชาวปกากะญอบ้านแม่อุคโหล่ง โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวไร่ และการทำสวนเกษตรผสมผสาน ซึ่งเป็นวิถีทำกินแบบพอเพียงโดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมี

อีกทั้งชุมชนบ้านแม่

อุคคหลวงเป็นพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ในด้านผลิตกาแฟอินทรีย์ และการจัดการแปรรูปกาแฟสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน เป็นต้น

จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงเป็นงานที่สร้างโอกาสให้ชุมชนได้รู้จักทบทวนความรู้ที่มีคุณค่าของตนเอง และสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน มาทบทวนช่วยสร้างให้ชุมชนเกิดความชัดเจนในความเป็นตัวของตัวเองขึ้นมาด้วยตัวของชุมชนเอง เป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังเป็นพื้นที่ที่สร้างความมั่นใจในการดำรงอยู่ตามวิถีของชุมชน เป็นเพียงแค่เครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ชุมชนได้ใช้เพื่อมองออกไปภายนอกชุมชน และมองเห็นทุกแง่มุมภายในชุมชน การจัดการที่ยั่งยืนตามสภาพบริบทหรือสภาพภูมิสังคมของตนเอง ได้พบศักยภาพในการจัดการทำให้เกิดการมีรายได้ และช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจน มีเศรษฐกิจฐานรากที่ดี

นายพนา ขอบขุนเขา

หัวหน้าโครงการ การศึกษาและฟื้นฟู เพื่อจัดการอาหารแบบพอเพียง ตามวิถี “ป่ากาเกอญอ” บ้านแม่อุคคหลวง อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน

กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พัฒนาระบบคิด...ของคน กลุ่มข่าย ผู้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คนพิการบ้านปางหมู

(RDG58N0005) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในเชิงพื้นที่ ด้านคุณภาพชีวิต

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยโครงการ “กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู” โดยมีนายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ผลจากการใช้ข้อมูลเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเรื่องการพัฒนาวิถีเครือข่ายภายในชุมชน ผู้การบริหารและพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การศึกษารายละเอียดข้อมูลกลุ่มเครือข่ายที่มีในชุมชน ผ่านการใช้เครื่องมือและกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การจัดเวทีอย่างมีส่วนร่วม การสังเกต การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ กิจกรรมปฏิบัติการ Time line การคิดเชิงระบบ CIPP Model จากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือ คือ วิเคราะห์ทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทุนทางกายภาพ (P) 2) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ (N) 3) ทุนทางการเงิน (F) 4) ทุนทางมนุษย์ (H) 5) ทุนทางสังคม (S) และวิเคราะห์ห่วงโซ่อาหาร 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทรัพยากร (ดิน- น้ำ-ป่า) 2) การผลิต การแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่ม 3) การกระจายและการเข้าถึง (ขนส่ง ตลาด รายได้) และ 4) การบริโภคและสุขภาพ

เมื่อทีมวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เรียบร้อยแล้ว จึงเห็นปัญหาแต่ละด้านของกลุ่มเครือข่าย พร้อมกันนั้นก็เห็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขปัญหากลุ่ม เครือข่าย และปัญหาอื่นๆ ของหมู่บ้านด้วย แนวคิดนี้จึงถูกนำเสนอให้เข้าเวทีถกแถลงข้อมูลงานวิจัย ยกให้เป็นอีกหนึ่งประเด็นหลักที่สำคัญ โดยมี คณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน คณะกรรมการป๊อกต่างๆ หัวหน้ากลุ่มเครือข่ายในชุมชน ทีมวิจัย และคุณวาสนา เกษอินทร์ พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ รวมทั้งสิ้น 33 คน ผลการจัดเวทีมีมติร่วมจากการจัดกระบวนการครั้งนี้ คือ การพัฒนากลไกการบริหารตาม “ระบบห่วงโซ่อาหาร” 4 ด้าน และเพิ่มอีก 1 กลุ่ม คือ คณะบริหารจัดการกลาง ดังนี้ ห่วงโซ่ทรัพยากร ห่วงโซ่การผลิต/แปรรูป ห่วงโซ่การตลาด ห่วงโซ่การบริโภคและสุขภาพ และคณะบริหารจัดการกลาง สมาชิกกลุ่มเครือข่ายในห่วงโซ่นี้ ได้แก่ คณะบริหารหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานป๊อก 12 ป๊อก และประธานกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ที่มีในบ้านปางหมู โดยมีบทบาทหน้าที่หลัก คือ จัดประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เวลา 19.30 น. เป็นต้นไป เพื่อ

นำเสนอข้อมูลกรณีมีความเคลื่อนไหวของกลุ่มเครือข่ายใดๆ โดยประธานกลุ่มหรือตัวแทนกลุ่ม เป็นผู้นำเสนอ กรณีมีเรื่องแจ้งให้ทราบ หรือ วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน หรือ กรณีมีประเด็นที่ต้องใช้การตัดสินใจให้ใช้วิธีการ “ลงมติ หรือ ประชาคม” ความคิดเห็นของคนในหมู่บ้าน

เมื่อมีการพัฒนาระบบการบริหารงานหมู่บ้านแบบใหม่นี้ ทำให้การดำเนินงานในหมู่บ้าน ด้านต่างๆชัดเจนขึ้น กลุ่มย่อยต่างๆรู้บทบาทหน้าที่ของตนและรู้แนวทางในการพัฒนาและบริหารงานของกลุ่มมากขึ้น ขณะนี้กลุ่มในห้วงโซ่บริโกลและสุขภาพ

ได้เชื่อมงานกับโครงการ “คนพิการกับการจัดการ สุขภาวะในมิติสังคมวัฒนธรรมกรณีศึกษา ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดยมีคุณ วิสุทธิ์ เหล็กสมบูรณ์ นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกท่านหนึ่งเป็นนักวิจัยโครงการนี้ และมีคุณจันทร์ศรี สุ ธรรม คุณสมพุช ปัญญาดี ทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านปางหมูเป็นช่วยเชื่อมประสานหลักในพื้นที่ โครงการนี้เข้ามาหนุนเสริมงานข้อมูลด้านสุขภาพ และด้านสังคมของผู้พิการซึ่งเป็นแผนงานหนึ่งที่ กลุ่มห้วงโซ่บริโกลและสุขภาพได้วางไว้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้เปราะบางใน ชุมชน ซึ่งโครงการนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เรื่องการจัดการระบบสุข ภาวะคนพิการ ในมิติความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในมุมมองของคนพิการและคนในชุมชน ที่จะ นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องคนพิการ และสามารถหนุนเสริมต่อการจัดการปัญหา /ขับเคลื่อนนโยบาย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) ระหว่างคนพิการกับความเป็นชาติพันธุ์ ชุมชน ตลอดจนนโยบายและโครงสร้างอำนาจที่เกี่ยวข้อง กับคนพิการ โดยตรง ได้แก่ นโยบายของด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข และนโยบาย สวัสดิการคนพิการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ส่งผลต่อสุขภาวะ ของคนพิการ ทั้งในแง่ของการดูแลสุขภาพในมิติต่างๆด้วยตนเองหรือวิถีชุมชน

และความสามารถในการเข้าถึงบริการสุขภาพ อันเป็นผลจากนโยบายสาธารณะของรัฐ โครงการนี้ถือได้ว่าสามารถเข้ามาช่วยกระตุ้นการทำงานของกลุ่มและช่วยเติมเต็มแผนการดำเนินงานที่ทางกลุ่มห่วงโซ่ฯ ได้ดีอีกโครงการหนึ่ง หลังจากสิ้นสุดโครงการนี้ทำให้ได้ชุดข้อมูลพื้นฐานของผู้พิการในชุมชน และผลจากการพัฒนาระบบการคิดและการวางแผนอย่างเป็นระบบในกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ทีมวิจัยในพื้นที่ได้วางแผนการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนี้

- พัฒนากลไกเครือข่ายช่วยเหลือผู้พิการ เช่น กลุ่ม คณะกรรมการ ดำรวจชุมชน เป็นต้น
- พัฒนาเครือข่ายผู้พิการในชุมชน เช่น ให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ ได้ออกไปเยี่ยมกันและกัน หรือมีรายได้เสริม เป็นต้น
- จัดทำฐานข้อมูลผู้พิการบ้านปางหมูทุกคนทั้งผู้ได้รับสิทธิ และไม่ได้รับสิทธิ
- พัฒนากองทุนคนพิการ เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้พิการในชุมชนทุกคนตามความเหมาะสม
- ทำแผนฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและเครือข่ายคนพิการบ้านปางหมู
- จัดการประชุมพูดคุยเรื่องคนพิการ เดือนละ 1 ครั้ง

ด้วยการนี้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้ส่งเสริม กระตุ้นให้แต่ละกลุ่มย่อยได้มีโอกาส
ทบทวนและพัฒนาตนเองส่งผลให้สามารถสานต่อแนวคิดสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน
พิการบ้านปางหมู หรือการพัฒนาห่วงโซ่อื่นๆต่อไป

นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ

หัวหน้าโครงการ “กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหารบ้านปางหมู”

เป็นทีมวิทยากร “ถอดบทเรียน DHS อำเภอปางมะผ้า”

วันที่ 17 สิงหาคม 2560 ณ สนง.สาธารณสุขอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
(RDC60NO004 การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม)

การพัฒนา

คุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอปางมะผ้า (DHS: Distric Health System) ได้เริ่มดำเนินงานใน
ระยะที่ 1 มาตั้งแต่ปี 2554 เพื่อพัฒนาสุขภาพประชาชนแบบยั่งยืนคือ การมีส่วนร่วมในการดูแล
ระบบสุขภาพของประชาชน ชุมชนและสังคม ภายใต้บริบทของตนเอง และดำเนินงานต่อเนื่องมา
ถึงระยะที่ 2 สู่หมู่บ้านจัดการสุขภาพแบบยั่งยืนตามวิถีชนเผ่า (ปี 2555) โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1)
เพื่อสร้างศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรให้กับชาวบ้านในอ.ปางมะผ้า ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการนำ
ไปปฏิบัติในชุมชนตามบริบทของตนเอง 2) สร้างความมั่นคงทางอาหาร ที่ สะอาด มีคุณค่า และ
ปลอดภัย แก่ประชาชน ลดการพึ่งพาอาหารภายนอกท้องถิ่น และ 3) เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้
สามารถสร้างอาชีพได้ด้วยเกษตรกรรมพอเพียง และระยะที่ 3 (ปี 2556-ปัจจุบัน) เพื่อให้เกิดสุข

ภาวะที่ดี เกิดหมู่บ้านจัดการสุขภาพ โดยการทำงานแบบบูรณาการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอ ผ่านกิจกรรมบริการใกล้บ้านใกล้ใจ มีกระบวนการคือ ชุมชนเรียนรู้ตนเอง ทีมสุขภาพร่วมเรียนรู้ชุมชน รู้ปัญหาและเรียนรู้ร่วมแก้ไข และแสวงหาภาคีเครือข่าย โดยยึดหลักการบริการขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียม เข้าถึงระบบบริการสุขภาพ และบริหารทรัพยากรร่วมใน CUP และได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอปางมะผ้า” เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ประเด็นการขับเคลื่อนหลักคือ 1) สารเคมีในเกษตรกร 2) สุรา 3) ปัญหาด้านสุขภาพ (ไข้เลือดออก และ NCD)

ดังนั้นเพื่อทบทวนงานที่ผ่านมา ที่ถือว่าเป็นต้นทุนสำคัญในการขับเคลื่อนงานสู่ “อำเภอปางมะผ้าอยู่ดีมีสุข” และการขับเคลื่อน “การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมบนฐานแห่งปัญญา (4P-W) คณะกรรมการขับเคลื่อน 4P-W จังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ “ถอดบทเรียนการทำงาน DHS อำเภอปางมะผ้า ในวันที่ 17 สิงหาคม 2560 ณ ห้องประชุมชั้น 2 สำนักงานสาธารณะสุขอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทั้งนี้ทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.แม่ฮ่องสอนหรือ โหนดแม่ฮ่องสอน (จำนวน 6 คน) ได้เป็นทีมวิทยากรกระบวนการ ในเวทีครั้งนี้ โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน 37 คน

กระบวนการในเวที ได้แก่

ภาคเช้า พิธีเปิด โดย ประธานคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและระบบสุขภาพอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (นายอำเภอปางมะผ้า) ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ แนะนำตัว และจัดปรับความคาดหวัง ชม VD ทศน์การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม และธรรมนูญสุขภาพพื้นที่ความก้าวหน้าการพัฒนาโครงการ เพื่อขับเคลื่อนงานนโยบายสาธารณะภาคพลเมืองสู่แม่ฮ่องสอนเมืองสุขภาวะปี 2560-62 ทบทวน ความเป็นมา สถานการณ์ ความก้าวหน้าในการสร้างการมีส่วนร่วมน่านโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตฯไปสู่การปฏิบัติในระดับตำบล หมู่บ้าน

จากนั้นแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็น 4 กลุ่ม แบ่งตามพื้นที่ (มี 4 ตำบล) โดยมีกรอบในการถอดบทเรียน ดังนี้

ช่วงที่ 1

- ทบทวนวัตถุประสงค์/ งานที่ทำ (4 ประเด็น)
- สิ่งที่ดีว่า “ทำได้ดี” (อย่างน้อย 3 ประเด็น) พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยเอื้อที่ทำให้ได้
- สิ่งที่ดีว่า “ยังติดขัด” (อย่างน้อย 3 ประเด็น) พร้อมวิเคราะห์ปัจจัยที่ยังทำไม่ได้
- ข้อเสนอต่อแนวทางการทำงานในช่วงต่อไป ปี 2561

ช่วงที่ 2 ความคาดหวังหรือภาพที่พึงประสงค์ ต่อ การขับเคลื่อนงาน “คนปางมะผ้าอยู่ดี มีสุข”

ในช่วง 3 ปี (ปี 2561-64)

ช่วงที่ 3 แนวทางและข้อเสนอเพื่อให้บรรลุภาพฝันของอำเภอปางมะผ้า

- การทำงานร่วมกับทีมหนุน กลไก ได้แก่ สข.จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2561-62
- มีทีมวิชาการระดับอำเภอ

ภาคบ่าย นำเสนอผลงานกลุ่มรายตำบล วงใหญ่เติมเต็มข้อมูลความรู้ และ กระบวนการ AAR ความรู้สึกและความหวัง ที่เกิดจากการได้มาร่วมเวทีวันนี้

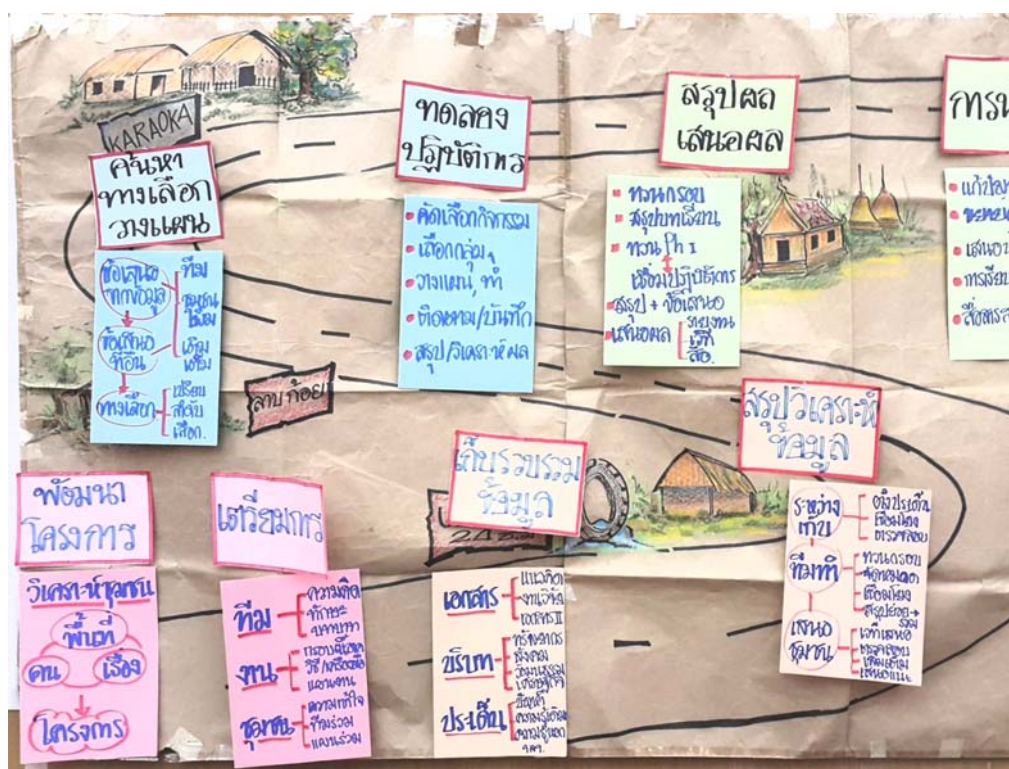
อรุณี เวียงแสง

ผู้ประสานงาน ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน

“กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างพลังการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงชุมชนด้วยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น”

(RDC60NO004 RDG46NO035 RDG54NO015 และ RDG58NO008 การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่

ด้านการจัดการกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และความมั่นคงทางอาหาร)

37

เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยมีมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน เป็นทีมหลักในการจัดกระบวนการ โดยมีทีม ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน (4 คน) เป็นทีมวิทยากรร่วมตลอด 4 วันของการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้ ได้เน้นการฝึกปฏิบัติบนฐานประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วม และการไปเรียนรู้ในพื้นที่จริง กับ โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยได้ลงพื้นที่เพื่อเรียนรู้กระบวนการวิจัยที่บ้านปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอนที่มีประสบการณ์กับวิจัยเพื่อท้องถิ่น 3 โครงการ ได้แก่

- โครงการ “การจัดการองค์ความรู้เพื่อการขยายผลการผลิตและแปรรูปน้ำมันงา (อีดงา) ปลอดภัย เคมิสู่วิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง อ.เมือง ระยะที่ 1” โดยมี นางสาวสุดานี คำดี เป็นนักวิจัย (RDG46NO035)
- โครงการ “การเชื่อมโยงความมั่นคงทางอาหารกับระบบอาหารท้องถิ่นและโภชนาการของชุมชนไทยใหญ่ บ้านปางหมู อ.เมือง” โดยมี นางนรารัตน์ ภาสกรโรจน์กุล เป็นนักวิจัย(RDG54No015)
- โครงการ “กระบวนการสหกรณ์ สู่ความมั่นคงทางอาหารบ้านปางหมู ต.ปางหมู อ.เมือง” โดยมี นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ เป็นนักวิจัย (RDG58No008)

โครงการที่ 1

เป็นฐานการเข้า

เรียนรู้ ในประเด็น “องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” โดยทีมวิจัยเรื่อง “งา” เป็นหลัก สะท้อนให้เห็นการได้มาซึ่งความรู้ กระบวนการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม และเนื้อหาข้อมูลที่ได้ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องในระดับต่างๆ รวมถึงข้อมูลจากโครงการที่ 2 ที่ วชช.มส. โดย ศูนย์ไทใหญ่ศึกษา ได้นำความรู้ไปสื่อสารต่อเนื่องร่วมด้วย

โครงการที่ 2

เป็นฐานการเรียนรู้ในเรื่อง “การพัฒนาคน กลุ่ม และเครือข่ายในชุมชน” เน้นฐานของโครงการนี้ ที่คนในชุมชนเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยมากขึ้น เพราะโครงการแรกเป็นเพียงการถอดองค์ความรู้เรื่องการแปรรูปงานในเวลาอันสั้น เท่านั้น (6 เดือน) แต่โครงการที่ 2 เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เติมรูปแบบจึงเอื้อแก่การมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้น และเชื่อมกับนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเหล่านี้ ได้พัฒนาตนเอง ผ่านงานทำ ฝึกการคิด-วิเคราะห์บนฐานความรู้ได้มากขึ้น เกิดการพัฒนาคนอย่างเด่นชัด

โครงการที่ 3

เป็นฐานการเรียนรู้ในเรื่อง “การเชื่อมร้อยภาคี หน่วยงาน ให้เข้ามาใช้ประโยชน์จาก CBR และหนุนเสริมชุมชนให้ทำงานต่อเนื่อง” มีความชัดเจนที่สุดในโครงการที่ 3 เพราะเป็นโจทย์เกี่ยวกับ “กระบวนการสหกรณ์สู่ความมั่นคงด้านอาหาร” ที่ให้กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนได้ทบทวนตนเอง (มีมากกว่า 30 กลุ่ม) สู่การพัฒนา หรือยุบกลุ่ม เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน และเชื่อมเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาตนเอง และรับการสนับสนุน วิธีการขั้นตอน และข้อควรระวังในเรื่องนี้ เป็นประเด็นแลกเปลี่ยนกับผู้ร่วมอบรมครั้งนี้

นอกจากนี้ ในวันต่อมามีการเข้าไป “ฝึกปฏิบัติ” ในการใช้เครื่องมือ และทักษะ ที่ได้เรียนรู้จากทีมวิทยากร ในพื้นที่จริง ที่บ้านคาหาร ต.ห้วยผา อ.เมือง ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทใหญ่ อยู่ห่างจากเมืองแม่ฮ่องสอน 30 กม. จากนั้นจึงกลับมาสรุปทบทวนร่วมกัน ซึ่งการอบรมครั้งนี้ ผู้เข้ารับการอบรมอยู่ร่วมอบรมตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้

นางสาวอรุณี เวียงแสง (RDC60N0004) ศูนย์ประสานงานวิจัยฯ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นางสาวสุดานี คำดี (RDG46N0035)

โครงการ “การจัดการองค์ความรู้เพื่อการขยายผลการผลิตและแปรรูปน้ำมันงา (อีคาง) ปลอดสารเคมีสู่วิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง อ.เมือง ระยะที่ 1”

นางนรารัตน์ ภาสกรโรจน์กุล (RDG54N0015)

โครงการ “การเชื่อมโยงความมั่นคงทางอาหารกับระบบอาหารท้องถิ่นและโภชนาการของชุมชน
ไทยใหญ่ บ้านปางหมู อ.เมือง”

นายเทวัญ ปัญญาประเสริฐ (RDG58N0008)

โครงการ “กระบวนการสหกรณ์ ผู้ความมั่นคงทางอาหารบ้านปางหมู ต.ปางหมู อ.เมือง”

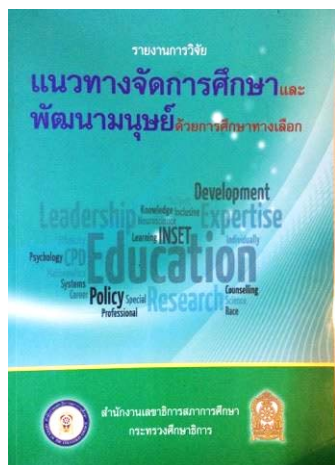
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

จัดพิมพ์รายงานวิจัย แนวทางจัดการศึกษาและพัฒนาคนด้วยการศึกษาทางเลือก

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 58/ 2559 (กันยายน 2559) ISBN:978-616-270-111-5

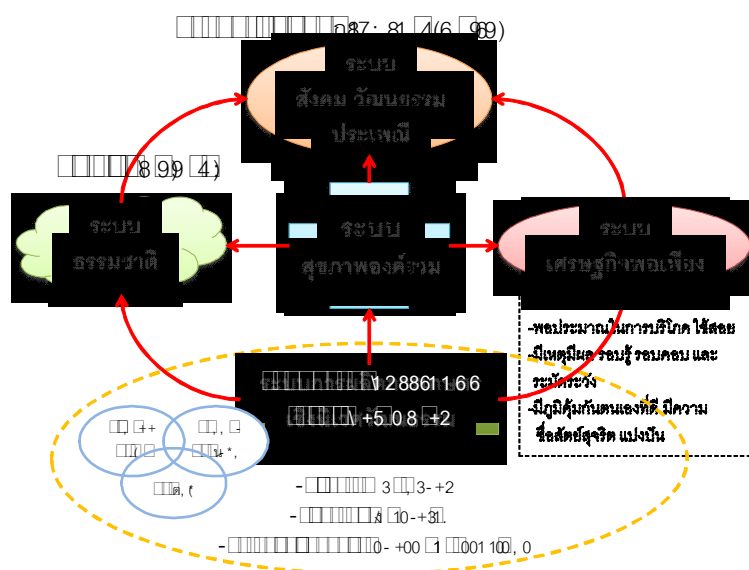
(RDG54N0010) การใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเชิงสื่อสาร ด้านการจัดการศึกษาทางเลือก

ในปีการศึกษา 2559 ที่ผ่านมา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สมาคมครูภูมิปัญญาไทย โดยนายยุทธชัย เถลิ้มชัย และคณะ เป็นผู้ดำเนินการศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา 9 กรณีศึกษา ของสถานศึกษาทางเลือก ของโรงเรียน บ้านเรียน ศูนย์การเรียนรู้สถาบันทางสังคม และศูนย์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาไทย ด้วยรวบรวมข้อมูล ผู้การวิเคราะห์-สังเคราะห์องค์ความรู้ จัดทำ

เป็นข้อเสนอ เจริญนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษา และการพัฒนามนุษย์ ด้วยการจัดการศึกษา
ทางเลือก

ศูนย์การเรียนรู้หน้าแพรกสาละวิน โมเดลการจัดการศึกษาเพื่อการมีชีวิตที่ดีงาม ได้รับการ
คัดเลือกเป็น 1 ใน 9 กรณีศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้ โดยศูนย์การเรียนดังกล่าวจัดอยู่ในสถานศึกษา
ประเภทศูนย์การเรียนสถาบันทางสังคม ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยองค์กรชุมชน ในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ.2542 และฉบับที่
แก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

ซึ่ง

รายงานการวิจัยดังกล่าว ได้บันทึกการวิเคราะห์ผลบางประการ ซึ่งเกิดขึ้นจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
โครงการศึกษาแนวทางการจัดการอาหารด้วยภูมิปัญญาปกาเกอะญอ โดยแกนนำเยาวชน ปกาเกอะ
ญอบนพื้นที่สูงและการมีส่วนร่วมของผู้รู้ในชุมชน บ้านห้วยกระต่ายและบ้านแม่ลามาน้อย ตำบล
แม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย
องค์กรชุมชนในศูนย์การเรียนรู้หน้าแพรกสาละวิน ด้วยกลุ่มประสบการณ์ที่มีอยู่ในระบบชุมชน
โดยอาศัยหลักเกณฑ์การปรับใช้หลักสูตรแกนกลางฯปี พ.ศ. 2551 เป็นองค์ความรู้สำคัญในการ
พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

นอกจากนี้แล้ว รายงานวิจัยดังกล่าว ยังระบุถึงแนวทางเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา
พัฒนามนุษย์ จาก 9 กรณีศึกษา ไว้ดังนี้ คือ 1) การศึกษาควรออกแบบตามธรรมชาติการเรียนรู้ของ
มนุษย์ 2) การศึกษาควรมีความหลากหลายตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้เรียน 3) การศึกษาควรนำ

ทางผู้เรียนสู่การค้นพบตนเอง 4) การศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสามารถในการสร้างสมดุล
ในองค์รวมของชีวิต 5) การศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้มียุติธรรม และองอาจในท้องถิ่น
6) การศึกษาไม่ควรนำพาผู้เรียนให้หลุดลอยจากรากเหง้าภูมิปัญญาของบรรพชน 7) รัฐควรทำ
หน้าที่ด้านการศึกษา ภายใต้สิทธิพื้นฐานของประชาชน

โดยรายงานการวิจัยดังกล่าว ยังได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ที่สามารถออกจากความ
ตึบตัน(คุณภาพการศึกษาตกต่ำ การขยายตัวของความเหลื่อมล้ำ และระบบอำนาจแบบรวมศูนย์) สู่
ความยั่งยืน ด้วยการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมการศึกษาทางเลือก ซึ่งมีแนวทางดังนี้ คือ 1)
การปฏิรูปการศึกษาระดับสถานศึกษาจากฐานล่างโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง 2) การสร้างแนวทาง
ปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากกันและกัน ของการศึกษาทุกรูปแบบ เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับผู้เรียน
3) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดการศึกษาทุกระดับ 4) อาศัยหลักเกณฑ์การปรับใช้
หลักสูตรแกนกลางฯ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมท้องถิ่น และ
ผสมผสานแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) มุ่งพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเป็น
รายบุคคล 6) ปรับปรุงการวัดประเมินผลทุกระดับตามหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด
เป็นผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน 7) พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานชาติ จังหวัดและพื้นที่ ให้
สอดคล้องกับความต้องการด้านบุคลากร ที่รองรับการพัฒนาท้องถิ่น 8) ยกย่องครูผู้สอนเป็นผู้จัด
กระบวนการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถของตน 9) พัฒนาระบบบริหารสถานศึกษาที่มี
อิสระ คล่องตัว และรับผิดชอบต่อผู้เรียน 10) พัฒนาสถานศึกษาตามหลักคิด “เล็กพริกขี้หนู” สถาน
ศึกษาไม่ควรใหญ่จนไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้

นางสาวอำภา รัชชวิฑูรย์

หัวหน้าโครงการ รายงานการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ภาคผนวก 2

สถานะโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ 30 กันยายน 2560

ตารางที่ ผ.2-1 สรุปสถานะโครงการวิจัยฯ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ 30 กันยายน 2560

ที่	รหัสโครงการ	ชื่อโครงการ	งบประมาณ	ผู้ดูแลหลัก	การส่งรายงานฯ/ ขยายเวลา	เลขหนังสือจากสกว.ฝ่าย / Node	ลงวันที่
		ได้รับจดหมายอนุมัติสิ้นสุดโครงการจากสกว.ฝ่ายฯ แล้ว (เก่า – ใหม่) .. เรียงตามวันที่จดหมาย					
1	RDG55No007	FS ปางคอง (ส่งรง.สบ. (1) 21 ก.ย.58)	113,350	ทุกคน (ต่อ)	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1799/2559	พ.ย.59
2	RDG57No014	กระเทียมห้วยโป่ง (ขยายเวลา 4 เดือน เพราะมีการผลิตรอบ 2 ถึง มิ.ย.59)	200,950	อรุณี-วาสนา	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/0442/2560	16 มี.ค.60
3	RDG57No012	ระบบสัตว์แม่ละนา (ไม่ขยายเวลา)	199,000	พนา-ชูชัย	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/0001/2560	16 ม.ค.60
4	RDG57N0013	พืชอินทรีย์แม่ลิดป่าเหว (ปีระยะที่ 1)	199,800	ชูชัย	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/938/2560	19 ก.ค.60
5	RDG58NO019	จัดการที่ดินที่ยั่งยืนนาปู่ป้อม	310,000	พนา-ชูชัย	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1028/2560	8 ส.ค.60
6	RDG58NO021	จัดการ FS ปลาสาละวิน	302,100	นิติศักดิ์-อรุณี	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1200/2560	ส.ค.60
7	RDG58NO022	จัดการน้ำวิถีลี้บ้านละอูป	200,190	อรุณี-นิติศักดิ์	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1027/2560	8 ส.ค.60
8	RDG58NO023	ระบบอาหารฯ อบต.ปางมะผ้า	309,340	ชูชัย-พนา	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1107/2560	10ส.ค.60

9	RDG58No005	สหกรณ์ป่าหุม (ขยาย ช่วง 1 ถึง ต.ค.58 หนังสือออกเลขที่ 098)/ (ขยาย ช่วง 2 ถึง ธ.ค.59 หนังสือออกเลขที่ 065)	200,000	วาสนา	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1247/2560	6 ก.ย.60
10	RDG58NO020	พืชสมุนไพรกลุ่มๆ บ้านหัวน้ำแม่สะกิด	300,000	วาสนา	ปิดโครงการแล้ว	นร 6210/1027/2560	6 ก.ย.60
รอกการปิดโครงการจาก สกว.ฝ่ายฯ (โครงการเก่า-ใหม่)							
11	RDG57No008	FS ห้วยกระต่าย	200,000	นิติศักดิ์	ส่งรายงานสมบูรณ์แล้ว	019	5 เม.ย.59
12	RDG58NO018	สังเคราะห์ FS-CBR (ขยายเวลา 3 ค. ถึง เม.ย.59 หส. 115 ลงวันที่ 24 ธ.ค.58)	224,250 (8 เดือน)	อรุณี/ วาสนา	ส่งรายงานสมบูรณ์แล้ว	ไม่ทราบเลขหนังสือ (ออกจาก มช. ต้นสังกัดของนักวิจัย)	26ส.ก.60
ติดตามการดำเนินงานโครงการระยะที่ 2 (ปี 2559) เรียงตามเลขรหัสโครงการ							
13	RDG59No055	การกิน การอยู่ สุขุภาวะที่พึงประสงค์ ของผู้สูงอายุบ้านกลาง	200,000	วาสนา	ดำเนินงานระยะที่ 2	024 (ส่งรายงานก้าวหน้า)	17พ.ค.60
14	RDG59No056	ความสัมพันธชายแดนไทย-เมียนมาร์ บ.ปางคามและคอยไคแลง ฯ	200,000	ชูชัย	ดำเนินงานระยะที่ 2	024 (ส่งรายงานก้าวหน้า)	17พ.ค.60
15	RDG59No057	พัฒนาระบบการผลิตน้ำผึ้งป่าอย่างมี คุณภาพฯ	200,000	พนา	ดำเนินงานระยะที่ 2	024 (ส่งรายงานก้าวหน้า)	17พ.ค.60

ตารางที่ ผ.2-2 Time line โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่กำลังดำเนินการและติดตามงาน ระยะที่ 1 ปี 2560 (ตุลาคม 2559 – มีนาคม 2560)

ที่	ชื่อโครงการวิจัย	ผู้ติดตามหลัก	วันสิ้นสุดโครงการ	สถานะ (มี.ค.60)	ต.ค.-59	พ.ย.-59	ธ.ค.-59	ม.ค.-60	ก.พ.-60	มี.ค.-60
1	Fs – บ.ปางคอง	ทุกคน	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	รอปิด 13	ปิดโครงการ				
2	วิถีข้าวกะเหรี่ยง-สบเมย	นิติศักดิ์	31 ม.ค.59	ได้ข้อเสนอ	รอข้อเสนอ 5	รอข้อเสนอ 6	รอข้อเสนอ 7	รอข้อเสนอ 8	รอข้อเสนอ 9	ได้ข้อเสนอ
3	กระเทียม - ห้วยโป่ง	อรุณี/ วาสนา	28 ก.พ.59 ขยายมี.ย.59	ปิดโครงการ	รอข้อเสนอ 2	รอข้อเสนอ 3	รอข้อเสนอ 4	ส่งรง.สมบูรณ์	รอปิด กก. 1	ปิดโครงการ
4	ระบบสัตว์ - แม่ละนา	พนา/ ชูชัย	28 ก.พ.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้รง.สบ.	ส่งรง.สมบูรณ์.	รอปิด กก.	ปิดโครงการ		
5	พืชอินทรีย์ - แม่ลิดา	ชูชัย	28 ก.พ.59	รอปิดโครงการ	รอปิดเดือนที่ 1	รอปิดเดือนที่ 2	รอปิดเดือน 3	รอปิดเดือนที่ 4	รอปิดเดือนที่ 5	รอปิดเดือนที่ 6
6	สหกรณ์ FS - ปางหมู	วาสนา	31 ก.ค.59 ขยายธ.ค.59	ส่งร่าง รง.สบ.	ขยายเวลา 3	ขยายเวลา 4	ขยายเวลา 5	เขียนร่างรง.สบ.	เขียนร่างรง.สบ.	ส่งร่าง รง.สบ.

7	ที่ดินขังย่น -นาปูป้อม	พนา/ ชูชัย	31 ธ.ค.59	รอข้อเสนอฯ	ทำฯเดือน 15	ทำฯเดือน 16	ทำฯเดือน 17	เขียนร่างร.ส.บ.	ส่งร่าง ร.ส.บ.	รอข้อเสนอ 1
8	สัตว์น้ำ - สาละวิน	นิติศักดิ์	31 ธ.ค.59	ส่งร่าง ร.ส.บ.	ทำฯเดือน 15	ทำฯเดือน 16	ทำฯเดือน 17	เขียนร่างร.ส.บ.	เขียนร่างร.ส.บ.	ส่งร่าง ร.ส.บ.
9	จัดการน้ำวิถีลี้ละ-ละอูบ	อรุณี/นิติศักดิ์	31 ธ.ค.59	รอข้อเสนอฯ	ทำฯเดือน 15	ทำฯเดือน 16	ทำฯเดือน 17	เขียนร่างร.ส.บ.	ส่งร่าง ร.ส.บ.	รอข้อเสนอ 1
10	FS -อบต.ปางมะผ้า	ชูชัย/ พนา	31 ธ.ค.59	ส่งร่าง ร.ส.บ.	ทำฯเดือน 15	ทำฯเดือน 16	ทำฯเดือน 17	เขียนร่างร.ส.บ.	เขียนร่างร.ส.บ.	ส่งร่าง ร.ส.บ.
11	สมุนไพร - บ.หัวน้ำ	วาสนา	31 ธ.ค.59	รอข้อเสนอฯ	ทำฯเดือน 15	ทำฯเดือน 16	ทำฯเดือน 17	เขียนร่างร.ส.บ.	ส่งร่าง ร.ส.บ.	รอข้อเสนอ 1
12	สังเคราะห์ FS -วิชาการ	อรุณี / วาสนา	28 ก.พ.59	รอข้อเสนอฯ	รอข้อเสนอ 3	รอข้อเสนอ 4	รอข้อเสนอ 5	รอข้อเสนอ 6	รอข้อเสนอ 7	รอข้อเสนอ 8
13	การกินการอยู่ – บ.กลาง	วาสนา	31 มี.ค.61	ดำเนินการช่วง1	ทำฯ เดือน 1	ทำฯ เดือน 2	ทำฯ เดือน 3	ทำฯ เดือน 4	ทำฯ เดือน 5	ทำฯ เดือน 6
14	บ.ปางคาม-คอยไต่แดง	ชูชัย	31 มี.ค.61	ดำเนินการช่วง1	ทำฯ เดือน 1	ทำฯ เดือน 2	ทำฯ เดือน 3	ทำฯ เดือน 4	ทำฯ เดือน 5	ทำฯ เดือน 6
15	น้ำฝิ่งป่า – บ.หัวฝิ่ง	พนา	31 มี.ค.61	ดำเนินการช่วง1	ทำฯ เดือน 1	ทำฯ เดือน 2	ทำฯ เดือน 3	ทำฯ เดือน 4	ทำฯ เดือน 5	ทำฯ เดือน 6

ตารางที่ ผ.3-3 Time line โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่กำลังดำเนินการและติดตามงานระยะที่ 2 ปี 2560 (เมษายน – กันยายน 2560)

ที่	ชื่อโครงการวิจัย	ผู้ติดตามหลัก	วันสิ้นสุดโครงการ	สถานะ (ก.ย.60)	เม.ย.-59	พ.ค.-59	มิ.ย.-59	ก.ค.-60	ส.ค.-60	ก.ย.-60
1	วิถีข้าวกะเหรี่ยง-สบเมย	นิติศักดิ์	31 ม.ค.59	รอปิดโครงการ	แก้ส่ง ร.ส.บ.	รอปิดฯ 1	รอปิดฯ 2	รอปิดฯ 3	รอปิดฯ 4	รอปิดฯ 5
2	พืชอินทรีย์ - แม่ลิดฯ	ชูชัย	28 ก.พ.59	ปิดโครงการ	รอปิด 7	รอปิด 8	รอปิด 9	ปิดโครงการ		
3	สหกรณ์ FS - ปางหมู	วาสนา	31 ก.ค.59 ขยายธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.ส.บ.	ปรับแก้ร.ส.บ.	ปรับแก้ร.ส.บ.	ส่ง ร.ส.บ.	รอปิด คก. 1	ปิดโครงการ
4	ที่ดินขังย่น -นาปูป้อม	พนา/ ชูชัย	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.ส.บ.	ส่งร.ส.บ.	รอปิด คก. 1	รอปิด คก. 2	ปิดโครงการ	

5	สัตว์น้ำ - สาละวิน	นิติศักดิ์	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ส่งร.สบ. /ปิดโครงการ	
6	จัดการน้ำวิถีลี้ละ-ละอูบ	อรุณี/นิติศักดิ์	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ส่งร.สบ.	รอปิด กก.	ปิดโครงการ	
7	FS -อบต.ปางมะผ้า	ชูชัย/ พนา	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ส่งร.สบ.	ปิดโครงการ	
8	สมุนไพรร - บ.หัวน้ำฯ	วาสนา	31 ธ.ค.59	ปิดโครงการ	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ปรับแก้ร.สบ.	ส่งร.สบ. /ปิดโครงการ
9	สังเคราะห์ FS -วิชาการ	อรุณี / วาสนา	28 ก.พ.59	รอปิดโครงการ	รอข้อเสนอ 9	รอข้อเสนอ 10	รอข้อเสนอ 11	ปรับแก้ร.สบ.	ส่งร.สมบูรณ	รอปิด 1
10	การกินการอยู่ – บ.กลาง	วาสนา	31 มี.ค.61	ค.ระยะที่ 2	ทำฯ เดือน 6	ส่ง ร.ง.ก้าวหน้า	ทำฯ เดือน 8	ทำฯ เดือน 9	ทำฯ เดือน10	ทำฯ เดือน 11
11	บ.ปางคาม-คอยไคแลง	ชูชัย	31 มี.ค.61	ค.ระยะที่ 2	ทำฯ เดือน 6	ส่ง ร.ง.ก้าวหน้า	ทำฯ เดือน 8	ทำฯ เดือน 9	ทำฯ เดือน10	ทำฯ เดือน 11
12	น้ำผึ้งป่า – บ.ห้วยผึ้ง	พนา	31 มี.ค.61	ค.ระยะที่ 2	ทำฯ เดือน 6	ส่ง ร.ง.ก้าวหน้า	ทำฯ เดือน 8	ทำฯ เดือน 9	ทำฯ เดือน10	ทำฯ เดือน 11